

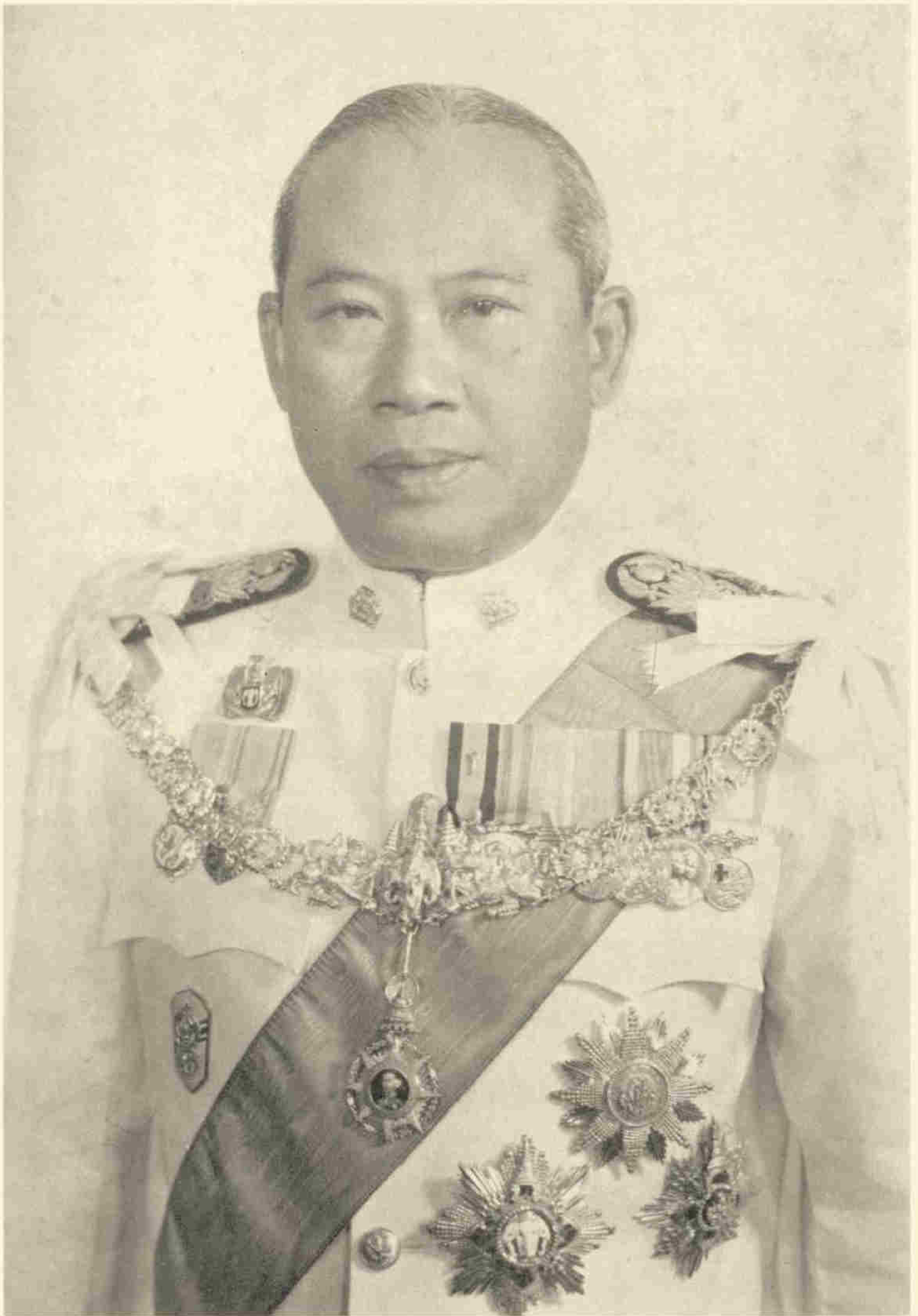
ตำรา พิมพ์เมืองเชียงใหม่

จากต้นฉบับข่อยโบราณ
อักษรไทยธรรม

ศาสตราจารย์ ดร. อรรถกฤษณ์
จิตติพิมพ์ เอกสารทางประวัติศาสตร์
สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พิมพ์จำหน่าย
เพื่อเป็นทางเลือกเสริมความรู้ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และโบราณคดี
ของชาวเชียงใหม่แก่ผู้มีโอกาสเข้าถึง
สืบมาจนถึงปัจจุบัน

๒๕๖๕

จอมพล ถนอม กิตติขจร
นายกรัฐมนตรี

คำนำ

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ที่กรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ได้พิมพ์ขึ้นครั้งนี้
ควรจะแถลงให้ทราบถึงที่มาว่ามีปฐมเหตุเกิดขึ้นอย่างไร เพื่อเป็นประวัติในการดำเนินงานตามสมควร

ระหว่างที่กรรมการจัดพิมพ์เอกสาร ฯ กำลังเสาะหาต้นฉบับเอกสารสำคัญของชาติที่หาได้ยาก
และหนังสือที่พิมพ์แล้ว แต่ขาดตลาดหาฉบับไม่ได้ มาพิมพ์เพื่อรักษาไว้เป็นสมบัติอันทรงค่าของชาติ
โดยได้ดำเนินการจัดพิมพ์ไปแล้วหลายเรื่อง รวมทั้งเลือกสรรคัดต้นฉบับระยะเวลาพิมพ์ตามลำดับอยู่
ก็อีกหลายเรื่องนั้น นายสงวน โชติสุขรัตน์ ผู้สนใจสะสมเอกสารเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ได้แจ้งมาที่
นายฉันทิชย์ กระแสนินธุ์ กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์
วัฒนธรรม โบราณคดีว่า มีตำนานเชียงใหม่อยู่รวมด้วยกัน ๘ ผูก ถ้าคณะกรรมการต้องการตนจะเป็นผู้
คัดและพิมพ์ส่งมาให้ โดยขอค่าคัด ค่าแปล ค่าพิมพ์ เป็นเงิน ๑,๒๐๐ บาท (หนึ่งพันสองร้อยบาทถ้วน)
ซึ่ง นายฉันทิชย์ กระแสนินธุ์ ได้นำเสนอขอรับการพิจารณาในที่ประชุมกรรมการครั้งที่ ๖/๒๕๐๕
วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๐๕ โดยแถลงต่อที่ประชุมว่า ทราบมาว่าตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่เขียนไว้เป็น
อักษรไทยวน (โยนก) หรือเป็นอักษรพื้นเมืองและเป็นคำเมือง กล่าวถึงประวัติการสร้างอาณาจักร
ลานนาไทย ตั้งแต่แรกสืบมาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ นายสงวน โชติสุขรัตน์ ได้ฉบับไทยวนเรื่องนี้
มาจากพระมหาคำหมื่น วุฒินาโณ วัดเจดีย์หลวง นครเชียงใหม่ คงจะเป็นเอกสารที่มีคุณค่าทาง
ประวัติศาสตร์ชาติไทยไม่มากนักน้อย และคงจะให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยา เพิ่มขึ้น
จากที่เราเคยทราบอยู่อีกเป็นแน่ ทั้งจะเป็นผลดีต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติไทย ระหว่างอาณาจักร
อยุธยากับอาณาจักรลานนาไทยเป็นอันมาก ซึ่งที่ประชุมได้พิจารณาแล้วลงมติว่า

“สำหรับตำนานเชียงใหม่ ๘ ผูกนั้น เมื่อขอคืค่าคัด ค่าแปล ค่าพิมพ์ เป็นเงิน ๑,๒๐๐ บาท
อนุมัติให้ดำเนินการได้” โดยมอบให้นายฉันทิชย์ กระแสนินธุ์ เป็นผู้ติดต่อกับนายสงวน โชติสุขรัตน์
และให้นายชิน ชุมรมุ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ เป็นผู้ดำเนินการทางการเงิน

ต่อมาเมื่อได้รับต้นฉบับแปลตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ที่ซื้อจาก นายสงวน โชติสุขรัตน์
มาแล้ว ได้นำเรื่องเข้าขอรับความเห็นชอบจากที่ประชุมกรรมการจัดพิมพ์เอกสาร ฯ อีกครั้งหนึ่ง
ในการประชุมครั้งที่ ๕/๒๕๑๐ วันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๑๐ โดยนายฉันทิชย์ กระแสนินธุ์ ได้เสนอว่า
“ตำนานเชียงใหม่ ๘ ผูก ซึ่งที่ประชุมลงมติให้ตกลงกับนายสงวน โชติสุขรัตน์ ว่าให้แปล คัด และพิมพ์
ส่งมาให้จะให้ค่าจัดการเป็นเงิน ๑,๒๐๐ บาทนั้น นายสงวน โชติสุขรัตน์ ได้แปลและพิมพ์ส่งมาให้แล้ว มี
ข้อสังเกตที่น่าเป็นห่วงอยู่อย่างหนึ่งว่า เท่าที่นายสงวน โชติสุขรัตน์ ได้แปลแล้วคัดเขียนส่งมาให้ ๘ ผูกนี้

ถูกต้องตามต้นฉบับหรือไม่ หนังสือเรื่องนี้จะต้องจัดพิมพ์ในนามของคณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารฯ ถ้าหากมีผิดพลาดหลังไปจะทำให้คณะกรรมการพลอยเสียชื่อไปได้ ขอให้ที่ประชุมพิจารณาในเรื่องนี้ด้วย”

ในที่ประชุมคณะกรรมการได้อภิปรายกันมาก รองประธานกรรมการ (พระยาอนุมา-
ราชชน) ได้ชี้แจงต่อที่ประชุมว่า ได้เคยทำสังหนวัติมาแล้ว เป็นเรื่องที่แปลมาจากอักษรลานนาเหมือนกัน
ได้ขอให้ นายสุก ศรีสมวงศ์ แปล เราก็เชื่อไปตามนั้น เพราะเราให้เกียรติแก่ผู้แปลว่าเขาจะทำหรือแปล
อย่างดีที่สุด ฉะนั้นตามตำนานเมืองเชียงใหม่ ๘ ผูกนี้ เราควรดำเนินการไปตามที่ นายสงวน โชติสุขรัตน์
แปลจากภาษาขวน (คำเมือง) ส่งมาให้ได้” และเพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบถึงเจตนารมณ์ของคณะกรรมการ
ศาสตราจารย์ รอง ศยามานนท์ กรรมการได้เสนอว่า “ควรทำไปตามฉบับที่ได้มาแล้วอธิบายต้นเหตุของ
การทำให้ปรากฏไว้ ก็จะเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเจตนาของคณะกรรมการฯ ผู้ดำเนินงานได้ดี” และ
เมื่อได้พิจารณากันแล้วที่ประชุมให้ลงมติ “ให้ดำเนินการไปตามที่รองประธานเสนอ” นี่คือปฐมเหตุ
ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ที่ได้นำมาพิมพ์ในครั้งนี้

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ เรื่องนี้ เมื่อได้อ่านแล้วจะเห็นว่าคล้าย ๆ กับพงศาวดารโยนก
ที่พระยาประชาภิจกรจักร (แหม่ม บุณนาค) ได้แปลและเรียบเรียงพิมพ์ขึ้นเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน
พุทธศักราช ๒๔๖๗ (ในงานพระราชทานเพลิงศพ มหาอำมาตย์โท เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (ปลื้ม
สุจริตกุล) เรื่องราวทางตำนานคล้ายกันก็มีแตกต่างกันก็มี แต่เจตนารมณ์ของคณะกรรมการจัดพิมพ์
เอกสารฯ ที่พิมพ์เอกสารสำคัญเรื่องนี้ ก็เพื่อจะรักษาไว้ซึ่งเอกสารอันมีค่าของชาติทางประวัติศาสตร์
ขึ้นไว้สักเรื่องหนึ่ง มิให้ต้นฉบับซึ่งหากไม่ได้พิมพ์ก็อาจเป็นอันตรายหรือถูกซื้อขายไปไว้นอกประเทศ
เสีย ก็จะเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย ฉะนั้นการที่จะมีความคล้ายกับพงศาวดารโยนกบ้าง หรือแตกต่างกัน
บ้าง จึงไม่ใช่เรื่องสำคัญ ความสำคัญอยู่ที่เราได้เอกสารทรงค่าทางประวัติศาสตร์เพิ่มขึ้นอีกเรื่องหนึ่ง
และประโยชน์ที่จะได้จากเอกสารเรื่องนี้ก็คือ ได้หลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์เพิ่มขึ้น แม้เพียง
ส่วนน้อยก็จะเป็นเรื่องที่น่ายินดีมากกว่าสิ่งใด ๆ

เมื่อคณะกรรมการได้ตกลงให้ดำเนินการพิมพ์นั้น ได้กำชับให้พิมพ์ไปตามต้นฉบับทุกตัว
อักษร แต่อักษรวิธีก็ให้เป็นไปตามต้นฉบับ มิให้เปลี่ยนแปลงแก้ไขอย่างใดทั้งสิ้น ดังได้ทราบมาแล้วว่า
ต้นฉบับตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ แปลมาจากอักษรไทยขวน ผู้แปลชื่อนายทน ตนมั่น และจากการ
รักษาต้นฉบับอย่างเคร่งครัดนี้เอง ผู้อ่านจะได้พบความแตกต่างกันของชื่อบกกล ชื่อสถานที่ในเอกสาร
เรื่องนี้กลางแห่ง เรียกไม่เหมือนกัน เช่น โปสิรินอรธา โมยหวาน สิงหคอยถ่าง จะเก็ยกามุณี มกไซโป
อ่องไซย ฯลฯ ซึ่งชื่อดังกล่าวนี้มีปรากฏอยู่ในพระราชพงศาวดารของเราแล้วทั้งสิ้น แต่ในตำนาน
พื้นเมืองเชียงใหม่ได้เขียนไว้เช่นนั้น และคงจะออกเสียงตามนั้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีอยู่คำหนึ่ง
ในหน้า ๑๐๖ บรรทัดที่ ๘ (นับจากบนลงล่าง) คำ “หื้อลวะจุงหามพาแขกเข้าก่อน” อีกแห่งหนึ่ง
ในหน้า ๑๑๒ บรรทัดที่ ๓๐ เป็น “หื้อลวะจุงหามเสด็จเข้าแว้ไหว้พระเจ้าพระธาตุ” ในการจัดพิมพ์

ครั้งนั้นคณะกรรมการผู้รับมอบให้ดำเนินงานพิมพ์มีความสงสัยคำ “หื้อลวะจุงหาม” เป็นอันมาก ได้ให้นายทอง ไชยชาติ กรรมการผู้เชี่ยวชาญอักษรและภาษาภาคเหนือภาคอีสาน ไปสอบทานอ่านต้นฉบับที่มีอยู่ ณ หอสมุดแห่งชาติ นายทอง ไชยชาติ ได้รายงานมาว่า ได้พบคำที่อ่านปรากฏอยู่ในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ผูก ๗ อังกาที่ ๑๔ หน้าหลังบรรทัดที่ ๑ ว่า “ลวะจุงหามาพาแซกเข้าก่อน”^{*} อีกฉบับหนึ่ง “จุงหามา”^{**} ตรงกันและอีกฉบับหนึ่งคือ พงสาวดารเชียงใหม่ “ลวะจุงหมา” เช่นกัน^{***} เมื่อได้ทราบว่ต้นฉบับแท้จริงเป็น “จุงหามา” ดังนี้ ก็เป็นเรื่องแก้ไขอย่างไรไม่ทันเสียแล้ว จึงปล่อยให้ไปตามที่พิมพ์ และจะค้นหาถึงประเพณีให้ลวะจุงหมานำเสด็จว่าเกิดจากอะไรมาแล้วสู้กันฟังต่อไป

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสาร ขอขอบคุณนายฉันทิษฐ์ กระแสสินธุ์ นายยิ้ม บัณชยางกูร นายทอง ไชยชาติ และนายเฉลียว จันทรทรัพย์ ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินการจัดพิมพ์ เริ่มตั้งแต่พิมพ์ร่างจากฉบับที่นายสงวน โชติสุขรัตน์ แผลและพิมพ์ส่งมาให้ และได้ช่วยกันตรวจทานต้นฉบับ ตรวจใบพิสูจน์ และทำดรรชนีเป็นที่เรียบร้อย ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ คงจะอำนวยประโยชน์แก่นักศึกษาวิชาประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาไม่น้อย โดยเฉพาะครั้งสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ แห่งกรุงศรีอยุธยา ทรงทำสงครามกับพระเจ้าติโลกราช แห่งเชียงใหม่ ว่ามีเหตุมาจากพระยาบุทธิษเรือง เจ้าเมืองสองแคว (พิษณุโลก) ผู้เป็นเชื้อสายพระราชวงศ์สุโขทัย ซึ่งเป็นพระสหายกับสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถน้อยใจว่า สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงผิดสัญญาเพราะ “พระยาบรมไตรโลกนาถกับพระยาบุทธิษเรืองสองแคว เมื่อยังนับข้าเจ้าเป็นสหายกัน บุทธิษเรืองจากกับพระบรมไตรโลกกว่า กันก็ได้เป็นท้าวพระยาแล้วจักหื้อ ข้าเป็นใหญ่ปูนโงจา บรมไตรโลกกว่ามิได้เป็นพระยาแท้จักหื้อสหายเป็นอุปราชกินเมืองครึ่งหนึ่งจาว่าอัน เมื่อบรมไตรโลกได้เสวยราชสมบัติแท้ เท้าหื้อบุทธิษเรืองกินเมืองสองแควเปล่าคายบหื้อเป็นอุปราชตั้งค้ำอัน ได้จากันบุทธิษเรืองเคียดแก่พระยาบรมไตรโลก” ข้อความดังกล่าวนี้ไม่ปรากฏในพระราชพงสาวดารฉบับใด ๆ ของเราเลยเมื่อได้อ่านตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ฉบับนี้แล้ว เราจึงได้ทราบถึงสาเหตุที่พระยาบุทธิษเรือง “คิดเป็นกบฏ พาเอาครัวทั้งปวงไปออกแคว่มหาราช” เมื่อจุลศักราช ๘๒๒ เพราะน้อยใจมิได้เป็นมหาอุปราช ดังปรากฏในข้อความที่ยกมา

ปัจจุบันมีอุปาทานอย่างหนึ่งเกิดขึ้นในวงการผู้ศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ นั่นคือ ไม่ยอมให้ความเชื่อถือต่อเอกสารเก่า ๆ ของชาติที่มีคำ “ตำนาน” นำหน้าชื่อเรื่อง โดยทำความเข้าใจเอาเองว่าขึ้นชื่อว่าตำนานแล้วจะเชื่อถือเอาเป็นหลักฐานแน่นอนไม่ได้ คงจะเข้าใจว่าตำนานหมายถึงนิยายที่เล่า

* ตำนานฉบับนี้จารเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๑๐ บึงมะแม หอสมุดแห่งชาติ ชื่อจากนายสงวน โชติสุขรัตน์ เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๑๐

** พงสาวดารเชียงใหม่ ฉบับ ๗ ผูก (ขาดผูก ๑) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ประทานหอพระสมุดวชิรญาณไว้ เมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๐

*** พงสาวดารเชียงใหม่ฉบับ ๑๐ ผูก (ไม่จบ) สมเด็จพระวันรัต (จ๋าย) วัดเบญจมบพิตร จ. พระนคร ให้หอพระสมุดวชิรญาณไม่ทราบ พ.ศ. และในพงสาวดารเชียงใหม่ฉบับเก่าของหอพระสมุดฯ ฉบับ ๑๐ ผูก ในผูก ๗ อังกาที่ ๑๓ (ใบลานที่ ๑๓) หน้า ๑ บรรทัดที่ ๓ ก็มีคำดังกล่าวเช่นกัน

กันสืบ ๆ มาแล้วรวบรวมเรียบเรียง แล้วจารลงไว้ในใบลานในสมุดข่อยเก็บรักษาไว้ตามหอหนังสือตาม
 ตู้สมุดเพียงเท่านั้นเองกระมัง? ไม่เหมือนหลักฐานที่ปรากฏอย่างแน่นอนมั่นคง เช่น ศิลาจารึก ลานทอง
 ลานเงิน ลานทองแดงจารึก การที่มีผู้เข้าใจและมีอุปาทานเช่นกล่าว ก็เป็นเอกลักษณ์ที่จะฟังมีฟังเชื่อ
 แต่ตำนานที่บรรพชนของเราประมวลมาเรียบเรียงรวบรวมแล้วจารลงในใบลานในสมุดข่อย ก็นับเนื่อง
 เป็นหลักฐานอย่างหนึ่งเหมือนกัน จะปฏิเสธว่าไม่เป็นความจริงไม่น่าเชื่อไปเสียทั้งหมด ก็เป็นเรื่อง
 น่าเสียดาย เพราะในตำนานนั้นๆ ได้แสดงออกซึ่งเหตุการณ์ต่างๆ ในอดีต จดจรรเรื่องราวที่เกิดขึ้นด้วยการ
 เล่าขานกันต่อมาแม้จนเรื่องราวของบุคคลของปูชนียสถานโบราณวัตถุ การสร้างบ้านแปลงเมือง ชาวเรา
 ก็ได้รู้ได้ทราบได้ศึกษากันมาจากตำนานเกือบทั้งสิ้น ตำนานในที่แห่งนี้ก็คือ ประวัติศาสตร์ที่เรา
 บัญญัติศัพท์กันให้มกลายกันเท่านั้นเอง ซึ่งถ้าจะแปลความหมายของประวัติศาสตร์แล้ว ก็คงจะ
 ได้รับความหมายไม่แตกต่างไปกว่าความหมายของคำ “ตำนาน” นั้นเท่าใดนัก ฉะนั้นจึงหวังได้ว่า ตำนาน
 พื้นเมืองเชียงใหม่ก็คงจะให้ความรู้ในอดีตอันเกี่ยวกับอาณาจักรลานนาที่สัมพันธ์กับอาณาจักรสุโขทัย
 อโยธยา ชนบุรี และรัตนโกสินทร์ ในกาลอันล่วงลับไปนับด้วยพันปี แก่ผู้อ่าน ผู้ศึกษา ได้อย่างไม่ต้อง
 สงสัย

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสาร ฯ ไม่อาจเว้นขอบพระคุณ ฯ พลณ ฯ จอมพล ถนอม กิตติขจร
 นายกรัฐมนตรี ที่ได้กรุณาจัดสรรงบประมาณให้กรรมการฯ จัดพิมพ์เอกสารเรื่องนี้ขึ้นอีกหนึ่งเรื่อง
 นอกจากเรื่องอื่นๆ ที่ได้อนุมัติให้พิมพ์มาแล้ว ประโยชน์ที่อนุชนจะได้รับจากการศึกษาเอกสารทาง
 ประวัติศาสตร์มีมากจนเกินที่จะนำมากล่าวในที่แห่งนี้ให้ครบถ้วน ในฐานะที่ ฯ พลณ ฯ เป็นประมุข
 รัฐบาล ที่ได้ส่งเสริมการศึกษาของชาติอยู่แล้ว ตามนโยบายการบริหารประเทศชาติ แต่ ฯ พลณ ฯ ย่อม
 ได้ชื่อว่าเป็นผู้ให้วิทายาทาน เท่ากับให้ดวงประทีปแก่อนุชนและผู้ศึกษา ซึ่งไม่มีการให้ใด ๆ จะเลิศไป
 กว่า การให้ความรู้ อันเป็นการให้ที่ชนะการให้ทั้งปวง

หวังว่าตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่จะให้สารประโยชน์ทางประวัติศาสตร์ของชาติไทย รวมทั้ง
 ให้ความรู้ทางภาษาศาสตร์เพิ่มขึ้นแก่ผู้อ่านตามสมควร

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์

สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี

วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๑๔

❖ สารบัญ ❖

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่

	หน้า
คำนำ	ก
ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ผูกที่ ๑)	๑
ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ผูกที่ ๒)	๑๕
ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ผูกที่ ๓)	๓๒
ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ผูกที่ ๔)	๔๗
ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ผูกที่ ๕)	๖๑
ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ผูกที่ ๖)	๘๐
ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ผูกที่ ๗)	๘๘
ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ผูกที่ ๘)	๑๒๐
ภาพถ่ายพงศาวดารเชียงใหม่ (ของเก่า)	ระหว่างหน้า ก.ข.
ภาพถ่ายตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ฉบับนายสงวน โชติสุขรัตน์)	ระหว่างหน้า ง.-สารบัญ
ภาพถ่ายพงศาวดารเชียงใหม่ (ฉบับสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ)	ระหว่างหน้า ๒๐-๒๑
ภาพถ่ายพงศาวดารเชียงใหม่ (ฉบับสมเด็จพระวันรัต จำย)	ระหว่างหน้า ๓๒-๓๓
ภาพถ่ายตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ฉบับนายสงวน โชติสุขรัตน์)	ระหว่างหน้า ๔๘-๔๙
ภาพถ่ายตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ฉบับนายสงวน โชติสุขรัตน์)	ระหว่างหน้า ๕๘-๕๙
ภาพถ่ายตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (ฉบับนายสงวน โชติสุขรัตน์)	ระหว่างหน้า ๑๒๐-๑๒๑
สารบัญสั้นเรื่อง	หน้า ๑๔๑

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (คัดจากอักษรไทยยวน)

(จากต้นฉบับอักษรไทยยวน)

นโมตสฺสสุ ฯ สุรณมหิณีย พุทธเสตถํ นมิตวา สุกตภวธมฺมํ สาธุสงฺฆณฺจ นมิตวา อหฺราชานู
ราชทายาทธา ธิปตีวภูขามิ สพุพทุกขภยโรคา อนุตฺตรายา วินาสนฺตุ ฯ*

สาธโว ดุรา โสตชน สพุปริสเจ้าทั้งหลาย อาจารย์เจ้าตนจักเป็นนิทาน สุกกถา จาริตอดีต
ลำดับราชวงศ์ราชท้าวพระยา อันเสวยราชสมบัติในนพบุรีศรีพิงค์ไชยเชียงใหม่ ในสัตตปัญญาสถานนา
๕๗ หัวเมือง ตั้งแต่ลาวจกกราชเจ้า มาต่อเท่าถึงเจ้าพระยามังรายด้วยลำดับต่อเท่าถึงกาลบัดนี้ จึง
นมัสการยังพระไตรรัตน์นะ พระแก้วเจ้าทั้งสาม ด้วยคาถาบาทต้นว่า สุรณมหิณียัง พุทธเสตถัง

อหัง อันว่าข้า นมามิตวา วันทามิ ก็ไหว้นพ พุทธเสตถัง ยังพระพุทธรเจ้าตนประเสริฐกว่า
โลกทั้งสาม อหัง อันว่าข้า นมามิ ก็ไหว้ ธรรมัง ยังพระธรรมเจ้า สุกะตะกะวะ อันเป็นใหญ่เป็นไม่ได้
ส่องหนทาง ส่องห่อสัตว์ทั้งหลายไปสู่สุคติภาวะคือนิพพาน นมิตวา ข้าก็ไหว้ สังฆัญจะ คือพระเจ้า
สองหมู่ คือ พระอริยสังฆะ และสมมุติสังฆ ทักขิณชัย อันควรรับเอาทานแห่งบุคคล อหัง อันว่าข้า
ทักขามิ ก็จักกล่าว ราชานุราชะวะสังท้าวพระยาทั้งหลาย ทายาทะรัฐฐาธิปติ อันเป็นเจ้าเป็นใหญ่
เสวยเมืองสืบสายมา สัพพะทุกขะภะชาโรคา อันว่าทุกขและภัยพหุขกั้วลอันตรายทั้งมวล วินาสันตุ
จุงหือฉิบหาย มะ ออย่าหือมี เม แก่ข้าเทอะ ตลฺลราชะมานุปุพิถา จักลำดับแต่ต้นมา นักปราชญ์เพิงรู้
ในราชวงศ์ปกรณ ด้วยจักกล่าวมาแต่โบราณ ดั่งนี้เทอะ

หือด้วยมีแทแล ในเมื่อพระพุทธรเจ้ากัสสปรีนิพานไปแล้ว ในละแวกหว่างนั้นพระพุทธร
โคตมะเจ้าแห่งเรา ยังสร้างโพธิสมภารได้เกิดมาได้เป็นพระยาเสวยราชสมบัติในเมืองพาราณสี ประกอบ
ด้วยบุญปัญญา กายะพละ รูปสมบัติ อีสริยปฏิสลักษณะยิ่งกว่าคนทั้งหลายฝูงอื่น ปราบกฐิชื่อว่าพระยา
มหาสมันตราช มีอายุยืนได้อสงไขยปี ถัดนั้น ลูกมหาสมันตราชเป็นพระยาแทนพ่อ ลูกวราชชื่อ
กถญาณ ลูกกถญาณชื่ออุปสละ ลกอุปสละชื่อวราชไปสละ ลูกวราชไปสละชื่อมันธาตุ ลูกมันธาตุ
ชื่อวรมันธาตุ ลูกวรมันธาตุชื่อมูจรินทะ ลูกมูจรินทะชื่อสาคร ลูกสาครชื่อสารทเวะ ลูกสารทเวะ
ชื่อรตะ ลูกรตะชื่อภัตติระโส ลูกภัตติระโสชื่อรุจियะ ลูกรุจियะชื่อสุรุจियะ ลกสุรุจियะชื่อปนาทะ ลูกปนาทะ
ชื่อมหาปนาทะ ลูกมหาปนาทะชื่อปัตตาปะ ลูกปัตตาปะชื่อมหาปัตตาปะ ลูกมหาปัตตาปะชื่อสุทสันะ
ลูกสุทสันะชื่อมหาสุทสันะ ลูกมหาสุทสันะชื่อเมรุ ลูกเมรุชื่อมหาเมรุ ลูกมหาเมรุชื่ออัจสิมะ ลูกอัจสิมะ
ชื่อมหาอัจสิมะราช แล ฯ

* อักษรวิธีตามต้นฉบับ

ท้าวพระยาทั้งหลาย ตั้งแต่มหาสมันตราชามาได้ ๒๘ เช่นท้าว มีอายุยืนได้อสงไขยปี ชุตน
 เทียรบ้อมเป็นพระยาในเมืองพาราณสี ราชคห มิถิลา กุสสะวัตติ แล ถัดนั้น พระยาร้อยตนเป็นพระยา
 ลำดับสืบ ๆ กันไป ถัดนั้น พระยา ๕๖ ตน สืบ ๆ กันไป ถัดนั้น พระยา ๘๔,๐๐๐ ตน สืบ ๆ ราชวงศ์ไป
 ถัดนั้น พระยา ๓๖ ตนสืบ ถัดนั้น พระยา ๒๒ ตนสืบ ถัดนั้น พระยา ๘๒ ตนสืบ ถัดนั้นพระยาได้
 ๘๔,๐๐๐ สืบ ถัดนั้น พระยาแปดหมื่นสี่พัน มีพระยามาฆะเทวจักกะปัตติเป็นต้นสืบ ถัดนั้นพระยา
 ๘๖ ตน มีพระยาราชนจักกะวัตติ เป็นต้น สืบตราบถึงโอกากราช ลูกโอกากราชชื่อโอกากมุกกะ และ
 พระยาโอกากราชตั้งลูกเมียน้อยหื้อเป็นอุปราชา โอกากมุกกะผู้เป็นลูกอัครมเหสีเคียดแก่พ่อตน จึงเอา
 แต่ลูกบ่าวผู้คนของตนออกหนีไปตั้งเมืองกับบิลวัตฤ แล้วเอาน้องสาวแห่งตนเป็นราชเทวี เพื่อบหื้อ
 ฆะกุลอันสูงน จึงได้ชื่อว่า ศากยราช แต่นั้นมาแล

ลูกโอกากมุกกะชื่อปุลณะ ลูกปุลณะชื่อจันทมะ ลูกจันทมะชื่อจันทมุกขสิวิราช ลูก
 จันทมุกขสิวิราชชื่อสัญชัย ลกสัญชัยชื่อเวสสันดรธรรมิกราชโพธิสัตว์แล

ตั้งแต่มหาสมันตราชสืบมาถึงเจ้าพระยาเวสสันดรราชได้ ๒๗๖,๒๗๕ ราชวงศ์แล ลูกเวส-
 สันดรชื่อชาลี ลูกชาลีชื่อสิวิวาหนะ ลูกสิวิวาหนะชื่อสิหิสระะ ถัดนั้น ลูกหลานเหลนหลัดหลี่ เสวยราช
 สมบัติตั้งแต่เจ้าชาลีมาตราบถึงพระยาชยะเสน ได้ ๓๕,๕๕๕ เช่น ราชวงศ์แล พระยาชยะเสนเสวยราช
 สมบัติในเมืองกบิลพัสดุ มีลูกชายชื่อสิหตนะ ลูกหญิงชื่ออมิตตาแล พระยาตนหนึ่งชื่อเทวทหะศักกะ
 หากเป็นศากยราชตระกูลอันเดียวกัน เสวยเมืองเทวทหะนคร มีลูกชายสอง หญิงหนึ่ง ผู้ชายอายชื่อว่า
 อัญชนะศักกะ หญิงหนึ่งเป็นผู้กลางชอกัจจาณนะ ชายหนึ่งชื่อว่าปาละเทวิละ พระยาเทวทหะส่งลูกสาว
 แห่งตนผู้ชอกัจจาณาหื้อไปเป็นลูกสะใภ้พระยาชยะเสน ก็ว่าเป็นราชเทวีแห่งสิหตนะ พระยาชยะเสน
 ส่งลูกสาวแห่งตนผู้ชื่ออมิตตาไปเป็นเทวีแก่อัญชนะศักกะแล อันเป็นลูกพระยาเทวทหะศักกะแล
 ปาละเทวิละบิยินดีในราชสมบัติก็ออกไปบวชเป็นฤษีหันแล พระยาสิหตนะมีลูกชายห้าคน ผู้พี่ชื่อ
 สุปปพุทธ ผู้ถัดชื่อสุทธโรทนะ ถัดนั้นชื่อสุโกธนะ ถัดนั้นชื่อสุโตทนะ ผู้น้องชื่อยชื่ออมิตโตทนะ
 พระยาอัญชนะมีลูกหญิงสองคน ผู้พี่ชื่อปชาบดีโคตมี พระยาอัญชนะก็ส่งลูกสาวทั้งสองคน ไปเป็น
 ราชเทวีแก่สุทธโรทนะราชแล

ยามนั้น พระยาสิหตนะ พระยาอัญชนะและปาลิเทวิละฤษี พร้อมกันตัดโบราณศักราชเก่า
 อันชื่อว่ากิงนวัตินั้นเสียแล้ว ตั้งศักราชใหม่ตัวหนึ่งลำดับมาได้ ๖๗ ตัวปีดับไล่ เดือน ๖ เพ็ญเม็ง
 วันพฤหัสบดี บรมโพธิสัตว์เจ้าลงมาปฏิสนธิในท้องนางศรีมหาเมธา ถึงศักราช ๖๘ ตัว ปีรวายสง่า
 เดือนสี่เพ็ญ เม็งวันศุกร์ ประสูติออกจากท้องแม่ ราชตระกูลทั้งหลายจึงใส่ชื่อว่า สัตถัตถราชกุมาร

ตั้งแต่เจ้าชาลีลำดับถึงเจ้าสิทธัตถะ ได้สี่แสนปลายหนึ่งราชวงศ์ ตั้งเจ้าสิทธัตถะ แลนับแต่
 มหาสมันตราชาลำดับมาจนถึงเจ้าสิทธัตถะได้ ๖๗๖,๒๘๐ และอายุเจ้าสิทธัตถะได้ ๑๖ ปี ตระกูลทั้งหลาย
 ได้เอานางยโสธรา ลกแห่งพระยาสุปปพุทธมาเป็นราชเทวี แล้วหุดหล่อน้ำมุกธาภิเศกหื้อเป็นพระยา
 อยู่ได้ ๑๓ ปี อายุเจ้าได้ ๒๕ ปี ออกไปบวชวันจันทร์ ยามเที่ยงคืน เจ้าบวชที่เกาะทรายที่แม่น้ำ

เนรัญชรา กระทำเพ็ชรอยู่ได้ ๖ พรรษาจึงได้ตรัสสหัพัญญุตัญญาณ ในวันเดือน ๘ เพ็ญยามรุ่ง
อายุเจ้าได้ ๓๕ ปีอยู่โปรดสหัพศตวโลกได้ ๔๕ ปี อายุเจ้าได้ ๘๐ ปีเข้าสู่ปรินิพพาน ในปีเมืองไส้เดือน
๘ เพ็ญ เม็งวันอังคาร ขามก่อนใกล้เตโชธาตุใหม่วันอาทิตย์นั้นแล

สิทธิ์ตะเกิดก่อนพิมพ์พิสาร ๒ ปี บุคคลทั้งสองเป็นสหายน เพราะเหตุว่าพระยาอันเป็น
พ่อบุคคลทั้งสองเป็นสหายน พระยาพิมพ์พิสารเสวยเมืองราชคหได้ ๕๒ ปี มีลูกผู้หนึ่งชื่อว่าอชาตศัตรู
ฆ่าพ่อเสียกินเมืองแทนได้ ๘ ปี พระเจ้านิพพาน อชาตศัตรูกินเมืองได้ ๒๔ ปีมีลูกผู้หนึ่งชื่อว่าอุปะทะยะ
ฆ่าพ่อเสียเป็นพระยาแทนได้ ๑๖ ปี มีลูกผู้หนึ่งชื่อว่าอนรุทธ ฆ่าพ่อเสียเป็นพระยาแทน ลูกอนรุทธชื่อ
มุกข ฆ่าพ่อเสียกินเมืองแทนได้ ๒๒ ปีแล พระยาจันทกุตตะเกิดในโมริยวงศา จาณักกพรหมณ
นวลนันทาละเสีย อภิเสกจันทกุตตะหือเป็นพระยาปราบชมพูทวีปได้ ๑๔ ปี ลูกพระยาจันทกุตตะ
ชื่อพิณรุสาร เป็นพระยาได้ ๒๘ ปี พระยาพิณรุสารมีลูกชาย ๑๐๐ คน พึงมวลชื่ออโศกธรรมราช
ได้เป็นพระยาจกักวัดติราชปราบชมพูทวีป มีลูกชายหนึ่ง เข้าบวชในบวรพุทธศาสนาปรากฏชื่อว่า
มหินทเถร เป็นสังฆนายก ตั้งแต่พระเจ้านิพพานมาถึงอโศกธรรมราชได้ ๒๑๘ ปี อรหันต์เจ้าทั้ง ๑๐๐
ตนสังคายนาธรรมเป็นถ้วนสามวันนั้นแล ราชคหราชวงศาแล้วเท่านั้นก่อนแล ฯ

ตระกูลท้าวพระยาชาวสาทราชในเมืองกบิลพัสดุ์นั้น ลูกพระยาโกโลยะ ผู้ช่อมิตตตฤปะ
ฆ่าเสียเสียย ดั่งตัวมิตตตฤปะก็น้ำท่วมตายสิ้นสุดไปในวันนั้นแล

ที่นี้จักกล่าวด้วยท้าวพระยาทั้งหลายอันตัดศักราชด้วยลำดับก่อนแล กาละเทวิละฤษี และ
พระยาอัญชนะ พระยาสิหนุตตัดศักราชอันชื่อว่ากิงนวลสันตินั้นเสียแล้ว ตั้งศักราชใหม่ตัวหนึ่ง
ลำดับมาได้ ๖๗ ตัว พระเจ้าเราลงมาเอาปฏิสนธิ ศักราช ๖๘ ตัวพระเจ้าเกิด ศักราช ๑๔๘ ตัว พระ
พุทธเจ้าเรานิพพานวันเดือนเพ็ญ มหาอนนทเถรเจ้าได้ถึงอรหันต์แล้วสังคายนาเป็นปฐม มีอรหันต์
๕๐๐ คน มีมหากัสสปเถรเจ้าเป็นประธาน ภายนอกมีอชาตศัตรู ตัดอัญชนะศักราช ๑๔๘ นั้นเสีย ตั้ง
ศักราชใหม่ตัวหนึ่งลำดับมาได้ ๑๐๐ ปี ถึงเช่นพระยากาละโสท สังคายนาธรรมเป็นถ้วนสอง ลำดับมา
ได้ ๒๑๘ เช่น พระยาอโศกธรรมมิกราชสังคายนาธรรมแถมเป็นถ้วนสาม ศักราชได้ ๒๑๘ ลำดับมาได้
๒๐๐ ปี ศักราชได้ ๔๑๐ ปีนางจามเทวีเกิด ก่อเวียงลำพูน ศักราช ๔๕๘ ตัวนางจามเทวีลูกแต่เมืองละโว้
ขึ้นมากินเมืองลำพูน มหันตยศและอินทพรทั้งสองพี่น้องเกิดปีนั้น จามเทวีตาวะติงสามมีอายุหากจักเสีย
ดั่งอื่น พระยาอินตาเข้าไปสู่สำนักเทวบุตรคนนั้นแล้ว กล่าวว่ามาริสะ คูราเจ้าตนหาทุกข์บีได้ ท่าน
จงลงไปเกิดในมนุษย์โลกเมืองคนที่เมืองเชียงลาวที่นั่นเทอะ กระทำราชเป็นท้าวพระยามหากษัตริย์เป็น
เจ้าเป็นใหญ่กว่าท้าวทั้งหลายเทอะ ในเมืองลานนาแลรักษายังวะระพุทธศาสนาเทอะ ว่าอันสันนั้น ละ
จิงกละเทวบุตรก็รับเอาคำพระยาอินตาว่าสาธุดี ๆ ว่าอื่น แล้วจติแต่ขึ้นฟ้าลงมากับบริวารแห่งตนพัน
หนึ่ง ก่ายเงินทิพย์แต่ชั้นฟ้า นัยหนึ่งว่าก่ายแต่ปลายดอชดลงมาเอาปฏิสนธิโอปาปติกาโสรัสวัสสุ
เทสิโกราชกุมารโรวียะ เกิดมาเป็นปฐิสสะสัมปัญญะเป็นดั่งราชกุมารอันได้ ๑๖ ขวบ เข้าทรงวัดอาหาร
ณะเครื่องงาอลังการอยู่เหนืออาสนะไต้ร่มไม้พัทธระคือว่าไม้ต้น ควรสนุกใจมีที่ใกล้แม่น้ำสายในเมือง

ชะชะวาระนครคือว่าเมืองเขียงรว ส่วนบริวารพันนั้น อันเป็นผู้หญิงผู้ชายก็ลงมาเกิดเอาโอปาปติในร่มไม้ต้นด้วยทิพย์ เมื่อเกิดมาก็เป็นกุมารกุมารี อันได้สืบหกขวบเข้านั้นมีรูปโฉมโฉมพรรณอันงามล้วนถ้วนชุกแห่ง คนทั้งหลายมาเห็นจึงจำกันว่า คนทั้งหลายฝูงนี้ ลูกที่ใดมาจา ว่าอัน ก็หันเก็บเงินอันนั้น จึงเรียกกันมาดูเก็บนั้นก็หยดขึ้นเมื่ออากาศ พ่องก็ร้องบอกกันว่าเงื่อนอันยัง เงื่อนมันยัง ว่าอัน เอานิมิตรอันนั้นเรียกว่าเป็นเมืองเงื่อนยังนัยว่าไม้ต้นต้นนั้น มีเปลือกอันขาวดั่งเงิน ตั้งอยู่กลางไม้ยาง จึงเรียกกันว่าเมืองยางเงินก็ว่าอันแล ชาวเมืองทั้งหลายหันอจรี (อัศจรรย์) จึงราชนาเอาเมืองเสวยราชสมบัติ เป็นเจ้าเป็นใหญ่ในเมืองชะชะวาระนคร ปราภฏได้ชื่อว่า ลวะจังกละฐุกระราช ในปีถัดก็จุลศักราชได้ตัวหนึ่งวันนั้นแล พระยาลวจักรราชเกิดปีนั้น กิตติภาษาปราภฏไปทั่วทิศานุทิศ ว่าพระยาเทวราชเจ้าลูกแต่ชั้นฟ้าลงมาเกิดเป็นพระยาในชะชะวาระนคร ว่าอันนี้ คนทั้งหลายชวนกันนำมายังบรรณาการมากนักรมาถวาย แล้วขออยู่เป็นราชเสวกแห่งพระยาลวะจังกราชเจ้าตนนั้นแล พระยาลวจักรราชก็ก่อสร้างบ้านเมืองกว้างขวางมากนักร แล้วก็ก่อสร้างเขตวัดถุ ตัสมา กมาติ การณะทั้งหลาย เป็นต้นว่า เรือกสวนไร่นาเหมืองฝายห่อฉกเก็บบ้านเมืองแห่งตนนั้นแล

เมื่อนั้นเสนาอำมาตย์ทั้งหลายก็พร้อมกันกระทำมูทธาภิเศก ห่อเจ้าพระยามหากษัตริย์มีเดชะฤทธิ์มากนักร อยู่เสวยราชสมบัติประกอบชอบธรรมมากนักร เมื่อภายหลังเจ้าก็ได้ยังลูกชายสามคน ด้วยลำดับผู้พี่ชื่อว่าลาวกรอบ ผู้กลางชื่อลาวข้าง ผู้น้องช้อยชื่อว่าลาวเก้าแก้วมาเมือง ผู้น้องช้อยรู้หลวกล่ล่ยวลาดนักร ผู้พี่ทั้งสองมีบุญอันน้อยท่นช้ำ

ยังมีในวันหนึ่ง ราชบุตรทั้งสามชวนกันไปแอ่วหาปูยังห้วย ราชบุตรทั้งสามหันรอยปูตัวหนึ่งใหญ่นักร ล่องไปตามห้วยนั้น ราชบุตรทั้งสามไปตามรอยปูถึงที่สุดแห่งดอยอันหนึ่ง หันรอยปูเข้าไปในที่นั้น ราชบุตรจำกันว่าเราจักพิจารณาเอาปูตัวนี้ห่อได้เมื่อถวายเป็นเราเทอะ เทว่าปูตัวนี้ใหญ่มีกำลังแรงนักร หลอนเล่นแผนไปหล่าน้ำเสียบได้มันจา เจ้าลาวเก้าจูงเอาหน้างไปกางไว้ปลายหล่าน้ำ แล้วถ้อยอันไว้ถ้ำ กันว่าปูตัวนี้ล่องไปถูกหน้างเจ้าแท้ จูงเอาหน้อขาบเอาปูตัวนี้ห่อได้เมื่อถวายเป็นเราเทอะ ลาวเก้าผู้น้องช้อยก็เอาหน้างไปกางไว้หล่าน้ำ ถ้อยอันอยู่เฝ้าหัวดาขาบปูอยู่เห็นแล เมื่อนั้นราชบุตรอันเป็นพี่ทั้งสอง ก็ขุดรูปูนั้นดินเข้าพื้นผาอันใหญ่ไปขุดบได้ จึงเอาผากอันหนึ่งมาติดเสยแล้วก็พากันหนี บ่บอกแก่ลาวเก้าผู้น้องนั้นแหละ ลาวเก้าอยู่เฝ้าหัวหน้างต่อเท้าตะวันลง ลาวเก้าร้องเรียกหาพี่ทั้งสองว่าได้ว่าไป ก็ได้ยินเสียงตนก้องห้วย ได้ยินเหมือนว่าไปบได้ เหมือนดังพี่ทั้งสองร้องตอบนั้น ก็อยู่หน้างต่อเท้าตะวันตก ตะวันตกปูก็บ่ออกมา จึงขึ้นไปหาพี่ทั้งสอง ก็บ่เห็นไหนสักคน เทว่าเอาผาทับรูปูไว้ ลาวเก้าเคียดนักร ร่ำไรว่าพี่น้องกันชวนกันมาหากินขาทั้งสองก็หลอกจุกเฝ้านี้บ่อยู่ได้ก็บ่บอก บ่ได้ก็บ่บอก ป้อยละกุเสยฉันนั้นนอ

ลาวเก้าผู้น้องช้อยก็เมื่อไหว้พระยาตนพ่อ ตามที่พี่ทั้งสองหากกระทำแก่ตนนั้นทุกประการ แล้วจึงไหว้พ่อตนว่าดูข่าพี่น้องทั้งสาม จักอยู่ร่วมกันบได้ ขอพ่อเป็นเจ้าจงปลุกแบ่งดูข่าทั้งหลายห่อไปเป็นขุนเป็นนายอยู่และคนและแห่งเทอะ ว่าอัน เมื่อนั้นพระยาลวจักรคือว่าลวจักรราชตนเป็นพ่อจึงว่า

ปู่พ่อกหักจักแต่งแปงแก่สุชาและ ว่าอันแล้วพระยาตนพ่อ จึงก่อสร้างบ้านอันหนึ่งกว้างขวางมาก นักห่อลูกผู้พี่ชื่อว่าลาวครอบอยู่ได้ชื่อว่าบ้านถ้ำ ต่อเท่าบัดนี้แล แล้วสร้างบ้านอันหนึ่งห่อผู้กลางชื่อลาว ช้างอยู่ได้ชื่อว่าบ้านคำ พระยาตนพ่อข้าก่อสร้างบ้านอันหนึ่งที่ใกล้ผาเรา กว้างขวางนัก กวรสุนุกถูก เนื้อเพิงใจนัก ห่อลูกรักแห่งตนคือลาวเก้าแก้วมาเมือง ผู้เป็นน้องช้อยอยู่ได้ชื่อว่าบ้านผาเรามาต่อเท่า บัดนี้แล พระยาตนพ่อก็แบ่งเข้าของเงินคำช้างม้าเข้าคนไพร่ไทยแก่ลูกตนทั้งสามเสมอกันทุกประการ กุ่มบ้านทั้งมวลก็มีมาในเมืองเชียงรายนั่น

พระยาลาวจงคือว่าลาวจังกราช เสวยราชสมบัติเป็นอันเข้มเย็นเป็นสุขแก่ประชาราษฎร์บ้าน เมืองยิ่งนัก มีอายุได้ ๑๒๐ ปีก็จตุไปสู่ปรโลก ในปีเบ็กเส็ด อนุรทศักราชได้ ๑๒๐ ศาสนาได้ ๑๓๐๒ ตัว เป็นเช่นราชวงศ์หนึ่งก่อนแล ฯ

ถัดนั้น ลาวเก้าแก้วมาเมืองผู้น้องช้อย อายุได้ ๔๑ ปี เป็นพระยาแทนพ่อได้ ๔๕ ปี อายุได้ ๕๕ ปีไปสู่ปรโลก ได้สองเช่นราชวงศ์ก่อนแล ราชบุตรอันเป็นพี่ทั้งสองบได้เป็นพระยาแทนพ่อ เท่า ได้เป็นขุนต่างประเทศ มีลูกหลานสืบตระกูลแห่งเขาเจ้าไปหั้นและ บ่มาสู้กับด้วยราชวงศ์แล

ส่วนพระยาลาวเก้ามีลูกชายผู้หนึ่ง ชื่อลาวเส้า อายุได้ ๓๕ ได้กินเมืองแทนพ่อได้ ๓๕ ปี อายุได้ ๗๔ ปีไปสู่ปรโลก สามเช่นราชวงศ์แล ลูกลาวเส้าชื่อลาวตั้ง อายุได้ ๓๕ ปี กินเมืองแทนพ่อได้ ๒๖ ปี อายุได้ ๖๑ ปีไปสู่ปรโลกได้สี่เช่นราชวงศ์แล ลูกลาวตั้งชื่อลาวกม อายุได้ ๓๕ ปีกินเมืองแทน พ่อได้ ๑๘ ปี อายุได้ ๕๕ ปีไปสู่ปรโลก ๕ เช่นราชวงศ์ ลูกลาวแหลวอายุได้ ๔๐ ปีได้เป็นพระยาแทนพ่อได้ ๑๖ ปี อายุได้ ๕๖ ปีไปสู่ปรโลก ๖ เช่นราชวงศ์แล ลูกลาวแหลวชื่อลาวกับอายุได้ ๓๕ ปี กินเมืองแทน ได้ ๑๕ ปี อายุได้ ๕๔ ปีไปสู่ปรโลก ๗ เช่นราชวงศ์แล ลูกลาวกับชื่อลาวกัน อายุได้ ๔๕ ปี เป็นพระยา ได้ ๑๗ ปี อายุได้ ๖๒ ปีไปสู่ปรโลก ๘ เช่นราชวงศ์ ลูกลาวกับชื่อลาวเคียง อายุได้ ๓๗ กินเมืองแทน เจ้าตนนี้ใจกว้างขวางนัก แต่งบ้านพองเมืองฉนวนนัก มีวันหนึ่งเจ้าไปแอ้วดูประเทศบ้านเมืองไปขางทั้ง หลาย หั้นไม้ศรีต้นหนึ่งเผือกทั้งมวลดั่งลวดเงิน มีใบบ้านขางเสี้ยว บ้านอันนั้นมีที่ใกล้นี้แม่ละว่า บัดนี้เรียกว่าแม่สายแล บ้านที่นั้นเป็นที่จำเริญใจนักจึงก่อสร้างเวียง ตั้งบ้านเรือนที่นั้น เอาไม้ศรีเผือก (ถ้าว่า ศรี เมืองเหนืออ่านเป็นสะหลี่ มาจากคำว่าต้นศรีมหาโพธิ์ ต้นศรีหรือต้นสะหลี่ก็คือต้นโพธิ์-ผู้ แปล) ตั้งเงิน ตั้งอยู่กลางขางเงินว่าอันก็ว่าแล เจ้าอยู่เป็นพระยาได้ ๒๖ ปี อายุได้ ๖๓ ปีไปสู่ปรโลก ๘ เช่นราชวงศ์

ลูกลาวเคียงชื่อว่าลาวกิว (หรือลาวกลิว) อายุได้ ๓๖ ปี เป็นพระยาแทนพ่อได้ ๒๐ ปีอายุได้ ๕๖ ปีไปสู่ปรโลก ๑๐ เช่นราชวงศ์ ลูกลาวกลิว ลาวกลืนก็ว่า ชื่อลาวติง อายุได้ ๒๑ ปี เป็นพระยาแทน พ่อได้ ๑๕ ปี อายุ ๓๖ ปี ไปสู่ปรโลกแล ๑๑ เช่นราชวงศ์ ลูกลาวติงชื่อลาวเติงอายุ ๓๗ ปี เป็นพระยา แทนพ่อได้ ๒๐ ปี อายุ ๕๗ ปี ไปสู่ปรโลก ๑๒ เช่นราชวงศ์ ลูกลาวเติงชื่อลาวตน อายุได้ ๓๕ ปี เป็น พระยาแทนพ่อได้ ๑๗ ปี อายุได้ ๕๖ ปีไปสู่ปรโลก ๑๓ เช่นราชวงศ์ ลูกลาวตนชื่อลาวโสม มีรูปงามนัก อายุได้ ๓๐ ปี เป็นพระยาแทนพ่อได้ ๒๑ ปี อายุได้ ๕๑ ปีไปสู่ปรโลก ๑๔ เช่นราชวงศ์ ลูกลาวโสมชื่อ

ลาวพวก อายุได้ ๓๒ ปี กินเมืองแทนพ่อได้ ๒๗ ปี อายุได้ ๕๕ ปี ไปสู่ปรโลก ๑๕ เช่นราชวงศ์
 ลูกลาวพวกชื่อลาวกวิน อายุได้ ๔๓ เป็นพระยาแทนได้ ๑๕ ปี อายุได้ ๕๘ ปี ไปสู่ปรโลกแล ๑๖ เช่น
 ราชวงศ์ ลูกลาวกวินชื่อลาวจง อายุได้ ๔๓ ปี เป็นพระยาแทนพ่อได้ ๑๖ ปี อายุได้ ๕๕ ปี ไปสู่ปรโลก
 ๑๗ เช่น ราชวงศ์ ลูกลาวจงมีสองคน ผู้พี่ชื่อลาวชั้น ผู้น้องชื่อจอมผาเรือง ผู้พี่อายุได้ ๓๕ ปี เป็น
 พระยาแทนพ่อได้ ๑๘ ปี อายุได้ ๕๗ ไปสู่ปรโลก ๑๘ เช่นราชวงศ์

ลูกจอมผาเรืองชื่อขุนเจือง อายุได้ ๓๗ ปีเป็นพระยาแทนพ่อ เจ้าพระยาเจืองมีลูกผู้หนึ่ง
 ชื่อขุนเงินเรือง ลาวชั้นพี่เจ้าพระยาจอมผาเรืองและเป็นลุงเจ้าพระยาเจืองนั้น มีลูกหญิงผู้หนึ่งชื่อนาง
 อ้วนคำคอนเมือง ขันใหญ่เป็นสาว มีรูปงามล้วนล้วนด้วยอดีตลักษณะทั้งมวล กวระกษาปราคฏไปถึง
 ฮ่อเมืองพระกัน คือเมืองแก้ว มีลูกสาวพระยาผู้หนึ่งงามนักกว่าอื่น พระยาแก้วชื่อท้าวท้าวท้าวท้าวก็ให้เอา
 บรรณาการของฝากมาถวาย หมาขเอานางสองที่สามที่ ขุนลาวชั้นพี่เจ้าจอมผาเรืองผู้เป็นพ่อนางบ่หือ
 พระยาแก้วเอาริพลมามากนักกว่าจักรบเอานางอ้วนคำคอนเมือง เมื่อนั้นขุนลาวชั้นก็หือไปบอกแก่
 เจ้าพระยาเจืองหลานตน ว่าบัดนี้ท้าวท้าวท้าวเจ้าเมืองแก้วว่าจักรบเอานางอ้วนคำคอนเมืองว่าอันนาหลาน
 เราเจ้าพระยาเจืองเป็นท้าวหนักพระยาใหญ่บ้านนี้ อย่าหือมาคูดุแควนเรา ฉันใดจักเอาท้าวท้าวหลาน
 กูกวระจักเอาแล

เมื่อนั้นพระยาเจืองเคียดนัก จึงขับเอาริพลมากนักรอกต้อรบท้าวท้าวเจ้าเมืองแก้ว เจ้า
 พระยาเจืองได้ชัยชนะก็ได้ฆ่าท้าวท้าวตาย เจ้าพระยาเจืองก็ละเมืองไว้หือลูกตนผู้ชื่อลาวเงินบุญเรือง
 และลูกตนผู้ชื่อลาวชั้นพื่อนางอ้วนคำคอนเมืองหืออยู่รักษาเมือง ส่วนเจ้าพระยาเจืองก็เอาริพลอันมากนักร
 ไปผจญเอาเมืองแก้วได้แล้ว ขันสู่ปราสาทโรงหลวงท้าวท้าว ยังมีลูกสาวท้าวท้าวผู้หนึ่งชื่อนางอ้วนแก้ว มี
 รูปโฉมงามมากนักร เจ้าพระยาเจืองก็เอาเป็นเมียอยู่ในเมืองแก้วที่นั้น กระทำเจ้าเมืองหือเข้าอำนาจแห่ง
 ตนก็อยู่เสวยเมืองที่นั้น เป็นอันกษัตริย์ปราคฏไปมากนักร เจ้าพระยาทั้งหลายอยู่ที่ศตต่างๆรู้ข่าวพระยาลาว
 เจืองมีเดชะอานุภาพแก้วหาญองอาจนักร รบพระยาแก้วชนะแล้ว ได้มาเป็นพระยาในเมืองแก้ว ท้าว
 พระยาทั้งหลาย มีพระยาฮ่อตนชื่อ เจ้ากลุ่มฟ้าเป่าพิมาน เป็นประธานก็มาชุมนุมยังภูเห็ด (กลางแห่งว่าภู
 เขม็อด) อันมีในเขตเมืองแก้วคือเมืองฮ่อพระกัน ภูเห็ดที่นั้น รบเพียงกว้างขวางได้ ๑๒๐๐ วา ท้าว
 พระยาทั้งหลายก็หือแบ่งตำแหน่งคูดุขามเต็มภูเห็ดทั้งมวลแล้ว ก็ตั้งปราสาทท่ามกลางภูเห็ด สูง
 ๑๓๕ วา กว้าง ๕๕๐ วา มีเศวตฉัตร ๗๗๐ ดวง อ่างน้ำใส่น้ำอบน้ำหอมสูง ๓ สอก กว้าง ๖ สอก หนัก
 ๑๔๐,๐๐๐ กำ เป็นอ่างอาบเจ้าพระยาเจือง แล้วก็สรงเกษด้วยสังข์เกษด้วยกำ ๗๗๐ ลูกสังข์ อันเป็น
 ทักขิณวัตรมากกว่า ๑๐๐ ลูก พร้อมกับหุดหล่อเจ้าพระยาเจืองนั่งเหนือกองแก้ว ๗ ประการ สถิตสำราญ
 ปราสาทราชมณเฑียร มีนางทั้งหลาย ๔๔,๐๐๐ มีนางอมราเทวีอันพามาแต่เมืองลาวกับนางอ้วนแก้วลูกพระ
 ยาแก้วเป็นประธาน หากแวดล้อมเป็นบริวารก็มีแล ท้าวพระยาทั้งหลายมีพระยาฮ่อกลุ่มฟ้าเป่าพิมาน
 เป็นประธาน ก็พร้อมกันแปลงลายจุ่มลายเจีย (คือตราตั้ง) ไว้กับพระยาเจืองหันแล กระทำราชาภิเศก
 เจ้าพระยาเจือง เป็นเอกราชในเมืองแก้ว ในปีกาบยี่เดือน ๔ ออก ๕ กำ วันอังคาร ยามกองงาย

ศักราช ๔๘๖ เข้าอยู่สุขสำราญในปราสาทได้ ๗ วันก็มาอยู่โรงหลวง มีท้าวพระยาทั้งหลายหาคเวดล้อม เป็นบริวาร มีพระยาอ๋อลุ่มฟ้าเป่าพิมานเป็นประธาน กับทั้งเสนาโยธาประมาณ ๑๑ โทฎิปลาย ๖ ล้าน ๖ แสน ๖ หมื่น ๘ พันคนก็มีแล เจ้าพระยาเจืองก็ประทานรางวัลเลี้ยงดูท้าวพระยาเสนาอำมาตย์บริพาลทั้งหลาย ห่ออ้อม ด้วยเข้ด้วยเหล้า ชันปลาอาหารมากนั้ อยู่มาได้ ๕ เดือนแล เจ้าก็สั่งหื้อเจ้าพระยาทั้งหลายเมื่อหาบ้านเมืองแห่งตนนั้นแล อยู่บ่นานเท่าใด นางอู่แก้วลูกพระยาแก้วนั้นก็ทรงคัพพะเต็มสิบเดือนบริบูรณ์ ก็ประสูติได้ลูกชายคนหนึ่งมีรูปงามนั้ เจ้าพระยาเจืองก็ใส่ชื่อลูกตนว่า เจ้าผาเรืองแม่นำขานั่นแล

เจ้าพระยาเจืองอยู่ในเมืองพะกัันนานได้ ๓ ปีปลาย ๘ เดือน เจ้าก็หื้อพระยาอ๋อลุ่มฟ้าเป่าพิมานแบ่งลายจุ่มลายเจียหื้อแก่ตนแล้ว เจ้าก็พานางอมราเทวีกับบริวารทั้งมวล เจ้าก็แต่มีลายจุ่มลายเจียมาหื้อแก่ลูกตนผู้ชื่อว่าลาวเงินเรือง หื้ออยู่เป็นพระยาในเมืองยางเงินเชียงลาวนั้นแล เจ้าก็เหมียดยลูกคนทั้งสองคือเจ้าเงินเรืองกับนางเอิบไฝ ผู้เป็นน้องหื้ออยู่กัับด้วยนางอมราเทวีนั้นแล ส่วนตนเจ้าพระยาเจืองก็กินเมืองแก้วได้ ๑๔ ปีมีลูกกับนางอู่แก้วสองชาย ผู้พี่ชื่อ ชำคำห่าว ผู้น้องชื่อท้าวชุมแสง (กลางแห่งว่าท้าวสามชุมแสง) นั้นแล

อยู่บ่านเท่าใด เจ้าพระยาเจืองวางเมืองไว้แก่ท้าวผาเรืองผู้เป็นลูกอ้าย แต่งแบ่งหื้อลูกผู้กลาง ชื่อชำคำห่าวไปเป็นพระยาในเมืองล้านช้าง หื้อลูกผู้ช้อยชื่อท้าวชุมแสง ไปเป็นพระยาในเมืองนันทบุรี ก็ว่าเมืองนันทนั้นแล

เจ้าพระยาเจืองตนนั้นมีเดชะฤทธิมากนั้ เทว่าบ่บินไปได้สิ่งเดียวแล ท้าวก็บังเกิดมานะเหตุเกล้าหาญนั้ กนั้ใจว่ากูเวนเมืองหื้อแก่ลูกกูท้าวจอมเรืองแม่นำขานแล้วฉนั้น กูจักเอาริพลแห่งกูไปตีเอาเมืองแก้วแมนตาตอกขอบฟ้าตายนชะและ ว่าอันนี้ยกไปแท้ พระยาแก้วแมนตาตอกขอบฟ้าตายนก็เอาริพลอันมากนั้ ออกมาแบ่งขั้วหน้าข้ามแม่น้ำใหญ่ออกมารบพระยาเจืองนั้นแล เมื่อนั้นพระยาเจืองเห็นริพลแก้วแมนมากนั้ ขุนเจืองบ่เคยหนีขาศักจึงขั้ข้างแก้วตัวหาญถ้าชนศึกท้าวจึงรีบแก้เสื่อส่งหื้อคนใช้เอากันมาหื้อแก่นางอมราเทวีขังเมืองเชียงลาวเงินยางไว้ดมกลิ่นกับหื้อบอกลูกตน เจ้าขุนเงินเรืองหื้อรู้ นางอมราเทวีก็รับเอาเสื่อเจ้าพระยาเจืองผัวรักแห่งตนหอบกับอกแล้วจึงบอกกล่าวเหตุกลางหื้อแก่คนใช้ว่า ดูอยู่บ้านหันเหตุกลางฉนั้น ก็หอกเต็นตกลางเป็นควายหลายตัวเข้าขนขอกริ้วถั้วลายงามเต็นตกลางกลายเป็นลันแลนลั้แก่ ก้อนผา ชายคากลายเป็นต่อแต่นบิน เก้าฝ่งงามเข้าในห้อยแบ่งฮาง ฝ่นห้าหลวงตกไหลหลังบ่เออนบ่ขังป้อชาวัน ริมท่าขอบนาเถื่อนถลาย กูดอยโหยดพ้ง ก้อนหินผากลายเป็นเงือก กลิ้งคุดเคือกไปมา เนือม้คาคคือกวางฟ่านเข้าผ้าบ้าน กบเขียดอ่างเอากันเข้าเมือง ปลิงดำตัวเท่าเรือนออกแอ้วเหล่นกลิ้งเกลือกเต็นตามบก เสื่อโคร่งหกเข้าเวียงใหญ่ไข่ลูกเด็ขมีสองตัว บัดนี้สูมาบอกข่าวเหมือนหลังรอยพระยาเจ้าบ่เคยหนีศึกขั้ข้างแก้วตัวใหญ่ ข้างพลรอยตกหล่นเสี้ยแก่ท่านอันชาๆ เราถ้าพ้งเมื่อเดือนสี่ กูจักซ่อมฝื่อารักษ์ใหญ่ หื้อไปตามได้รักษาพระยาเจืองตนเป็นผัวรักแห่งกูชาและ ฯ

ขามนั้น ฝูงแก้วแมนตาทอก เอารีพลตั้งหน้าอยู่ถ้าคารบ ขุนเจืองขกริพลเข้าทูป ฝูงแก้วแมนเอารีพลเข้ากุมหลุบเอาพระยาเจือง ฆ่าตายที่ขัวหิน พระยาเจืองตายที่นั่น ริพลขุนเจืองมีตัวต่อห้าล้าน เข้ากุมเอาซากพระยาเจืองได้แล้ว เอาใส่ข้างแก้วออกมาเมือง เอาดาบเจ้ามาส่งสะทางยังเมืองเงินยางวันนั้นแล

ขุนเจืองอายุได้ ๓๕ ได้เป็นพระยาปราบสองเมือง อยู่เมืองเงินยาง ๑๔ ปี อยู่เมืองแก้วพระกัน ๑๗ ปี อายุ ๗๗ ไปสู่ปรโลก ๑๕ รัชราชวงศ์แล

ลูกขุนเจืองชื่อลาวเงินเรื่อง อายุ ๓๓ ปีเป็นพระยาแทนพ่อได้ ๒๖ ปี อายุได้ ๕๙ ปี ไปสู่ปรโลก ๒๐ ราชวงศ์แล

ลูกลาวเงินเรื่องชื่อลาวชั้น อายุ ๔๑ ปี เป็นพระยาแทนพ่อได้ ๒๑ ปี อายุ ๖๒ ปีไปสู่ปรโลก ๒๑ ราชวงศ์

ลูกลาวชั้นชื่อลาวมิง อายุ ๒๕ ปี เป็นพระยาแทนพ่อได้ ๒๑ ปี อายุ ๔๖ ปีไปสู่ปรโลก ๒๒ ราชวงศ์

ลูกขุนมิงชื่อขุนเมิง อายุ ๓๕ ปี เป็นพระยาแทนพ่อได้ ๒๕ ปี อายุ ๖๐ ปีไปสู่ปรโลก ๒๓ ราชวงศ์แล

ลาวเมิงมีลูกชายผู้หนึ่งมีรูปโฉมอันมากนักลูกลาวเมิง เจ้าลาวเมิงผู้พ่อจึงมีบรรณาการไปขอเอาลูกสาวท้าวรุ่งแก่นชาย ผู้กินเมืองเชียงรุ่ง ชื่อนางอ้อมมิ่งจอมเมือง ทรงรูปโฉมโฉมพรรณอันงามเพื่อจักเอามาเป็นบิษชะยาแห่งเจ้าลาวเมิงนั้นแล

ท้าวรุ่งแก่นชายก็มีความยินดี จึงเบิกบายซื้อลูกสาวแห่งตนว่า นางเทพคำขาย (นางแห่งว่านางเทพคำขาย) แล้วแต่งเข้าของเงินค่า เครื่องงอลังการ ข้ำหญิงข้ำชายอ้อมหื้อแก่ลูกตน มาเป็นเมียแห่งเจ้าลาวเมิงนั้นและ เจ้าลาวเมิงอายุ ๓๕ เป็นพระยาแทนพ่อ กระทำนางเทพคำขายเป็นอัครมเหสีเทวี เป็นใหญ่แก่นางทั้งหลาย ๕๐๐ คน อยู่บ่บานเท่าใด ยังมีในวันหนึ่ง เป็นวันเดือนเพ็ญ ในราตรียามใกล้รุ่ง นางเทวีหันนิมิตในฝันว่าตนนอนอยู่เหนืออาสนะอันมีศรีสวัสดิ์ หันดาวพระกาย (ดาวประกายพฤษ์ หรือดาวรุ่ง) หยาดแต่อากาศลงมาหนทักษิณทิศาเข้าปากนาง นางกลืนลงท้อง ยินชุ่มเย็นนัก นางสดุ้งตื่นรุ่งเช้า นางจึงไปไหว้พระยาตามดั่งนางหันนิมิตในฝันทุกประการ พระยา ก็หื้อหาหมอผู้รู้ทำนายฝันมาถาม หมอก็ทำนายว่าคำฝันอันนี้เป็นมงคลดีนัก นางเทวีจักทรงคัพพะมีลูกชายผู้ประเสริฐ จักได้ปราบบ้านเมืองหนทักษิณทิศตราบต่อเท้าถึงสมุทรเป็นแดนหมื่นชาและ

เมื่อนั้นนางพระยาคิดก็หื้อของรางวัลแก่หมอมากนัก นางพระยาก็รักษาคัพพะได้ ๑๐ เดือนบริบูรณ์ แล้วก็ประสูติได้ลูกชายผู้ประเสริฐเกิดมาด้วยสวัสดิ์ในปีเป็กเส็ด ดำนานหนึ่งปีก็ด้ไถ่ เดือนเจียง แรม ๘ ค่ำ วันอาทิตย์ ขามพาดรุ่ง (คือใกล้รุ่ง) ฤกษ์ ๘ ตัวชื้อบุษยะ ศักราชอนุรุท คือจุลศักราชได้ ๖๐๑ ตัวนั้นและ

ในเมื่อราชกุมารเกิดมาได้เดือนหนึ่ง พระขาลาวเมงตนพ่อก็ใช้ไปบอกแก่ท้าวรุ่งแก่นชาย อันเป็นพ่อเมี้ยหรือรู้ว่าหลานเกิดมาหั้นและ ท้าวรุ่งแก่นชายก็มาด้วยบริวารแห่งตนอันมากนัก เจ้าพระขาลาวเมงกันว่าท้าวรุ่งแก่นชายมาถึงแล้ว ก็ป่าวเสนาอำมาตย์มนตรีนครวาสทั้งหลายพร้อมเพรียงกันกระทำมงคลสู่เข้าทนต์ขัณฐราชกุมารด้วยเครื่องหลอนเดือน เพื่อให้อราชกุมารมีศรีที่อายุอายุยืนยาว พระขาลาวเมงและท้าวรุ่งแก่นชายอันเป็นปู่ย่าตาชาย พร้อมกันใส่ชื่อราชบุตรว่า เจ้ามั่งราช ห่อพัดข้อพ่อว่า เมง ชื่อปู่ตาว่ารุ่ง ห่ออุกว่าลูกท้าวเมง หลานท้าวรุ่งว่า มั่งราช ลูกนางเทพคำขายเชียงรุ่ง ห่อพัดข้อพ่อแม่ปู่ตาหั้นและ ท้าวรุ่งแก่นชายกันว่ากระทำมงคลแก่หลานตนแล้วก็เมื่อสู่เมืองแห่งตนวันนั้นและ ฯ

เจ้าลาวเมงอายุ ๓๕ ปี เป็นพระยาแทนพ่อได้ ๔๐ ปี อายุ ๗๕ ไปสู่ปรโลก ๒๔ ราชวงศ์แล ส่วนเจ้าราชบุตรตนชื่อเจ้ามั่งราช อายุได้ ๒๑ ปี ได้เป็นพระยาแทนพ่อในปีกัณฑ์เมื่อดุสิตศักราช ได้ ๖๒๑ ตัว ในเมืองเงินยางวันนั้นแล เจ้ามั่งราชได้ถึงน้ามุทธาภิเสกแล้ว ท้าวได้ขึ้นข่าวสารว่าท้าวพระยาอันอยู่ประเทศที่จัมไกลเมืองตน ชิงกันด้วยไพร่ไทยที่คืนไร่นา ต่างคนต่างว่าหล้างเป็นของกู ย่อมหือเป็นทุกข์แก่ประชาราษฎร์บ้านเมืองมากนัก ท้าวคินงว่าบ้านเมืองอันใด มีผู้เป็นใหญ่หลายคน เป็นทุกข์แก่ไพร่ไทยมากนัก อันหนึ่งก็มีคำสั่งมากนัก ท้าวพระยาทั้งหลายฝูงนี้ แม้นเขาเป็นเชื้อชาติแต่ปู่หม่อนกู เจ้าพระขาลาวจิงราชก็ดี เชื้อเขานัดปลายเจ้าลาวครอบครัวข้าง บิด้าน้ามุทธาภิเสกหุดหัวสักคน เท้าปู่เจ้าพระขาลาวเก้า อันเป็นน้องเขาเจ้าลาวครอบครัว ลาวข้างนั้นตนเดียว ได้น้ามุทธาภิเสกเป็นพระยาสืบปรามปรามาตราบต่อเท่าถึงกูบัดนี้ อันหนึ่งเครื่องราชาภิเสก เป็นต้นว่าดาบไชย หอก และมีดสะหรั้กัญไชย แก้วแสงอันอุดมนักเป็นของแต่เช่นปู่เจ้าลาวจิงมา กูก็ได้ทรงมาต่อเท่าบัดนี้ซ้ออัน เขาฝูงเป็นพระยาอยู่จัมไกลกู บิด้าน้ามุทธาภิเสกอย่างกูสักคน ป้อยจ่ามานะต่อกูกันนี้ ควรกูไปรบเอาเมืองเขาทั้งหลาย ฝูงนี้แล ว่าอันแล้วเจ้าพระยามั่งราช จิงเอาริพลข้างม้า สกลเสนาโยธาแห่งตนมากนัก ไปผจญปล้นเอาเมืองหนึ่งมีฝ่ายใต้เมืองตน กระทำหือย่อยไปด้วยอานุภาพแห่งตนแล้ว ก็ตั้งหือลูกขุนรักษาเมืองนั้น ชื่อเมืองมอบ ภายหลังคนทั้งหลายเรียกว่าเมืองบอบ ต่อเท่าบัดนี้แล

ถัดนั้น ท้าวก็ไปปล้นเอาเมืองหนึ่งบิได้ เจ้าเมืองพาครวหนี่ เจ้าไปไล่เอาได้ฆ่าเสีย แล้วตั้งหือลูกขุนรักษาเมืองนั้น ปรากฏชื่อเมืองไล่ ต่อเท่าบัดนี้แล ถัดนั้น ท้าวไปปล้นเอาเมืองหนึ่งได้ยามตะวันตกแล้วแต่หือลูกขุนรักษาเมืองนั้น ลาดได้ชื่อว่าเมืองเชียงคำ (คือ อำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย) ต่อเท่าบัดนี้แล ถัดนั้นท้าวไปปล้นเอาเมืองอันหนึ่ง เขาอยู่ในเวียงร้องว่าตนข้าหากเป็นเชื้อชาติปู่เจ้าลาวข้าง เขาแต่งบรรณาการออกต้อนรับเจ้ามั่งราช ว่าข้าแต่เจ้าเหนือหัวข้าขอจูงหืออภัยชีวิตแก่ข้าทั้งหลายเทอะ การสงครามมีดูข้าขอเป็นหัวหน้าอาษาแก่เจ้าเหนือหัวชะและว่าอัน เจ้าพระยามั่งราชรำพึงว่า เขาว่าเป็นเชื้อชาติปู่เจ้าลาวข้าง ก็หากมีแท้ เขายังมีคำคบข่ากู กูก็เบ็งไว้เมืองนี้หือเขากิน หือเขาเป็นข้าอาษาแก่กูเทอะ อันกูก็ได้ชัยชนะเขาแล้วว่าอัน เมืองนั้นได้ชื่อว่าชนะข้าง ภายหลังปรากฏว่าเมืองเชียงข้างต่อเท่าบัดนี้แล ถัดนั้นว่าเจ้าเหนือหัวก็เกิดแต่นั้นมาแล ฯ

เมื่อนั้น เจ้าพระยามังราย จึงแต่งห้อมผู้กินเมืองเชียงช้าง เป็นหัวหน้าไปติดตามชาวเมืองฝ่งพ่ายหนั้นนั้น ถึงเมืองเก่าพ่อตนชื่อว่าเมืองราวภูเต่ารอย หน้บ้านที่นั่น ควรสนุกเบิ่งใจ จึงตั้งอยู่ที่นั่น สร้างห้อมเป็นเมืองแล้ว จากนั้นว่าเต่ารอยขามดี ไปรบไหนก็ได้ ฝ่งลักหนี่ก็ได้บ่น้อย มากกว่าร้อยหลายพัน เมืองเราที่นั่น จึงใส่ชื่อว่าเต่ารอยต่อเท่าบัดนี้

เจ้าบังเกิดได้ลูกชายผู้หนึ่งในปีเต่าเส็ด จุลศักราชได้ ๖๒๔ อยู่บ้านเท่าใด ช้างมงคลเจ้ามังรายปล่อยไปหัวคอยหนวันออก เรายไปตามรอยช้าง หน้ประเทศที่หนึ่งข้างริมแม่น้ำกก มีม่อนคอยสูงสะเบิงงามนัก ท้าวจึงคึงใจว่า เมื่อปู่เจ้าลาวจงสร้างบ้านห้อมปู่เจ้าลาวเก้าอยู่ ได้ยินว่าเป๊กคอยผาเราวันนั้น เมื่อปู่เจ้าลาวเคียงสร้างเมืองเงินยางก็จิมต้นคอยทั้งสาม คือ คอยตุง คอยท่า คอยข่าเต่าวันนั้นดีหลี เหตุดังนั้นควรถูกระทำม่อนคอยห้อมเป็นสะดือเมือง ก็ท่ามกลางเมืองควรชะและเจ้าพระยามังรายจึงสร้างกวมคอยจอมทอง ห้อมท่ามกลางเวียง สร้างในปีเต่าเส็ด ศักราช ๖๒๔ ตั้วปรากฏชื่อว่าเมืองเชียงรายหน้และ ขุนเครื่องลูกอ้ายเจ้ามังรายเกิดปีเต่าเส็ดปีสร้างเวียงเชียงรายหน้

ถุนนั้นได้ ๓ ปีถึงปีดับเบ้า ๖๒๗ ตั้ว เจ้าก็บังเกิด ได้ลูกชายแถมผู้หนึ่งชื่อว่าเจ้าขุนคราม อยู่ถุนนั้นได้ ๓ ปีถึงปีเบ็กสี่ เจ้ามังรายไปอยู่เมืองฝ่างได้ปีหนึ่ง ในปีกัด้ใส่ เจ้ามังรายเอารีพลไปปล้นเอาเมืองผาแดงเชียงของ อันลกลานลาวครอบสร้างนั้น ผู้กินเมืองเชียงของชื่อว่ากำรอง ได้เมืองเชียงของแล้ว แต่งลกขุนกินแล้ว คินมาอยู่เมืองฝ่าง เลียงคูเสนาอำมาตย์คนแกแล้วหาญมากนัก ท้าวก็ได้ลูกชายแถมผู้หนึ่ง ใส่ชื่อว่าเจ้าขุนเครือ ในปีกัด้ใส่ ศักราชได้ ๖๓๑ ตั้วนั้น ถุนนั้นเจ้าขุนเครืออายุได้ ๖ ปี ถึงปีกาบเส็ด อายุเจ้ามังรายได้ ๓๖ เอารีพลไปปล้นเอาเมืองเชิง ผู้กินเมืองเชิงชื่อขุนรอง ได้เมืองแล้ว แต่งลกขุนกินแล้ว เอารีพลคินมาอยู่เมืองฝ่าง เลียงคูเสนาอำมาตย์ ๓ วัน ๓ คิน แล้วก็อยู่เสวยราชสมบัติด้วยสุขสวัสดิ์สนุกสุขสนาน ไพร่ยุท่างกำ ยุท่างขายก็มีและ

เมื่อนั้น ชาวพ่อกำเมืองหริภุญชัยไปกำขายถึงเมืองฝ่างหลายหมุ่นัก เจ้ามังรายจึงหาพ่อกำมาถามคว่า เมืองหริภุญชัยที่อยู่โพ้นยังสมฤทธิหรือบ่สมฤทธิเป็นฉนใด พ่อกำทั้งหลายไหวว่าเมืองหริภุญชัยที่ตุข่าอยู่โพ้นก็สมฤทธิด้วยเข้าของมากนัก พ่อกำทางบกทางน้ำเที่ยวมาค้าขูเมือง ทางน้ำก็ถึงเมืองโยธียาก็มากำถึง ยุท่างกำขาย ชาวเมืองก็สมฤทธิเป็นดีมากนักแล พระยาชำลามาแถมว่าพระยาเจ้าเมืองสุยังสมฤทธิด้วยริพลข้างม้าข้ามคน สมบัติบ้านเมืองดั่งฤชา พ่อกำทั้งหลายไหวว่าพระยาเข้าในเมืองตุข่าโพ้นสมฤทธิด้วยข้างม้าข้ามคนมกลนัก ควรสนุกบริบูรณ์ด้วยสมบัติขูเขื่องดีหลีด้าย

พระยามังรายได้ยินว่าเมืองหริภุญชัยสมฤทธิหน้ก ลวดบังเกิดโลกจิมักใครได้มาเป็นเมืองของตน จึงจำกับด้วยเสนาทั้งหลายว่า เราได้ข่าวเมืองหริภุญชัยสมฤทธิคินัก ดีกว่าเมืองเราว่าอันฉนใดจักได้มาเป็นเมืองของเรา ห้อมท่านทั้งหลายพิจารณาดู เสนาทั้งหลายไหวพระยาว่าเมืองหริภุญชัยโพ้นสมฤทธิแท้และ ได้ยินว่ามีเคชะอานุภาพศักดิ์สวาด (ศักดิ์สิทธิ์) นัก เพื่อว่ามหาธาตุสัพพัญญูเจ้าตั้งอยู่ในเมืองนั้น มีอารักษ์เสือบ้านเสือเมืองขุมขางรักษาคินัก จักพองเอาจักยากษาและเจ้าเหนือจูงรำเปิงคูเทอะ

เมื่อนั้น ยังมีขุนผู้หนึ่งชื่อว่าอำไพ พระขามังรายเล็งหอบเป็นนายหนังสือและเก็บ
 ส่วยเข้า ฐิติถ้อยตัดคำ ฉลาดอาจรู้ซุอัน อำไพจึงไหว้พระยาว่า เจ้าหน่อหัวจักใคร่ได้เมืองหริภุญชัย
 เป็นเมืองเจ้าบ่ยากแล พระยาว่าเหตุใดจึงว่าบ่ยาก เมื่อนั้นสัมฤทธิ์ด้วยวิพล ผู้แก้วผู้หาญช่างรียอง
 ม่มากนัก เป็นฉันทิมิ่งว่าบ่ยากนั้นจา อำไพไหว้พระยาว่า เราจักไปรบเอาด้วยปัญญาขุทิศ คือรียอง
 เอาด้วยเพทุบายอันใดอันหนึ่งก็จักได้ด้วยสวัสดิศาและ พระขามังรายถามว่าเจ้าฟ้าเหย ถ้าอันมิ่งว่า
 จักไปพองเอาด้วยอุบายนั้น จักกระทำฉันทิใดเล่า อำไพไหว้ว่า ถ้าอันจักรียองนั้นเป็นอันล็กแลบไป
 ครอบลำแดงในที่ชุมนุม ควรลำแดงแก่มหาราชเจ้าที่สงัดจึงดีค่าย

ถึงยามสงัดอำไพจึงเข้าเฝ้าพระยาแล้วไหว้ว่า ถ้าอันข้าเจ้าจักไปพองนั้นฉันทิ ขอบเจ้าหน่อหัว
 จูงว่าข้าเจ้านี้ ผิดอาชญาเขื่องหนึ่งเขื่องใดแล้ว เจ้าหน่อหัวถลึงเกล้งรียองเอาครอบคร้วลูกเมียข้างม้า
 ข้าคนเข้าของแห่งข้าเจ้าเสียนับเสียง แล้วจูงขบข้าเจ้านี้จากเมืองเจ้าหน่อหัวเท่าหอเข้าของแต่น้อย
 กับคนพออุปฐากใช้สอยแต่สมควรแล้ว ข้าเจ้าจักหนีไปพึ่งพระยาบายังเมืองหริภุญชัย ข้าเจ้าลำแดง
 ทุกข์โทษว่าข้าเจ้าบ่มีโทษอันใดสักเขื่อง เจ้าพระขามังรายฟังคำส่อว่าข้าผิดอาชญาแล้วก็จักเอาครอบคร้ว
 ลูกเมียเข้าของแห่งข้าเจ้าเสียแล้ว ขบข้าหนีข้าก็มาพึ่งสมภารเจ้าหน่อหัวตนมีมหากรุณาแลชอบธรรม
 ค่าย ว่าอัน แล้วพระยาบายังก็จักเชื่อคำข้าเจ้าบ่อย่าชาและที่ข้าจักกระทำชาวเมืองอยู่ในคำผู้ข้าฉันทิ
 ชาวเมืองหริภุญชัยบ่ยินดีกับด้วยพระยาบายัง ข้าเจ้าจักกระทำด้วยอุบายขุเขื่อง ฉันทิใด ชาวเมืองหริภุญชัย
 จักยินดีด้วยบุญสมภารเจ้าหน่อหัว ข้าก็จักกระทำจนได้ เมื่อใดชาวเมืองอยู่ในคำของผู้ข้าแล้ว ข้าหาก
 จักรีบมาไหว้สาเจ้าหน่อหัว ห้อยกริพลลงไปปล้นเอาที่นั้น เจ้าหน่อหัวก็จักได้เป็นพระยาในเมือง
 หริภุญชัยบ่ยากชาและ คำอุบายรียองแห่งข้าเจ้ามีฉันทิ

เจ้าพระขามังรายได้ยินคำอุบายของอำไพจักไปพองพระยาบายังนั้น ยินดีว่าชอบราชการ
 อยู่แล้ว เจ้าพระขามังรายหือกระทำเพทุบาย จักเอาครอบคร้วเข้าของเงินคำอำไพซุอันแล้วขบอำไพ
 หนีออกจากเมืองดั่งว่านั้น ในปีกาบเส็ดศักราชได้ ๖๓๖ ตัว อำไพก็หนีไปพึ่งพระยาบายังในเมืองหริ
 ภุญชัยดั่งว่านั้นนั้นและ อำไพหนีไปถึงพระยาบายังก็บอกแก่พระยาบายังเป็นเพทุบายตามความคิดแห่ง
 ตนวันนั้นแหละ

ภายหลังอำไพไปแล้ว เจ้ามังรายก็หือลูกตนเจ้าขุนเกรืองผู้พี่อำไพอยู่รักษาเมืองเชียงราย
 ตนพระขามังรายก็เอาวิพลลงมาเสวยราชสมบัติในเมืองฝางวันนั้นและ อยู่ได้บ่หนึ่ง ในปีดับไถ่ ยาม
 นั้นอายุเจ้ามังรายได้ ๓๗ ปี เจ้าขุนเกรืองผู้ลูกอายุได้ ๑๓ ขุนครามผู้กลางได้ ๑๐ ปี ขุนเกรืองผู้น้องซ้อย
 ได้ ๖ ปี ในปีดับไถ่นั้น ขุนเกรืองอยู่เมืองเชียงราย จักเขียะคดแก่พ่อ ว่าพ่อกูไปรบเอาบ้านเมืองได้ ๒
 เมือง ๓ เมือง ก็บ่ว่าหือกูกินสักเมือง ยังมีผู้หนึ่งชื่อว่าขุนใสเรียงหากเป็นข้าเก่า เป็นใจกับขุนเกรือง
 จึงพากันขบคนเจ้าแคงอยู่ในเมืองเชียงราย หมายถึงจักชิงพ่อตนกินเมืองนั้นและ

เมื่อนั้น เจ้ามังรายอยู่เมืองฝาง รู้ข่าวว่าขุนเกรืองกับขุนใสเรียง กั้นเอาหมู่มุ่เข้าแคงอยู่ใน
 เวียงเชียงรายแท้ จึงคณิงใจว่ากูผู้เป็นพ่อยังไม่ไปสู่ปรโลกเทือ กุยังเป็นผู้มีอนุภาพปราบบ้านเมือง

ทั้งมวลตั้งอื่น มันผู้ขุนเครื่องนี้มีบุญอันน้อย มันป้อยจักชิงกุณเมืองฉนั้น กูเป็งอุบายมันหื้อได้และ
พระยามังรายจึงหาข้าเก่า อันเคยไว้ใจผู้หนึ่ง ชื่อขุนอ่อง จึงแต่งคำอุบาย หื้อแก่ขุนอ่องว่ามิงจงเอาคำกู
ไปหาขุนเครื่องลกกุยงเมืองเชียงราย ว่าบัดนี้พ่อเจ้ากูฝันเห็นเจ้ากูเป็นปีกบินไปในอากาศเป็นเพื่อนนก
แหลว ไปจับเอาทรากรฝอยอยู่ พ่อเจ้ากูร้อนใจนัก กลัวว่าเจ้ากูตายไปเกิดในท้องผี พ่อเจ้ากูจึงหื้อข้ามาหา
เจ้ากู เมื่อผูกมือต่อขวัญ หื้อเจ้ากูอยู่หมั่นยืนว่าฉนั้น

ขุนอ่องรับเอาคำเจ้ามังรายแล้วก็ไปหาขุนเครื่องยังเชียงราย บอกตามคำเจ้าตนหื้อขุนเครื่อง
ได้รู้ซื่อน ขุนเครื่องได้ยินคำอุบายอันนั้น ก็คิ่งใจว่าพ่อกูยังรักกูฉนั้นอ ว่าอันแล้วก็ซิ่นซ้างมากับ
ด้วยขุนอ่องหั้นและ

เมื่อนั้น เจ้ามังรายบังกับชายผู้หนึ่ง ยิงหน้าไม้แม่นนักช้อ้ายเสียน ถือน้ำไม้ปืนยาไปผก
อยู่หนทาง กั้นขุนอ่องนำขุนเครื่องซ้างมา อ้ายเสียนก็เอาหน้าไม้ยิงขุนเครื่องตาย ในที่ขุนเครื่องตาย
นั้นราบเพียงงามนัก จึงสร้างถันหื้อเป็นเวียง เรียกว่าเวียงยิงต่อเท่าบัดนี้แล

เจ้าพระยามังรายจึงว่า ขุนเครื่องมันได้คบมิตรผู้ร้ายก็ตามกรรมมันแล้ว เจ้ามังรายก็เอาริพล
ไปเลิกซากส่งสะการขุนเครื่องเสี่ยยังเมืองเชียงราย แล้วเจ้าก็เสวยราชสมบัติในเมืองเชียงรายหากังวล
อันตรายบได้ ก็มีวันนั้นแล

ตะดา ในกาลนั้น ยังมีพระยาแก้วผู้หนึ่ง ชอท้าวแก่นพงษาเป็นลูกท้าวผาเรืองแม่นคำขา
เป็นหลานเจ้าพระยาเจือง ได้เป็นพระยาแทนพ่อยังเมืองพระกัน ก็ชื่อเมืองแก้ว (ญวน—เวียดนาม:
ผู้แปล) รู้ข่าวว่าเจ้าพระยาในเมืองลาวราชเชียงรายโพ้น เป็นเชื้อสายเผ่าพันธุ์อันเดียวกันดีหลี บัดนี้
ได้ซิ่นข่าวว่าท่านจักละบ้านเมืองตนไว้ จักไปเอาเมืองหริภุญชัยว่าอันนา กุยงรำเป็งต่อเจ้าพระยามังราย
อันเป็นเชื้อชาติแห่งกูนา กุยงใครไปเยี่ยมหยามตามข่าวลุดตา ลวดจักเอาเครื่องอุตมะภิเศกไปอภิเศก
พ่ออวภูเจ้ามังราย หื้ออายุหมั่นกินยืนมีเดชะอานุภาพมากนัก กุยงคิดใจฉนั้นนา เสนาทังหลายถามว่า
คำอันเจ้าเหนือหัวคิดใจนั้นควรนั้กแล ว่าอัน

แล้วเจ้าพระยาแก่นพงษาหื้อแต่งเอาเครื่องราชาภิเศกและเชื่องและร้อยแปด กับหอยสังข์
ทักขิด จักกะหวัดเกี้ยวขาวแล้วก็แต่งลูกตนหื้ออยู่รักษาเมืองตนด้วยสบริวารแห่งตนมารอดเมืองลาว
ตั้งทัพอยู่ริมน้ำแม่ของตรงสบแม่จัน

แล้วใช้อำมาตย์ผู้หนึ่งมาไหว้เจ้ามังรายว่าหลานแห่งเจ้าพระยาแก่นพงษา ลูกท้าวผาเรือง
แม่นคำขา หลานเจ้าพระยาเจือง หากเป็นราชวงศ์เจ้าเหนือหัวเอาเครื่องอุตมะภิเศกและเชื่องและร้อย
แปด จักมากระทำมุทธาภิเศกเจ้าเหนือหัวเป็นเอกราช บัดนี้มารอดจอดอยู่หน้าแม่ของตรงสบแม่จันจึง
ใช้เข้ามาไหว้เจ้าเหนือหัว หื้อรู้ข่าวดีหลีและ

เมื่อนั้น เจ้ามังรายก็รู้คำอำมาตย์ผู้ฉนั้นแล้ว ก็ยินดีมากนัก จึงหื้อแต่งบรรณาการของฝากไป
ต้อนรับเจ้าพระยาแก้วมากนัก กับแต่งดาเสี่ยดุริพลทังหลาย ด้วยเข้าเหล่าจีนปลาอาหารมากนักบหื้อ
กินอยากสักคน อยู่สองสามวัน ถึงวันดีเจ้าพระยาแก่นพงษา ก็มากระทำมุทธาภิเศกเจ้าพระยามังราย

ด้วยเครื่องอุตมะราชาภิเศกและเขื่องและร้อยแปดช่ออัน เจ้าพระยาแก่นพงษาก็ถวายพรบวรอันซึ่งด้วย
คำว่า ชยตุภวัง มหาราชเจ้า จงผจญชนะข้าศึกศัตรูทั้งมวลในทิศานุทิศ ตั้งอยู่ด้วยราชภาวะ จำเริญ
ด้วยราชภาวะ จำเริญราชสมบัติ ด้วยสิทธิวิฤตพิความปรารถนามีเขื่องใดจงสมฤทธิแก่มหาราชเจ้า
จึ่งห้อมศรีที่อายุหมั้น ขันยาวร้อยชาวขาบเข้าพระวรวงษาจะมีแก่มหาราชเจ้าเทอะว่าฉันนี้หนแล

เจ้าพระยาแก่นพงษาก็จากับด้วยพระยามังรายว่า บุษม่อนแห่งข้าเจ้าเจ้าพระยาเจืองหากเป็น
พระยาปราบในลวรัฐแล้ว ได้ปราบเมืองแก้ว เสวยราชสมบัติในเมืองแก้ว จึงมีลูกหลานสืบสายมา
ถึงตัวข้าบัดนี้ อันเป็นเชื้อชาติดวงศาอันเดียวกันกับเจ้าเหนือหัวดีและ อันหนึ่งเชื้อชาติแห่งเราแห่ง
อาวน้องพ่อข้าผู้หนึ่งชื่อว่าข้าหัว ไปเป็นพระยาในเมืองล้านช้าง ผู้หนึ่งชื่อท้าวชุมแสงเป็นผู้น้องไป
เป็นพระยาในเมืองนันทบุรี ตัวข้าเป็นลูกท้าวผาเรืองแม่คำขากินเมืองแก้วพระกัน สันเช่นข้าไปสู่
ปรโลกแล้ว ข้าก็ได้เป็นพระยาแทนพ่อ พระยาชื่อเจ้าลุ่มฟ้าเอาท้าวพระยาทั้งหลายมาอภิเศกข้ายัง
ภูเทิด หือเป็นพระยาใหญ่ปราบเมืองแก้วทั้งมวล เป็นดังพระยาชื่อเจ้าลุ่มฟ้าเปาพิมานอภิเศกบุข้า
เจ้าพระยาเจืองวันนั้น ตนข้าหากเป็นเชื้อชาติเจ้าเหนือหัวแล ที่ข้ามากระทำอุษาภิเศกเจ้าเหนือหัว จึ่ง
เสวยราชสมบัติด้วยสุขเทอะ ว่าอัน แล้วเจ้าพระยาแก่นพงษาก็อำลาเจ้าพระยามังรายตนเป็นเค็นราช-
ตระกูลแห่งตน แล้วก็เมื่อเสวยราชสมบัติในเมืองแก้ว สืบราชประเพณีมาต่อเท้าบัดนี้แล ข้อมเป็น
เชื้อชาติลวงจิงราชสืบ ๆ มาแล ท้าวพระยาทั้งหลาย คือเมืองฮ่อ เมืองแก้ว เมืองแมนตาทอกออกฟ้า
ตายัน เทียรข้อมเกรงขามมาแต่พระยาหนลาวเรามากนัก เหตุเจ้าพระยาเจืองได้ไปกระทำอุทกรรม
สงคราม ได้ฆ่าพระยาแก้วผู้ชื่อว่าท้าวทาวตายแล้ว ได้ไปเป็นพระยาในเมืองแก้วพระกัน ปราบเมือง
แก้วทั้งมวล เดชานุภาพอันแกร่งหาญปายเมืองลาวก็ยังคงต่อเท้าบัดนี้แล นิทานตำนานพระยาแก้วชื่อ
ท้าวแก่นพงษามากระทำราชาภิเศกพระยามังรายก็แล้วท่าน เป็นห้องก่อนแล ฯ

ถัดนั้นมาถึงปีรวายใจ ศักราชได้ ๖๔๘ ตัว เจ้าพระยามังรายอยู่ยังเมืองเชียงราย คณิงใจว่า
กูแต่งอุบายหืออายฟ้าไปพองเอาเมืองหริภุญชัยด้วยเพทุบาย ก็บ่ส่งข่าวมาหือกูรู้สักเขื่องสักอันเทื่อ
ในหว่างอันนี้ก็ควรไปปล้นเอาเมืองภูยาวาและ ว่าอัน แล้วก็ยกเอาริพลโยธาไปถึงที่หนึ่งแดนเมือง
เชียงรายกับแดนเมืองภูยาวต่อกัน ที่นั้นชื่อว่าบ้านด้าย พระยาจำเมืองเจ้าเมืองภูยาวรู้ข่าวว่าพระยา
มังรายยกริพลไป พระยาจำเมืองก็ยกริพลออกมา ว่าจักไปต้อนรับพระยามังรายที่บ้านด้าย ที่นั้น
เจ้าพระยาทั้งสองต่างคนก็ต่างยกริพลเข้าจกัน ป้อยบ่รบกัน ลวดมมีไมตรีกับด้วยกัน เหตุว่าเวรานุเวรบมี
แก่กันแต่ภาวะชาติอันก่อน พระยาทั้งสองก็ใช้ไมตรีผู้รู้คำเมือง (ความเมือง) ไปมาหากัน แลยกกระทำ
ไมตรีสนิทต่อกันเป็นละหละสารหมั้นแก่กันด้วยกัน เจ้าพระยามังรายจึงเรียกพระยาจำเมืองว่าระเริน
เดียวกัน พระยาจำเมืองก็มีความชื่นชมยินดี จึงฝากแคว้นแก่พระยามังรายโพ้นปากนาหนึ่ง มีคน
๕๐๐ หลังเรือนแก่พระยามังราย จึงเข้ามาแคว้นเชียงรายเพื่ออันแล

พระยาทั้งสองกระทำมิตรซึ่งกันไปมาเป็นละหละหมั้นแก่กันดีแล้ว ต่างคนต่างเมื่อสู่เมือง
แห่งตนวันนั้นและ ในที่พระยาทั้งสองจกัรบกันและบได้รบนั้น ชื่อว่า ราชบาน ลำดับต่อมาเท้าบัดนี้แล

อัปปรภา เค แต่นั้นยังมีพระยาตนหนึ่ง ชื่อพระยาร่วงเป็นเจ้าเมืองสุโขทัย พระยาร่วงนี้เป็นลูกพี่ลูกน้องกับนางหันทพรานป่าผู้หนึ่งมีรูปโฉมอันงาม จึงกุมเอาเป็นคู่ จึงได้ลูกชายผู้หนึ่งได้มาเป็นพระยาร่วง พระยาร่วงกับพระยาจำเมืองก็เป็นมิตรรักกัน ไปมาหาสู่กัน ไว้เนื้อเชื่อใจกัน พระยาร่วงเที่ยวข้อมไปค้าหัวขังแม่น้ำของ เอาช้างมาเป็นหมู่เป็นฝูง ผ่านเมืองกุยขาวไป หนทางอันพระยาร่วงเอาริพลและหมู่ช้างม้าทั้งหลายมานั้น เลยลิกเป็นแม่น้ำไป เมื่อภายหลังคนทั้งหลายเรียกว่า แม่น้ำร้องช้าง ต่อเท่าบัดนี้

เมื่อนั้นยังมีนางเทวีพระยาจำเมืองผู้หนึ่ง ชื่อนางอ้วเชียงแสน มีรูปโฉมงามนัก นางผู้นั้นมีใจเคียดแค้นพระยาจำเมือง ด้วยเหตุดังนี้ ยังมีในวันหนึ่ง นางอ้วเชียงแสนกระทำสู่ขวัญพระยาจำเมือง พระยาทักว่า นางพระยามาสู่ขวัญกูปานนี้ แกลงอ้อมลัดดี เท่าว่าถ้อยกว้างน้ำแกลงนักไปน้อยหนึ่ง ว่าอันนางพระยาเข้าใจว่าพระยาจำเมืองมาฆ่าว่าแก่ตน เลยเคียดบ่มักมาสู่มาหา พระยาจำเมืองดีเวียงเชียงแสน นางจึงยินดีมีใจใคร่รักกับพระยาร่วง อันเที่ยวมาค้าหัวและจอดขังอยู่ภายนอกเวียง พระยาร่วงรู้ว่านางอ้วเชียงแสนมีใจมักตน ก็หย่องไปอยู่นอกกับด้วยนางหลายทีนัก ภายหลังพระยาจำเมืองรู้ว่าพระยาร่วงมาสู่เมียตน จักฟ้องเอาพระยาร่วงด้วยดี จึงอุบายหื้อพระยาร่วงมากินแกล้ม พระยาร่วงรู้จึงบ่มา จักคำตอบว่าพระยาจำเมืองเป็นผู้น้อยกว่ากู บ่อยจักหากูไปฉนั้นไปและ ว่าอัน

พระยาจำเมืองได้ขึ้นคำพระยาร่วงกล่าวนั้นเคียดนัก จึงหาบ่าวตนผู้หนึ่งชื่อหาญบังนั้นมาแล้ว ใช้หื้อไปฟ้องเอาพวกน้อยผู้นั้นอันเป็นหลานพระยาร่วง มันได้เรียนศาสตรศิลป์กับพระยาร่วงดีนัก หาญบังก็ไปฟ้องเอาได้ตัวพวกน้อยหลานพระยาร่วงนั้น มาถวายพระยาจำเมืองเจ้าแห่งตน พระยาจำเมืองก็ถามพวกน้อย พวกน้อยก็กล่าวไหว้พระยาว่า พระยาร่วงกับนางอ้วเชียงแสนมักกัน ได้มาอยู่นอนด้วยกันมีแก้วอัน พระยาจำเมืองบ่อยซ้ำถามว่า ในคราวนี้บ่เห็นพระยาเจ้ามิ่งมากับด้วยหมู่ช้างม้ายศบริวารมากายเมืองตุ เจ้าพระยามิ่งเวินไปทางใด ฤว่ากระทำตัวแปลกปลอมไปเป็นฉนั้นใด พวกน้อยกล่าวอำนาจพระยาจำเมือง บ่อาจเอาได้จึงไหว้พระยาว่า พระยาร่วงรู้จึงว่ามหาราชเจ้าจักคอยเอาตัว เลยบ่มาด้วยเพศอันเป็นพระยาลางคาบก็ชี้ข้างขี้ม้าปลอมมาก็มี ลางคาบก็เนรมิตรเป็นกวางคำไปก่อนหมู่ก็มี แล้วไปค้าหัวขังแม่ของฉนั้นและ

เมื่อนั้น พระยาจำเมืองซ้ำหาอำมาตย์แห่งตนผู้หนึ่งชื่อว่าท้าวมุงฉลาดจบด้วยศาสตรศิลป์มากนัก กับทั้งหาญบังหื้อไปเรียนเอาศาสตรศิลป์ทั้งมวลกับพวกน้อยผู้นั้นหื้อได้แล้ว พระยาจำเมืองก็หื้อสองขาไปฟ้องเอาพระยาร่วง ดวงได้ขาสองคนก็สวาดอาคม (สาธยายอาคม) อันหื้อรู้ว่า ท้าวร่วงแห่งตนเป็นฉนั้นใด หื้อรู้ยามนั้น ท้าวร่วงแต่งตนเป็นกวางคำพาหมู่มาถายเมืองกุยขาวแท้ ท้าวมุงกับหาญบังก็สวาดธียาฆมนต์ตะแหลง (แปลง) เป็นหมาสองตัวไล่กวางคำ กวางคำแล่นแรงนัก ขาไล่ตายเอาบ่ทัน ท้าวร่วงบ่อยตะแหลงเป็นรังต่อ แขนงอยู่ปลายไม้อยู่สูงนัก ท้าวมุงกับหาญบังไล่ไปทัน พระยาร่วงตะแหลงเป็นรังต่อแขนงปลายไม้อยู่ ขาทั้งสองบ่อยตะแหลงเป็นรังสองตัวใหญ่หนักชุกรังต่อ ผาตีหื้อพุ่งย่อยไป ท้าวร่วงบ่อยตะแหลงเป็นตุ่นใหญ่หนัก แล่นเข้าอยู่ในรูสูงในแก่นไม้ต้นต้นหนึ่ง

ท้าวมุกกับหาญบังไโล่ตามหันรอยตุ่นตัวใหญ่ยักษ์ เข้าอยู่ในรูสูงเค้าไม้ต้น ขาขุดต้องรากไม้ต้นนั้น ว่า
ตุ่นเข้าอยู่รึนและต้องเอาดวงได้ ว่าอัน ไม้ต้นนั้นเลยได้ชื่อว่าต้นต้องมาต่อเท้าบัคนี้แล ตุ่นตัวนั้นเล่น
ออกทางรูเป็ชวได้ ท้าวมุกกับหาญบังไโล่ตาม ท้าวรวงตะແຫຼ່ງเป็นจอมปลวกอันหนึ่ง กระทำชฎา
เกล้าตนเป็นหมวดหญ้ายู่เหนือจอมปลวก ขาทั้งสองได้บ่หันท้าวรวง เท้าหันจอมปลวกมีหมวดหญ้ายู่
ของอยู่เหนือจอมปลวก ขารู้ว่าท้าวรวงตะແຫຼ່ງเป็นจอมปลวกอยู่ ขยับเอาหมวดหญ้ายู่กรุ่นไป
เย็บเย็บไปก็เย็บเสวตธียาขมนต์ หื้อแก้ง้อาคมท้าวรวง เพื่อบหื้อท้าวรวงตะແຫຼ່ງได้ ในที่นั้นลวด
เรียกว่ารูนมาต่อเท้าบัคนี้แล

เมื่อนั้น ท้าวรวงยินลำปากนัก อดบ่ได้จึงบอกว่า กูพระยาร่วงค้าย ว่าอัน ขาได้พระยาร่วง
มาถวายแก่พระขำเมือง พระขำเมืองหื้อแบ่งทับคอกขังไว้จิมประตูเวียงเชิงชุมหนอกณชัย
พระขำเมืองหื้อแต่งอาสนาทนอนแก่พระยาร่วงเป็นสุขมากนัก ประตูนั้นลวดว่า ประตูสุขไส เมื่อ
กายลุนแพว่าประสูตบไสมาต่อเท้าบัคนี้แล

เมื่อนั้น พระขำเมืองรำเบ็งว่า กูจักฆ่าท้าวรวงกับเมี่ยงเสี้ยก็ได้แล เท้าว่าเมืองใต้กับกู
จักเป็นเวรแก่กันสืบไปชะและ บ่ควรกูจักฆ่า อันหนึ่งเมี่ยงก็หากร้าย ก็ได้ผูกพระยาร่วงไว้จักตัดแต่ง
สินไหมเอาเองก็บ่ควร ส่วนตนกูก็เป็นพระยาใหญ่ ควรกูหื้อไปไหว้สหาย เจ้าพระขำมังรายตนมีบุญ
สมภารแลมีพะญาอันฉลาด อาจแต่งถ้อยตัดความชอบสุคติ ควรไหว้ท่านมาพิจารณาตัดแต่งความ
ต่อนแก่เพื่อท้าวรวง อันมีวิวาทแก่กัน หื้อเป็นสุขควรและว่าอัน แล้วพระขำเมืองก็ใช้หื้อเอา
บรรณาการไปถวายพระขำมังราย ขอหื้อมาชำระโทษ

เมื่อนั้น พระขำมังรายตนมี อุลลา รจยาชย รำเบ็งโบราณธรรมแต่ก่อน เจ้าความข้อมมาจูก
ผู้รู้ใต้ความพิจารณาค้าย บัดนี้สหายทั้งสองเป็นความกับกัน หากไปพิจารณาความแห่งขาทั้งสองฉนั้น
เมื่อกูไปขาทั้งสองก็จักเป็นเวรแก่กันมากนักษาและ กูจักหื้อเอาพระยาร่วงผู้มีโทษมาแต่งสินไหม
แก่มัน มันก็เป็นพระขามีอนุภาพมากนัก มันจักมีความละอายชาและ อันหนึ่ง พระยาศรีธรรมราช
นครหลวง กับพระยาศรีอุทัยอันเป็นญาติพระยาร่วง ก็จักเป็นเวรแก่สหายกูเจ้าพระขำเมืองชา
และ ควรกูไประงับเวรแก่สหายกูเจ้าพระขำเมืองและพระยาร่วงหื้อหายกังวลควรชาและว่าอัน

แล้วก็มาด้วยศบบริวารมากนัก มารอดเมืองภูยวตั้งทัพอยู่ในที่อันควร แล้วพระขำเมือง
ก็ออกมาต้อนรับ ยินดีนักด้วยสหายมาแล้ว พระขำเมืองก็แต่งราชบรรณาการของฝากของแก้มทั้ง
ทั้งหลายไปถวายพระขำมังราย เจ้าพระขำมังรายจึง กล่าวว่ ดูราสหายเจ้า เรานี้เป็นท้าวพระยาใหญ่
น้ามูทธาภิเศกสรงเศศในหัวแห่งตนแล มีบุญสมภารยศบริวารชุกคน ดังท้าวรวงนี้ มันได้มูทธาภิเศกใน
เมืองสุโขทัยพ้นแล้ว แม้นท้าวรวงได้กระทำผิดสหายได้รักษาไว้ บัดนี้สหายจูงเอาท้าวรวงมา เราจัก
พิจารณาคุณและโทษ พระขำเมืองก็หื้อไปเอาท้าวรวงออกมาเราจักพิจารณาตามคุณและโทษ พระยา
ขำเมืองก็หื้อไปเอาท้าวรวงออกมา หื้อกระทำสัจจานุสัจจะต่อหน้าพระขำมังราย ท้าวรวงก็ปลง
ปฏิญาณว่าตนได้มักเมี่ยงพระขำเมืองโดยแท้ ที่นั้นพระขำมังรายกระทำอุบายหื้อพระยาร่วงกับพระยา

จำเมืองยินดีซึ่งกัน ด้วยปริยายหลายประการต่าง ๆ แล้วพระยามังรายจึงแต่งห่อท้าวรุ่งสมมาพระขำ
เมืองสหายตนเป็นเบ็ช้เก้านั้นเก้านั้นเก้านั้นเก้านั้นเก้านั้นเก้านั้นเก้านั้นเก้านั้นเก้านั้นเก้านั้นเก้านั้น
แต่งห่อสมมาพระขำเมือง เพื่อห่อหอยเวรนั้นและ พระยามังรายกระทำห่อพระยาทั้งสองมีราชไมตรี
สนิทติดต่อกันยินดียิ่งกว่าเก่า ด้วยเดชไมตรีแห่งเจ้าพระยามังรายนั้นแล

เมื่อภายหลัง เจ้าพระขำเมืองไปสู่พระยามังรายถึงที่อยู่ พระขำเมืองจำซึ่งพระยามังราย
ว่า ท้าวรุ่งนั้นมันรู้ศาสตร์ศิลปอาคมต่างๆ มากนัก มักเป็นอันใดก็ตะแคงเป็นอันนั้น ได้ดีเสียเมื่อ
หน้าเขี้ยวท้าวรุ่งมีใจต่อราชา ท้าวรุ่งได้มากก็เมื่อย้ำ สหายเจ้าได้มาตัดแต่งแก่ท้าวรุ่ง ห้อมสินสมมา
แก่ข้า ควรหาทั้งสองกระทำยังสักห้อมนั้นจึงอย่าสงสัยและ ว่าอัน เจ้ามังรายจึงว่าดีนักและ ฉันท
จักดีกว่าสหายแล ว่าอัน พระขำเมืองจึงแต่งเครื่องบูชาพระยามังรายมากนัก แล้วห่อเล่นมหรสพ
ยังหาดทรายขุณภู ๓ วัน ๓ คืน ห่อแต่งอาสนา ๓ อันริมฝั่งน้ำขุณภู พระยาทั้งสามนั่งอิงฝั่งน้ำแม่ขุณภู
ดูเล่นมหรสพนั้นและ

พระขำเมืองบูชาสักการะด้วยเครื่องบูชาทั้งหมด หลายชิ้นก็ตั้งปฏิญาณ
ตั้งสักจะต่อกันว่า เราทั้งสามพระขำ จึ่งห้อมคำสักจิก คำซอต่อกัน トラบต่อเท่าสิ้นชีวิตทุกคน ผู้ใดว่า
คำปากว่ารักใจบ่ซอกระทำร้ายแก่ท่าน จงห้อมนั้นผู้นั้นฉิบหาย จากราชสมบัติด้วยกังวลอันตรายต่างๆ
เทอะ ว่าอัน แล้วก็ห่อเอาเม็ดมาแทงมือกันชุกคน เอาเลือดใส่แพ่งฝาสู้กันกิน กระทำห่อเป็นทะเล
สนิทติดต่อกันด้วยกันชุกคน ในแม่น้ำขุณภูนั้นและ แม่น้ำนั้น คนทั้งหลายก็เรียกว่า แม่อิง มาต่อเท่า
บัดนี้แล

พระยามังรายก็อำลา พระยาทั้งสองก็เมื่อสู่เมืองตน เสวยราชสมบัติด้วยสุขในเมืองเชียงราย
วันนั้นแล

เมื่อนั้น บ่าวท้าวรุ่งก็เมื่อเอาเบ็ช้เก้านั้นเก้านั้น เก้าแสนเก้าหมื่นเบ็ช้มาห้อมสินสมมาแก่
พระขำเมือง วันนั้นแล พระขำเมืองกับพระยารุ่งมีความรักกันยิ่งกว่าเก่า ท้าวรุ่งก็จำนำไปสอน
ศาสตร์ศิลปอาคมแก่พระขำเมืองในวังน้ำแม่อิงที่หนึ่งทั้งวัน ที่นั้นปรากฏว่าวังคำ ภายหลังเรียกว่าวังคำ
ต่อเท่าบัดนี้แล

* * * * *

ที่นี้จักจำถึงอ้ายฟ้าอาษาต่อพระยามังราย มาพองกระทำเพทุบายในเมืองหริภุญชัยในปีกาบ
เส็ดถึงปีรุ่งได้ ศักราชได้ ๖๔๓ ตัว ได้ ๗ ปีจึงบริบูรณ์ ในกิจความก็อ้ายฟ้ากระทำเพทุบายในหว่าง
๗ ปีนั้นมีดังนี้

อ้ายฟ้ามาฝากตัวอยู่กับพระยาข่า หัวที่มันสร้างกระทำถูกใจกับพระยาภิเสนาอำมาตย์
และประชาราษฎร์บ้านเมืองทั้งหลาย พระยาภิเสนาอ้ายฟ้าว่า เมื่อขุนฟ้าอยู่เชียงราย เจ้ามังรายปลุกห้อม
ท่านเป็นชอฎุ อ้ายฟ้าไหว้วามังรายห้อมเป็นขุนต่างใจ ไว้ห้อมข้าพิจารณาตัดถ้อยตัดความ ธิบเอาสินส่วย
ไรค่านาขุเอื้องแล ว่าอัน พระยาข่าก็ตั้งอ้ายฟ้าไว้ในฐานันดรที่พิจารณาถ้อยความกับห้อมขบเอาสินส่วย

ไรค่าไรค่านาขุเขื่องนั้นและ เมื่อหัวที่มันตัดความก็ชอบสุคติภมระชุตอ ขับเอาช่วยไรค่าไรค่านาก็ค่อย ขับเอา บ่หื้อแพ้ไพร่ไทยสักอัน ค่าไรค่านาที่ใดเต็ม มันก็หื้อลงหื้อผ่อนเสี่ยเอาหื้อนพอ มันกระทำ ฉนั้นได้ ๒ ปี ๓ ปี อยู่บ่นานเท่าใดมันก็นิ่งว่า ที่นี้ควรกฎกระทำเพทุบายแล ว่าอัน อ้ายฟ้าจึงไปไหว้ พระยาว่า ในเมืองหริภุญชัยเป็นเมืองใหญ่ มีเดชาอนุภาพอำนาจอาชญาภาคี่หล่ เท่าบดินผู้ข้าหัน ไพร่ไทยชาวบ้านชาวเมืองผู้น้อยบ่ควรปากกับด้วยเจ้าเหนือหัว เจ้ามืด้อยความเขื่องใดก็เข้ามาไหว้เจ้าเหนือหัวหื้อเลิงราชหฤทัย อันหนึ่งบ้านเมืองเจ้าเหนือหัวกว้างขวางนัก ได้ช่วยไรค่าไรค่านาอันจักเข้า ราชโกฏเป็นอันน้อยนัก ในเวียงเชียงรายโพ้นเป็นเมืองน้อยเปล้าตาย มีเดชาอนุภาพเข้มแข็งนัก ไพร่ไทย ผู้น้อยมีถ้อยความเขื่องใด บ่หื้อนจักปากด้วยเจ้าพระยามังราย เท่ามาถึงตู่ข้าหากแล้ว อาชญา เจ้ามังรายไว้กับตู่ข้าชุนัน ส่วนเจ้ามังรายเท่าอยู่เสวยราชสมบัติอยู่เป็นสุขแล อันหนึ่งด้วยช่วยไรค่าไร ค่านาได้มาบ่าเพ็ญเต็มเล่มเต็มฉางมากนักคือหล่ตาย พระยาขีบาได้อินคำอ้ายฟ้าไหว้สา ก็หลงด้วยอ้ายฟ้า จึงกล่าวคำสัหนาทว่าดังนี้ บ้านเมืองก็ใหญ่กว้างขวางมากนัก มีเดชาอาชญาสองเท่าเมืองเชียงรายค้าย บ่้อยได้สินไรค่าไรค่านาน้อยฉนั้นบ่ควรว่าอัน จึงว่าแต่นั้นไปก็ไว้อาชญาแก่ขุนฟ้าหื้อพิจารณาชุนัน อย่า หื้อรอดหูฉ ฉนั้นใดจักได้สินช่วยไรค่าไรค่านามาเต็มเล่มเต็มฉาง บ่กว่าขุนฟ้า ว่าอัน อ้ายฟ้าจึงไหว้พระ ยาว่า ขอเจ้าเหนือหัวสำแดงคำอันตั้งอาชญาไว้แก่ข้าในท่ามกลางโรงหลวงที่ชุมนุม หื้อปรากฏแก่ ข้าไทยเจ้าเหนือหัวกับทั้งชาวบ้านชาวเมืองหื้อรู้ไว้ชุกนเทอะ

เมื่อนั้นพระยาก็สำแดงคำอันตั้งอาชญาไว้แก่อ้ายฟ้า ชังกลางโรงหลวง ให้ปรากฏแก่คน ทั้งหลายวันนั้นแล

เมื่อนั้น อ้ายฟ้าได้โอกาสอันจักเพทุบาย มันมีความยินดีนักอ้ายฟ้าก็หื้อจัดประตุชุมพระยา ชุแห่ง บ่อาจจักหื้อคนผู้ใดผู้หนึ่งเมื่อไหว้พระยาสักคน ชุทางอ้ายฟ้าเพทุบายหันและ อ้ายฟ้ากระทำ เพทุบายเหตุอันบ่หื้อชาวบ้านชาวเมืองหริภุญชัย มีใจยินดีพระยาขีบามีหลายประการนักอันกิตตนาได้ เป็นว่าเถ้าอ้ายฟ้าแต่งเอาสินช่วยโรมากนัก ชาวบ้านชาวเมืองอดครางมากนักเถ้าอ้ายฟ้าว่าหากเป็นแต่เจ้า พระยาหื้อกระทำค้าย สูอย่างคราง เอามาตวงได้ว่าอัน เขาทั้งหลายใส่ใจว่าหากเกิดแต่พระยาบ่าหื้อขิน เอาช่วยไรค่าไรค่านา เขาเถียงบ่ได้ ก็เอาออกหื้อแก่เถ้าอ้ายฟ้าแท้หันและ อ้ายฟ้าซ้าเอาอุบายไหว้พระ ยาขีบว่า ข้าหื้อเสียบดูบ้านเมืองเจ้าเหนือหัวชุแห่งชุพันไร่พันนา เขากลัดบ่ดหื้อรู้ว่าอัน ข้าหันพัน นาทวนปลูกดุ่มเหลืองฝ้ายบ่ดี เข้าตายแดดมากนัก ดังข้าจักขุดร้อมน้ำอันหนึ่งเหนือปากแม่ปิ้งกล้าวัน ออกหื้อเป็นแม่น้ำ แผลออกมาพันนาเชิงเรือมาต่อแม่น้ำกวง หื้อชาวบ้านชาวเมืองแปงเหมืองฝ้ายเอา น้ำเข้านาเป็นฤชา พระยาบ่าว่า ฉนั้นใดจักดีบกว่าขุนฟ้าและว่าอัน

ถึงเมื่อฤดูร้อน ชุดดินเป็นไฟออก อ้ายฟ้าก็ปล่าวชาวบ้านเมืองทั้งหลายมาชุดหื้อเป็นเหมือง ไปต่อ เอน้ำแม่ปิ้งเหนือสบแม่แดง ฝ้ายวันออกล่องมาขาวหมื่นเจ็ดพันวา คนทั้งหลายมาชุดเหมืองอันนั้น เป็นอันร้อนใหม่ลำบากนัก มาอดมาคราง เถ้าฟ้าว่าบ่เป็นแต่กุนา พระยาเจ้าหากหื้อชุดค้ายสู้อย่างคราง อ้ายฟ้าบ่ยอมจำ (บังคับ) ชุดต่อเท่าเสียงฤดูร้อน คนทั้งหลายครางว่าเราชุดเหมืองปางนี้แข็งนักและ ว่าอัน ลวดได้ชื่อว่าเหมืองแข็ง ว่าอัน

กาลขามนั้น คนก๊กจีนมือเป็นหมู่แท้เจ้าพระยาบา และหอไหนดม่นคนขุมือมาเป็นพ่อเวียก
ชู่พินนา มือทำหม่นคนขุมือ อ้ายฟ้าห่อขุดเหมืองเสียงฤดูร้อน ๔ เดือนก่อนแล้ว ชื่อว่าเหมืองแข็งกาย
ถุนเช่นเจ้าก่อนนา จึงแผ่ขอเหมืองแก้วต่อเท่าบัดนี้แล

ถัดนั้นอ้ายฟ้าอุบายไหว้พระยาบาว่า เมืองเซียงรายเมืองน้อย พระยาเจ้าเมืองก็น้อยยังสร้างเรือน
หลังใหญ่อยู่หนา เจ้าเหนือหัวเป็นพระยาใหญ่นัก ควรสร้างเรือนหลังใหญ่หลังงามอยู่แล ข้าจักหาก
อาษาแปงห่อเจ้าเหนือหัวได้อยู่ทรงว่าอื่น พระยาบาว่าฉันใดจักได้อยู่ทรงก็บ่กว่าอ้ายฟ้าและว่าอื่น
ถึงเมื่อเดือน ๑๑ เดือน ๑๒ เข้าสร้างต้นสร้างกอเต็มทุ่ง อ้ายฟ้าแต่งห่อพ่อเวียกเข้าไปพินเอาไม้เสา
เรือนยังคอยขี้หม่าฟ้า พินนาเซียงเรือได้แล้ว อ้ายฟ้าก็ห่อลากเสาเรือนผูกเกล้าผูกปลายห่อลากลง
ขวางรุคต้นเข้า ชาวเวียงเสียมากนัก เจ้าเข้าน้อยใจร้องให้เข้ามาสู่อ้ายฟ้า ว่าตุข้าฉิบหายตายอยากเข้า
เสียแล้วและว่าอื่น อ้ายฟ้าว่าบ่เป็นแต่กนา พระยาเจ้าหากผิดกระทำอันนี้ด้วย ชาวเมืองเขาน้อยใจ
มากนัก ว่าแต่ก่อนพระยา เราบ่ห่อนห่อกระทำฉันนั้นนอ เราบ่เบ็งยินดีด้วยพระยาคนนั้นและว่าอื่น

ภายหลังแต่่นั้น ฉันใดจักแพ้ไพร่ไทยชาวบ้านชาวเมืองทั้งหลาย บ่ห่อยินดีด้วยพระยาบาเถ้ออ้าย
ฟ้าจึงกระทำชู่เขื่อง เมื่อไพร่ไทยทุกข้อนมากนัก บ่ยินดีด้วยพระยาบาสักคนหนึ่งดงอื่น ทินนเถ้ออ้าย
ฟ้า แสร้งมายาจำซึ่งชาวเมืองทั้งหลายว่า พระยามังรายบ่ห่อนกระทำฉันนี้ มีใจกว้างขวางกรุณาไพร่
ไทยชาวบ้านชาวเมืองมากนัก บ่กระทำเสบใส่ใหม่ใจผู้ใดสักคน ดันักแท้ด่หลัด้าย เทว่าพระยามังราย
ฟังคำสอบพิจารณาลดขบขันด้าย มันอยู่ว่าฉันนี้บ่ขาดสาย ไพร่ไทยชาวบ้านชาวเมืองได้ชินข่าวว่า
พระยามังรายดันัก เขาจำอ้ายฟ้าว่า ตุข้าปรารถนาใครได้เจ้าพระยามังรายมาเป็นเจ้าแก่ตุข้าฉันและว่าอื่น
ทั้งเสนาอำมาตย์ไพร่ไทยชุกนหั้นและ เหตุว่าเสนาอำมาตย์ไพร่ไทยทั้งหลายมีพะหญาทูนซ้ำ เขาใส่ใจว่า
เป็นแต่พระยาบาห่อกระทำ บ่รู้ว่าอ้ายฟ้ากระทำเพทุบายห่อใจเขาแตกจากพระยาบา

ในขณะนั้น ฐู่ใจชาวเมืองใฝ่ใคร่ได้พระยามังรายมาเป็นเจ้าแก่เขาในเมืองหริภุญชัยฉันนั้น ถ้า
ปรารถนาเถ้อฟ้าบริบูรณ์ จึงมีหนังสือใส่มือผู้ไชรบขันเมื่อไหว้เจ้าพระยามังรายว่า ข้าพระบาทเจ้าเถ้อฟ้า
ไปกระทำเพทุบายได้ ๗ ปี บัดนี้ก็สมฤทธิความปรารถนาทุกประการแล้ว ขอรธนาเจ้าเหนือหัวยกกริพล
เสด็จลงไปด้วยรีบแต่ ว่าฉันนี้ก็มิวันนั้นแล ฯ

(จบผูกที่หนึ่ง)

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ผูกที่ ๒

ตथा มัง ราชราชปัจจนัง ปวัตติ ปโมทยันติ ตथा ในกาลนั้น เจ้าพระยามังรายรู้ข่าวสารในหนังสือแห่งเจ้าฟ้า มีใจยินดีมากนัก จึงกระทำราชาบาย หื้อตักลองป่าวร้องว่าหื้อแต่งจตุลกังพลโยธาฉบับพลันว่า บัดนี้เจ้าฟ้าเป็นข้าเราว่าร้าย ขับหนีไปอวยพระยาบายังเมืองลำพูนเราจักตามไปเอาดวงได้ ฝ่าพระยาบายาออกหื้อก็เป็นอันแล้วกัน ฝ่าบ่เอาออกหื้อ จักรบเอาแล ว่าอันแล้วเจ้าพระยามังรายก็เอาเสนาโยธามาเลียบคูดยั้งเมืองฝาง ๓ วัน ๓ คืน ถึงวันไชยดิถีแล้วเจ้ามังรายก็ยกเอาริพลออกจากเมืองฝาง มาทางแจ้ตัก ลวดหื้อสร้างเวียงที่นั่น หื้อคนทั้งหลายอยู่รักษา แล้วจึงแว้งขึ้นมาห้วยหมาสร้างเวียงที่นั่น ประกอบด้วยโยธามากนัก เมื่ออันนั้นได้ชื่อว่าเมืองป้าว (เพี้ยนเป็นเมืองพร้าว) ต่อเท่าบัดนี้ แล้วจึงออกมาทางเมืองแกน ตั้งอยู่ที่เขาสร้างที่อยู่หื้อเจ้ามังรายคิดที่กิน มีลานช้างที่กลางเมืองนั้น ชาวเมืองทั้งหลายเขามักไคร่หั้นเจ้ามังราย มีบรรณาการของฝางมาถวายแก่เจ้ามังราย เขาต่างคนต่างชิงกันขึ้นชาน ชานหักเขาจึงเอาไม้ค้ำไว้ที่นั่นลวดได้ชื่อว่า ค้ำชาน (ปัจจุบันเรียกว่า บ้านแม่ชะจาน ต. แม่หอพระ อ. แม่แตง จ. เชียงใหม่) ภายหลังจึงแพร่ว่า คะจาน ต่อเท่าบัดนี้

เมื่อนั้น เจ้ามังรายแต่งอุปนิทจิตใช้มาบอกอ้ายฟ้ายังเมืองหริภุญชัยว่า บัดนี้ก็เอาริพลลงมาอยู่แคว้นแล้ว เจ้าฟ้ารู้ข่าวว่าเจ้าตนมายังอยู่แคว้นเมือง เจ้าฟ้าแสร้งมาขานไปไหว้พระยาบายว่า บัดนี้พระยามังรายเอาริพลมาตั้งอยู่แคว้นเมือง ข้าใช้ไปหั้นหุมิพลพระยามังรายตั้งทัพอยู่แน่นหนานัก เจ้าเหนือหัวจักหื้อกระทำฉนใด พระยาที่รับชุมนุมเสนาโยธาทั้งหลาย เรียกร้องคนบ่เข้ามาสักคน เท่าว่าบ่รู้กับเจ้าเหนือหัวเป็นฉนใด ตูข้าก็บ่รู้จักขับตามได้แล้วอัน พระยาบายก็ขับเอาริพลตามแต่ได้แล้ว จึงว่าแก่ขุนฟ้าว่ามังเอาริพลข้างม้า หมู่มุขไปต้อนรับพระยามังรายแต่ต้องชนเข้าที่ข้างหลังชาวหริภุญไชยแตกไป กระจัดกระจายพ่ายหนี เมื่อไหว้สาพระยาบายว่าหมู่มุขเจ้าเหนือหัวแต่งหื้อไป เมื่อภายหลังนั้น พระยามังรายแต่งหมู่มาวกหลัง ฝ่ายหมู่มุขเข้าแตกพ่ายมาหมดแล้ว บัดนี้หมู่มุขฟ้า ยังติดหมู่มุขที่อยู่ นั้นแล

ถัดนั้นขุนฟ้าใช้หื้อ (มาบอก) พระยาบายว่า บัดนี้ตูกข้ายังติดศึกอยู่ หมู่มุขพระยามังรายหลายนัก คูเหลือมีตูกข้าเท่านั้นแล จักเป็นฉนใด เจ้าเหนือหัวควรเปลี่ยนครอบครัวลูกเมียไปไว้เมืองเขลางค์กับลูกเจ้าเหนือหัวพระยาเบ็ยก่อนดีแล แล้วเจ้าเหนือหัวหื้อเจ้าพระยาเบ็ยกตลูกเอาริพลมาช่วยตูกข้าต้อนรับพระยามังรายจึงแพ้แล้วอัน พระยาบายรู้ข่าวว่าริพลพระยามังรายหลายนัก ลวดตกใจกลัว ที่นั้นเจ้าฟ้าแสร้งแล่นเข้าเวียงด้วยควรพลันนัก พระยาบายก็ขังกลัวอ้ายฟ้าจึงเล่าโลมพระยาบายว่าข้าจักส่งเจ้าเหนือหัวหื้อครอบครัวตกทางแล้ว ข้าทำเป็นกินมาทางเวียงเจ้าเหนือหัวแล้วอัน พระยาบายก็รับเอา

ครอบครัวลูกเมียหนีจากเวียงลำพูน จักไปหาลูกเจ้าพระยาเบิก ในเมืองเขลางค์เมื่อดึงยอดดอยที่พระยาบาทันหลังคืนคุณัน ลวดไปยังเวียงลำพูน พระยาน้อยใจก็ร้องไห้รำไรมากนัก ลวดได้ชื่อว่าดอยบาให้ ต่อมาจนบัดนี้

อ้ายฟ้าส่งพระยาถึงตีนดอยก็กลับ พระยาไปโปรดลูกคนในเมืองเขลางค์แล้ว ชวนลูกคนว่ามาลาพ่อลูก ประมวลริพลได้แล้ว จักไปรบเอาเมืองหริภุญไชยคืนหื้อได้ดังเดิม พระยาเบิกผู้ลุดว่าริพลน้อยนกว่าจักไปรบเอาเมืองบได้ เหตุว่ากลัวศึกเขตกทางแล้ว กั้นเขาได้เวียงแล้วเขาแต่งรักษาดีนัก เรื่อย่ารีบมั่นจะรื้อครอบครัว ก็ได้มาหยุดขัง เมื่อใดเราได้สหายที่พึงได้ เราทำเอาริพลข้างม้าไปปล้นเอาเมืองลำพูนได้ดังเก่า พระยาเบิกห้ามพ่อตนดังนี้ พระยาบาทันก็อยู่กับด้วยลูกคนนั้นแล

กั้นตั้งอ้ายฟ้ากั้นไปส่งพระยาบาทันดอยแล้ว กั้นมากินเข้างายแห่งหนึ่ง ซอดงแสนเข้าหื้อเซียงเรือ ๘ ร้อยได้ นายบ้านผู้หนึ่งชื่ออ้ายฮ้อว่าอัน เก็บเข้าห้อมาต้อน ลวดปรากฏชื่อว่าแสนเข้าห้อมจนบัดนี้แล

เมื่อนั้น เจ้าพระยามังรายก็เข้าปล้นเอาเมืองลำพูนได้แล้ว กั้นงเสวยเมืองลำพูนในปีร่วงได้ ศักราช ๖๔๓ ตัว เดือน ๘ ออก ๔ ค่ำ ยามก่อนงาย ยามนั้น อายุเจ้ามังรายได้ ๔๓ ปีและเจ้าอยู่เสวยเมืองลำพูนด้วยสวัสดิ์ ก็มีวันนั้นแล

ฉิวจะกล่าวด้วยราชวงศ์กั้นเมืองลำพูน ตั้งแต่นางจามเทวี ลำดับมาถึงพระยาบาทัน ๒๕ พระยาแล ฯ

อิโต ปฎิฐาย อปรพาเก แต่้นนั้นเมื่อนั้น เชื้อชาติพระยาลาวเป็นต้นว่า พระยามังรายเป็นเจ้าเมืองหริภุญชัยแล กั้นว่าเจ้าพระยามังรายได้เข้าอยู่เสวยราชสมบัติในเมืองลำพูนแล้ว ก็หื้อกั้นลูกเมียครอบครัวเข้าของเงินคำแก่อ้ายฟ้า และเข้าประทานรางวัลเข้าของเงินคำยิ่งกว่าแก่นั้นแล อยู่ถุนได้ ๒ ปี ถึงปีกำเม็ด ศักราชได้ ๖๔๕ ตัว เจ้าพระยามังรายปลงบ้านเวรเมืองหื้อขุนฟ้ากั้นเมืองลำพูนแล้ว ก็ย้ายไปสร้างเมืองแห่งหนึ่ง ว่าจักสร้างเวียงอยู่ตั้งยาวเรื่อนมากนัก เจ้าพระยามังรายหื้อขุดแม่น้ำผ่าบ้าน หื้อเป็นที่ตกท่าแห่งคนทั้งหลาย ลวดเรียกว่าแม่แจวนั้นแล มีกายหน่อสถานแห่งเมืองลำพูน อยู่ทันนั้นได้ ๓ ปี น้ำท่วมเมืองกลางวษา ซ้างม้าวัวควายหาที่อยู่มิได้

ถึงปีรวายเส็ด ศักราชได้ ๖๔๘ ตัว เจ้าพระยามังรายย้ายมาสร้างเวียงกุมกามหื้อขุดคือเวียงทั้งสี่ด้าน ไปเอาน้ำแม่ระมิงค์เข้าใส่คือ ตั้งลำเวียงรอดทุกเบื่อง ตั้งบ้านตั้งเรื่อนอยู่มากนัก เจ้ามังรายสร้างคุ้มวังราชมณเฑียรแบบบ้านออกหื้อกว้าง ตั้งบ้านเรื่อนอยู่บ้านนั้นได้ชื่อว่าบ้านใหม่ มาต่อเท่าบัดนี้แล

มีอาชญาหื้อคนขุดร่องสระอันหนึ่ง เจ้ามังรายไซเบ็งชรหน้าป่องต่างเล็งดูคนขุดร่องอันนั้น ลวดได้ชื่อว่าร่องต่างป่อง ต่อเท่าบัดนี้

เจ้ามังรายหื้อตั้งกาดกุมกามหื้อเป็นที่ชอขายแห่งคนทั้งหลายนั้นแล เจ้ามังรายรำเป็งว่าไพร่กุนยังสุขทุกข์เป็นอย่างไร ไกรรู้จึงแต่งตัวปลอม ถือกับตองตั้ง นุ่งผ้าฝั้นกำร้อยกำภายในนุ่งผ้าไทย

หอสมุด
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภายนอก ไปเข้าภาคกุมกาม นั่งอยู่แม่ปิ้ง อว่ำหน้าเมื่อวันออก เล็งดูคนทั้งหลายเข้าภาค เจ้ามั่งราย
รำเป็งว่า กูจักอยู่ที่นี้ดูคนเข้าภาค แล้วลงอาบน้ำแม่ปิ้ง ผู้ใดอาบน้ำแล้ว ลูบผมลงลุ่มผู้นั้นหาสมบัติ
บได้ กูจักหื้อผ้าฝั้นคำร้อยคำแก่มันแล เจ้ามั่งรายดูฝูงคนอาบน้ำก็บ่หันผู้ใดลูบผมลงลุ่มสักคน เจ้า
มั่งรายหันคนชาวแซ่ซ่าง แซ่ซ่งเรือที่มากาดกุมกาม เรือล่นวันสองเล่มสามเล่มทุกวัน เจ้ามั่งราย
คณิงในใจว่าไฟรูกูบว่าตายว่าอันแล จึงแปงขัวกุมกามแต่นั้นมากแล เจ้ามั่งรายว่ากูมาสร้างเวียง
กุมกามเป็นที่เป็งใจนัก ควรกูจักก่อเจดีย์ไว้เป็นที่ไหว้และบูชาแด่ ในปีเบิกใจี ศักราชได้ ๖๕๐ ตัว
เจ้ามั่งรายจึงหื้อไปเอาดินหนองต่างมาก่อเจดีย์กู่คำวันนั้นแล ที่นี้ จักกล่าวอุบัตินิทาน อันสร้าง
วัดถมฉันนี้ เจ้ามั่งรายมาสร้างเวียงกุมกามที่นี้ ยังมีไม้เค็ดเกลี้ยงต้นหนึ่ง คำน่าว่าไม้สะพานต้นใหญ่
นัก รุกขเทวดาตนสักสวาด (ศักดิ์สิทธิ์) อยู่รักษาไม้เค็ดต้นนั้น เทวดาตนนั้นมักไคร่หื้อเป็นคุณแก่คน
ทั้งหลาย ก็เนรมิตรเป็นแดนเผือกตัวหนึ่ง อยู่ไม้เค็ดต้นนั้นคนทั้งหลายหันก็เอากันไปสักการบูชา
แล้วปรารถนาเอาลูกหญิงลูกชาย เข้าของสมบัติก็ได้ตั้งใจอันมักดังคนทั้งหลายแล อยู่บ่นานเท่าใด ไม้
เค็ดต้นนั้นเป็นอันแก่นักลวดตาย คนทั้งหลายยอมไปสักการบูชาที่นั้น ตลอดถึงเจ้ามั่งรายมาตั้งเวียง
กุมกามแล

ในกาลนั้น ยังมีมหาเถรเจ้า ๕ คน มีมหาเถรตนหนึ่งช่อมหากัสสปะเป็นประธานอันประกอบ
ด้วยปฏิบัติปริยัตติอินทรีย์สังวรณีนันท์ ก็มาเล็งหันยังฐานะที่ไม้เค็ดตายนั้น เป็นที่สงัดวิเวกดีนัก มหาเถร
เจ้าทั้ง ๕ คนก็ลวดมาสถิตย์สำราญบำเพ็ญสมณธรรมในที่นั้น ยังมีในวันหนึ่ง พระขามังรายไปแอ้ว
หันเจ้าที่นั้น จึงถามกุมารน้อยผู้หนึ่งอันมาในที่นั้น กุมารน้อยไหว้พระขามังรายว่ามหาเถรเจ้ามีมหากัสสปะ
เป็นประธานมาอยู่ที่นั้นแล

เจ้าพระขามังรายก็เข้าไปไหว้มหาเถรเจ้าแล้ว เจียรจาปราศรัยด้วยปริยายหลายประการ
ต่างๆมหากัสสปะเจ้าก็เล่านิยายพระขามังรายว่า พระขามังรายว่า พระขามังรายได้ด่อนิ้วมือพระเจ้า
มีเดชะฤทธิ์มากนัก อาจผจญแพ้พระขามังรายเอ็ดตน ดังว่าได้สร้างพระพุทธรูปเจ้าตั้งตนแท้ จักกว้างฉันใด
ว่าฉันนั้น พระขามังรายได้ขินคำมหาเถรเจ้าเมตตาดนั้น มีใจไสยินดีมากนัก ไหว้สั่งอำลามหาเถรเจ้า
เมื่อสุราษฎร์แห่งตน แล้วจึงมาหาข่างไม้ผู้ชอกานโถมมาแล้วหื้อกระทำยังพระพุทธรูปเจ้า ๕
พระองค์ นิ่ง ๓ องค์ ยืน ๒ องค์ องค์หนึ่งใหญ่เท่าตนเจ้ามั่งรายแล้วเอาไปฐป็นนาไว้ที่มหาเถรเจ้า
ผู้นั้น แล้วอธิษฐานว่าด้วยเดชะบุญอันข้าได้สร้างพระพุทธรูปเจ้านี้ ข้าจักยกกริพลไปเอาเมืองรามัญ
เดชหงสาวดีเมืองแมน ผิดว่าพระขามังรายยังอ่อนน้อมกับด้วยข้า ด้วยอานภาพอันข้าได้สร้างพระพุทธรูป
เจ้าที่แท้ ข้ามารอดก็จักสร้างวิหารหื้อเป็นที่สถิตสำราญพระพุทธรูปเจ้าแล พระขามังรายอธิษฐาน
ฉันนี้แล้ว ก็ยกเอาริพลข้ามน้ำแม่คงไปถึงแม่น้ำอาสา ตั้งทัพอยู่ที่นั้น พระขามังรายตั้งชื่อสุดโตสม
(สุทธโสม) รู้ข่าวว่าพระขามังรายมาตั้งอยู่ในแคว้นแดนแห่งตน มีความสะท้านหวั่นไหวอุกขหลุก
มากนัก จึงใช้อำมาตย์ผู้ชาญฉลาดรู้สึบความเมือง เอราชบรรณาการของฝักออกมาต้อนรับถวาย
พระเจ้ามั่งราย แล้วถามข่าวกิจสุขทุกข์สรรพสวัสดิ์ทุกอัน แล้วอำมาตย์ผู้ใช้ไหว้วาเจ้าพระขามังราย

ผู้เข้ามาไหว้เจ้า เหนือหัวว่าเจ้าท้าวลานนาคนมีอำนาจมาถึงในบ้านเมืองแห่งผู้ข้าทั้งหลาย ข้าทั้งหลาย ก็จักห้อมล้อมอันมั่งแก่เจ้าท้าวลานนาทกประการแล ว่าอัน แล้วพระยามังรายตอบคำอำมาตย์ว่า เราน มาใครหั้นเมืองหงสาวดีมีใครมีสัพพะเสนาหาไมตรีกับด้วยพระยาเจ้าแห่งสุ ผิวว่าเจ้าเมืองหงสาวดีห้อม ล้อมอย่างหนึ่งแก่เราแต่ตั้งอัน อันอันเราบ่เอา เราเท่าใครได้ขออันรักอันพอใจแล้ว กล่าวห้อมเป็น ปัญหาแก่อำมาตย์ผู้ใช้นั้น

อำมาตย์ผู้นั้นก็อำลาเจ้ามังรายเมื่อไหว้เจ้าเหนือหัวแห่งตนนั้นแล พระยาหงสาได้ยินคำ อันนั้น จึงชุมนุมเสนาอำมาตย์นักปราชญ์บัณฑิตย์ในโรงหลวง แล้วนักปราชญ์ทั้งหลายไหว้พระยาหงสา ว่า ปัญหาอันท้าวลานนากล่าวมาว่าจักใครได้อันเป็งใจและรักนกว่าอันเป็งใจในโลกนี้ ก็เท่ามีแต่ราช บุตรีอันเกิดแต่อกแห่งท้าว พระยาทั้งหลายแล อันนี้ท้าวลานนาว่าสาวสารนางกุมารีคือนางปายโค (ในราชาธิราชว่าตะละแม่ศรี) อันเป็นลูกรักอันเกิดแต่อกแห่งมหाराชเจ้ามีรูปโฉมโนมพรรณอันงาม ล้วนล้วนทุกอัน จึงแต่งแสงมายังบ้านเมืองเรา เดิมเพื่อใครได้นางปายโคลูกรักแห่งมหाराชเจ้าเป็งมีแล มหाराชเจ้าบ่ห้อมลูกรักตนแก่เจ้าท้าวลานนาผู้มีอำนาจบ่ควรแล ว่าอัน

เจ้าพระยาหงสาตนชื่อสุตโตสมราชได้ยินคำอันนั้น ร่ำเป็งว่ากูบ่ห้อมลูกรักนางปายโคแก่เจ้า ท้าวลานนาอันมีเดชบ่ควรแล เป็งกูห้อมด้วยสวัสดิ์ ก็จักเป็นไมตรีสนิทติดต่อกันเป็นราชวงศ์สืบราชประเพณี ไปเมื่อหน้าต่อชวลูกชวลานแล แล้วพระยาหงสาแต่งเครื่องผ้าผ่อน ประหมิมอาภรณ์ทั้งมวลควรแก่ วิวาหห้อมแก่ลูกตน บ่เท่าแต่ัน ก็ห้อมช่าง มี ข้าหญิง ข้าชาย ปูน ๕๐๐ ครว เพื่ออุ้มนางมาห้อมลูกรักตน ปายโคได้ใช้สอย แล้วก็นำเอานางทั้งขบบริวารอันมาก มาถวายแก่เจ้าพระยามังรายนั้นแล

เจ้าพระยามังรายกัณฑ์ว่าได้นางปายโค มาเป็นราชเทวีแห่งตนแล้วก็มีความชื่นชมยินดีมากนัก พระยาทั้งสองมาชุมนุมกันที่แม่น้ำอาสา ที่นั้นก็ห้อมพระทัยอ้อมด้วยเข้า เหล้า ชนปลาอาหารทั้งหลาย ก็ห้อมเล่นมหรสพ ๓ วัน ๓ คืน กระทำราชไมตรีสนิทติดต่อกันเป็นชษฐมิตรบัวรวมวลทุกอันแล้ว เจ้าพระ ยามังรายก็อำลามาสู่บ้านเมืองแห่งตนแล้วเสนาอำมาตย์ก็อุสาภิเสกนางปายโคเป็นราชเทวีนั้นแล

เจ้ามังรายเจียรจกบ่ด้วยเสนาอำมาตย์ทั้งหลายว่า กุอริชฐานสร้างพระพุทธรูป ๕ องค์ในไว้ อารามมหากัสปะเถระเจ้าแล้ว ไปเมืองเม็งเพื่ออุชนะเม็งแท้ จักสร้างวิหารห้อมพระยาเจ้าอยู่ตำราญว่า ฉนั้นนั้น วันนั้น บัดนี้ไปเมืองเม็งมา พระยาเม็งก็กลัวอำนาจแห่งกู ด้วยเดชอำนาจแห่งกูได้สร้าง พระพุทธรูปเจ้า พระยาเม็งก็ห้อมลูกรักตนมาเป็นเม็งฉนั้น ควรก่อสร้างวิหารแท้แล้วอัน เจ้ามังรายก็ห้อม ช่างการโถม ตัดวิหารหลังหนึ่งก้อมพอยกเสาสีได้ไว้บ่ทันแล้วนั้นแล

ตัสมีง กาล ในกาลนั้นพระยาได้ใช้มาเป็นแขกเมือง ห้อมเอาหอยเส้นหนึ่งยาว ๒๐ วาเหล่า ห้อมสนเข็มได้มาถวายแก่พระยามังราย เพื่อสำแดงคุณว่าชาวใต้ช่างนัก หาผู้จักเข็มเทียมบ่ได้ว่าอัน เจ้ามังรายก็ห้อมหาช่างไม้ผู้ชอการโถมมาแล้วกล่าวว่า ท่านยังอาจกระทำเหมือนนั้นได้นั้นฤ ช่างไม้การ โถมไหว้พระยาว่าชาวใต้เท่าแท้เหล่าหอยยาว ๒๐ วาสนเข็มได้บ่คาย ก็มาสำแดงคุณฉนั้นหนอ ดังข้าเจ้า นี้เม้นว่าจักห้อมเหล่าหอยร้อยวา สนเข็มได้ก็ยังจักได้ด้าย ว่าอันแล้ว ช่างไม้การโถมจักสำแดงคุณ อันหนึ่ง จึงแต่งห้อมคนเอาไม้ยาว ๓ วาถากห้อมแล้วดั่งงาม เอาลงจุ่มจมไว้ในน้ำแม่เป็งเหนือชวลูกมกาม

แล้วมันห่อเอาแถบไม้ไผ่ประกอหุ้มห่อดีแล้ว เอลงจมไว้ในน้ำที่นั่น หอน้ำควักแถบไม้ไผ่ออกและน้อย
เป็นดั่งคนถากคนห้อยออกนั้น เอลงไว้กลางคืน ก็นุ่งเข้าช่างการโถมมาเฝ้าพระยามังราย จึงสร้าง
ไหว้วาข้าเจ้าจักขอค้ำน้ำพันขวานห้อยไม้ห่อแซกดูแล ช่างไม้การโถมก็ห้อยชักไม้เล่มหนึ่งยาว ๓ วา
บ่ห้อยพันลงน้ำแม่ปิงห่อแซกดูแล้วช่างการโถมฝน (ลับ) ขวานหอกมแล้วก็ค้ำน้ำพันขวาน ห้อยไม้เท้
ยามใหญ่หนึ่ง ช่างการโถมออกมาไหว้พระยาว่าผู้ข้าค้ำน้ำพันขวานห้อยไม้แล้ว ขอห่อเจ้าเหนือหัว
ห่อเอาออกดูที่ ว่าอัน เจ้ามังรายก็ห่อค้ำน้ำชักออกห่อแซกดู แซกหันไม้เล่มนั้นงามนักแหลมซ้อ
เป็นดั่งตีประทัดยังบกนั้น ลวดจูงว่าเขาช่างกว่าเรา ค้ำน้ำพันขวานได้ด้ายว่าอัน แซกซ้ำสำแดง
คุณอันหนึ่ง เราห้อยชายผู้นั้นจักเม็ดกุ่มเม็ดหนึ่งเป็นรูปช้าง ๕ ตัว มาถวายแก่เจ้าพระยามังราย เจ้า
พระยามังรายห่อเอาเม็ดกุ่มอันจักเป็นรูปช้างนั้น ไปห่อแก่ช่างการโถม ช่างการโถมว่าข้าใครรู้จักผู้จัด
เข้ากุ่มนั้นว่าอัน แซกก็เอาช่างผู้นั้นไปสำแดงห่อช่างการโถมหันต่อหน้าเจ้ามังราย ช่างการโถมก็ชัก
ช่างผู้นั้นนอนคว่ำไว้ เอลขวานเถียรคมห้อยหัวห่อหมัดดีเป็นดั่งเอามีดโกนนั้น ช่างการโถมถามว่าเอา
ขวานโกนหัวเจ็บถูบ่เจ็บ มักบอกว่าบ่เจ็บ เป็นดั่งลูบเอานั้นแล แซกหันฉนั้นกล่าววว่า ช่างเมืองลาว
นั้นฉลาดนัก ดีเสียแก่เราแท้ด้าย แล้วก็ลาพระยามังรายเมื่อนั้นแล

พระยามังรายหันช่างการโถมสำแดงคุณแก่ชาวไถ้ไถ้ยกยอเมืองตน เจ้ามังรายก็ห่อช่างการ
โถมเมื่อกินเมืองเชียงแสน ยามนั้นเมืองเชียงแสนได้ชื่อว่าเมืองรอย ถึงเมื่อเจ้าพระยาแสนภูไปกินได้
ชื่อว่าเชียงแสนแล ช่างการโถมเมื่ออยู่เชียงแสนแล้ว จึงตัดเครื่องวิหาร เป็นต้นว่าแป้อาย แป๊ะ ข้อม้า
ตั้งใหม่แต่เชียงแสน ห่อเอามาใส่วิหารการโถม อันปกเสาสีขื่อไว้บ่ทันแล้วก็อมพอกุ่มช้อน บ่คับบ่
หลมนั้นแล ลวดปรากฏชื่อว่าวัดการโถมต่อเท่าบัดนี้แล

วิหารอันเป็นหอนอนยังมี เจ้ามังรายไปไหว้มหาภักตสปะเถระเจ้าว่า ภันเต ข้าแต่ เจ้ากู ข้า
สร้างวิหารแล้วบวรมวลทุกอย่างแล้วแล มหาภักตสปะเจ้าเมตตาวิหารเป็นดั่งโรงกัณมหาราชนั้นมีแล
เท่ายังคันธกุฎี เจดีย์ หอนอนบ่มี กวรมหาราชาเจ้าก้อเจดีย์ อุโมงค์โขงห่อเป็นที่รูปนาตั้งไว้ควรแล้ว
อัน พระยามังรายมีใจชื่นชมยินดีมากนัก พระยามังรายสนิฐานใจว่า บัดนี้กูจักสร้างวิหารแล้วกูจัก
ไปแอ้วดูประเทศเมืองพุกามอั้งวะก่อน ผิดว่าพระยาอั้งวะยังมีไมตรีน้อมซิ่งกูแล ได้อันใดอันหนึ่ง เป็น
ดั่งพระยาหงสานั้น กั้นกูแพ้พระยาอั้งวะแท้ กูกลับมา กูจักก้อเจดีย์ไว้วัดการโถมแล ว่าอัน เจ้ามังราย
ร่ำเป็งฉนั้น แล้วก็กรีพลทั้งหลาย อันมากนักไปด้วยลำดับคราวทางถึงแดนที่สี่มาเมืองอั้งวะ หน
อากณย์ ก็ตั้งทัพอยู่นั้นแล

พระยาอั้งวะรู้ข่าวจึงใช้อำมาตย์ผู้ฉลาด รู้สึบความเมือง เอลราชบรรณาการของฝากมาต้อน
ถวายเจ้าพระยามังราย ตามข่าวสรรพสวัสดิ์ทุกอันแล้ว อำมาตย์ไหว้วว่า เจ้าพระยาเมืองพุกาม อั้งวะ
ใช้ผู้เข้ามาไหว้เจ้าเหนือหัวว่า เจ้าท้าวลานนาตนมีเดชะอนุภาพ มาถึงสี่มาบ้านเมืองแห่งเราด้วยเหตุ
ฉนั้นใดแล แม้นเจ้าท้าวลานนามาด้วยมาหามิตรไมตรีดั่งอัน เราก็คินด้นัก แม้นเจ้าท้าวลานนามัก
ประโยชน์อันใดในเมืองเรา เราก็จักห่อตามคำมกทุกอย่างแล ว่าอัน จึงห่อเข้ามาไหว้เจ้าเหนือหัวนั้นแล

พระยามังรายตอบคำอำมาตย์ว่า เราสู้ชาวเมืองพุกามอังวะ สมฤทธิด้วยช้างม้าช้อน อันหนึ่ง เราสู้ว่าศาสนาพระพุทธเจ้ารุ่งเรืองมากนัก เราจึงเสด็จมาแคว่ดูประเทศบ้านเมืองพุกามอังวะด้วย ฝ่าเจ้าพระยาพุกามอังวะจักหื้อวัตถุสิ่งใดแก่เราเนื้ เท่าว่าเข้าของเงินค่า แก้วแหวนในเมืองเรามากนัก เราก็กักประโยชน์ด้วยช้างทั้งหลายเป็นต้นว่า ช้างฉ่อง ช้างเหล็ก สิ่งเดียวแล อำมาตย์ผู้นั้นได้ฟังคำพระยามังรายแล้ว ก็เมื่อไหว้พระยาอังวะ พระยาอังวะรู้ข่าวความอันนั้นมีความยินดีมากนัก จึงเจียรจากับด้วยอำมาตย์ทั้งหลายว่า กูใส่ใส่ว่าเจ้าท้าวลานนาผู้นั้นมีเดชะอันมากำจัดบ้านเมืองเสียหรือว่าอัน เท่าใครได้ช้าง ฉ่องฉนั้น เราควรแต่งช้างฉ่องผู้ผู้ฉลาดถึงดั้นกันนั้นหนึ่งนาย กับช้างค่า ช้างทอง ช้างเหล็ก พร้อมทุกอัน หื้อแก่เจ้าท้าวลานนา เพื่อหื้อเป็นมิตรไมตรีติดต่อไปภายหน้าดีแล ว่าอัน แล้วก็หื้อเสนาอำมาตย์จัดแจงเอาช้างฉ่องนายหนึ่ง ช้างเครื่องช้างเงิน ช้างค่า ช้างทอง ช้างเหล็ก ทั้งหลายประมาณว่าได้ ๕๐๐ ครั้วมาถวายแก่เจ้าพระยามังราย เจ้าพระยามังรายก็เอาช้างดีค่ามาไว้เชิงตุง ช้างฉ่องกับพวกหาญบ้านมาไว้เชิงแสน เอาช้างเครื่องช้างเหล็ก ช้างทองมาไว้กมกาม ช้างทั้งหลายจึงมีมากับบ้านเมือง เมืองลานนาต่อเท่าบัดนี้แล

เจ้ามังรายไปเมืองพุกามอังวะมาในปีกษัตริย์ ศักราชได้ ๖๕๒ ตั้ว มาถึงแล้วก็หื้อก่อเจดีย์ทำวัดการโถมตามปฏิญญาณแห่งตน เจดีย์นั้นตั้งธรณีกว้าง ๖ วา สูง ๔ วา แบ่งที่อยู่พระเจ้า ๒ ชั้น ชั้นลุ่มพระเจ้านั่ง ๓ องค์ ชั้นบนไว้พระเจ้าขึ้นองค์หนึ่ง แบ่งรูปพระเจ้าสารีบุตร โมกคัลลานและรูปพระยาอินทร์ และนางธรณีรักษาพระพุทธรูปที่นั้น

ในกาลยามนั้น ยังมีมหาเถรเจ้าหม่มหนึ่ง เอาธาตุพระพุทธเจ้ามาแต่สิงห์เมืองลังกามาหื้อแก่เจ้ามังราย ๒ ดวง เจ้าพระยามังรายรับเอาธาตุพระพุทธเจ้าแล้วมีความยินดีมากนัก จึงอธิษฐานว่าแต่ว่าเป็นธาตุแห่งพระพุทธเจ้าแท้ ขอรุ่งตำแดงหื้อหั้นอัจริยะ (อัจจรรย) หื้อหายสันตตะแห่งดูข้าทั้งหลายเทอญ พระยามังรายก็สร่งพระธาตุด้วยสุกัณธา ยามนั้น พระธาตุก็กระทำปาฏิหาริย์ในโกศค่า ตำแดงรัศมีในน้ำอันสร่งนั้น แดกเป็น ๓ ส่วน ส่วนหนึ่งมีรัศมีอันเหลืองดั่งค่า ส่วนหนึ่งมีรัศมีอันเขียวดั่งแก้วอินทนิล ส่วนหนึ่งมีรัศมีอันขาวดั่งลวดเงิน เจ้ามังรายมีใจเลื่อมใสในพระธาตุยิ่งนัก ก็เอาพระธาตุดวงหนึ่งไปบรรจุไว้ในองค์พระพุทธรูปเจ้าอันหลวงนั้นแล

เจ้าพระยามังรายก็เอาคำปุน ๕๐๐ ผากมหาเถรเจ้าไปบูชามหาโพธิเจ้าในเมืองลังกานั้นแล มหาเถรเจ้าทั้งสี่ ก็รับเอาคำทั้ง ๕๐๐ กลับกินเมื่อเมืองลังกา แล้วบูชามหาโพธิในลังกา มหาเถรเจ้าทั้ง ๔ คน อธิษฐานว่าผู้ข้าทั้งหลายจักเอาศาสนาพระพุทธเจ้าเมื่อดลในเมืองลานนา ฝ่าจักก้านกุ่งรุ่งเรืองแท้ ขอรุ่งลุมมหาโพธิตกลงเหนือจัปรแห่งดูข้าแต่ ว่าอัน ลุมมหาโพธิตกลงมาเหนือผ้าจัปรแห่งเขาเจ้าและตนและลูก มหาเถรทั้งสี่ ก็เอามหาโพธิใส่ในบาตรแต่งตน ลุมมหาโพธิเจ้าถึงออกออกทั้ง ๔ ต้น ก็เอามาหื้อแก่พระยามังราย เอาไปปลูกที่ดงยาง เมืองฝางต้นหนึ่ง เอาปลูกยังริ้วนางต้นหนึ่ง เอาไปปลูกยังพันนาทะเลการต้นหนึ่ง พระยามังรายเอาหื้อราชมารดาแห่งตนชื่อว่าเทพคำค่าชและกับนางปายโค เอาไปปลูกแทนที่ไม้เดอเกลียง วัดการโถมต้นหนึ่งนั้นแล

พระยามังรายก็บุชามหาโพธิ์ด้วยเครื่องบูชาต่าง ๆ มหาโพธิ์ก็กระทำปาฏิหาริย์เปล่งรัศมีแจ่มทั่วเมืองทั้งมวล ในคืนนั้น เทพยดาที่แปลง (แปลง) ตนเป็นช้างเผือก มีบริวารได้พันหนึ่งมาแวดมหาโพธิ์อยู่รักษาคนรุ่ง บ่หือสัตว์สิ่งมาหลายได้สกัดัว แม้นมาหลายก็เป็นอันตรายแก่สัตว์ทั้งหลายฝูงนั้นแล

พระยามังรายก็แต่งวัดอุททุกหลาย ไว้เป็นอุปการแก่วัดการโถม หือปักแดนแคว้นเก็บเบ็ยว่านปี่ไทน์ ๖ แสน ๒ หมื่นเบ็ย เป็นค่าจ้งหัน แคว้นแจ่ม ๕ แสนเบ็ยเป็นค่ากิน แคว้นแซ่ข้าง ๕ แสนเบ็ยไว้เป็นค่าหมากเจ้าภิกขุทั้งหลาย บ่เท่าแต่่นั้น เจ้ามังรายกับนางปายโค ก็หือคนทั้งหลาย ๕๕ บ้าน มี ๕๐๐ ครัว คือว่าเม็งอันเจ้ามังรายและนางปายโค เอามาแต่เมืองหงสาวดีนั้นหยาดน้ำหมายทาน ไว้กับวัดการโถม วันนั้นแล

ที่นี้จกกล่าวด้วย สร้างเมืองเชียงใหม่มาก่อนแล เจ้าพระยามังรายอยู่กุมกามได้ ๕ ปี ถึงปี รุ่งเหมา ศักราชได้ ๖๕๓ ตัว ยังมีในวันหนึ่ง พระยามังรายทรงขัวคำออกไปทิสหนเหนือด้วยศบริวารเป็นอันมาก ไปถึงบ้านแหม นัยหนึ่งว่าบ้านแหม ฐานะที่นั้น ควรจกสร้างเวียงว่าอัน ยังอยู่ที่นั้น ๓ คืนคนนิมิตร ผันหันคนผู้หนึ่ง มาบอกว่าอยู่ที่นี้มีท้าวพระยามียสมากนัก เท่าว่าไว้เข้าของสมบัติด้ายว่าอัน เจ้ามังรายป้อยย้ายไปทิสหนเหนือ หันที่ควรสร้างเวียง จึงยังนอนที่นั้น ๓ คืน คนทั้งหลายสร้างเรือมาล้อมรักษาเจ้ามังราย ลวดได้ชื่อว่าเชียงเรือต่อเท้าบดิน เจ้าอยู่ที่นั้น ๓ คืน บ่หันนิมิตรอันใด ซ้าแ่อวไปในราวปีหนึ่ง ลวดได้ชื่อว่าเชียงตมนี้แล เจ้าก็กินมาขังกุมกาม หันตันลานตันหนึ่งใหญ่นัก จึงเข้าขังรมลานตันนั้น ลวดได้ชื่อว่าขังพัก คือว่าเชียงลานกัว่าแล

เจ้าคั้นมาอยู่กุมกามหมดฤดูหนาวแล้ว เจ้ามังรายก็ทรงข้างมกลดตัวประเสริฐมีหมู่โยธา แวดล้อมเป็นบริวาร ไปแ่อวเลียบต้นดอยอุชูปัตตา คือว่าดอยสุเทพ ก็หือพรานป่าทั้งหลายไปไล่ป่าไล่เนื้อตามต้นดอย เกี้ยวออกทิสวันออกตามราวป่า ก็ไปพบป่าเลาลอมคาที่หนึ่ง เป็นที่อจริยะ (อัจฉริยะ) ภายนอกแห่งลอมคาเป็นอันหมดไสเป็นทุ่งราบเพียงขังนัก พระยาเหลือบไปก็ซ้าหันลอมคาอันน้อยหนึ่ง อยู่ภายในที่นั้นเล่า ถัดลอมคาน้อยนั้นออกมาเป็นคุ่มหนามใหญ่น้อย เป็นถ้อยเป็นชั้นแน่นหนาขังนัก ในท่ามกลางลอมคานั้น เป็นช่วงราบเพียงประกอบด้วย หุงมวยคำม่านคำไทยว่า หล้ามุงกระด้าย เกี้ยวแวดล้อมกุกกล้าทุกฝ่าย ควรระเมาเอาใจมากนัก ในขณะนั้นฟานเผือก ๒ ตัว แม่ลูกออกจากป่าลอมคา เพื่อจกไปหากินเหยื่อ ก็ผ่าออกมาท่ามกลางหมู่หมาและคนทั้งหลายอันมาก แล้วก็ขึ้นอยู่อย่างหน้าอวหลัง ผ่อหมู่คนและหมาทั้งหลายน้อยหนึ่ง แล้วก็จันเข้าไปในลอมคาที่นั้นตั้งเก่า ส่วนว่าหมาทั้งหลายเล่นไปแวดล้อมอยู่บ่อาจจกเข้ากัดเนื้อตัวนั้นได้ เมื่อนั้นเนื้อตัวนั้นได้อยู่ที่ชัยภูมิ บังเกิดทีฐิมานะบ่มีความเกรงขามหย่านกลัว ก็ซ้าเล่นออกมาหาหมา หมาทั้งหลายก็กลัวเล่นหนี บ่อาจจกขบขังพระยาเนื้อตัวนั้นได้ พรานป่าทั้งหลายหันอจริยะฉันนั้นจึงมาไหว้เจ้ามังราย เจ้ามังรายก็ซ้างเข้าไปในที่นั้น ปล่อยหมาไล่เข้าไปในลอมคาที่นั้นเล่า ฟานทั้ง ๒ ตัวนั้นก็บ่แข็งบ่กลัว เล่นออกมาต้อนรับหมา หมาที่เล่นพ่ายหนี บ่อาจจกขบขังพระยาเนื้อ ๒ ตัวนั้นได้สกัดัว เจ้าพระยามังรายหัน

ซึ่งอัครราชบัณฑิตว่าแต่กูมาแคว่หาที่อันจักตั้งเวียงก็หลายที่หลายแห่งแล้ว บ่พบสักแห่ง จึงมาพบที่นี้เป็นชัยภูมิควรสร้างเวียงกรวมที่นี้ หือเป็นชั้นนครควรแลในที่ลอมคานี้ กูจักตั้งคุ้มวังมณเฑียรหอนอนได้อยู่หือทรง หือเป็นสุขสวัสดิ์แล ว่าอัน

แล้วเจ้ามั่งรายก็หือเอาหน้าเข้าแวกกลางจับยับเอาฟานเผือก ๒ ตัวด้วยสวัสดิ์ แล้วหือเอาไปทิสหนเหนือ จ้มใกล้น้ำแม่หยวก หือแปงลำเวียงล้อมฟาน ๒ ตัวนั้นไว้ ลวดได้ชื่อว่า เวียงฟานต่อเท้าบัดนี้แล

เจ้ามั่งรายจึงทำนายว่า ในกาลภายหน้า เมื่ออันนี้ จักมีพระยาแม่ลูกอยู่เสวยราชสมบัติสืบไปหมิ่นแล ว่าอัน แล้วพระยามั่งรายจึงหือหาแสนเฒ่าเฒ่าเมืองมาพร้อมทุกคน บอกนิยายอันหมาโล่ฟานเข้าลอมคาน แล้วฟานแพ้หมานั้นหือเฒ่าแก่ทั้งหลายได้ยินทุกคน แล้วถามเขาว่า ในที่นี้สุรุ้ข้าวว่าเป็นชื่ออย่างฤชา เข้าให้พระยามั่งรายว่า สุรุ้ทั้งหลายได้รู้สืบมาว่า เหล่ากาสวนขวัญเป็นที่อยู่ที่ตั้งแห่งทั่วพระยาทั้งหลายมาแต่ก่อน กันรุ่งปีไหน ฟานเนื้อ ๒ ตัว แม่ลูกลูกแต่ป่าใหญ่มาอยู่ที่ชัยภูมินี้ ฟาน ๒ ตัวแม่ลูกเป็นสัตว์ตัววิเศษจึงแพ้หมาเมื่ออันด้าย

เจ้าพระยามั่งรายได้ยินคำอันนั้นแล้ว ข้าเร่งมีความยินดีมากนกว่าจักตั้งราชมณเฑียร แห่งต่อนั้นเป็นชัยภูมินั้นแล เจ้าพระยามั่งรายเข้าตั้งที่ชัยภูมิในวันเดือน ๗ ออก ๘ ค่ำ วันพฤหัสบดีไทยกตใช้ คีรี ๘ ตัว อินทาคีรี ๓๐ ตัว พระจันทร์เสวยนักษัตรฤกษ์กัต (กรกฏ) ตัวถ้วน ๗ ชื่อ บุณณรวสุตตรภัทท อาโปราษี ขามแดรรุ่ง ๓ ลูก อินทาลาย ๒ บาทหน้า ไร่ลักนาในมื่นอาโปราษี ขามศักราชขึ้นวันพฤหัสบดี ศักราชขึ้นแถมตัวหนึ่ง เป็น ๖๕๔ ปีแต่สี่แล

กันว่าเจ้ามั่งรายย้ายเข้าราชวังที่ชัยภูมิแล้ว ก็หือตั้งบ้านเมืองใหญ่ทั้งหลายมากนกว่าตามคำเขาร้องเรียกว่าบ้านต่ำบ้านสูง ต่ำคำม่านว่าเมืองจรวาว่าอันแล ที่เจ้าพระยามั่งรายมาตั้งอยู่ที่นั้น มีหนวันออกเฉียงเหนือแห่งชัยภูมินั้น เรียกชื่อว่าเชียงหมิ่นแล ที่อันนั้น จอมแควนพระยาหือขุดกุ่มแผ้วถางไปทิสหนวันออก ลวดได้ชื่อว่าเชียงตองต่อเท้าบัดนี้

เจ้าพระยามั่งรายรำเป็งว่ากูจักตั้งเวียงในฐานที่นี้ ก็ควรรำเอาเอาใจแท้แล ทิสวันออกแจ่งเหนือก็เป็นหนองอันใหญ่ เป็นที่ช้าง ม้า วัวควายลงอาบน้ำกินดื่มนักแล เจ้าก็เรียกหามาช่างช่างไม้ทั้งหลายมาแล้วก็หือถากตะซ้อมไม้ทั้งหลายมากนกว่า ก็หือสร้างแปงหอ โรงช้าง โรงม้าทั้งหลายและหอประตุ จักสร้างเวียงอันใหญ่ จักเอาชัยภูมิไว้ท่ามกลางสายคือเมือง ว่าอัน ก็หือขุดคือ และจักตั้งก่อเวียงและด้าน ด้านละ ๓๐๐๐ วา ว่าอัน พระยาชำระเป็งว่ากูจักสร้างบ้านแปงเมืองอันใหญ่แท้ควรกูไปเชิญเอาพระยาจำเมือง พระยาร่วงอันเป็นสหายกูมาควรแล ว่าอัน ก็ใช้ให้ไปเชิญเอาสหายตนคือ พระยาจำเมือง พระยาร่วงมานั้นแล

กันพระยาทั้งสองมาถึงแล้ว ก็เอากันตั้งแปงวินจยคือสนามที่ใกล้แห่งชัยภูมิ เพื่อหือเป็นที่พร้อมเพรียงกับด้วยกัน พระยามั่งรายก็มาพร้อมกับพระยาทั้งสอง แล้วกล่าววว่า ในฐานที่นี้มีฟานเผือกสองตัวแม่ลูกอยู่ในลอมหญ้าคา ที่นั้นแม่นหมาและคนทั้งหลายบ่อาจจักกระทำร้ายได้ เป็นชัย

ภูมิอันวิเศษแท้แล ข้าก็มักใคร่สร้างเวียงที่นี้ เอาชัยภูมิไว้ท่ามกลาง ตั้งชัยภูมิไปทางเหนือวันตกวันออกและพันวา เป็นด้านละ ๒๐๐๐ วา ข้าเจ้าเป็งฉนั้น จึงหาสหายเจ้าทั้งสองมาเป็นที่เล็งสติมิควรบ่ควรเป็นฉนั้นใด เอาสหายเจ้าทั้งสองเป็นที่พิจารณา ว่าอัน

พระขางำเมืองว่าสหายจักตั้งเวียงแลด้านละ ๒๐๐๐ วา บ่ควรแล ว่าอัน พระขาร่วงว่าสหายเจ้าพระขางำเมืองว่านั้นก็หากแม่นแล เท่าว่าเป็นฉนั้นหากดีเสีย ควรรำเป็งการสัมปติและกาลวิบัติและภายหน้าบุคคลผู้มีปัญญาจักดูแควน ว่าบ่รู้รำเป็งภายหน้าภายหลัง จักว่าอันแล ภายหน้าหลอนอมิตตข้าศึกมาแควดวัง ดังหากบุคคลอยู่จักเฝ้าแหบได้ บ่อวันบ่เต็ม ก็จักยากแก่อนาคตกาล และข้ามักใคร่ตั้งแต่ชัยภูมิไปวันตก วันออก ได้ เนื้อปุณ ๕๐๐ วาและว่าอัน

พระขามังรายกล่าวว่าสหายเจ้าพระขาร่วงว่าอันดีแท้แล เท่าว่าเป็นโทสาคติเสียหน่อยหนึ่ง ก็สหายเจ้าทั้งสองนี้ ผู้ใดข้าก็บ่ละเสีย เท่าหือเป็นฉนั้นชอบธรรมเทอญ ว่าฉนั้นแล้วเสนาอำมาตย์ทั้งหลายเป็งใจคำพระขางำเมืองนั้น ๓ ปุณ มีปุณ ๑ เป็งใจคำพระขาร่วงแควนมาก พระขาร่วงข้ากล่าว ว่า สุทโรฤทัยและสุกกทันตฤทัย ก็ยังได้ไซชนสมาปติอภิญญาณ มีเดชะอานุภาพแม่นจักหือกว้างหมั้นโยชน์แสนโยชน์ ก็ได้ด้าย เพื่องอนาคตภัยเมื่อภายหลังแล สร้างเวียงลำพูนจึงเอาหน้าหอยควบเอาเป็นประมาณด้าย ว่าอัน

พระขามังรายได้ยินอุปเทศเจ้าฤทัยทั้งสอง สร้างเวียงลำพูน จึงรำเป็งคูกาลสัมปติ และกาลวิบัติ จึงว่า ข้าแก่สหายทั้งสอง ฉิวอันเราจักตั้งลงแปพันวา ลงชื่อ ๕๐๐ วาเทอะ ว่าอัน แล้วพระยาทั้งสามก็มีฉนั้นทวาที่ถูกแม่นกับด้วยกันนั้นแล พระขามังรายก็ชวนเอาพระยาทั้งสองไปสู่ที่ชัยภูมิเพื่อจักแรกตั้งหอนอนและคุ้มน้อยนั้นแล

ในขณะนั้น ยังมีหนุเผือกตัวหนึ่งใหญ่เท่าคุมเกวียน มีบริวาร ๔ ตัว ลูกแต่ชัยภูมิออกไปวันออกเฉียงใต้ เข้าสู่สูงอันหนึ่ง ในต้นไม้ผัดเรือด ไม้นี้โครทก็ว่า เป็นคำมานว่าไม้พิงของ บ่ไกลแต่ชัยภูมิเท่าใดนัก พระยาทั้งสามหันหนุเผือกเป็นอจริยะ จึงพร้อมใจกันเอาเข้าตอกดอกไม้ไปบูชาพระยาหนุที่ได้ต้นนิโครท ด้วยเข้าตอกดอกไม้อันใส่ไถลคำ แล้วก็หือล้อมรักษาหือดี ลวดปรากฏเป็นไม้เสื่อเมือง มาต่อเท้าบัดนั้นแล

พระยาทั้งสามหือกวาดแผ้วที่จักตั้งเวียง เอาเชือกเชิงดูรู้ว่าแผ่นดินสูงวันตกหลังวันออก มีเดชะเป็นชัยมงคลอันมากนัก พระขางำเมืองและพระขาร่วงกล่าวกับพระขามังรายว่า ดุราเจ้าสหายเรา พร้อมกันสร้างตั้งเวียงที่นี้ เพื่อข้าหันชัยมงคล ๗ ประการ ดังนี้ อันแต่ก่อนเราได้ยินสืบมาว่า กวางเผือกสองตัวแม่ลูก ลูกแต่ป่าใหญ่หนเหนือ มาอยู่ชัยภูมิที่นี้ คนทั้งหลายยอมกระทำบูชาเป็นชัยมงคลปฐมมาก่อนแล อันหนึ่งว่าฟานเผือกสองตัวแม่ลูกมาอยู่ชัยภูมิที่นรับหมา หมาทั้งหลายพ่ายหนีบ่อาจจักจึงได้สักตัว เป็นชัยมงคลถ้วนสอง อันหนึ่งเล่าเราทั้งหลายได้หันหนุเผือกกับบริวาร ๔ ตัวออกมาแต่ชัยภูมิที่นี้เป็นชัยภูมิอันถ้วนสาม อันหนึ่งภูมิฐานที่เราจักตั้งเวียงนี้สูงวันตกหลังมาวันออกเป็นชัยมงคลอันถ้วนสี่แล อันหนึ่งอยู่ที่นี้หันน้ำตกแต่อุชูปัตตาดอยสุเทพมาเป็นแม่น้ำไหลขึ้นไป

หนเหนือ แล้วไหลตะไปหนวันออก แล้วไหลไปใต้ แล้วไหลไปวันตกเกี่ยวเวียงกุมกาม แม่น้ำนี้ เป็นนครคุณเกี่ยวเมืองอันนี้เป็นชัยมงคลถ้วนหน้า แม่น้ำอันนี้ไหลแต่ดอยมาที่ขุนน้ำ ได้ชื่อว่าแม่ข่า ไหลเมื่อวันออกแล้วไหลไปใต้เทียบข้างแม่ปิง ได้ชื่อว่าแม่โตต่อเท่าบัดนี้แล อันหนึ่งหนองใหญ่มี วันออกเฉียงเหนือแห่งชัยภูมิ ได้ชื่อว่าอิสานราชบุรี ว่าหนองใหญ่มีหนอีสาน ท้าวพระยาต่างประเทศ จักมาบูชาสักการะมากนักรับเป็นชัยมงคลถ้วนหน้าแล อันหนึ่งน้ำแม่ระมิงค์ไหลมาแต่อ่างสรง อันพระ พุทธเจ้าเมื่อยังทรงมานได้มาอาบในดอยอ่างสรง ไหลออกมาเป็นขุนน้ำแม่ระมิงค์ ภายวันออกเวียง เป็นชัยมงคลถ้วนเจ็ดแล

พระยาจำเมืองและพระขาร่วงสำแดงเหตุอันเป็นชัยมงคล ๓ ประการแก่พระยามังรายดังนี้ แล

พระยามังรายคิดใจว่า สหายกู เจ้าพระยาทั้งสองมีความรู้ความฉลาด สัพพศิลป์ศาสตร์เภท ลักษณะอันเป็นชัยมงคลยิ่งนักแท้ด้าย ว่าฉันนั้นแล้ว พระยามังรายก็ชวนเอา พระยาทั้งสองไปเลียบดู ที่จักขุดคือเวียงทั้งสี่ด้าน กับที่อันจักก่อปราการเวียงทุกแห่งทั้งที่จักควรแบ่งประตู แล้วพระยาทั้งสาม เอากันมานั่งอยู่หนอีสาน พระยามังรายก็หื้อพระยาทั้งสองกินแถมแล้ว ก็หื้อเลี้ยงดูริพลสกลเสนาของ เจ้าพระยาทั้งสองหื้ออ้อมด้วยเข้าน้ำ ชนปลา อาหารพร้อมทุกคนแล้ว เจ้าทั้งสองหื้อแต่งเครื่องบริกรรม บูชาเทวดาทั้งหลายผู้รักษาเมือง กระทำบริกรรมบูชาแต่เป็น ๓ โกฎาก บูชาที่ชัยภูมิอัน ตั้งอยู่ที่ หอนอน ที่สองบูชาสี่เมือง ที่พระยาหนุเผือกอยู่กลางเวียง โกฎากหนึ่งมาทำเป็น ๕ ส่วนไปบูชา ที่จักทำประตูทั้ง ๕ แห่ง

เจ้าพระยามังรายหื้อเสนาอำมาตย์ผู้ฉลาดด้วยราชกิจการแต่งก่อเวียงทั้งหลายปูนละ ๕ หมื่น คน หื้อเวียกที่ชัยภูมิ หื้อสร้างราชมณเฑียรหอนอน ราชวังคุ่มน้อย โรงกัน เล่ม ฉาง โรงช่างม้า สรรพกิจอันควรเวียกในคุ่มน้อยทุกประการ ยังก่อเวียง ๔ หมื่นคนหื้อเขาดาขุดคือก่อปราการเวียงทั้งสี่ ด้าน หื้อดาแรกทำเขื่อนประตู หื้อหังหื้อเรือ หื้อพร้อมช้อน เจ้าพระยามังรายหื้อแต่งหมู่ชุม พ่อเวียก ทั้งหลายสัพครบพร้อมแล้วทุกประการ ก็แรกตั้งราชมณเฑียรคุ่มน้อย ขุดคือก่อปราการกำแพงเวียง ทั้งมวลในศักราช ๖๕๘ ตัว ปีรวายสี่ เดือนแปด เพ็ญเม็งวันพฤหัสบดี ฤกษ์กรกฎได้ ๑๖ ตัว ยาม แตรใกล้รุ่ง ไว้ลัคนาในมิน อาโปราศี หื้อตั้งแรกสร้างทำสรรพทั้งมวล แรกขุดคือก่อปราการเวียง หนอีสานก่อน กะหวัดหนทักษิณ แวดรอดทั้งสี่ด้านหื้อพร้อมบ่ก่อนบ่ลุนกัน แรกตั้งกาดเชิงใหม่ ก็ ขณะยามเดี๋ยวกั้นนั้น

เจ้าพระยาทั้งสามก็หื้อช่างแต่งบริกรรมเป็น ๖ โกฎาก อังลาดราชนาเทพดาทั้งหลาย มาอยู่รักษาที่ชัยภูมิ ที่ท่ามกลางเวียงและประตูทั้งห้าวันนั้นแลฯ เจ้าพระยาทั้งสามพร้อมกันสร้างเวียง ธาตุท้าวปราการ คุ่มน้อยราชมณเฑียร สัพพทั้งมวลนานได้ ๔ เดือนจึงแล้ว บั้วรมวลทุกประการ เจ้าพระยามังรายก็หื้อเล่มมหรสพ ๓ วัน ๓ คืน เลี้ยงเสนาโยธาและคนกระทำการก่อเวียงทั้งหลายอ้อมด้วย

เข้า เหล้า ขึ้นปลาอาหารทุกคน พระยามังรายและพระยาทั้งสองจึงพร้อมกันเบิกนามเมืองว่า นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ ในลอมก้านเป็นที่ชัยภูมิตั้งหอนอนกวมที่นั่น ลวดปรากฏว่าราชวังหอคำต่อเท้า บัดนี้แล

แล้วพระยาเมืองพระยาร่วงก็สั่งอำลาพระยามังราย อันเป็นสหายแห่งตนแล้วต่างตนก็ต่างเมื่อสู่เมืองตนวันนั้นแล

นักรา ปฏิสัง ขารานัง สมัตตัง ที่นี้จักกล่าวด้วยพระยาเข้า ไปอยู่กับพระยาเบิกผู้ลูกยังเมืองเขลางค์นครแล้ว เจ้าพระยามังรายก็แต่งคนเป็นอุปนิชิตตทั้งระหัดพระยาบาแต่ปีเต่าสำ มาตราบถึงปรัวยสัน นานได้ ๔ ปี คนอุปนิชิตตรู้เหตุแจ้งจึงมาไหว้สาบอกล่าวสารแก่พระยามังรายว่า พระยาบากับพระยาเบิกจักมารบป็นเอาเมืองหริภุญชัยแลเวียงกุมกามและเวียงเชียงใหม่หื้อได้ บ่ได้ยอมว่าฉนั้นแล บัดนี้เขายังแต่งเอากันร่อข้างรอม้า ยิงธนูส่นาท ป็นน้อยป็นใหญ่ หักริพลโยธาทุก ๗ วัน ๗ คืน บ่ขาดสายดีแล ขอเจ้าเหนือหัวจงรับแต่งห้างริพลโยธาข้างม้ายู่ถ้ำดาราบพระยาพระเบิกดีแล เขาผิดว่าเดือนสี่เพ็ญ พระยาเบิกจักยกริพลมาหมุ่หนา จักเข้าปล้นเอาเวียงเจ้าเหนือหัวได้ว่าอันดีหลัด้าย คนอุปนิชิตตมารอดเวียง เดือน ๑ แรก ๑๐ คำเจ้ามังรายรู้ข่าวสารคำอันนั้นบังเกิดสุรภาวะ ลูกขันทบมือ ๓ ที่นี้ กล่าวส่นาททองอาจว่า ปางนี้กูจักผจญแพ้ข้าศึกแท้แล ว่าอัน แล้วเจ้าพระยามังรายจึงหื้อตักถองร้องป่าวหื้อสัพพหมุ่ริพลทั้งหลายมาพร้อมชุกนแล้วหื้อทานรางวัลเงินคำแก่เขา หื้อเป็นกำลัง ในขณะนั้นขอเครื่องคูได้ ๒ แสน ๓ หมื่น ๕ พันเครื่อง แล้วเจ้าพระยามังรายก็ใช้หื้อไปบอกข่าวสารทั้งมวลแก่ลูกต่นเจ้าขุนครามในเมืองเชียงรายชอน ว่าทำหื้อลูกกูป่าวขุนเมืองทั้งหลายแต่งดาข้างม้าย คนศึกทั้งมวลหื้อพร้อมแล้วหื้อลูกกูแต่งเป็นสองหมุ่ ห้อมมาตั้งทัพอยู่ก่ายวันตกเวียงจิมตีนดอยคำ ดาดอนรับหมุ่หัวหน้าพระยาเบิก หมุ่หนึ่งห้อมมาตั้งวันออกแม่น้ำปิง ถ่องไปหาเวียงลำพูน ดาดัดสายหลังพระยาเบิก ว่าฉนั้น เจ้าขุนครามได้ขึ้นคำพ่อดนใช้มาฉนั้น ก็รีบป่าวริพลสกลเสนาโยธาทั้งหลายห้อมมาพร้อมกัน ทุกบ้านทุกเมืองเจ้าขุนครามขอเครื่องศึกปางนั้นได้ ๕๑๘,๐๐๐ เครื่อง แต่เนื้อเชียงราย ขับเอาลูกพันนาแถมได้ ๒๐๔,๐๐๐ เครื่อง ลอมทั้งมวล ๕๗๒,๐๐๐ เครื่อง ขุนครามแต่งเป็นสองหมุ่ หมุ่หนึ่งหื้อเจ้าเมืองฝางถ้อพล ๑๕๐,๐๐๐ เครื่อง หื้อไปตั้งทัพอยู่วันตกเฉียงใต้เวียงกุมกาม จิมตีนดอยคำตามคำพ่อดน เจ้าขุนครามหื้อริพล ๕๗๒,๐๐๐ เครื่อง มาทางวันออกแม่น้ำปิง ถึงประเทศที่หนึ่ง เจ้าขุนคราม หื้อตั้งอยู่ที่นั้น ขามกองแลง เจ้าขุนครามขึ้นอยู่หื้อเข็นผ้อคูริพลทั้งสี่ทิศ สุดเข็นผ้อผ้อก็บ่สัดแห่งโยธาริพลคนศึกแห่งต่น ในที่นั้นได้ชื่อว่า เจิ้นผ้อ มาต่อเท้าบัดนี้แล ฯ (เจิ้น—ชั่ว,ระยะ, เช่น เจิ้นคน—ชั่วคน, เจิ้นผ้อ—สุดสายตา—ผู้แปล)

เจ้าทั้งทัพจักนอนที่นั้น เสวยเข้าแลงแล้ว จึงเอาเข้าแกลว้าหาญอันขันอาสาชีวิตแทนเจ้าปุนพันหนึ่ง ส่วนต่นเจ้าข้างแก้วชัยมงคลมีพลหาญพันนั้นเป็นบริวาร เทียวมาไหว้พ่อดน เจ้าพระยามังรายในเวียงเชียงใหม่ว่า เจ้าเหนือหัวหื้อไปบอกแก่ข้าว่า พระยาเบิกถ้อพลขึ้นมาว่าฉนั้น ข้าก็แต่งพลศึกมาเป็น ๒ หมุ่ ตามอาชญาเจ้าเหนือหัวขุประการ หมุ่ข้าหื้อขุนเมืองฝางถ้อพล ๑๕๐,๐๐๐ มาทาง

วันตก ห่อตั้งทัพอยู่ที่ต้นคอยคำ ภายฟากพื้นพระยาเบ็ก อันเข้าถือพลมาปูน ๕๗๒,๐๐๐ ไปรักษาพระมหา
 ธาตุเจ้ายังเมืองหริภุญชัยแล บัดนี้เข้าเฝ้าขอพรแก่พ่อเป็นเจ้า ขอพ่อเป็นเจ้าอย่าได้เสด็จออกจากเวียง
 ขอรุ่งอยู่เสวยสุขในราชมณเฑียรแห่งตน เเท่าห่อแต่งตั้งสุโยธาทั้งหลายระวังห้อมันกองอย่าห่อล้มสติวง
 เครื่องไว้สักคน ห่อบังเกิดสุรภาวะชุกนแก่

เจ้าพระยามังรายได้ยินเจ้าขุนครามลูกแห่งตน กล่าวพลศึกยินจำเริญใจนัก กล่าวคำอัน
 เจ้าลูกรักคิดนั้น พ่อก็หากแต่งริพลชาวเชียงใหม่มุ่ยนแสน ๖ หมันเครื่องจักไว้ห่อรักษาเวียงทั้งสามแห่ง
 แล แห่งละ ๕ หมันเครื่อง แล้วยังพลปูนหมันหนึ่งจักแต่งห่อชุดคือรวิหน้ามาต่อเวียงเชียงใหม่
 ถึงหัวภาคเชียงใหม่มื่อวันออก เอาแม่ปิ้งเป็นคือ ห่อรักษาเวียงทั้งสอง คือเวียงเชียงใหม่ เวียง
 กุมกามดีแล ส่วนตนพ่อจักชี้ข้างแก้วนช่อเพชรบัลลังก์ กับหมู่ช้างทั้งหลายตกแควนสู้ชนสงคราม
 ปูน ๕๐๐ ตัว กับหมู่ม้าดีปูน ๘๐๐ ตัว กับหมู่ริพลแสนหนึ่ง พ่อจักห่อพลหมู่นออกสู่พระยาบาพระยา
 เบ็ก ล่องไป ส่วนเจ้าลูกรักพ่อ รุ่งขอพลศึกขึ้นมา ต่อรบพระยาพ่อลูกเอาห่อได้ อย่าห่อปล่อยสักคน
 เจ้าขุนผู้ลกว่า คำอันเจ้าเหนือห้อมืออาชญาอัน ชอบการศึกอันเจ้าเหนือห้วตั้งสอนตู่ข้านั้นแท้ แม้นขา
 พ่อลูกหากรอดไปถึงเขลางค์นครก็ดี ถึงโพธิญาณก็ดี ข้าจักเอาพลไปตามเอาห่อได้ บ่ได้ยอมแลฯ
 เจ้าขุนครามไหว้พ่อตนฉนั้น

เจ้ามังรายได้ยินคำลูกตนจากลศึกชุกอัน เจ้าก็ยินดีในคำอันนั้นข็งนัก จึงปงบั้นแก้วแสง
 อันเป็นมงคลชัยชนะศัตรู กับเงินคำของรางวัลแก่ลูกท่านมากนัก กับทั้งดาบศรีภุญชัยเถียรหนึ่ง
 อันเป็นโบราณ ชักกามังกละมาแต่ลวงจักรราชมา มีเดชะมากมก กั้นเอาออกขัดเมื่อใด หัวใจริพล
 โยธาหากบังเกิดสุรภาวะกล้าหาญชุกน ด้วยอานุภาพแห่งดาบเถียรนั้นแล

เจ้าขุนครามสั่งอำลาพ่อแห่งตน เทียวไปหาหมู่ริพลแห่งตนทั้งกัน รวาชศึกนั้นรุ่งแล้ว
 เจ้าเอาริพลล่องไปลำดับถึงท่าบ้านไค ยามนั้นคนใช้ไปชำระศึกยามาไหว้เจ้าขุนครามว่าพระยาผู้พ่อบมา
 มาเท่าแต่พระยาเบ็กผู้ลูก ถือพลมาดูหลายนัก บัดนี้หมู่ห้วหน้า ตั้งอยู่เชียงทอง หมู่หลังยังลงมาหนานัก
 ว่าฉนั้น

เจ้าขุนครามก็เอาริพลไล่ถ่อมหมู่ข้าศึกเมื่อ ภายหลังเจ้าก็เอาช้างม้า ริพลโยธาแห่งตนไป
 สกัดหลังข้าศึกได้แล้ว เจ้าก็ยกตามหลังข้าศึกเข้ามาถึงเชียงทอง แทนพระยาเบ็กคั้นนั้น พระยาเบ็ก
 นอนเชียงเครื่อง เอาริพลมาล้อมเวียงกุมกาม เจ้าขุนครามก็เอาริพลมาถึงที่หนึ่ง ภายใต้กุมกามก่อน
 เทียงกันมุดนัก ลวดพักยังริพลนอนที่นั้น ลวดได้ชื่อว่าคำคั้นมาต่อเท่าบดิน

เมื่อนั้นเจ้าขุนครามจึงใช้ขุนม้าปูนพันตัวม้า ห้อมาบอกแก่เจ้าเมืองฝาง ซึ่งยังริพลอยู่
 ต้นคอยคั้นนั้นว่า ในคั้นนั้น ยามจักใกล้รุ่ง ห่อเจ้าเมืองฝาง ถือพลศึกติดหมู่ห้วหน้าพระยาเบ็กอย่าห่อ
 รอดถึงเมืองเชียงใหม่ กั้นได้ยินศึกตู่ขอพลขันทหาเจ้าแล ว่าอัน ยามสู้รุ่ง ขุนเมืองฝางก็ขอพลติดศึก
 หมู่ห้วหน้าพระยาเบ็กแท้ ได้ยินเสียงก้องหน้าลมมุนั้น เจ้าขุนครามก็รู้ว่าเจ้าเมืองฝาง เจ้าติดศึกแล้ว
 ว่าอัน ถึงยามตูดเช้า ขุนครามจึงขอพลศึกเข้ามาสู่กุมกาม ริพลพระยาเบ็กได้ยินเสียงกลองชัยบุลผา

ลาม้องโง้งมีนั้ก เจ้าจึงเล่นไปไหว้พระยาเบ็กบอกอาการชุนันว่า ภายหน้าบ่เส็งศึกมีนั้กนั้นฉันนั้ เราว่ากลศึกออกจากเวียงไปวกหลังเราหมู่หนึ่ง หื้อไปฝ่าตัดหมู่หัวหน้าผู้ล่องมากระทบกันแล ว่าอัน พระยาเบ็กได้ชินคำอันนั้น จึงหื้อริพลฝูงเป็นหัวหน้าว่าสูงจรบหมู่ศึกอันมาตัดหน้าเราหื้อแพ้ ส่วน ตนกูจักอว้ยหน้ารบหมู่ข้าศึก อันมาทางภายหลังแล ว่าอัน พระยาเบ็กกลับหน้าข้างมาทางวันต กก็ได้ ต้องศึกหมู่พระยาเจ้าภายวันตเฉียงใต้เวียงกุมกาม

เมื่อนั้น ขุนเมืองฝางขุนเมืองเชิง ขึ้นอาสาต่อเจ้าพระยาครามว่า เผื่อข้าทั้งสองขอรบ พระยาเบ็ก ผู้มเสตฉัตรนแล ขอเจ้าเหนือหัวจุงร้องเอาผู้ข้าเทอะ เมื่อนั้นเจ้าพระยาครามว่าหมู่ศึก ข้างศึกพระยาเบ็ก หันดูยังมากหลายงาเลียงงามาคัดแล หมู่ข้างศึกเผื่อเจ้าบ่เท่าเขยี้เผื่อข้าจักรบขึ้นอาสา ขอรบแท้ กุลักแต่งกลศึกหื้อแก่เจ้าฉันนั้ ขุนเมืองเชิงของ จุงแยกเป็นปลีกขวา ขุนเมืองเชิงเป็น ปลีกซ้าย เชอเจ้าจุงบ่าวริพลหื้อใส่ใจอาสาชุกน หื้อตั้งหมู่กุมปลีกกาไว้หื้อขุนเมืองฝาง ผู้ล่องมาหาเรา ส่วนตนเราจักถ้อพลศึกชาวเชียงใหม่ฝูงใจแกล้วหาญ ไสข้างเข้าชุนพระยาเบ็กผู้ฉันนั้ผู้พลเข้าติด กุมปลีกกาแล้ว ขุนเมืองฝางก็หื้อขอล่องเป็นดั่งว่านนั้นเข้าเก้าชนฝูงชุกทั้งหลายหื้อดับแทงศึกชุกน ฝูงคน เดินดินหื้อเข้าฉันนั้กองหน้าไม้ธนูใส่เข้าพันแทงชุกนเทอะ เจ้าขุนครามแต่งกลศึกฉันนั้แล้ว ก็หื้อสัจญู ริพลเคาะม้องโง้งตีกลองชัยยกสกลเสนาโยธาเข้าชุนพระยาเบ็กผู้ฉันนั้มาวันนั้นแล ทูตยนครราชวังสา นิทานถกาสมตา ปรึปุ่นณาแล้วแล ฯ

(จบผูกถวันสอง)

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ผูก ๓

ตะตา ในกาลนั้น พระยาเบิกรู้ว่าพระยาคราม ยกพลเข้ามาทวงหลังแห่งตน พระยาเบิกก็อวยหน้าข้างชนศึก ยามนั้น พระยาเบิกส่งลงน้ำมันของวงเข้ามา เจ้าพระยาครามหันบาทใส่ข้างตัวช้อป่านพลแสน เข้าสูบข้างพระยาเบิก ข้างพระยาครามแทงคอข้างพระยาเบิกแบกขืนอยู่ไป เมื่อนั้นท้ายกลางพระยาครามเอาหอกแทงพระยาเบิกกับพะกั๊บ (คือแห่ข้าง) ข้างเทิกไป ขดลอย แล้วอวยหน้าแล่นหนี ที่พระยาทั้งสองชนข้างกันนั้นและเมื่อลูนคนสร้างบ้านอยู่ ลวดได้ชื่อว่าบ้านเน็กเมื่อลูนพองแบ่งขัวขำน้ำแม่โทมุงขัวไว้ ลวดได้ชื่อว่า ขัวมุงหินแล

เมื่อนั้น หมู่ศึกเจ้าเมืองฝาง ก็ยูล่องไปภายหลัง หมันเชิงของอ้อมปักกาคัดไล่ชิงขุนข้างขุนม้าพลศึกฝ่ายนครเขลางค์ตายมากนัก ถูกบั้นดั่งชนหมัน ในที่นั้น คนสร้างบ้านอยู่ ลวดได้ชื่อว่าบ้านหมันต่อเท่าบัดนี้

เมื่อนั้น ขุนชวานครเขลางค์ ขี่ข้างพังดักทัพเข้ากุมเอาพระยาเบิกออกหนีได้ ข้างศึกพระยาครามบ่ทัน เหตุว่ามันหันข้างแม่นครเขลางค์ลวดงันอยู่ บ่แล่นบ่ชน ยุ่ทางข้างพระยาเบิกหนีหนีและ

เมื่อนั้น หมู่พลศึกเห็นเยะดั่งพลศึกคืนัก เจ้าพระยาครามจึงจำซึ่งเสนาอำมาตย์ทั้งหลายว่า พระยาเบิกนี้ จักว่าตายกับพะกั๊บ ว่าไม่ตาย เราก็บ่ได้ กวรเราไล่ไปเอา ว่าอันจึงใช้มาบอกเจ้ามังรายพ่อตนยังเมืองเชียงใหม่ หื้อรู้ว่าตนไล่เอาพระยาเบิกหื้อได้อันหนึ่ง หื้อพ่อตนแต่งคนมาเอาคนฝูงเจ็บฝูงฟ่ายเมื่อรักษา หื้อหมอยาพยาธิยาบาดหื้อหาย เจ้ามังรายได้ยินคำลูกตนให้มาไหว้มีความยินดีมากนัก จึงแต่งของรางวัลใช้ไปหื้อลูกตนและริพลขุมหื้อมีกำลังแล้ว เจ้าพระยาครามก็เอาริพลไปตามเอาพระยาเบิก ก็ไปทันยังแม่ตาลแคว้นเขลางค์ เจ้าพระยาครามหื้อรางวัลแก่แก้วหาญเข้าชนเอาพระยาเบิกได้กับหัวข้างแล้ว หื้อเอาลงชำระเสียในที่นั้น พลศึกชาวเขลางค์ตายที่นั้นมากนัก เจ้าก็เอาริพลไปปล้นเอาเมืองเขลางค์ได้ เมื่อนั้น พระยาขีบาลวดไปฟังพระยาพิษณุโลกเมืองสองแคว ลวดเมียน (ตาย) ขัวเสียในเมืองสองแควนั้นแล

เมื่อนั้น พระยาครามก็หื้อจำเมืองนครเขลางค์เสียแล้ว เอาริพลเข้าไปตักล่องอุ้นเมืองอยู่เลี้ยงคูหุ่ริพล ๓ วัน ๓ คืน หื้อรางวัลแก่หุ่ริพลทั้งหลายมากนักชุกคน แล้วเจ้าจึงใช้ขุนม้าปุน ๕๐๐ คนคืนมาไหว้เจ้ามังรายพ่อตนยังเชียงใหม่ บอกข่าวสารทั้งมวลแล้ว หื้อขอริพลคนศึกแก่พ่อตนปุนแสนหนึ่งจักไปเอาพระยาขีบายังเมืองสองแควหื้อได้ ผิเจ้าเมืองเอาออกหื้อก็เป็นแล้ว ผิบเอาออกหื้อก็จักรบเอาดีชาและ

เจ้ามังรายรู้ข่าวคำอันนั้น จึงใช้มาหาลูกตนว่า อย่าหื้อไปตามเอาพระยาขีบาเทอะลูกกูได้ฆ่าพระยาเบิกตายแล้ว ไปปล้นเอาเมืองเขลางค์ก็ได้ด้วยอนุภาวะแห่งลูกกูแล้ว เรียกว่าตั้งเมืองได้ฆ่าเจ้าเมืองและ ลูกกูได้ชนะเท่านั้น ก็เป็นชัยชนะนักแก (มากนัก) แล้ว เท่าควรลูกกูแต่งขัวแก้วคนหาญ

มีหมู่หมู่ไว้รักษาเมืองเขลางค์นครและ อันจักเป็นเสี้ยนหนามแก่เมืองนครเขลางค์ก็เท่ามีพระยาขี้บา และบ่หลังจักมารบเอาได้ง่าย อันเมืองนครเขลางค์นี้ หากเป็นลูกเมืองเนื่องกับเมืองลำพูน แต่เมื่อ มหาฤกษ์เจ้าหากสร้างหอมหันตยศลูกนางจามเทวีอยู่อนันันแล

เจ้าพระยาครามได้ขึ้นอาชญาพ่อแห่งตนหอม้าห้าม เจ้าก็บ่ไป อยู่ตามคำพ่อแห่งตนหอม้า ห้ามหันแล เมื่อนั้น เจ้าพระยาครามจึงแต่งเสนาผู้ฉลาดอาจรรู้กิจยุทธกรรมทั้งมวล มีขุนไชยเสนาหอกิน เมืองนครเขลางค์วันนั้นแล แล้วเจ้าก็เอาหมู่ริพลสกลเสนามารอดเชียงใหม่ กราบไหว้พ่อชูประการ เจ้ามั่งรายก็หอลูกตนนั่งอยู่เหนืออาสนะ หือเป็นอุปราชาหันแล เจ้ามั่งรายยินดีซึ่งลูกตนกับทั้งขุนบ้าน ขุนเมืองชุกน ก็หือตักลองอุ่นเมืองทั่วเวียงเชียงใหม่และกุมกำมเจ็ดวันเจ็ดคืน เลียงคูหมู่ริพลทั้งมวล ชุกน ก็หือรางวัลคำใส่แขน แหวนใส่ก้อย และผ้าผ่อนแก่ขุนบ้านขุนเมืองชุกน ส่วนไพร่ไทยทั้งหลาย เจ้าก็หือเข้าของเงินคำของจ่ายหือพร้อมชุกน บ่เศษเหลือสักคน ส่วนตนเจ้าพระยาครามนั้นเจ้ามั่งราย ก็หือเมืองเชียงดาวทั้งมวลเป็นเมืองรางวัล หือเป็นที่จอดไปมาแต่เมืองเชียงใหม่และเมืองเชียงรายแล้ว ก็หือเมียนางสัดคน ช้างพลายสัดตัว ช้างพังสัดตัว ม้าเกิดสัดตัว ม้าแม่สัดตัว เครื่องคำทั้งมวลชุดัว ชั้นคำ น้ำต้นคำ กะเต็งมะล้างคำ กับดริยคนตี เป็นต้นว่า กลองไชย พาทพิณ ปู อู ลา ภา ฮ้อ แกร สังกข์ พร้อมทุกประการ แล้วเจ้ามั่งรายก็ปลงประนามขึ้นชื่อลูกตนว่า เจ้าพระยาไชยสงคราม วันนั้นแล

แล้วเจ้าพระยาไชยสงคราม กับขุนบ้านขุนเมืองทั้งหลายก็อำลาพระยามั่งราย เมื่อสู่บ้านเมือง ตนหันแล กันเจ้าเมอรอดเมื่อเชียงรายแล้ว ก็เลียงคูขุนบ้านขุนเมืองแล้วต่างคนต่างเมื่อสู่เมืองตน

ถัดนั้น เจ้าพระยาไชยสงคราม ก็จึงแต่งฝูงชนเป็นกรรมการ ก็ช่างไม้ทั้งหลาย หือมา เผี้ยวเวียงเชียงดาว ตั้งกุ่มน้อย ที่อยู่ที่กิน โรงช้างโรงม้า บริบูรณ์ช้อน รุ่งปีไหนด เจ้าก็เที่ยวมาอยู่ เวียงเชียงดาว เที่ยวมาเฝ้าพ่อตน แต่เดือนสี่เพ็ญ ถึงเดือนแปดเพ็ญ จึงเมื่อเมืองเชียงราย จำเรียมา ฉันทันชูป แล้วเจ้าก็หือมาแบ่งสาบ (ฉาง) เข้าไว้ในเมืองเชียงดาวมากนัก หือป่าเบ็ง (ป่าเพ็ญ) ด้วยเข้าไว้เต็มฉางมากนักชูลัง สำหรับจักไว้เลียงริพลข้าแก้วคนหาญแห่งตน

เมื่อเจ้าเมื่ออยู่เมืองเชียงราย ก็แต่งจำบ้านดาบเรื่อนหืออยู่เฝ้าขุนนาง เมียรักแห่งตนในราช มณเฑียรเวียงเชียงดาว หันและ เจ้าพระยาไชยสงครามบังเกิดได้ลูก ๓ ชาย ผู้พี่อายชื่อว่าท้าวแสนภู ราชบุตรเตุหประวัตินมิตร เมื่อนางผู้แม่ทรงคัพพะ (ทรงครรภ์) ไกล่ประสูติ พระยาก็พานางผู้แม่ไปเล่น มหรศพ เมื่อจักใกล้ตักปีใหม่ นางสวดได้ราชบุตรเหนือภูคดอยทันนั้น ลาดได้ชื่อว่าท้าวแสนภูเพื่ออันแล

ผู้กลางชื่อพ่อท้าวหน้าถ้วมราชบุตร เหตุว่าบ่อนราชบุตรเกิดนั้น น้านองถ้วมบ้านถ้วมเมือง มากนัก จึงใส่ชื่อพ่อท้าวหน้าถ้วมเพื่ออันแล ผู้น้องชื่อยชื่อพ่อท้าวจ้วมราชบุตร เหตุว่าวันราชบุตรเกิด นั้นชาวเมืองเอาบรรณาการต่างๆและหอยงัว มาถวายมากนัก จึงใส่ชื่อว่าพ่อท้าวจ้วม

ถึงเมื่อราชบุตรทั้งสามใหญ่พอเป็นราชบุตร เจ้าพระยาครามผู้พ่อ เทียรยอมหือมาเฝ้าเรียน คำรู้คำหลีก (ความรู้ความฉลาด) ในสำนักพระยามั่งรายพ่อตน เจ้ามั่งรายมีคำ (ความ) กรุณาหลาน ตน ก็สอนศัพท์ศิลปศาสตร์ศิลปทุกประการ เมื่อใด เจ้ามั่งรายเสวยเข้า เทียรยอมกรุณาหลายตนหือ ละกอกเข้าหือกิน ช้วน หันแล

ช ย สกาม ปรีจเลโท สมตฺโตฯ ทิน จักจาดด้วยลูกเจ้ามั่งรายทั้งสามชายพี่น้องตั้งขุนเครื่องผู้พี่อายุผิวดำอาญาพ่อตน จักชิงกินเมืองเชียงราย เจ้ามั่งรายอยู่เมืองฝาง หือโลมเอาขุนเครื่องแต่เชียงรายมาแล้ว หือยิงเสีย ทินนลวดได้ชื่อว่า เมืองยง ต่อเท่าบัดนี้แล

ขุนครามผู้กลางมีใจกว้างขวาง รู้รื่องอาญาแก่พ่อตน ด้วยนัยยะดังกล่าวมาแล้วนั้นแล ผู้พี่หือกินเมืองเชียงราย จึงขึ้นชื่อว่า พระยาไชยสงคราม

ขุนเครื่องผู้น้องช้อย ผู้มีใจบ่งาม ผู้พี่หือกินเมืองพร้าว อยู่บ่เขื่อง ย่อมไปมักเมียพี่ตน เจ้าพระยาไชยสงคราม อันอยู่เมืองเชียงดาว หือมากอยเอาขุนเครื่อง ขุนเครื่องรู้กิจ เอาบ่ได้ก็อยู่ก่อนแล

ถึงบ่ปลั่งไถ้ อายุเจ้ามั่งรายได้ ๗๓ บังเกิดพยาธิย้ายไปอยู่เวียงกุมกาม เมื่อนั้นขุนเครื่องหนีจากเมืองพร้าวมาอยู่เฝ้าพ่อตนยังเวียงกุมกาม เจ้ามั่งรายหือหาลูกกรักแห่งตนเจ้าพระยาไชยสงครามมาถึงแช่สัก รู้ข่าวว่าขุนเครื่องยังอยู่เฝ้าพ่อตน ลวดยังอยู่เสียแช่สักใช้คนมาบอกข่าวสารเหตุการณ์แก่พ่อตน เจ้ามั่งรายรู้ว่าขุนเครื่องอันยังอยู่เฝ้าตน กระทำมิจฉายาหมักเมียเจ้าพระยาครามผู้พี่นั้น เจ้ามั่งรายรำเป็ง (รำพึง) ว่า ดังลูกกูสามคนอันกระทำหือเป็นคุณแก่กู ก็เท่ามีแต่เจ้าพระยาไชยสงครามผู้เดียวนี้ ส่วนขาสองคนคนตั้งขุนเครื่องผู้พี่ก็ได้มาเสียแล้ว เท่ายังขุนเครื่องผู้น้องช้อยเมื่อกูจักฆ่าเสียก็บ่ควรเหตุขาพี่น้องหากผิดกัน เท่าเอาขุนเครื่องนั้นหนักเสียควรชะและ

ว่าอันแล้ว เจ้ามั่งรายจึงบังกับหือเอาขุนเครื่องได้แล้ว หือแต่งเอาลูกเมียข้าคนครอบครัวทั้งมวลพร้อมแล้ว จึงแต่งคนหือเอาขุนเครื่องขึ้นคราว (จงจำ) ไปส่งไว้ยังเมืองบ่องใต้ (บ่องใต้) หือเงี้ยวชาวปองทั้งหลาย มีต้นว่า เงี้ยวเซียงทอง เมืองบ่ัน เมืองลี้รักษาไว้ อย่าหือไปไหนว่าอัน เมื่อนั้นเงี้ยวทั้งหลายว่า เจ้าพระยามั่งรายนี้ มีเตชะอำนาจแก้วหาญนักปราบบ้านเมืองทั้งมวล เป็นใหญ่แก่คนทั้งหลายชู้บ้านชู้เมืองด้าย บัดนี้ เจ้าพระยามั่งรายมีคำรัก (ความรัก) กรุณาเรา หือลูกกรักแห่งตนเจ้าขุนเครื่องมาเป็นเจ้าเป็นนายแก่เราทั้งหลาย บ่ควรประมาทสักอัน เราทั้งหลาย ควรครบบ่าเอาเป็นเจ้าเป็นนายแก่เราและว่าอัน เจ้าขุนเครื่องมีความยินดีกล่าวว่า กูบ่ผิวดำอาญาพ่อกูสักอันเท่าพี่กูเจ้าพระยาไชยสงครามบ่เป็งใจกู พ่อเจ้ามั่งรายจึงหือกูหลัก หือกูกุมอยู่กับสุเจ้าทั้งหลายด้ายว่าอัน เมื่อนั้น เงี้ยวทั้งหลายยินดีนัก เขาจึงพร้อมใจกันสร้างเวียง หือเป็นบ้านเป็นเมืองทั้งคุ่มน้อยหอนอนหือขุนเครื่องอยู่แล้ว เขาก็เอาบองค์สรงเกศเจ้าขุนเครื่องแล้วตั้งไว้หือเป็นเจ้าเป็นนายแก่เขาหันแล เมื่อนั้น เงี้ยวชาวปองใต้ทั้งหลาย สร้างเมืองหือเจ้าขุนเครื่องอยู่ ลวดได้ชื่อว่า เมืองนายมาต่อเท่าบัดนี้แล ฯ

ในเมื่อเจ้ามั่งราย เอาขุนเครื่องหลักหือไปอยู่ด้วยเงี้ยวแล้ว เจ้ามั่งรายจึงแต่งจำบ้านกับหมื่นฝั่งแกน เอาช่างท่งตัวเป็นมั่งคละที่รักเสมอใจกับบรรณาการไปต้อนรับลูกตนนั้นแล เจ้าพระยาไชยสงครามได้ยินคำพ่อตนใช้มายินดีนัก ว่าพ่อกูเจ้ามั่งรายรักกูเท่าอัน เจ้าก็รับทรงช้างที่รักเสมอใจเที่ยวมาท่งคั้น รวดเวียงกุมกาม ก็อยู่รักษาอุปถากพ่อตน พยาธค้อยระงับหายแล้ว เจ้ามั่งรายก็มาเวียงเชียงใหม่หันแล

นับแต่ราชวงศ์ตั้งแต่ลวะจังกราชมาถึงเจ้ามั่งรายได้ ๒๕ ราชวงศ์ และผัจกัจวางศาท้าวพระยาผู้เสวยราชสมบัติในนพบุรีศรีเชียงใหม่ อันตั้งเป็นปฐมหัวที่ อาจารย์เจ้ากัเท่ากฏหมายว่าเจ้าพระยามั่งรายเสวยกินเมืองเป็นปฐมก่อนทั้งหลายมาแล เป็นหัวที่หนึ่ง

เมื่อนั้น เจ้าพระยาไชยสงครามมาอยู่อุปถัมภ์อดน หายพยาธิแล้วก็คืนเมืองเชียงใหม่ หั้นแล ส่วนเจ้าพระยามั่งรายอยู่เสวยราชสมบัติในเมืองเชียงใหม่ ด้วยประกอบชอบธรรมเล็กยกยอวรพุทธศาสนา กระทำบุญหื้อทานไปใจ ๆ ทรบอายุได้ ๘๐ ปี ก็จตุไปสูโลกกายหน้า ด้วยวิบาก เพราะต้ายฟ้าผ่าที่กาด (ตลาด) เชียงใหม่ กลางเวียง ศักราชได้ ๖๗๕ ตัว ปีเมืองใส วันนั้นแล เสนาอำมาตย์ทั้งหลายก็เอาคาบ (ศพ) พระยามั่งรายใส่ในโกฏ์กำไว้แล้วก็ใช้ให้ไปไหว้สาเจ้าพระยาไชยสงครามยังเมืองเชียงใหม่ หื้อรู้ชื่อน

เจ้าพระยาไชยสงครามกันรู้ว่าพ่อตนจตุ ก็มาด้วยหุมุริพลโยธาอันมาก ถึงเชียงใหม่แล้วก็สร้างเบ็งขังวิมานเมรุปราสาทใส่คาบพ่อตน กระทำบุญหื้อทานเล็กซากส่งสะการเผาเสียในกาดเชียงใหม่ ก็ก่ออุบรจตุคพ่อตนที่กาดเชียงใหม่ กลางเวียงที่นั้น เอาไม้ศรี (อ่านว่า สะหลี่ คือต้นโพธิ์) มาปลุกไว้เหนืออุที่นั้นแล ก็ตั้งลำทับล้อมไว้ เพื่อบหื้อเป็นสาธารณ์แก่คนทั้งหลาย หั้นแล

เจ้าพระยาไชยสงครามแต่งบ้านแปงเมืองอยู่ได้ ๔ เดือน แล้วก็กระทำอภิเศก ลูกตนผู้พี่ อ้ายตนชื่อ ท้าวแสนภู อายุได้ ๔๑ ปี หื้อเป็นพระยาเสวยราชสมบัติในเมืองเชียงใหม่แทนพระยามั่งรายตนปู่ ในปีเบิกสะง่า ศักราชได้ ๖๘๐ ในเดือนเชษฐ ไทยว่าเดือน ๘ เพิ่ง วันนั้นแล เป็นราชวงศ์หนึ่งแล

ถัดนั้นก็หื้อแต่งลูกผู้กลาง ก็พ่อท้าวน้ำถ้วม หื้อไปกินเมืองฝาง หื้อลูกตนน้องช้อยคือพ่อท้าวจั่ว หื้อไปกินเมืองเชียงของแล

เจ้าแสนภูเสวยเมืองเชียงใหม่ ถึงปีกัคเม็ด ได้ปีหนึ่ง เมื่อนั้น เจ้าขุนเกร็ดอนอ่าว อันกินเมืองนาย เอรืพลชาวปองใต้ (พองใต้) ทั้งหลายโพนแสนหนึ่ง มากระทำมายว่าจักให้บูชเจ้ามั่งรายพ่อตน เอรืพลข้างม้ามาตั้งทัพอยู่เวียงกุ่มก้าม ให้หุมุริพลเจ้ากัคคำพระยาเกร็ดกินเมือง ออกตั้งทัพอยู่ทุ่งข้าวสาร บันานเท่าใด ก็เอาหุมุริพลให้พ่อตนยังกาด (ตลาด) เชียงใหม่ แล้วอุบายมีบรรณาการของฝางให้เข้าไปถามข่าวพระยาแสนภูหลานตน ว่าอ่าวแต่งมาเฝ้าเจ้าพระยามั่งรายอย่าสั่งกาแก่อ่าว อย่าขัดประตุเวียงแก่อ่าว อ่าวจักไปถามข่าวแก่หลานภู หื้ออยู่สวัสดิ์ว่าอัน แล้วเจ้าพระยาเกร็ดแต่งหื้อเอาเครื่องศักไปยังประตุเชียงใหม่ . ประตุสวนดอก จักเอาแสนภูยามพลาดสิ้นแสนภูรู้จึงรำเป้งว่า เมื่อกูจักรบอ่าว กันอ่าวชนะกูจักได้มากู เมื่อกูชนะอ่าวฝูงข้าแก้วคนหาญกูจักฆ่าอ่าวกู บ่อย่าชะและ กูบควรรอยู่และ ท่านรำเป้งฉั้นนี้แล้ว จึงเอาครอบครัวลูกเมีย ช้างม้า ข้าคนเข้าของเงินคำ แก้วแหวน แต่งเชื่องอันควรรค่าได้พร้อมแล้ว ก็เอาหุมุริพลแห่งตนหนึ่งทางประตุหัวเวียงถึงเชียง โลมก็อมเทียงกัน เจ้ากัเมื่อถึงท้าวน้ำถ้วม น้องแห่งตนที่เมืองฝาง พ่อท้าวน้ำถ้วมส่งพัตนถึงเชียงรายแล้ว เจ้ากัให้พ่อตนเจ้าพระยาไชยสงคราม บอกเหตุอันอ่าวตนมาชิงกินเมืองชูประการ หั้นแล

เมื่อพระยาเศรษฐมาซึ่งหลานกินเมืองเชียงใหม่ ในปีถัดมา ศักราชได้ ๖๘๑ ตัว เป็นชั้วราชวงศ์หนึ่ง แล

เมื่อนั้น เจ้าพระยาไชยสงครามรู้ข่าวอันนั้น บังเกิดราชมานะ กล่าวคำสัณหานว่าพระยาเศรษฐมาซึ่งเอาเมืองกุ บ่หลังว่าจักได้ด้วยง่าย กุจกั้มักห้อมันฉิบหายอันใดก็ได้ด้วย อันหนึ่งมันมันมีโทษสามต่อ มันมักเมียกุดอหนึ่ง มันมาซึ่งลูกกุเจ้าแสนกุ กินเมืองเชียงใหม่ก็ได้บัดนี้ต่อหนึ่ง มันป้อยมาซึ่งเอาเมืองเชียงดาวอันเป็นเมืองรางวัลพ้อกุหื้อ ควรรุกหื้อไปผจญมันและว่าอัน

ถึงปีถัดนั้น เดือนเจ็ด ออกเจ็ดค่ำ เจ้าพระยาไชยสงครามจึงแต่งริพลศึกหื้อแก่ลกตนท้าว นำถ้วมผู้กินเมืองฝาง ว่าเจ้าลูกรักแก่พ้อ จุ่งเอาริพลศึกไปเอาอาวขุนเครื่องขังเชียงใหม่หื้อได้ อย่าห้อมันปล่อยเมื่อเมืองเงี้ยวได้ กันมันปล่อย บ้านเมืองเราก็จักเป็นศึกยากใจเราชาและ กันเจ้าได้เมืองเชียงใหม่พ้อก็จักหื้อกินเมืองเชียงใหม่ชาและ เจ้าพ้อท้าวนำถ้วมไหวพ้อตนว่า ขำรู้ว่าอาวข้าผู้ช้อขุนเครื่องดูแควนพ้อเป็นเจ้าหลายเขื่องนัก ขำจักเอาเสียบแล้วดหืดด้วย บัดนี้ขำขอจักอาสาบ่หื้อเกิงราชหตุทัยพ้อเป็นเจ้า จักเอาอาวข้าขุนเครื่อง บ่หื้อปล่อยชาและ ว่าอัน

แล้วพ้อเจ้าท้าวนำถ้วมเมืองฝาง ก็เอาริพลคนศึกมารอดเวียงเชียงใหม่ ตั้งทัพอยู่ทุ่งแสนต่อในเดือนห้าแรม ๑๓ ค่ำ เม็งวันอังคาร (๓) ไทยระวายุชี่ ยามตูดเช้า เจ้าพ้อท้าวนำถ้วมแต่งพลศึกอันชื่อว่าราชปัญญา แต่งอุบายหื้อคนศึกเอาเครื่องศึกใส่หาบ เหมือนดั่งมารังเมืองนั้น หื้อเขายังอยู่ยังประตูเวียงชู่แห่ง พ้องแต่งหื้อรอดเวียงทั้งมวล หื้อรอดเป็นดั่งศึกจกมาล้อมเวียงนั้นพ้องแต่งหื้อระวังคุ่มน้อย หื้อรอดชู่เบื่องชู่ปล่าย กันพ้อท้าวนำถ้วมเข้าเวียงได้ ก็หื้อเกาะฆ้องโองตักกลองสabdไทยหื้อร้องเนืองน้นมากนัก แล้วเจ้าพ้อนำถ้วมว่า ดั่งอาวกุขุนเครื่องนี้ เราไปได้เทือกก็เสมอดั่งเราได้แล้ว และ แม่นอวากุลล้วยตาย หากจึงไปทางใด สูอย่าได้ฆ่า เท่ากุมเอาตัวหื้อได้แล้วส่งแก่กุ ว่าสนันช่าและ

ดั่งจกั้รู้มานี้ ในคืนนั้น พระยาเศรษฐกินเหล้าเมาพันประมาณนัก ยามก่อนรุ่งจึงเข้าเมื่อนอนอยู่เมื่อนาน เท่าเหงาเหล้าอยู่ นายประตูเล่นเข้าไปไหวพระยาว่า เจ้าเมืองฝางหลานแห่งเจ้าเอาริพลเข้ามาแควดคุ่มน้อยรอดชู่เบื่อง รอยว่จกมาเอาเจ้าเหนือหัวชาและ พระยาเศรษฐตกใจกลัวลุดจากที่นอน เหงาเหล้าแล่นมาตักกลองป่าวหาริพลทั้งหลาย ผู้ใดผู้หนึ่งจักเข้ามาก็บ่มีสักคนหนึ่งและ พระยาเศรษฐกลัวตาย แล่นเข้ามาถึงคุ่มจกแต่งคารบกับที่นั้น เมื่อนั้น เจ้าพ้อท้าวนำถ้วมจึงหื้อหาไม้เล่มใหญ่มาต้อนประตแบ้นเข้าไปกุมเอาพระยาเศรษฐได้แล้ว หื้อเอาอาวตนไปแบ่งทับใส่ไว้ในเรือนขังในแจ่งเวียงหนวันตกแจ่งได้ จึงแต่งหื้อหมั้นเรื่องไปอยู่เฝ้า มันสร้างบ้านเรือนอยู่ที่นี่ เมื่อลุนหมั้นเรื่องหื้อแบ่งขั้วก่าย (ทำสพานทอด) ภายวันออกบ้านที่นั้น ลวดปรากฏมาว่า ข่วงเชียงเรื่องมาต่อเท่าบัดนี้แล

เจ้าพ้อท้าวนำถ้วมไล่ฆ่าเงี้ยวทั้งหลาย ผุงมากับพระยาเศรษฐตายมากนั้วันนั้นแล ถัดนั้นเจ้าก็หื้อเฝียวเวียงเชียงใหม่ราบเบียงแล้ว ก็ใช้หื้อบอกข่าวสารทั้งมวลแก่เจ้าพระยาไชยสงครามพ้อตน

เจ้าพระยาไชยสงครามรู้ข่าวสารคำอันนั้น ยินดีนัก แต่งเครื่องอภิเสกหอเสนาอำมาตย์ทั้งหลายมากระทำราชาภิเสกเจ้าพ่อท้าวน้ำถ้วม อายุ ๓๐ ปี หอเป็นพระยาภิเมืองเชียงใหม่ ในปีเต่าเส็ด ศักราช ๖๘๔ ตั้ว เป็น ๔ ราชวงศ์แล

แต่นั้นมาได้ ๒ ปี ถึงปีกาบใจ เจ้าพ่อท้าวน้ำถ้วมบ่ซ้อแก่พ่อตน เจ้าพระยาไชยสงคราม จึงปลงอาชญาหอแก่พ่อเจ้าท้าวจั่ว ผู้เป็นน้องช้อย มาเอาพ่อท้าวน้ำถ้วมไปจากเมืองเชียงใหม่ด้วยคำว้า พ่อท้าวน้ำถ้วมบ่ซ้อต่อผู้เป็นพ่อ ผิดว่าเชื่อเจ้าพี่น้องยักรักกัน กูพอกบ่ฆ่า และหอเอามันไปไว้เสียยังเมืองเข็ม (เข็มตุง หรือเข็มรัฐ) เทอะว่าอัน เมื่อนั้น พ่อเจ้าท้าวจั่วจึงแต่งหอเอาพ่อตนเจ้าพ่อท้าวน้ำถ้วมไปไว้เมืองเข็ม รักษาไว้ด้วยสัพสวัตดี

อยู่บ่นานเท่าใด ชาวเข็มทั้งหลาย มาประชุมชุมนุมกันว่า ดั่งพ่อท้าวน้ำถ้วมนี้หากเป็นลูกเกิดแต่อกเจ้าพระยาไชยสงครามคนมีอนุภาพมากนัก ควรเรากระทำหอเป็นใหญ่แก่เราทั้งหลายควรชะและว่าอัน เขาก็พร้อมกันอภิเสกเจ้าพ่อท้าวน้ำถ้วมหอเป็นพระยาในเมืองเข็มรัฐ หั้นแล

ดั่งเจ้าขุนเครืออยู่ทับขังได้ ๔ ปี ก็ไปสู่ปรโลกแล เจ้าพระยาไชยสงคราม ก็มาส่งสะการน้องตน เจ้าพระยาเครือยังเข็มวันนั้นแล

เมื่อนั้น เจ้าพระยาไชยสงคราม ร่ำเป้งว่าดั่งลูกกู เจ้าพ่อท้าวแสนภูผู้รู้หลวกราบเข็มเข็มกาน มีอุสารจะยาไสล (มีธรรยาสรย์) ฐูราชประเพณีทุกประการดีหลี ควรกูอภิเสกลูกกูเจ้าแสนภูหอกินเมืองเข็มใหม่พอสองที่เล่าเทอะ ว่าอัน เจ้าก็ลูกแต่เมืองเข็มราชมาอภิเสกลูกตนเจ้าแสนภูหอเสวยเมืองเข็มใหม่ ในปีกาบใจ ศักราชได้ ๖๘๖ ตั้ว วันนั้น

เจ้าแสนภูเคยเสวยเมืองเข็มใหม่สองที่กับทั้น และเมื่อนั้น ยังมีเมียรักเจ้าแสนภูคนหนึ่งชื่อ นางซิมคำ (จิมคำ) เป็นอัครราชเทวี นางผู้นี้ยอมเทียวไปสู่เวียงกุ่มกามไปมาอยู่บ่ได้ขาด ได้ข้ามน้ำแม่โท นั้น ลวดได้ชื่อว่า ขัวจิมคำ (ซิมคำ) ต่อเท้าบัดนี้

เจ้าพระยาไชยสงครามมาอภิเสกเจ้าแสนภูลูกตนแล้ว ก็เมื่อเสวยสุขในเมืองเข็มราชอยู่ได้ ๒ ปี ถึงปีเมืองเหม้า ศักราชได้ ๖๘๘ ตั้ว อายุเจ้าพระยาไชยสงครามได้ ๖๓ ปี ก็ไปสู่ปรโลกในเมืองเข็มราช หั้นแล

เมื่อนั้นเจ้าพระยาแสนภูก็แต่งลูกตน เจ้าท้าวคำฟูอยู่รักษาเมืองเข็มใหม่ ส่วนตนเจ้าไปส่งสะการเจ้าพระยาไชยสงครามพ่อตน ได้เดือนหนึ่งบริบูรณ์ ท้าวก็เลยอยู่เสวยเมืองเข็มราชหั้นแล แล้วก็แต่งหออภิเสกพ่อท้าวคำฟู ลูกตนอายุได้ ๒๖ ปี หอเป็นพระยาในเมืองเข็มใหม่ อยู่บ่นานเท่าใด เจ้าพระยาแสนภูจึงไปสร้างเมืองร้อย (หรือเมืองร้อย) เจ้าก็หอขุดคูเวียงทั้ง ๓ ด้าน ด้านวันออกเอาแม่ของ (แม่น้ำโขง) เป็นแดนคู แล้วก็หอก่อปราการเวียงทั้ง ๓ ด้าน แล้วบริบูรณ์ เจ้าแสนภูเลยอยู่เสวยราชสมบัติในเมืองทั้นนั้น จึงปรากฏได้ชื่อว่า เมืองเข็มแสน มาต่อเท้าบัดนี้แล

ตำนานว่าสร้างเมืองเข็มแสน ปีเมืองเหม้า ศักราช ๖๘๘ ตั้ว ตำนานหนึ่ง ว่าปีเป็กส์ ศักราช ๖๘๐ เดือน ๗ ออก ๒ คำ วัน ๔ (พุธ) ไทยเป็กส์ ยามแตรคำ วัลักณาในราชันตล สร้าง

เมืองเชียงแสน ลวงแป้ (ด้านยาว) ๑,๕๐๐ วา ลวงซ้อ (ด้านกว้าง) ๗๐๐ วา ประตูยางเดือน ๑ ประตู
ประตูหนองมุด ๑ ประตู ประตูเชียงแสน ๑, ประตูท่าม่าน ๑, ประตูคินขอ ๑, มี ๕ ประตู เขตแดนเมือง
ทางใต้ แม่เต็มเป็นเขตต่อแดนเชียงแขง วันตกเฉียงใต้ คอยกั้วกอหมายต่อแดนเมืองฝาง วันตก
ผาด้าแหลวต่อแดนเมืองสาคร วันตกเฉียงเหนือ เมืองไร่ คอยข้างเป็นเขตต่อแดนเชียงตุง ทางเหนือ
เมืองกายสามท้าวต่อแดนแดนเชียงตุง วันออกเฉียงเหนือ เมืองหลวง บ่อแฮ้วเป็นเขตต่อแดนอ้อ ทาง
วันออกคอยเชียงซี้เป็นเขตต่อเชียงของ วันออกเฉียงใต้ กั้วกั้วหวายหนองงัวต่อแดนเชียงของ- ทาง
เหนือไว้หัวปังก้างนึ่ง ทับพิงก้าง ๑ วันตก ทับยางก้าง ๑ ทับหมากก้าง ๑ ทางใต้ท้าวลงก้าง ๑ วันออก
หาดหลวงก้าง ๑ กลางในทางของมูก้าง ๑ ท่าทรายก้าง ๑ เจ้าเมืองใส ๕ พันนา แคว้นขวา ๘๐๐๐ นา
นอกเมืองพะยาก ๑๐๐๐ นา เมืองไร่ ๑๕๐๐ นา เมืองหลวง ๑๕๐๐ นา ปูคา ๑๐๐๐ นา เมืองเลนเหนือ
เข้าใน ๕๐๐๐ นา เจ้าเมืองเลนใต้เข้าใน ๘๐๐๐ นา ขวาคั้งปะแลวนั้นเป็นชาวมือ ไว้ขุนแต่งกว้าน
๑๒ ขุน ไว้จำใช้กว้านขุนหนึ่ง ไว้เฝ้าฉางเข้าขุนหนึ่ง ไว้เฝ้าแทกลูกขุนหนึ่ง ไว้รักษาราชวังสองขุน
ไว้ไปนอกเมืองขุนหนึ่ง คั้งปักแคว้นเขตแดนเมืองเชียงแสนทั้งหมดมี ๓๒ พันนาแล คั้งปักแคว้น
เขตแดนอันทานไว้กับศาสนาแล ทานคนไว้หื้ออยู่ปฏิบัติวัดวาอาราม หากมีตามศัลาจารึกแลคั้งไพร่
ไทยเมืองเชียงแสนทั้งหมด คั้งหื้อเป็นบวกรเป็นกอ เป็นขุมเป็นต่อไว้คั้งเจ้าเงินเจ้าค่าช่างฆ้องด้วยเจ้า
ทั้งหลาย ก็ยื่นถวายเจ้าตนกินเมือง คั้งข้างหาย ขายข้างหลอน ข้างม้า ข้างคน ข้างควาย
ฝั่งชาบบาบมัน เต่าเหล่าเตาขนม บวกรหลุมขุมถ่าน ต่อแต่นแขวนไม้ น้ำรักลินคั้ง คั้งค่อไร่
นาสวนเลือกฝุ่นน้ำฝุ่นบกรทั้งหมด เกิดมีในแคว้นเจ้าตนใด ก็ยื่นถวายเจ้าตนนั้นสืบ ๆ มาแล

เจ้าแสนภูก็หื้อไปสร้างบ้านที่หนึ่ง ยังหัวดอนแทน ยังมีในวันหนึ่ง พระยาแสนภูนอนใน
บ้านนั้น ยามจกใกล้รุ่ง เห็นยังมีมิตรฝันว่า ชายผู้หนึ่งมาจกกับตนว่า กูจกมาแบ่งกลอง ๓ ลูก
จกรักษาเมืองเชียงใหม่ลูกหนึ่ง จกรักษาเมืองเชียงรายลูกหนึ่ง จกรักษาเมืองเชียงแสนนี้ ชาและ
ว่าอัน พระยาแสนภูสคั้งตั้ง รุ่งเช้าซัดตาฝ่อเมืองเหนือ หันไม้ลำหนึ่ง ก้างอยู่หัวดอนแทน จึงหื้อไป
เอามา รู้จกว่าเป็นไม้คู้ จึงตัดเป็นกลองสามลูก ลูกเฝ้าหื้อเอามาเป็นกลองยามในหอกกลางเวียง
เชียงใหม่ ลูกหนึ่งไว้กับหอกกลางเวียงเชียงราย ลูกหนึ่ง ไว้กับหอกกลางเวียงเชียงแสน ที่วัดพระหลวง
วันนั้นแล

เจ้าแสนภูเสวยเมืองได้ ๓ ปี บังเกิดพยาธิหาหมอมาดวาย (ทำนาย) ในที่สงัด หมอตวาย
ว่า อายุเจ้าเสวยในปีว่าอัน เสนาอำมาตย์ทั้งหลาย พร้อมกันแต่งอุบายคาดขนานเรือสองเล่มใหญ่นัก
เอาปราสาทขึ้นตั้งลำแดงว่า พระยาเราจกอยู่เย็นใจสุขสำราญในที่สงัด ในท่ามกลางแม่ของว่า ฉนั้น
บ่ลำแดงว่าเป็นพยาธิหื้อผู้ใดรู้สักคน กั้นหื้อคนทั้งหลายรู้ จกปรากฏแก่ท้าวพระยาต่างประเทศ
เหตุท่านจกมาผจญบ้านเมืองจกเป็นศึก กั้นแต่งแบ่งแล้ว ก็เอาขึ้นอยู่เหนือปราสาทอันตั้งอยู่เหนือ
ขนานเรือยังท่ามกลางแม่ของแล้ว หื้อชักค้ำวข้ามแม่ของตรงท่าพระอิน รอดดอนแทนมารอดท่านาง
เพื่อบหื้อเรือล่องได้สักเล่ม อยู่ ๓ วันพระยาก็สวรรคต เขาก็เอาพระยาใส่โกฏิก้าหื้อหนึ่งไว้ยังท่าม

กลางน้ำแม่ของได้ ๒ เดือน ใช้ข่าวสารมาบอกพระยาคำฟู เจ้าพระยาคำฟูแต่งลูกตน เจ้าท้าวผายุ
 ห้อยูร์รักษาเมืองเชียงใหม่ ส่วนตนเจ้าก็เอริพลชาวเชียงใหม่ ชาวฝาง ชาวเชียงราย ปูน
 ๒๔๐,๐๐๐ คน มารอดเวียงเชียงแสนแล้ว เสนาทั้งหลายก็หื้อเอาคาบพระยาไปไว้เวียงเก่า ทางเหนือ
 สบกก ตรงกาดเปือก จึ่งหื้อขุดขุมใหญ่ แบ่งหลังเรือนกัวม คนทั้งหลายหื้อล่องขนานเรือจอดกาดเปือก
 เขายกโกฏีก้าออก คนทั้งหลายจึงรู้ว่าพระยาสวรรคต หั้นแล คนทั้งหลายก็เอาโกฏีก้าลงใส่ขุมนั้น
 แล้วหื้อเอาเครื่องเงินเครื่องคำใส่โถลค้ำลงไว้สองถลาข้างโกฏีก้า แล้วก็หื้อแต่งขุนนางกับคนทั้งหลาย
 ไว้เป็นข้าอยู่รักษา ปูน ๕๐ ครัว ภายหลัง ข้ำฝี่ทั้งหลาย เขาแบ่งคนกันมาเป็นคนหามขั้วสังฆราชา
 วัดพระหลวงโพน ๒๐ ครัว ยังอยู่ ๓๐ ครัว รักษาคาบพระยาแสนภูอยู่หั้นแล อายุเจ้าพระยาแสนภู
 ได้ ๖๐ ทัด ไปสู่ปรโลกเป็น ๕ ขั้วราชวงศ์แล

ยามนั้น ศักราชได้ ๗๐๐ ตัว ปีเป็กขี พระยาคำฟูไคร่เสวยเมืองเชียงแสน อยู่บ้านเท่าใด
 พระยาคำฟูหื้อไปชวนพระยาหวานั้น มารบพระขำเมืองเมืองพะยาว พระยาทั้งสองก็เอริพล
 คนศึก เข้าปล้นเอาเวียงพระขำเมืองทั้งสองเวียง พระขำเมือง ออกหนีได้ บ่าวพระยาคำฟู
 ได้ของดี เป็นต้นว่า แก้วแหวนเงินค้ำมาถวายแก่เจ้าคำฟู เจ้าคำฟูปั้นแก่พระยาหวานั้น เขาหวานั้น
 เคียดนัก ขุนงัวชวนพระยานั้นรบพระยาคำฟู ยังมีบ่าวพระยาคำฟูผู้หนึ่งชื่อว่า อ่องขวานค้ำ ผู้หนึ่ง
 ชื่อว่าแสนผานอง หากรู้ล่ำมว่าดีของดีพอใจ ชวนพระยาคำฟูออกถอยมาถึงเชียงราย

* * * * *

เมื่อนั้น กานโถมจึ่งหื้อไปเกล้า (เล็ก) กาดลีเสี่ยชู่แห่ง บ่หื้อหวานั้น ซ้อขายกินได้แล้ว
 พระยาคำฟูก็เอริพลถอยเมื่อเมืองเชียงแสน พระยาหวานั้นก็ยกไปจูเชียงแสน พระยาหวานั้นถอย
 มาปล้นเอาเมืองฝาง พระยาคำฟูเคียดขกริพลไปตามรบหวานั้น บ่าวหวานั้นผู้หนึ่งชื่อนายโง
 หั้นแสนผานอง มันกะนึ่งว่าเป็นพระยาคำฟู จึ่งไสข้างเข้ามา จึ่งรู้จักว่าเป็นเสนาแสนผานอง นายโง
 ไสข้างเข้าชนข้างแสนผานอง ข้างนายโง กวานั้นแทงถูกเกล้าขึ้นข้างแสนผานอง ข้างเพลิงหลวง
 แสนผานองเพิกหนี นายโงกวานั้นไล่ตัดเอาหางข้างเพลิงหลวงได้ พระยาคำฟูขอพลศึกเข้าล้อม
 เอาแสนผานอง บ่าวหวานั้นผู้หนึ่งชื่อว่าขุนยอนงวากชนข้างอองขวานค้ำ พระยาคำฟูก็หื้อเคาะฆ้อง
 ตีกลองสับดีไชยพอลศึกเข้ารองล้อมอ้อมเอาอองขวานค้ำ ได้แล้วหื้อพลศึกพระยาหวานั้นเลยหักหนี
 พระยาคำฟูขกริพลตามไล่ฆ่าบ่าวหวานั้นตายมากนัก พระยาคำฟูไล่ศึกพระยาหวานั้นถึงเมืองแง
 แล้วก็เอริพลถอยคืนเมื่ออยู่เมืองเชียงแสนวันนั้น ส่วนพระยาหวานั้นเอริพลศึกหนีเมื่อทางเมือง
 ชะลา ก้ายหัวเมืองพะยาว เมื่อเมื่อนั้นวันนั้นแล

ถึงบ่กดี ศักราช ๗๐๒ ตัว อายุพระยาคำฟูได้ ๓๘ ปี เอริพลไปปล้นเอาเมืองแพร่ได้
 หนีคืนมาทางนครเขลางค์ หื้อแสนใหม่ฝั้นหลังพลมา (ยกพลตามหลังมา) ชาวแพร่ออกส่งศึกจักได้
 ตัดเอาหางข้างพระยาคำฟู พระยาคำฟูหื้อแสนดาช่วย (จ้วย) แสนใหม่รบชาวแพร่ ตามดวยบ่ได้
 หนีคืน เจ้าพระยาคำฟูเอาพลศึกถอยมาเมืองเชียงแสนวันนั้น

แต่นั้นมา เจ้าพระยาคำฟูลวดบ่เอาริพลไปตักศึกในทีใด เท้าอยู่เสวยราชสมบัติด้วยสุข
ในเมืองเชียงแสน หั้นแล ฯ

เมื่อนั้น ยังมีกษัตริย์ผู้หนึ่ง ชื่อจัวหงษ์ เป็นคิมเข้าของมากนั้ มีเมียหนุ่มหลายคนขึ้น
ใหญ่ มีรูปโฉมงามล้วนล้วนทุกแห่ง ควรเลี้ยงแลแก่ตาแห่งผู้ชายทั้งหลาย กษัตริย์ผู้นั้นอยู่เวียง
เชียงคำ ลูกพินนาเชียงแสน เจ้าพระยาคำฟูเอาเป็นมิตรเรียกกันว่าเรือนเดี่ยวรักกันนั้ พระยามัก
อันใด จัวหงษ์ก็หือตามใจ จัวหงษ์จักมักอันใด พระยา ก็หือตามใจ เสนาอำมาตย์ข้าคนพระยา ก็
ผู้เฒ่าผู้แก่ข้าคนฝ่ายจัวหงษ์ก็ดี ไปมาหาสู่รักกันนั้ เมื่อใดพระยาไปหางัวหงษ์ยังพินนาเชียงคำ จัก
ขึ้นเรือนจัวหงษ์ จัวหงษ์ก็หือเมี่ยมันมาชำระต้นพระยาทุกที เมื่อยังจัวหงษ์หั้นรูปพระยางามนั้ เลยมี
ใจรักปฏิบัติซึ่งพระยาบ่ขาดสาย เมื่อใดจัวหงษ์มาสู่คิมพระยา จักขึ้นเมื่อเรือนหลวง พระยา ก็
ขุนนางเมี่ยมันผู้งามมาชำระต้นจัวหงษ์ แล้วจุมมือเมื่อเรือนหลวง เขาหั้นรูปจัวหงษ์ผางร้าย หนง
(เกียง) กันมาชำระต้นจัวหงษ์ บ่มีใจปฏิบัติซึ่งจัวหงษ์สักคน เขาเจ้าทั้งสองเชื่อใจกัน หือคำ
กัตติกา (กตिका) แก่กันว่า เรารักกันฉันนี้ บั้น (ให้) ชีวิตแก่กัน อย่าหือมีใจคดเลี้ยวแก่กันสักคน
ผู้ใดหากจงใจคดเลี้ยวต่อกัน หือผู้นั้นฉิบหายตายวาย แม้นไปทางบกหือมีอันตรายตายด้วยเสือหือ
ผีป่า ไปทางน้ำหือเือกินทะเลอะ ว่าอัน เขาเจ้าทั้งสองหือคำสะบด (สาบาน) แก่กัน ฉนั้นหั้นแล ฯ

ภายหลังแต่นั้น ยังมีในวันหนึ่ง พระยาคำฟูมีใจจะเรียกมักใคร่เล่นสหาย คืองัวหงษ์
หือหายง่อม (ให้หายเหงา) จึงเอาออก (ลิง) ตัวผู้ใหญ่หนึ่งมาหือก (ถอน) ขนเสี้ย เอาช่างไม้ทา
เอานุ่นจิวัดหือมันเป็นขนแล้ว หือเอาใส่มองจิด (คงจะเป็นกลองใหญ่) ดีแล้ว จึงใช้พวกน้อย
(บ่าวไพร่) สองคนช่างเล่นหือหายง่อม เอาไปส่งแก่จัวหงษ์ว่า พระยาเจ้ามีพวกน้อยผู้หนึ่งมีรูป
งามนั้ใส่ในมองนั้แล้ว ใช้หือเือกข้าเอามาส่งหือเจ้ากูแล้วอัน เขาทั้งสองจักันว่าแม้นชือดังฤชา
ท่านเศรษฐีผู้นั้นไล่ตีเราบ่อย่าชาและ ว่าอัน เขาก็เล็งดูทางอันจักเล่นหั้นนี้ ยามตะวันใกล้จักตักจัวหงษ์
ก็หือไขมองอันนั้ดู ก็หือออกตัวใหญ่ เอานุ่นจิวเป็นขนผางร้ายนั้ จัวหงษ์ก็เคียดก็จิด (ปีด) ประตุไว้
จักตีเขาทั้งสอง ว่าฉนั้น เขาเลขหน้ทางช่องได้ จัวหงษ์จึงรับหือห้างมาจักข้ไล่เอาเขาทั้งสองคนนั้
กันว่ามาผู้นั้นก็หากเป็นที่รักแห่งเขาทั้งสองคนเล่นหั้นนั้ มาห้างมาฉนั้นใดจักข้จักนาน มันสร้าง
กระทำกวนเขี้ยะรับเขี้ยะพัง สร้างเอาแถมม้ายัดกันม้าย จัวหงษ์ว่ามึงห้างมาฉนั้นใดนั้ คำว่าม้าว
เจ้าฟังข้าก็ฟัง ได้เอาแถมม้ายัดกันม้าย จึงเข้าไปเพื่ออันค้าย ว่าอัน มันจึงห้างมาหือเป็นปกติดี แล้ว
ท่านกษัตริย์ว่า สุรับไขประตุ กูจักไล่เขาสองคนร้ายนั้ว่าอัน เขาสร้างตอกหล้มประตุไว้ ไขบ่ได้
เมินนั้ เลขคำจิวินตาเสี้ย จัวหงษ์หือตามไฟดู หั้นรอยตอกหล้มประตุเข้า จึงว่าแก่มันผู้ตอกหล้ม
ประตุ มันว่ามีคณั้ เขาได้รับตอกประตุใส่ใจว่า จักตอกหล้มประตุ หือหล่อนออก หล่อนได้ตอกหือ
เข้าค้าย ว่าอัน เพื่อว่าไขประตุได้ เขาสองคนหนีไปไหนบ่รู้ ลวดบ่ได้ตีหั้นแล คำอันว่า เจ้าฟังข้า
ก็ฟัง แคมม้ายัดกัน ว่าอัน มีแต่นั้นมาต่อเท้าบัดนี้แล ฯ

พระยาคำฟูรู้ว่าสหายของตนเคียด จึงไปเมืองเชียงคำ อุบายเล่าโลม อย่าให้สหายตนเคียด หันแล พระยาคำฟูจักขึ้นเมืองเรื่อน เมียงวังหงษ์ผู้หนึ่งมีรูปโฉมงามนัก มาชำระต้นพระยาแล้วจึงมือ พระยาเมื่อเรื่อน นางผู้นั้นกระทำมายาล่อพระยา พระยาบังเกิดตัญหาคลาดจากสติ มีใจปฏิพัทธ์ ไคร่อยู่นอนกับด้วยนางผู้นั้น จึงหยักมือนางผู้นั้น หื้อสัญญา ยามตัญหาเกิด พระยาก็เอานางผู้นั้น มานอนด้วยกันรุ่ง ท่านกณภูมิก็บรู๊สภาวะอันพระยาเอาเมียตนไปอยู่ไปนอน หันและ ได้ ๖ วัน ๗ วัน พระยาไปดำหัวสงเคราะห์ในแม่น้ำเชียงคำ เมื่อนั้นเงือกตัวหนึ่งใหญ่นัก ลูกแต่เงือกผาออกมา ชักเอาพระยาเข้าไปในเงือกผาที่นั่นหันแล คนทั้งหลายเป็นต้นว่าเสนาอำมาตย์หาพระยาพบสักแห่ง นานได้ ๗ วัน ชากพระยาจึงไหลออกมา คนทั้งหลายจึงรู้ว่าพระยาคำฟูตายหันแล พระยาคำฟูเป็น ราชบุตรได้ ๒๕ ปี อายุ ๔๗ ปี ไปสู่ปรโลก แล ได้ ๖ ชั่วโมง

เสนาอำมาตย์ทั้งหลายก็เอาทรากรพระยามาไว้ยังเชียงแสน ท่านกณภูมิบังเกิดโศรกทุกข์ มากนัก และเสนาอำมาตย์ทั้งหลาย กับท่านกณภูมิจึงใช้ห้อมาบอกข่าวสารอันพระยาคำฟูตายแก่ เจ้าพ่อท้าวผาญู ตนเป็นลูกยังเชียงใหม่ เมื่อนั้น เจ้าพ่อท้าวผาญูก็หื้อลูกตน เจ้าพ่อท้าวก่อนอายุรักษา เวียงเชียงใหม่ ส่วนตนเจ้าพระยาผาญู ก็ไปส่งสะการเจ้าพระยาคำฟูต่อตนยังเมืองเชียงแสน ได้ เดือนปลาย ๑๕ วัน บริบูรณ์ แล้วเจ้าก็เอาลูกพ่อตนมาจุไว้ยังเวียงเชียงใหม่ ปายประตูดอก หื้อก่อเจดีย์กุมไว้ในที่นั้นแล้ว ก็หื้อสร้างอาราม หื้อชาวเจ้าทั้งหลายได้อยู่ เมื่อนั้นคนทั้งหลายเข้าลี (ตลาด) ยังหัน หันอารามที่นั้น ลวดปรากฏว่า ลีเชียงพระ เมื่อภายหลังน เอาพระพุทธรูปหิ้งก็มาอยู่ในอารามที่นั้น จึงปรากฏชื่อว่า วัดพระสิงห์ มาต่อเท่าบัดนี้

เมื่อนั้น เจ้าพ่อผาญู อายุได้ ๒๕ ปี เสนาอำมาตย์ทั้งหลายก็อภิเสกหื้อเป็นพระยาในเมือง เชียงใหม่ ในปีดับเล่า ศักราชได้ ๗๐๗ ตัว เจ้าได้เสวยเมืองแล้ว จึงหื้อไปรายนามหาอภัยจุฬเสธ กับลูกศิษย์ ๑๐ คนยังเมืองหริภุญชัย มาอยู่อารามวัดลีเชียงพระหันแล และ เจ้าผาญูเสวยเมืองชอบด้วย ทศพิธราชธรรม ยินดีในวรพุทธศาสนา เจ้ามีลูกชายสองคน ผู้พี่ชื่อท้าวก่อนราชบุตร เหตุได้ด้วย จิตราเทวี อันเป็นลูกเจ้าจ้าวเถิง (ในพงสาวดารโยนกกว่า เจ้าจ้าวเถลิง) ผู้กินเมืองเชียงของแล เจ้า ราชบุตรตนนี้หลายชื่อ เมื่อจึงเกิดมาวัดหลอนเดือน ใสชื่อว่าพ่อท้าวพันตุ ถัดนั้นว่าพ่อท้าวเวสภู ถัดนั้นว่าพ่อท้าวก่อนนา เหตุว่าพ่อหื้อกินนาปูนต่อหนึ่ง ภายหลังเรียกว่าพ่อท้าวก่อนนาแล ฯ

ผู้น้องชื่อว่าท้าวมหาพรหม ผู้นี้ใหญ่มา เจ้าผาญูตนเป็นพ่อ หื้อไปกินเมืองเชียงราชหันแล เจ้าผาญู เป็นราชบุตรอยู่ได้ ๒๕ ปี เป็นพระยาได้ ๒๘ ปี อายุได้ ๕๗ ปี ไปสู่ปรโลก ได้ ๗ ชั่วโมง แล

เสนาอำมาตย์ทั้งหลาย ก็อภิเสกพ่อท้าวก่อนนา อายุ ๔๐ ปี เป็นพระยาในเมืองเชียงใหม่ ในปีเมืองเม็ด ศักราชได้ ๗๒๕ ตัว เจ้าพระยาก่อนนาเสวยราชสมบัติประกอบชอบธรรม มีปสาท ศรัทธาเลื่อมใสในบวรพุทธศาสนา สร้างวัดวาอาราม สร้างเจดีย์ กุฎีวิหาร ที่สถาปนากันรุ่งเรือง มากนัก เจ้าพระยาก่อนนาตนนั้น เป็นอันตรัสยังธรรม ศาสดา ราชสัตร นิตานอุปเทศ มีเดชานุภาพ

ฉลาดในศาสตร์ศิลปะคุณ เป็นต้นว่า กษ จสโต ร คือ คุณช้างยี่นั๊ก ท้าวพระยาต่างประเทศเกรงขาม
 มากนัก รุ่งปี แยกเมืองเอาบรรณาการมาถวายบ่ขาด กาลยามนั้น เมืองพินังเชียงใหม่ ชนบานด้วย
 เสนาอำมาตย์ทั้งหลาย แกล้วหาญ บ้านเมืองชุ่มเย็นเป็นสุขสำราญบานใจแก่ไพร่ฟ้าข้าเมืองมากนัก
 เจ้าท้าวก่อนามี่ลูกชายคนหนึ่ง ได้กับนางยสุนทรเทวี นางผู้เป็นหลานพ่อท้าวจ้าวเวียง เมือง
 เชียงของแล เมื่อเจ้าราชบุตรเกิดมาวันนั้น ท้าวพระยาต่างประเทศเอาบรรณาการมาถวายมากนัก
 เอนามิตรอันนั้น เป็นเหตุ เจ้าพระยาก่อนนาจึงใส่ชื่อลูกตนว่า เจ้าพ่อท้าวแสนเมืองมาราชบุตรหันแล ฯ

เจ้าพระยาก่อนนาจึงสร้างบ้านอันหนึ่ง นอกเวียงภายนอกที่ตรงวัดพราหมณ์ยัง บมีเทือ
 เจ้าอยู่เสวยราชสมบัติในเมืองเชียงใหม่ ๒๑ ปี ไปสู่ปรโลก เป็น ๘ ชั่วโมงค์ แล

ในเมื่อบ่ทันเสียคาบเจ้าพระยาก่อนนาจึง ยังเอาไว้ยังบ้านเวียง ตรงทุ่งวัดพราหมณ์หัน
 เมื่อนั้น พ่อท้าวมหาพรหมรู้ข่าวว่าพัตน เจ้าก่อนตายยังไปเสียเทือ จักมาชิงเอาเอาเจ้าแสนเมือง
 มาหลานตนกินเมืองเชียงใหม่ ตั้งทัพอยู่ที่หนองจี่ ภายนอกแล้ว หนองพะจี่ ต่อเท้าบดินแล

เจ้าท้าวมหาพรหมห้อมาบอกแก่อักรมหาเสนา ผู้ชื่อว่าแสนผานอง อุบายว่าจักส่งสะการ
 พัตน แสนผานองรู้เหตุอันท้าวมหาพรหมจักมาชิงหลานตนกินเมือง จึงตอบคำว่า ตูข้าจักแต่งดาไป
 รับเจ้าเหนือหัวก่อน ว่าอัน จึ่งรับร้องเอาคนขัน (ชายฉกรรจ์) ได้หมื่นคน แต่งรักษาเวียงดีแล้ว จึ่ง
 สว่ายไกล่ ได้ไกล่คุ้มแสนเมืองมา ได้ไกล่บ่อนวางคุ้มพลแสน จึ่งหื้อเกาะน่องโหยงให้ร้องอยู่นั้น
 กับเวียง ท้าวมหาพรหมได้ยิน เขาบ่เป็นเราหันค้ายว่าอัน จึ่งล่องไปกวาดเอาชาวกุมกามได้แต่ผู้หญิง
 กับสิ่งของทั้งหมด หนีไปนอนกาดอ้ายข้าง ภูมาถึงข้างบึง ผู้ชาวฝัวเขาเทียวมาบอกแก่แสนผานอง
 แสนผานองแต่งคนขัน (คนฉกรรจ์) ไปเฝ้าเวียงคือ หมื่นลคนคร (คือหมื่นโลกนคร เจ้าเมือง
 ลำปาง) กับคน ๘๖,๐๐๐ คน เขาแสนผานองถือพลปืน ๗,๐๐๐ คน ไปตามหมู่ท้าวมหาพรหมก่อนเด็ก
 เจ้าแสนผานองออกจากเวียงถือพลเทียวไปทันหมู่ท้าวมหาพรหมยามเที่ยงคืน ชาวกุมกามหย่องไป
 ร้องหาหมู่ลูกเมียเขา ลูกเมียเขาได้ยินเสียงปากฝัวเขาผู้หญิงทั้งหลายฝูงนั้น หย่องเอาดาบบ่าวท้าว
 มหาพรหมได้ เขาพร้อมกันเอาดาบฟันบ่าวท้าวมหาพรหมตายมากนัก เอาเข้าของออกมาหาฝัวเขา
 ในที่อันบ่าวท้าวมหาพรหมตายนั้น ภายนอกคนทั้งหลายก่อเจดีย์สร้างหื้อเป็นวัด จึ่งเรียกว่า วัดกู่นาง-
 หาญ มาต่อเท้าบดินแล

ในขณะนั้น เจ้าแสนผานอง หื้อคนโห้ร้องกรพลไล่หมู่ท้าวมหาพรหม ท้าวมหาพรหม
 ลูกจากที่นอน กั้นว่าได้ฝัวเขียะไปเขียะแล่นขึ้นข้าง เอาหมู่วิพลหนีไปทางม่วงฟอม ออกไปทาง
 เมืองนคร (ลำปาง) หนีไปถึงพระยาบรมไตรจักร ยังเมืองอโยธยา วันนั้นแล

เมื่อนั้น แสนผานองกั้นมาเสง (ปรึกษา) เสนาทั้งหลายว่า เราทั้งหลายจกรีบส่งสะการ
 คาบเจ้าเหนือหัวบ่ทัน แม่นคั่งฤ เจ้าพ่อท้าวมหาพรหมก็เตียงไปชวนพระยาใต้บรมไตรจักรมาค้าชู
 กินเมืองเชียงใหม่ บ่อย่าชาและ เราควรเอาคาบเจ้าเหนือหัวไว้ในเวียงดีชาและ เท่าจักเอาเข้าทาง

ประตู่เวียง ป่ควร เขียงมันแสงภายหลัง ว่าอัน จึงพร้อมกันบ่อง (เจาะ) เข้าเวียงตรงวัดพราหมณ์
เอาคาบเจ้าก่อนนาใส่โกฏ์คำ แปล้งขัวขำมคือเวียงเอาเข้าไปไว้ในเชิงขวาง แล้วจึงหื้อหมั้นลก
(หมั้นโลกนกร) เมื่อรักษานครเขลางค์ หั้นแล

ท้าวมหาพรหมไปฟังพระยาใต้ ได้สองเดือนปลาย ๑๒ วัน พ้อท้าวมหาพรหมชวนพระยา
ใต้เอาพลศึกขึ้นมาทางนคร หมั้นลกขัวงออกต้อนรับ ตรงวัดเชิงภูมิ แสนผานองเอาริพลออก
ต้อนรับชาวใต้ ชาวใต้ลวดหักหนเมื่อทางเมืองใต้หั้นแล

แต่ไว้คาบเจ้าก่อนนาใต้ ๖ เดือนพอดี้ เขาจึงส่งสะการคาบเจ้าก่อนวันนั้นแล

เมื่อนั้น เจ้าแสนเมืองมาอายุได้ ๑๔ ปี เสนาอำมาตย์ทั้งหลาย เป็นต้นว่าแสนผานอง
ก็อภิเสกหื้อเป็นเจ้าเป็นพระยาเสวยราชสมบัติในเมืองเชียงใหม่ ในปีกอดี ศักราชได้ ๗๖๒ ศั
วเดือน ๘ เพ็ญ เม็งวันศุกร์ (๖) ไทยเปลิกขี้ เมื่อนั้น เจ้าท้าวมหาพรหม ลงไปฟังกับพระยาใต้บ่อย
กระทำร้ายแก่ที่ฟัง ไปมกเมื่อยพระยาใต้ พระยาใต้หั้นหลาก จึงส่งท้าวมหาพรหมขึ้นมา ในขณะนั้น
เมียบพระยาใต้ลักเอาพระสิงห์ (พระพุทธรูปสิงห์) หื้อแก่ท้าวมหาพรหม จึงได้พระสิงห์เจ้าขึ้นมา
ด้วยง่าย เพ้ออันแล หากแจ้งในตำนานพระสิงห์เจ้าฟูนแล

เมื่อนั้น ท้าวมหาพรหมมารอดแล้ว เจ้าแสนเมืองมาก็บ่ถือว่าร้าย เจ้าก็ส่งอาวตนเจ้าท้า
วมหาพรหมหื้อเมือกินเมืองเชียงรายดั่งเก่าวันนั้นแล

โต ปรำ ถัดแต่นั้นไปหน้า เจ้าเมืองสุโขทัย ผิดพระยาบรมไตรจักร เมืองอโยธยา
เอาเมืองมาฟังเจ้าแสนเมืองมา เจ้าแสนเมืองมายกรพลไปว่าจะปล้นเอาเมืองสุโขทัย ตั้งทัพอยู่
นอกเวียง เจ้าแสนเมืองมาเท่าอยู่บ่ออกคำศึก อันจักแต่งแปลงเอาเมืองท่าน เจ้าเมืองสุโขทัยไปเฝ้า
ก็เท่าใช้นางเฒ่าแก่กับเรือนสี่คำออกมาจา เจ้าเมืองสุโขทัยหั้นบ่หล้างจักรบพระยาใต้ชนะยามดึก
เจ้าเมืองสุโขทัยแผล (แปร) ขอพลศึกเข้ารบเจ้าแสนเมืองมา หมู่ชุมแตกพ่ายหนี เจ้าแสนเมืองมา
พลัดขังม้าหมู่ชุม ออกหนีมาทางทับสลิด เท่าพบขาสองคน ผู้หนึ่งชื่อว่าอ้ายออบ ผู้หนึ่งชื่อว่า
ยระ ขาเปลี่ยกันแบกเจ้าแสนเมืองมา มาต่อเท่าเมืองเชียงใหม่ เจ้าแสนเมืองมาเลี้ยงขาทั้งสอง
หื้อเป็นพวกซ้ายขวา ขาดังบ้านอยู่หนใต้เชิงโลม ฟากทางเบ่องวันออกขาหื้อแปลงรูปข้างเผือก
สองตัวไว้ซ้ายขวา เทียวเข้าออกตามหว่างกลางรูปข้างนั้นมาต่อเท่าบัดนี้ หากเป็นโบราณมาฉนั้น
จึงรู้รูปข้างสองตัวนั้น บได้เพ้ออันแล

ถัดนั้น เจ้าแสนเมืองมาอยู่กระทำบุญ เป็นต้นว่า หื้อหล่อพุทธรูปเจ้าสิขีองค์หนึ่งไว้ยัง
วัดกานโลม (คือวัดข้างคำ อ.สารภี เชียงใหม่) ไว้มาเป็นเข้าพระเจ้าแสนเบ็ช ไว้เป็นจ้งหั้นชาว
เจ้าแสนเบ็ช หั้นแล ทินจักจากันหลังก่อน

ในเมื่อเจ้าก่อนนาจักจตุวันนั้น วางจิตบ่ข้าง ตายได้ไปเป็นรุกขเทวดา อยู่ยังไม่นิโครธ
ต้นหนึ่งริมหนทางไปเมืองพุกาม ยังมีพ้อคำเมืองเชียงใหม่หมู่หนึ่ง ไปคำเมืองพุกาม ก็นมา
จอดนอนร่วมไม้นิโครธต้นนั้น เจ้าก่อนนาจักเป็นรุกขเทวดาก็สำแดงหื้อปรากฏ แล้วบอกแก่พ้อคำ

ทั้งหลายฝูงนั้นว่ากุนก่อพระยาก่อนมา กุเป็นพระยาในเมืองเชียงใหม่ หุมด้วยกัษะศาสตรเภท กือ เป็นหมอช้าง ตายมาเป็นเทวดา ตายมาเป็นเทวดาอยู่ไม้นิโครตนั้น จักไปเกิดเทวโลกบได้ สูง บอแก่ลูกกู เจ้าแสนเมืองมาหือสร้างเจดีย์ยังท่ามกลางเวียงหลังนี้ สูงพอกนอนอยู่ไกลพอสองพันวา ผ้อหัน แล้วจึงหือทานหยาดน้ำอุทิสบุญหือแก่กู กูก็จึงไปเกิดเทวโลกได้ชาและ ว่าอัน พ้อคำ ทั้งหลายฝูงนั้นก็มาบอกแก่เจ้าแสนเมืองมาด้วยดั่งว่านั้น

เจ้าแสนเมืองมาจึงหือเสี้ยวท่ามกลางเวียง ภายใต้คุ่มแล้ว หือขุครากเรือนหินธาร จึงแปลงมหาโพธิ์ต้นหนึ่ง มีลำแล้วด้วยเงินมีใบและยอดแล้วด้วยคำ สูงค่าถึง (สูงเท่าองค์) เจ้าแสนเมืองมา แล้วหือหล่อพระรูปพระเจ้าองค์หนึ่งแล้วด้วยคำ ตนหนึ่งแล้วด้วยเงิน ก็ไปไว้ใน รากเจดีย์นั้น ก็เอาพุทธรูปสององค์หือหนึ่งเกล้าไม้มหาโพธิ์นั้นแล้ว ก็แต่งเครื่องบูชาตั้งไว้สองหน้า มหาโพธิ์กับพุทธรูปเจ้าหันแล ท้าวก็หือก่อเจดีย์กุม บ่ทันแล้ว คอมพอเพียงชายคา แต่แรกก่อ เจดีย์ได้ ๑๐ ปี เจ้าเสวยเมืองได้ ๒๕ ปี อายุได้ ๓๕ ปี สุรคต เป็น ๕ ชั่วราชวงศ์ เจ้าแสนเมืองมา มีลูกต่างแม่ ๒ คน ผู้หนึ่งชื่อว่า ท้าวยี่กุมกาม เหตุว่าเจ้าราชบุตรตนนี้ เกิดยังเวียงกุมกาม ผู้หนึ่ง ชื่อว่าสามฝั่งแก้ว เหตุเจ้าราชบุตรนี้ เมื่อนางทรงกัพะได้ ๓ เดือน เจ้าแสนเมืองมาพานางผู้แม่ ไปแหว่ดูในบ้านเมืองแห่งตนในสิบสองพันนาอยู่และแห่งและหน้อยได้ ๑ เดือน มาถึงพันนาฝั่งแก้ว ก้อมถ้วน ๑๐ เดือน ก็ประสูติได้เจ้าราชบุตร จึงใส่ชื่อว่า สามฝั่งแก้ว เพื่ออันแล

ทีนี้จักจาด้วยแม่เจ้าราชบุตรสามฝั่งแก้วก่อนแล ดั่งนางผู้นี้เป็นเชื้อท้าว มีรูปโฉมอันงาม นางเป็นสาวนาฏสนมอยู่ใช้สอยมหาเทวีแม่เจ้าแสนเมืองมา ยังมีในวันหนึ่ง นางผู้นี้เอาผ้าเช็ดหน้า มหาเทวีออกตาก หันนกกจอกตัวหนึ่งมาภายในนาง ๑ บาทข้าง ลุนนั้นมหาเทวีใช้นางเอาจิ้งห็นไป ส่งมหาสวามีพุทธานุญ วัดเชียงชั้น นางบอกเหตุอันตนได้หันนกกแก้วมหาสวามี มหาสวามีจึงว่า ดุรา นางอุบาสิกา มึงอย่าบอกแก่ไฟ มึงจักได้เป็นเทวี ดั่งมหาเทวีบัดนี้ บ่อย่าชาและว่าอัน

ถัดนั้น มหาเทวีใช้นางไปหาเจ้าแสนเมืองมาลูกแห่งตน เจ้าแสนเมืองมาก็เอานางไปอยู่ นอนด้วย นางจึงทรงกัพะได้ ๓ เดือน มหาเทวีหันหลากจึงถามว่า นางทรงกัพะลูกไฟว่าอัน นางบอกว่าข้าทรงกัพะกับเจ้าเหนือหัว ลูกแม่เทวี ว่าอัน มหาเทวีจึงแต่งเครื่องอมสรนางหือ เป็นเมียเจ้าแสนเมืองมาลูกแห่งตน เจ้าจึงพานางไปแหว่ดูบ้านเมืองแห่งตนดั่งกล่าวแล้วนั้น มาถึง พันนาฝั่งแก้ว จึงประสูติได้ราชบุตรที่นั้น เจ้าเกิดมาในปีกัได้ ๑๕๑ ตัว ส่วนเจ้าราชบุตรตนที่ กือ เจ้าพ่อท้าวยี่กุมกามใหญ่มาได้ ๑๒ ขวบเข้า เจ้าพระยาแสนเมืองมาตนพ้อหือไปกินเมืองเชียงราย หันแล

เจ้าราชบุตรสามฝั่งแก้วผู้น้องใหญ่มาได้ ๑๓ ปี กระทำหือจำเริญใจ พ้อตนเจ้าพระยา แสนเมืองมาจักสวรรคตสั่งไว้หือเจ้าสามฝั่งแก้วเสวยราชสมบัติแทนตน อายุเจ้าแสนเมืองมาได้ ๓๕ ไปสู่ปรโลกแล

เสนาอำมาตย์อภิเสกเจ้าราชบุตรสามฝั่งแกน อายุได้ ๑๓ ปี เป็นพระยาในปลีวงศ์สักราช ได้ ๗๖๓ ตัว เดือน ๘ เพ็ญ เม็งวันศุกร์ (๖) ไทยกตสง่า เจ้าเป็นพระยาแล้วนางผู้แม่ก็ได้เป็นมหาเทวีชื่อว่าติโลกจุกะเทวี ตามคำมหาสวามีเจ้าทำนายชุน เจ้าก็หื้อไปสร้างวัดกวมที่ประสูติออกยังพินนาฝั่งแก่น นั้งามนั้ก ใส่ชื่อว่าวัดเป็ง มาต่อเท่าบัดนี้แล

ดั่งเจดีย์อันเจ้าแสนเมืองมาตนพ้อสร้างยังบ่ทันแล้ว ก็มพอลถึงชายคานั้น มหาเทวีตนแม่ ตั้งเรือนอยู่บ้านสวนแห่จักไปซ้าก่อเจดีย์หื้อแล้ว จึงบ่องประตุทางท้าวออกไปก่อเจดีย์นั้น ได้ชื่อว่าประตุสวนแห่ (ในพงสาวดารโยนกกว่าประตุสวนแร) เป็นโบราณฉนั้น จักทับเสียบได้เพื่ออันแล เจดีย์หลวงนั้นชื่อว่า กู่หลวง ก่อนนั้นแล

เมื่อเช่นเจ้าพระยาโลกนั้ กู่หลวงพังเสีย เจ้าพระยาโลกจึงหื้อหมั้นคำพรวดเอาหินแลงมาก่อในปีเบิกเส็ด สักราชได้ ๘๐๐ ตัว เดือนเจียง แรม ๑๐ ค่ำ เม็งวันพฤหัสบดี ไทยกำเบ้า ฤกษ์ ๑๒ ตัว ก่อได้ ๓ ปี แล้วชุน เป็นที่บริบูรณ์คั้นธรณีกว้าง ๒๗ วา สูง ๔๑ วา จึงขึ้นชื่อว่าเจดีย์หลวงมาต่อเท่าบัดนี้

เมื่อนั้น เจ้าพ้อท้าวย์กุกามกินเชียงราย รำเป็งว่า กูบ้อยบ่ได้เป็นพระยาในเมืองเชียงใหม่ เขาบ้อยว่าจูน้องกู เจ้าสามพะยาฝั่งแก่น เป็นพระยาฉนั้นเนอ ว่าอันแล้ว ก็เอาริพลแต่เชียงรายมาจักชิงน้องกินเมืองเชียงใหม่ เอาบ่ได้จึงเอาหมู่ชุมแห่งคณหนั้นเมื่อไปฟังพระยาไสล้อยังเมืองสุโขทัย พระยาไสล้อยังแต่ริพลจักมากำชูหื้อพ้อท้าวย์กุกามหื้อกินเมืองเชียงใหม่แล้ว เอาริพลศึกขึ้นมาจากเมืองปุยาว (พระยา) จึงหื้อตั้งหอเรือที่หนองเต่า สูง ๑๒ วา กว้างพอกนอนอยู่ได้ ๗๐๐ คน เมื่อนั้น ชาวเมืองกุยาวจึงไปรีดเอาทองหลังวัดมหาพน มาหล่อลำบูเล่มหนึ่ง ใหญ่ ๘ กำ หนักล้านทอง หื้อตัดเป็นเล่มใหญ่ ใส่ความเดือนกว้าง ๔ วา แล้วหื้อพลควายเผือกตัวหนึ่ง ยิงออกถูกหอเรือหัก ชาวได้ฝูงอยู่เรือตายปุน ๒๐๐ คน พระยาไสล้อยันร้ายจึงหื้อพ้อท้าวย์กุกาม นำหมู่ขึ้นไปทางบ้านแซ่พรานรอด เชียงราย เจ้าพ้อท้าวย์กุกามจึงเลียงริพลพระยาไสล้อยแล้ว เจ้าพ้อท้าวย์กุกามเป็นหัวหน้านำพลศึกพระยาไสล้อยมาจากเมืองฝาง แล้วรอดเชียงใหม่ เม็งวันเสาร์ (๗) ไทยปลีวงศ์เม็ด รอดกาดเชียงเรือก ฝูงคนเข้ากาดคั้นเสี่ยของเป็นอันมากนั้ก พระยาตั้งทัพอยู่ยังโหยง (?) แล้วใช้หื้อคนเข้ามาถ้อความเมือง (เจรจากความเมือง) ว่า สู้จักหื้อพ้อท้าวย์กุกามผู้พ้กินเมืองเชียงใหม่ก็เป็นดีแล ผิบหื้อตู่จักรบเอาชาและ ว่าอัน ชาวเชียงใหม่ตอบว่า ตู่จักหื้อพ้อท้าวย์กุกามกินเมืองเชียงใหม่ บ่มีแล แม่นสูกจักรบจักผาบดาบตู่ก็มาเทอะ ชาวได้ว่ากันผาบกัน ผู้ใดพันถูกคอต้อชนะเชียงใหม่แล ว่าผู้ใดพันถูกคอกก็ค้อว่าชนะแล้วอัน เขาจึงเอาชาวได้ผู้หนึ่งมาว่า รู้เชิงดาบนัก ยังมีชาวเชียงใหม่ผู้หนึ่ง ชื่อหาญขอดใจเพชรรู้เชิงดาบนัก ขาค้อ (ถ้อ) เช่นกับดาบ ไปผาบกันยังเชิงขวาง เสี่ยงเขยาและคนละสองใบ ผู้หาญขอดใจเพชรเชียงใหม่ได้พันถูกคั้นชาวได้ เลขค้อชาวเชียงใหม่ชนะแล

ถัดนั้น ยังมีชาวเชียงใหม่ผู้หนึ่ง ชื่อว่าเพชรยศ มารวมเอาคนสกรรจ์ อายุ ๑๖ ปี ขึ้นถึง ๓๐ ปี ปนได้ ๒๐๐ คน ขึ้นไปซุยังคอยอุจสุบรรพต (คอยสุเทพ) ผ่อดูชาวได้อันออกหาหน้ำข้างหน้ำ

มาเขาลงผ้าเอาฝูงไปปักไปกอย ได้ฆ่าตายตัวตัดหัวมาถวายเจ้าพระยาสามฝั่งแกนทุกวัน เจ้าพระยาสามฝั่งแกนว่าเขานี้เป็นเด็กชายน้อย ป็อยหาญฉันทันนอ ว่าอัน จึงแต่งหื้อเขาเป็น ๔ หมู่ ออกไปผ้าเอาศึกได้หัวมาถวายทุกวัน จึงเรียกเขาว่าเด็กชาย มาต่อเท้าบัดนี้

วันหนึ่ง พระยาไสล้อแต่งดาจ่าจักปล้นเอาเมืองเชียงใหม่ ว่าฉันทันนั้น พระยานอนกลาง กั้นฝั้นหันข้างไล่ราชสีห์ เลขบ่ปล้น อยู่ ถ้วน ๗ วัน พระยาไสล้อจึงไปตั้งอยู่ต้นดอยเจ็ดริน ขึ้นไปดำหัวยังดอยผาลาดหลวง เมื่อนั้นชาวตาแสงข้างละวางเข้ามาอยู่เวียงเหนือ เจ้าแสนผานองหื้อเขาออกตั้งค่ายแต่หัวรินขึ้นเมื่อจุดต้นดอยเจ็ดริน หื้อเอาเกวียนเลี้ยงกันขึ้นเมื่อไปประมาณ ๒๐๐ เล่ม เขาเอาตุ้งคำแดงขาวเหลืองปักหมายหัวเกวียนทุกเล่ม พระยาไสล้อแต่งหื้อกุมขาวเชียงใหม่ได้ผู้หนึ่งเอาไปถามว่า ช่อตุ้งอันมากกามันนั้นเป็นช่อลือชา มันบอกว่า ชาวเชียงใหม่อยู่เวียงเหนือเสียเขาออกตั้งค่ายอยู่ บักช่อตุ้งหมายหมู่จักคารบหมู่พลศึกพระยาเจ้าดำยว่าอัน พระยาไสล้อมีใจกลัวขามมากนัก ว่าพ่อท้าวขี้กุ่มกามัน มันชวนเรามาตายวายันดำย ว่าอัน เราขึ้นมาฉันทันนี้ เขามาขอพลศึกเข้ามาฆ่าทัพเราว่าตายวายเสียงซาฤฯ จึงรีบลงมาห่างข้าง แล้วหื้อปล่าวีรพลทั้งมวล ยามกลองรุ่งเชียวถกออกหนี เมืองทั้งรับทั้งฟัง ข้ามแม่น้ำปิงตรงสบกลาง เมื่อทางวันออก แต่งหมู่ไว้ฝั้นหลังพลเขาแต่งกันเป็น ๓ หมู่ ชูอยู่ตรงหนองแห่งหนึ่ง

ยามนั้น เจ้าพระยาสามฝั่งแกน จึงแต่งหื้อหมื่นหมากขามหนึ่ง หมื่นสามหมากบูหนึ่ง หมื่นเข็มหนึ่ง หมื่นเขื่อนหนึ่ง เขา ๔ คน ถือพลไปตามพระยาไสล้อ บรู่ว่าเขาแต่งกันเป็นหมู่ที่ฉันทัน เลขคะเชิงไล่ชาวใต้ ขอพลรบกันที่ฉันทัน ชาวเชียงใหม่กับชาวใต้ตายมากนัก ฝั้นกันเป็นบังเป็นท่อน อยู่ยังข้างหนองที่ฉันทัน เลขได้ชื่อว่าหนองแสนท่อนมาต่อเท้าบัดนี้

วันนั้น พระยาไสล้อไปนอนหนองไผ่ จิมแงงเจ้า แล้วขึ้นเมืองเหนือข้ามแม่ปิงมาวันตกไปตามทางเป็นเดือน อันหนึ่งพระยาไสล้อว่า กูได้กินน้ำ ๗ ริน ยินรำแก่ใจนัก น้ำที่ใดจักเป็นดั่งน้ำ ๗ รินนั้นจา ว่าอัน ด้วยอนุภาวะแห่งพระยาไสล้อ น้ำจึงแตกออกแต่ดอยนั้นมา หื้อพระยาได้เสวยลำดั่งน้ำ ๗ รินนั้น เลขได้ชื่อว่าดอยน้ำรินมาต่อเท้าบัดนี้

เจ้าท้าวขี้กุ่มกามันนำหมู่พลพระยาไสล้อไปด้วยลำดับรอดเชียงราย อยู่เลยรพลเสียง ๗ วัน มีวันหนึ่ง พระยาไสล้อพ่อดุกระบวนเมืองเชียงราย หันดอยข้างกุ่มเป็นรูปหนู ดอยถ้าพระเป็นรูปช้าง จึงจักด้วยคนทั้งหลายว่า เมืองอันนี้ ผู้ใดอยู่ บ่สมฤทธิเป็นดั่งมีเข่าของสังและว่าอัน พระยาไสล้อจึงกวาดเอาชาวเชียงราย กับทั้งพ่อท้าวขี้กุ่มกามันเมื่อรอดเมืองสุโขทัย พระยาไสล้อหื้อพ่อท้าวขี้กุ่มกามันกินเมืองอันช่อซาก เลขเมี้ยนช่วยเมืองได้หันแล

เมื่อนั้นเจ้าสามพระยาฝั่งแกน เอานิมิตรอันพระยาไสล้อเอาพลศึกไปตั้งอยู่ต้นดอยเจ็ดริน แล้วขึ้นไปดำหัวทรงเกษขังผาลาดหลวง มีใจกลัววีรพลชาวเชียงใหม่มากนัก เจ้าสามพระยาฝั่งแกน จึงหื้อสร้างเวียงเจ็ดรินไว้เป็นที่ชัยชนะแก่ข้าศึกศัตรูก็มี หันแล ฯ

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ผูก ๔

นโม ๆ เจ้าพระยาสามผญาฝั่งแก่นเสวยเมือง ปี่ร้องไล่ถึงปีเต่าสง่า ได้ปีหนึ่งพระยาถือ
มาตักศึก ถัดนั้นพระยาอ้อเจ้าลุ่มฟ้า ห้อฮ้อผู้ใหญ่มาเอาส่วยเข้าเพ้า ๔ พัน การนี้หากตัดเสียแต่เช่น
ปู่เจ้าพระยาก่อนวันนั้นแล ๆ กุบ่อห้อได้แล ๆ ว่าอันแล้ว เสนาผู้ใหญ่ก็เมื่อบอกพระยาอ้อเจ้าลุ่มฟ้า
เข้าพิมานนั้นและเจ้าลุ่มฟ้าเคียดมากนัก จึงห้อเจ้าฝ่ายฟ้าเมืองแสดถือริพลศึกมามากนัก จักปล้นเอา
เมืองเชียงแสน เจ้าพระยาสามผญาฝั่งแก่นจึงแต่งห้อเจ้าแสนคำเรื่อง ขันชอว่า เจ้าแสนไชยปราบศัตรู
ถือริพลชาวเมืองพิงค์เชียงใหม่ ช่วยรักษาเชียงแสนปุ่นเหมือนเครื่องขามนั้นผู้กินเมืองเชียงแสนจัด
เครื่องทั้งลูกพันนา ๑๓๐,๐๐๐ เครื่อง และพลศึกชาวเมืองฝาง, เชียงราย, เชียงของซึ่งปุยาวไปปุ่น
๒๒๐,๐๐๐ เครื่องเข้าจึงพร้อมกันแต่งรักษาเวียงเชียงแสนภายนอกภายในดีทุกด้านแล้วเข้าฝูงเป็นเจ้าพล
จึงพร้อมกันไปเส็งความศึกในที่สงัดแล้ว เขาจึงไปแต่งสนามที่จัดรบฮ้อกายเหนือเวียงเชียงแสน ที่หนึ่ง
ลวงรี ๒,๐๐๐ วา ลวงกว้าง ๑,๕๐๐ วาในคืนนั้น เขาจึงแต่งห้อไปขุดขุมเล็กแดนตัดบอกไม้ทหมาฝั่ง
ตองตั้ง ปักถมดำเลือดทุกแห่งไกลกันหว่างวา ถัดนั้นห้อขุดถางกว้างอกเล็กวา ขดหว่างขุมนั้นแล้วสาน
เรือกปบบนเรือนดินดีทุกอันฉันใด บ่ห้อหันรอยเขาแต่งไว้ กลางทางเมืองเหนือวันตกวันออก กว้าง
ร้อยวาแต่งกลศึกฉันทุกประการ แล้วเขาจึงแต่งพลศึก*ชาวฝางเป็นปีกขวา พลศึกชาวเชียงของ แลซึ่ง
เป็นปีกซ้าย ชาวเชียงใหม่ ชาวปุยาวเป็นองค์ แล้วจึงแต่งหมุ่ม้าออกจอบ (จอบ—ล่อ) ปุ่น & ตัว ยาม
แตรจักใกล้เที่ยงวัน ฮ้อยกพลศึกเข้ามาชาวเราจึงเกาะหม้อตั้งสะบัดไชยขอพลศึกกวมปีกกากุมติดไว้
พลศึกฝูงเป็นองค์แสร้งแต่งถอยฮ้อใส่ใจว่าพลศึกเราพ่ายฮ้อขอพลไล่เข้ามาข้างม้า หล่มขุมตกลงชาว
เราขอพลศึกกวมปีกกกกุมไคว่ ทุกแห่งพลศึกฝูงไล่แทงฮ้อตายมากนัก ชาวเราได้ข้าง, ม้า, ฝูงหล่มขุม
มากนัก อยู่ได้ ๓ วัน ฮ้อก็เอาพลศึกมาจักปล้นเอาเวียงเชียงแสนชาวเราออกกวาดเป็นเสื่อป่าไล่แทง
นายข้าง นายม้า, คนตั้นฮ้อถูกบ่เข้าฮ้อทั้งหลายเหี้ยร้อมนุ่งชายเหล็ก, ข่ายทอง, ข่ายหนัง ทุกคน
ชาวเราไปกุมเอาฮ้อได้มาผู้หนึ่งมาถามมันว่าจักฟัน จักแทง จักยิง ฮ้อด้วยหอก ดาบ สี่ขนาด หน้าไม้
ธนูก็บ่เข้าแล ๆ อันจักแพ้เขาเท่าห้อขัวหินขัวทรายแล้ว บ้ากเหล็ก ตักหว่านไป ห้อเขาหล่มขัยเขานุ่งห้อ
ไฟร้อนไหม้ เขาจึงแพ้แล้วอันชาวเราได้รุกตีฮ้อนั้นจึงกวาดเอาหินแร่กับทรายมาขัวห้อแดง เบียงไฟ
แล้วเอาบ้ากเหล็ก ตักหว่านไปเข้าหล่มขัยไฟไหม้ร้อน เนื้อเครื่องฮ้อจึงพ่ายหนีเมื่อหาเมืองเขวันนั้น
แล ๆ ลุนนั้นได้ ๓ ปีถึงปีดับเกล้า ศักราชได้ ๗๖๕ ตัว** พระยาอ้อเจ้าลุ่มฟ้าป้อยแต่งริพลศึกห้อมาตั้งแดน
เมืองเชียงแสนใช้ฮ้อมาร้องบอกชาวเราว่า เจ้าลุ่มฟ้าห้อตูข้ามาบอกตักศึกในบ้านเมืองเจ้าท้าวลานนาทุก
แห่งและว่าอัน ๆ เจ้าพระยาสามผญาฝั่งแก่นรู้ข่าวจึงห้อขุมหม่อมโหรานักปราชญ์ทั้งหลายมาพิจารณา

* โยนกว่าเมืองเชียงรายและเมืองฝาง

** โยนกว่า ปีระกาปีตศก ศักราช ๗๒๗

ดูชาติเมืองเชียงใหม่, เชียงแสน ก็ว่าเคราะห์เมืองมีมากนักรด้วยนัยดังกล่าวแล้วนั้น มหาเถรเจ้า สิริวังโส อุกัภมโหราแลนักปราชญ์ทั้งหลายว่า เราพร้อมกันพิจารณาเคราะห์เมืองมีควรจักเสีย เมืองว่าอันแล ๆ คำอันนี้จักเป็นสัจจัง มันเที่ยงแท้ไม่มี แม้นพระยาอินทราทนายพระยาอโศกและ พระยา สังกั กียังบ่แม่นยังรู้กลาดกลาเสียด้วยอุบายด้าย ๆ ผิยังจักฟังคำเราเราควรพร้อมกันอยู่ชา ชาติ เมืองก่อนแล ๆ ถัดนั้นควรบูชาศรีเตชาอายุเมืองแล้ว บูชาอารักษ์ เมืองทุกแห่ง ถัดนั้นหอบูชา ท้าวจตุโลกบาลทั้ง ๔ และอินทราชเป็นถ้วน ๕ แล้ว หอราชนาทเวดาทั้งหลาย หอช่วยรักษาเมือง เราท้าวธรรมาทุกแห่งดีแล ๆ ว่าอันเมื่อนั้น หมอโหรานักปราชญ์ทั้งหลายก็พร้อมกันว่าควรทุกประการ นักปราชญ์ทั้งหลายเป็นต้นว่ามหาเถรสิริวังโส เจ้าก็แต่งเครื่องบริกรรม บูชาทุกแห่งตามไนยดังกล่าวมา แล้วชุนัน แล้วเจ้าพระยาสามผญา ก็แต่งเครื่องบริกรรม หอเมื่อกับมหาเถรเจ้าหอเมื่อบูชาอารักษ์ เชียงแสน เชียงราย กับหอบูชาอารักษ์ตามหนทาง มหาเถรเจ้าก็บูชาหนทาง แต่เชียงใหม่ต่อเท่าถึง เชียงราย เชียงแสน แต่งบูชาอารักษ์เมืองทุกแห่งเป็นต้นว่า บูชาเจ้าพระยามังรายด้วย อันครบแล้ว บูชาอารักษ์ในหนทางแต่เชียงราย ฮอด เชียงแสน และมหาเถรเจ้าจึงสูตรมนต์ครัดตนสูตร เมตตาอาภา นาศิยสูตรแล้วหยาดน้ำอุทิศบุญหอแก่อารักษ์เทพดาอันรักษาเมืองทุกแห่งแล้ว มหาเถรเจ้าก็แต่งบูชา อารักษ์เมืองเชียงใหม่ทุกแห่งหอแต่งหอบริกรรม ๔ แห่งไว้ท่ามกลางเวียง บูชาท้าวจตุโลกบาลทั้ง ๔ ในหอท่ามกลางอุทิศบูชาพระยาอินตา แล้วหอแต่งบูชาอารักษ์แม่น้ำของทั้งมวลในวันนั้นบ่ทันคำ ขาม กลองแลงบังเกิดเป็นฝนเป็นลมฟ้าเผียะ ๓ ทีในถ้วนที่ ๕ ฟ้าผ่าหอกับเจ้าพลศึก หอฮ้อทั้งหลายตายฟ้า ผ่า ปางนั้นมากนักรฮ้อทั้งหลายรวดว่ามาเมือง ชาวลานานันมีเตชานุภาพ ขัดเสียมมากนักร เราป้อย มาผิดเจ้าลานนาหอตายวายเสียงแท้แล ๆ แต่ไปเราบ่ควรมาตักศึกในบ้านเมืองท้าวลานนาสักทีสืบชั่ว ลูกชั่วหลานเราภายหลังหน้าเทอญว่าอันแล ๆ

ตำนานฮ้อมาตักศึกมีดังนี้แล ส่วนเจ้าพระยาสามผญา มีลูก ๑๐ คน ต่างแม่เกิดมาด้วยลำดับกันดังจกกล่าวมานี้แล ๆ ผู้นึง ชื่อท้าวฮ้าย ผู้นึงชื่อท้าวขี้ ผู้นึงชื่อท้าวสาม ผู้นึงชื่อท้าวไส้ ผู้นึงชื่อท้าวงั่ว ผู้นึงชื่อท้าวลก ผู้นึงชื่อท้าวเจ็ด ผู้นึงชื่อท้าวแปด ผู้นึงชื่อท้าวเก้า ผู้นึงชื่อ ท้าวสิบ ถ้วน ๑๐ คนฉนั้น ในท้าวทั้ง ๑๐ นั้นผู้ฮ้ายเกิดมาได้ ๕ ขวบ เจ้าพ่อตนตั้งไว้ว่าจักหือเป็นพระยา แทนไปตั้งบ้านอยู่ที่ข้างเวียง ๗ ถิ่นได้ ๔ ปีอายุได้ ๕ ปีตาย ท้าวงั่วผู้ถ้วน ๕ พ่อหือไปกินพันนาเชียงเลื้อ เรียกว่าเจ้าเชียงลาน ท้าวลกผู้ถ้วน ๖ หือกินเมืองพร้าวหือที่ชาวพร้าววังหินปูน ๕๐๐ นา ท้าวเจ็ด หือกินเชียงราย ท้าวสิบน้องฮ้อยหือกินเมืองฝาง เรียกว่าเจ้าท้าวฮ้อย ส่วนท้าว ๕ ตนคือว่า ท้าวขี้ ท้าวสาม ท้าวไส้ ท้าวแปด ท้าวเก้า เขาเจ้าหมื่นหากไปตามกรรมแล ๆ จกกล่าวหือท้าวลกก่อนเจ้า เกิดมาในปีกัศเบ้า ศักราชได้ ๗๗๑ ตัวกินเมืองพร้าววังหิน ผิดอาชญา พ่อตนหือเอาไปไว้ยวมได้ ยังมีเสนา เจ้าพระยาสามผญาผู้นึงชื่อว่า นายสามเด็กฮ้อยหือกินเข้าขันรองตนกูที่มันบ่ฮือแก่เจ้าตน มันจึงค้าชูเจ้าท้าวลกกินเมืองเชียงใหม่ จึงใช้คนไปเอาท้าวลกขังยวมไว้บ่หือไผ่รู้สักคนเอามาข่มข้อมไว้

ในเวียง ในขณะนั้นเจ้าพระยาสามผลญาฝั่งแก่นบ่ออยู่เวียงเชียงใหม่ เท่าอยู่เวียง ๗ ลิน เป็นปรกติบ้านเท่าใด ยังมีในวันหนึ่ง ยามจกใกล้เที่ยงคืน นายสามเด็กข้อย เอาไฟเจาะปราสาทเจ้าพระยาสามผลญา ยังเวียง ๗ ลิน เสียสิ้นเสียงแล้วหนี เข้ามาอยู่เวียงยามจกใกล้รุ่ง พระยาสามผลญาเห็นว่าลูกตนเข้ามาอยู่เวียงเจ้ากัทรังมา เล่นแต่เวียง ๗ ลิน เข้ามาถึงคุ้มจึงรู้ว่าลูกตนมาอยู่ในราชมณเฑียรแล้ว รุ่งเช้าเจ้าพระยาพ่อลูกจึงออกนั่งตั้งตนและอันอยู่ข้างโรงหลวง เบื้องเหนือ เจ้าพระยาสามผลญาตนพ่อ จึงหื้อไปนิมนต์ชาวเจ้า คณะสงฆ์มาพร้อมกัน เจ้าพระยาทั้ง ๒ อยู่บ่ปากสาขนัก ยังมีมหาเถรเจ้าตนหนุ่มหนึ่งว่า มหาราชทั้ง ๒ หาเราทั้งหลายมาจักว่าฤๅ ก็ว่ามาว่าอัน เจ้าพระยาตนพ่อจึงกล่าวว่า เมืองเชียงใหม่ทั้งหมดคนก็หากเป็นราชสมบัติของข้าแล ฯ บัดนี้ผู้ขาก็จักเวนเมืองนี้หื้อลูกข้าเจ้าท้าวติลกหื้อเป็นพระยาว่าอัน จึงเอาน้ำตันทันท์ทำมาหยาตเวนเมืองนี้หื้อแก่ลูกตนแล้วพูดกับด้วยลูกตนว่า ดั่งนี้ ดั่งมันผู้ชื่อสามเด็กข้อยนี้ พ่อขุณณาหื้อมันกินขันเข้รองตนทุกที่มันยังบ่ชื้อแก่พ่อค้าย ส่วนเจ้าลูกรักพ่อบ่ขุณณามันทัน พ่อไหนง่ายแม่นชื้อว่า มันมาก้าขุเจ้าหื้อเป็นพระยาแล้ว มันก็ยังจักบังเกิดใจคดเลี้ยว บ่ชื้อแก่เจ้าเราเจ้าอย่าว่าจักเลียงมันไว้เป็นเจ้าเป็นขุนผู้ใหญ่สักเม็ดเทอญ ฯ ส่วนพ่อนี้เบิ่งใจที่ใดก็จักขอไปอยู่ที่นั่นแล ฯ ว่าอันเจ้าท้าวติลกก็จึงเอาพ่อตนไปไว้เมืองสาตหันแล ฯ เจ้าพ่อท้าวติลกอายุได้ ๓๔ ปี เสนาอำมาตย์ทั้งหลายก็อาภิเชกหื้อเสวยสมบัติในเวียงเชียงใหม่ ในปีเต็นเส็ดศักราชได้ ๘๐๔ ตัว เดือน ๘ เบิ่งเมืองวัน ๖ ไตยก็คิดใจ จึงขึ้นชื้อว่า มหาศรีสุธรรมติโลกราชนั้นแล ฯ เป็น ๑๐ ชั่วราชวงศ์แล ฯ เจ้าพระยาติโลกราชได้เสวยเมืองแล้วจึงเลียงนายสามเด็กข้อยหื้อเป็นเจ้าเป็นขุนหื้อกินพันนาคาม จึงเรียกชื้อแสนขานนั้นแล ฯ อยู่ถุนวันเดือนปาย ๑๕ วัน นายสามเด็กข้อยแม่นได้เป็นเจ้าแสนดังอัน ก็ดีมันก็ยังบังเกิดใจบ่ชื้อยังจักชิงเจ้าตนกินเมืองเชียงใหม่เป็นตั้งเจ้าพระยาตนพ่อทำนายไว้นั้นแท้แล ฯ มันจึงขึ้นแคงอยู่ยังโรงคำเจ้าเหนือหัวเจ้าพระยาติโลกราชเจ้า พระยาติโลกราชจึงหื้อหาหมื่นโลกกินทันกร (คือลำปาง) มา ชาวนครถือเครื่องมาปุณ ๘,๐๐๐ คน เจ้าเหนือหัวจึงว่าหื้อหมื่นโลกนครว่า บัดนี้แสนขานขึ้นอยู่ยังโรงคำแข็งแก่เรานา ฉันใดจักหื้อมันออกจากโรงคำ บ่ล้ากว่าอ่าวและ เท่าอย่าฆ่ามันเสีย หมื่นโลกนครหมื่นม้าหมื่นสิบ หมื่นตาม เข้าไปอยู่กลางโรงคำ ก่อนแล้วกล่าวแก่แสนขานว่า เรานบ่ใช่เชื่อท้าวพระยา จักเป็นพระยาบ่ได้ แสนขานก็บ่ปาก หมื่นโลกนครไหว้เจ้าเหนือหัวว่าข้าจักฆ่ามันเอาออกจากโรงคำและรวดหนีแล เจ้าเหนือหัวจึงว่า อ่าวเท่าเอามันออกด้วยดี อย่าฆ่ามัน มันยังได้กำชุกูเป็นพระยานา หมื่นโลกจึงเอาชาวนครทั้ง ๘,๐๐๐ คนนั้น ดันยัดอยู่เต็มโรงคำ แล้วกล่าวว่า บ่ใช่ที่เราควรอยู่บ่ควรแล ว่าอัน แล้วก็หื้อมื่อแสนขานออกจากโรงคำ หื้อเอาไปไว้ที่ฟากเหมืองแก้วกล้านั้น เมื่ถุนเจ้าเหนือหัวจึงหื้อไปกินพันนาทวร จึงเรียกว่าหมื่นทวร มันจึงตั้งบ้านอยู่เหมืองแก้วที่หนึ่งชื้อว่าบ้านหนองหล่มนั้นแล

ภายหลังเจ้าเหนือหัวจึงรำเบิ่งว่าควรเลียงหื้อมันไปกินเมืองแคว้นไกลเทอะ ว่าอันแล้วก็ตั้งหื้อไปกินเมืองเชียงแสนนั้นแล ถัดนั้นเจ้าพระยาติโลกราชว่าแก่หมื่นโลกนครว่า อ่าวจูงมาอยู่เชียงใหม่กับกูเทอะ แม่นเมืองนครมีเท่าใดกูจักหื้อแก่อ่าวแล หมื่นโลกว่าผิเจ้าเหนือหัวจักหื้อเข้ามาอยู่เชียงใหม่

แต่ ข้าจกขอพร ๔ อันผเจ้าเหนือหัวหอแก่ข้า ข้าจึงมาอยู่บ้ำเริน (บ้ำเริน—บ้ำเรอ) เจ้าเหนือหัวแล เจ้าพระชาติโลกจึงว่าพรเขื่องใดอวก็เอาทอระว่าอัน หมั้นโลกว่าพรส่ประการนั้นจันนี้ อันหนึ่งว่าคนนอกคนเครื่อง คนแควรหากหนี่ฟ่งภายนอกภายใน จักขอพินสู่นั้นเสี่ยหอเป็นถาอันหนึ่ง, สิ่งเมืองพร้อมกันตัดควมแล้ว ป้อยมาไหวเจ้าเหนือหัวว่า บ่แล้ว ข้าจกขอพินสู่นั้นเสี่ยหอเป็นถาอันหนึ่ง, ผู้น้อยเกิดมีถ้อยคำเขื่องใด บ่บอกกล่าวแก่ดูข้า ป้อยไปไหวเจ้าเหนือหัวกำเดี้ยว จักขอพินสู่นั้นเสี่ยอันหนึ่ง, คนส่วยคนส่วนเข้าขอหอไว้กับเจ้าแคว้น สิ่งสินอากรอันเป็นส่วยเข้าทำรู้เอากับเจ้าแคว้น ข้าขอพรส่อันนั้นแล ว่าอัน

เจ้าพระชาติโลกว่ากุก็หอแก่อวแล ว่าอัน หมั้นโลกนกรก็มาเป็นหมั้นสามล้านอยู่บ้ำเรินเจ้าพระชาติโลกราชอยู่เขื่องใหม่ หอหมั้นแก้วผู้ลูกกินเมืองนครแทน ชื่อหมั้นกษหาญแต่ท้องกินเมืองกษแล หมั้นโลกสามล้านเกณฑ์คนเอาศึกในพินนาแะได้ ๒,๐๐๐ เครื่อง แะช้างได้ ๒,๐๐๐ เครื่อง เขื่องเลื่อ ๒,๐๐๐ เครื่อง พินนาทวร ๒,๐๐๐ เครื่อง รวมทั้งหมดได้ ๘,๐๐๐ เครื่อง แล้วหมั้นโลกสามล้านไหวเจ้าพระชาติโลกว่า จักไปเอาเจ้าพระยาสามฝั่งแแก่น ตนเป็นพ่อเจ้าพระชาติโลกอันไปอยู่เมืองสาตปรากฏชื่อว่าสามผญาแม่ในนั้นว่าอัน แล้วยกไปหอหมั้นกษหาญแต่ท้องเป็นหัวพลไป เจ้าท้าวช้อยผู้กินเมืองฝางรู้ข่าวว่าเจ้าท้าวลกเอาเจ้าสามผญาแม่ในตนพ่อไปไว้ในเมืองสาต เจ้าท้าวช้อยว่าเรายังตายท้อบเป็นข้าไผเลยวว่าอัน แล้วยจึงไปราชนาเอาเจ้าสามผญาแม่ในตนพ่อมาไว้เมืองฝาง แล้วไหวเจ้าสามผญาแม่ในว่าดูข้าจักค้าชูเจ้าเหนือหัวกินเมืองเขื่องใหม่ดั่งเก่าและ เจ้าสามผญาแม่ในว่ากูได้หยาดน้ำ เวนเมืองหอแก่เจ้าท้าวลกหอกินเมืองเขื่องใหม่แล้วแล กูจักกินเมื่อเป็นพระยาในเมืองเขื่องใหม่พอ ๒ ที่บได้แล ว่าอัน เจ้าท้าวช้อยจึงขับคนแกลงอยู่เวียงเมืองฝางนับเสี่ย

หมั้นกษหาญแต่ท้องบได้เจ้าสามผญาแม่ในยังเมืองสาตบ้อก (กลับ) ลงมาเสี่ย เจ้าพระชาติโลกรู้ข่าวจันนั้น จึงจกกับด้วยหมั้นโลกสามล้านว่า ท้าวช้อยเอาพ่อกูมาไว้เมืองฝาง บัดนี้เขาชวนกันเจ้าแกลงอยู่ยังเวียง เราจักเขี่ยะฤาดจา หมั้นโลกสามล้านจึงไหวว่า ข้าจกหอลูกข้าหมั้นกษหาญแต่ท้องไปเอาแล้ววอัน จึงแต่งหมั้นกษหาญแต่ท้องคุมคนศึกหมั้นหนึ่ง ยกไปปล้นเอาเวียงเมืองฝางบได้ถอยมา เจ้าพระชาติโลกช้แต่งหมั้นโลกสามล้านถ้อพลไปปุนหมั้นส่พันเครื่อง ยามนั้นขุนหมั้นไปทัพด้วยหมั้นโลกสามล้าน ๔ คน หมั้นทวรหนึ่ง, หมั้นเร่องกินทะเลการหนึ่ง, หมั้นกันกินพินนาฝั่งแแก่นหนึ่ง หมั้นลำพุนหนึ่ง รวมเครื่องปางนั้นได้ ๒๔,๐๐๐ เครื่อง ไปถึงที่หนึ่งชอดอยผาตายหมั้นโลกสามล้านยัง (หยุด) กินเข้างาย กล้านี้ พันพวกดาบว่าช้างข้าอิด ข้าอยู่วางช้างด้าย หมั้นโลกสามล้านว่าม่านจกถูบเปล้าดาบ ยังมาทันกูด้าย ว่าอัน แล้วยก็ชกเอาพันพวกดาบไปพินเสี่ย เอาม่านจกถูบเป็นพันพวกดาบแทน ไปชอดเมืองฝางยามงาย แล้วหมั้นโลกสามล้านจึงเอาหมู่ไปถึงยามกองแลง (กลองคำ) จึงเข้าปล้นเอาเมืองฝางได้ หมั้นโลกสามล้านเข้าไปในเวียง เจ้าสามผญาว่าหมั้นสามล้านมึงอย่าฆ่ากูเนื้อว่าอัน แล้วยเข้าไปไล่หาท้าวช้อยเจ้าเมืองฝาง บได้ท้าวช้อยหนีไปพินหมั้นเขื่องสามไชหาญ เขาตวยฆ่าท้าวช้อยตายยังเมืองเขื่องนั้นแล หมั้นโลกสามล้านหอส่งเจ้าสามผญามาเขื่องใหม่ เจ้าพระชาติโลกจึงหอพ่อตนอยู่หอกำนั้นแล

ภายในโลกสามล้านพรากเมืองมาโปรดเชียงใหม่เพื่อ หมื่นสามไชหาญจึงใช้ห่อถือนั่ง
 สือไปชักพระยาบรมราชา พระยาบรมราชาเอาพลศึกมาตั้งทัพที่เชียงทอง หมื่นโลกสามล้านมาขอ
 เชียงใหม่ ยามแรก เจ้าพระยาตีโลกจึงว่ากูได้เป็นพระยาใหม่ ศักใหญ่ป้อมมาฉันนี้ จักกระทำ
 ฉนั้นได้จ้ะ หมื่นโลกสามล้านไหว้เจ้าว่าเจ้าเหนือหัวอย่าร้อนใจ ไว้ข้าผู้เดียวจักขวงเมืองเชียงใหม่
 เท่าเจ้าเหนือหัวอย่าออกจากเวียงผู้ใดจักรั้งชั้บรูได้ ข้าจักไปอาสา เท่าว่าเจ้าเหนือหัวหมอนไปอาสา
 เท่าเมืองฝางกลับมานั้น เขากันยากนัก ขอเจ้าเหนือหัวเลี้ยงกันเด้อว่าอัน เจ้าพระยาตีโลกราชาจึงทาน
 เงินผ้าผ่อนแก่เขาทั้งหลาย ยามแรกหมื่นสามล้านออกไปนอนดงไว้ เจ้าเหนือหัวหาหมื่นเชิงสาม
 ไชหาญมาขอเชียงใหม่ เจ้าเหนือหัวว่ามึงมาขอดีและ ห้อมันไปหาหมื่นสามล้านเถอะ หมื่นสาม
 ไชหาญมันไปเฝ้าหมื่นสามล้าน หมื่นสามล้านว่ามึงมาขอดีแล้ว บัดนี้พระยาตีเอาริพลมาตกล้อม
 เจ้าเหนือหัวเรานา หมื่นเชิงไชหาญว่าคืนักแล แม้นสิบพระยาตีมาต่อข้าก็จักรบแล หมื่นสามล้าน
 จึงเอาหนังสืออันมันแค้น ห่อไปนั้นออกมาต่อมัน มันว่าหาญจินข้าแท้และ เท่าว่าหนังสือนั้นข้าบรู
 หมื่นสามล้านจึงเอาพวกน้อยมันซอม้งคลอออกต่อมัน มันเลี้ยงบ่ได้ มันว่าบรูจักว่าฤ แลหากเป็น
 แต่บาปแต่กรรมข้าแล ว่าอัน หมื่นสามล้านจึงห่อชักเอาหมื่นเชิงสามไชหาญออกไปพันเสีย ตัดหัวใส่
 แพบขวกไหลไปหาพระยาตีขอพระยาบรมนั้นแล เจ้าหมื่นสามล้านไปตั้งทัพอยู่ลำพูน ขุน ต่างเมืองมา
 ทั้ง ๕ คน คือ หมื่นมอกลองกินเมืองพร้าว, หมื่นกอมกินเชียงราย, หมื่นคำฝากกินเชียงแสน,
 หมื่นแก้วลูกหมื่นสามล้านกินนคร, (ลำปาง), หมื่นยลอกกินเมืองฝาง

หมื่นโลกสามล้านห้อยเครื่องชาวเชียงใหม่กับชาวต่างเมืองได้แสนปลายเครื่อง จึงมาไหว้
 เจ้าเหนือหัวว่า ข้าจักขับเกณฑ์ปายพันนากรม พันนาขาน พันนาเคน มาใส่จ้ะและ ผู้ข้าจักเข้าเอาพระยา
 บรมห่อได้แล ว่าอัน เจ้าพระยาตีโลกว่าห่อไปขับเกณฑ์ไปหาหมื่นสามล้านหรือร้องว่า บ่าสามไชหาญ
 ตูหากลอบไปหาบ่ขอต่อหน้าว่าอัน เมื่อนั้นยังมีชาวเชียงของ ๓ คนผู้หนึ่งชื่อหาญอาย ผู้หนึ่งชื่อ
 หาญย ผู้หนึ่งชื่อหาญสาม มาไหว้เจ้าเหนือหัวว่า ตูข้าทั้งสามจักดันขันอาสาเข้าเฝ้าทัพพระยาตีห่อฟุ้ง
 (แตก) แล ว่าอัน เจ้าเหนือหัวจึงหอนำขาทั้งสามไปหาหมื่นสามล้านยังลำพูน หมื่นสามล้านว่าพลศึก
 พระยาตีมามากหลายนักดีด้าย เท่าสามคนเปล้าด้ายผาดังฤจักฟุ้งจว่าอัน หาญบอนแม้นมีเท่าใดก็ดี
 เอะตูข้าหากจักอาสาห่อฟุ้งเท่าว่า ในคืนนี้ กันเสียงกันนั้น ในทัพพระยาตีตั้งอัน เจ้ากูเขียนขอพลศึก
 เราผู้เข้าไป หาตูข้าเถอะเน้อ ว่าอัน ถึงยามซุ่มค่ำ (พลบค่ำ) หาญทั้งสามนั้นจึงหาบหญาปลอม
 เข้าไปในทัพ พระยาตีและคนและคนและ ทางส่วนผู้หาญอายมันหาบหญาเข้าไปที่ข้างพระยาตี
 ทว่ามันมันทอดหญาข้างแล้วไปนอนอยู่หนึ่ง ผ่าปกหัวกระด้างเขยะ (แกล้งทำ) เป็นดั่งเป็นเปยธิ
 (พยธิ) นั้น จักถึงยามชาวไตมาจัด หาญอายคินใจว่ากูจักเอาดวงแล้วเถอะว่าอัน เขามาจักจวบกูจา
 จึงย่องขึ้นไปฮ้านข้าง (ร้าน) ได้ดาบพันคอนายข้างตายทั้งผัวทั้งเมียแล้วมันเดินลงทางข้างตัวนั้นไป
 ตัดเชือกอกข้าง ห่อข้างร้องลวดต้นทั้งทัพ หมื่นสามล้านได้ยินเสียงนั้นนัก เอาหุมุพลศึกอยู่เข้าไปหา
 ชาวไต ชาวไตพ่ายทั้งคืน ชาวเราจุดไฟไล่ได้ชาวไตตายมากนัก พระยาตีตกหนักหนักใจคอมรุ่ง จึงตั้ง
 ทัพอยู่ที่นั้น หุมุพลศึกชาวเชียงใหม่และชาวต่างเมืองไล่ถึงดอยปลาก้อ หมื่นมอกลองพะยาวยังกินเข้า

ภายข้างทางที่นั่น หมันแก้วนครไปทันถามว่าหมู่ไพร มาอยู่ภายหน้าภูนั้น เขาว่าหมู่เจ้าเมืองพะยาวด้าย
 หมันแก้วนครว่าศึกมาบ่รบ จักอยู่สั่งนักจักไปรบพระยาไต้ หมันมอกลองพะยาวว่าบุร้างกูได้บ้านได้
 เมืองมาถวายแก่เจ้าเหนือหัวบ่รู้จักเมืองแล้ว ลูกอ่อนบ่ด้ายอวดหาญ ป้อยว่าแก่กู ว่าอัน จึงเอาฝาปอนมา
 หือข้างเม็งคุทชกินเสียงสามหม้อดวง แล้วจึงขึ้นขี่ช้าง ขอบุงหูใส่เข้ารบพระยาชะเลียงสุโขทัยว่ากำแพง
 เปก (เปก คือ เพชร) พลหมันมอกลองชนยังปลายคอยปลาก่อ ทั้งบน พองาข้างเม็งคุทชหักกะจังไป
 แพ้ข้างชาวไต้ ข้างชาวไต้ตักคอยตายปูน ๑๐ ปลาย ผู้กินเมืองสองแควหันปัดี้ จึงจึงจากบ่พระยาบอน
 (บวร—บรมราชา) ว่าพระเป็นเจ้าจึ่งรับรองก่อนเทอะ ข้าจักปองภายหลังจาวว่าอัน พระยาสองแคว
 จึงเอาพลศึกปืน ๖,๐๐๐ เครื่อง เข้ารบหมันมอกลองอยู่ ข้างเม็งคุทชตม้นกับพระยาสองแคว พระยา
 สองแควจึงเอาข้างแวงเอา หมันมอกลองว่าจักยับเอาเป็น หมันมอกลองว่ากูบ่กินเข้าปลายตองไฟได้แล
 พระยาสองแควจึงหือตัดเอาหัวไปถวายแก่พระยาไต้ เอาพานกำมารับเอาหัวหมันมอกลองว่าผู้เป็นฉัน
 นี้ ป้อยหาญคั่นน้อ มั่นมาหือชาวเราตายกับมันนักหนาแล้ว ว่าอัน แล้วก็หือเอาหัวหมันมอกลองลงไป
 ไหลน้ำเสียหันแล

หมันสามล้านเอริพลคนศึกมาถึงเชิงใหม่แล้วไหว้เจ้าเหนือหัว เจ้าพระยาติโลกว่าดังผู้
 หาญอายนี้ มีคุณมากนักควรเลี้ยงแล เจ้าเหนือหัวจึงเลี้ยงหาญอายนี้หือเป็นหมัน คารวดเรียกว่าหมัน
 อ้ายหางข้างวันนั้นแล แลลุนนั้นได้บ่หนึ่ง ถึงกล้าใส่ พระยาแก่นท้าวกินเมืองน่านนั้นบ่ได้มาเป็นเมือง
 เจ้าเหนือหัวเทื่อ พระยาท้าวบ่ช้อจักพองเอาเจ้าเหนือหัวเสีย จึงอุบายมาไหว้สาเจ้าเหนือหัวว่าแก้วจักมา
 ตกเมืองน่าน ขอหือพลศึกนั้นมารั้งเมืองน่านแล เจ้าพระยาติโลกราชาบ่รู้ว่าจักกระทำคดจึงแต่งพลศึก
 หือ๕ หมัน หือหมันแปงพะยาวถือพลไปกับขุนช้าง บ่เท่าแต่นั้น ขุนต่างเมืองหือหมันเชิงตางาม ๑
 หมันยลกกินลอ ๑ หมันอ้อย ๑ หมันแซ่พาน ๑ หมันงาวกาว ๑ หือไปรังเมืองน่าน หือตั้งทัพอยู่
 ฝากแม่น้ำเบืองวันออก จัดเครื่องได้สองหมันสามพันเครื่อง อยู่บ่่านเท่าใดพระยาแก่นท้าวจักปอง
 เอาหมันแปงพะยาว จึงอุบายข่มพลศึกเจ้าเหนือหัวไปเกี่ยวเข้านา หมันแปงพะยาวบ่รู้จักไปแท้เท่ายัง
 หลอ (หลอ—เหลือ) หมันเชิง ถึงยามแลงพระยาแก่นท้าวหือหมันแปงพะยาวกับขุนช้างทั้งหมู่เมื่อ
 กินแกมขังโรงแล้ว พระยาแก่นท้าวบ่งกับหือเอาพลเจ้าเหนือหัว เป็นต้นว่าหมันแปงตายทั้งมวล
 เจ้าเหนือหัวเคียดนัก จึงเอาพลศึกไปรบเอาเมืองพะยาแก่นท้าวเมืองน่านในปีกำไ้ เดือนขี ออก ๑๓ กำ
 ไปถึงเมืองแพร่ ผู้กินเมืองแพร่ผู้หนึ่ง ช้อท้าวแม่นคุณ มันจัดพลศึกเข้าเชิงอยู่เวียงเมืองแพร่บ่ออก
 เจ้าเหนือหัวไปฮอดเมืองน่านแล้ว จึงแต่งพลศึกหือมหาเทวีแม่ต่นหือมารบเอาเมืองแพร่ดวงได้ มหา
 เทวีเจ้าจึงแต่งพลศึกหือแวงเวียงเมืองแพร่ฮอดทุกเบืองทุกฝ่าย ท้าวแม่นคุณก็บ่ออกไหว้มหาเทวี
 มหาเทวีเจ้าจึงว่าท้าวแม่น คุณมันบ่อ่อนแก่เราฉันนี้ จักกระทำฉันใดดีจา เจ้าขุนทั้งหลายไหว้มหาเทวีเจ้า
 ว่าควรปล้อขบู่เจ้าเข้าเวียง หือมันกลัว หากจักออกแล ว่าอัน มหาเทวีเจ้าว่าผู้ใดรู้ว่าบู่เจ้าหือว่าเทอะ
 ว่าอัน ยังมีแก้วผู้หนึ่งช้อว่าบ้านสมกาม เป็นพันล่านาไหว้มหาเทวีว่า ข้าก็ขังรู้แต่งบู่เจ้าแล ว่าอัน
 พันล่านาบ้านสมกามว่าเท่า แต่งเครื่องบูชาหือแก่ข้าเทอะ มหาเทวีเจ้าหือแต่งเครื่องบูชาแก่บ้าน

สมกามพันล้านมา ถวายเผือกตัวหนึ่ง ไข่เผือก ๑๓ ตัว เป็นหมื่นสามพันตัว เสือสาดอาสนา ขันหมาก น้ำดื่ม หม้อใหม่สาดใหม่ เครื่องพร้อมช้อน แล้วพันล้านมาบ้านสมกามก็แต่งบูชาพร้อมเครื่องในวัน ลุนนั้น บ้านสมกามว่าข้าจักยิงต้นตาลต้นที่มีจิมประตูเวียงห้อยยอดหักตกเขาหันเข้า จักกลัวจักอ่อน น้อมต่อเราด้วยกำลังบูเจ้าแล้วอัน บ้านสมกามก็ยิงถูกคอตาลหักตกหักแท้วแม่นคุณก็บ่ออัน บ้าน สมกามว่าข้าจักยิงปืนบูเจ้า นหือถูกกลางต้นตาลหือฉีกลงถึงเค้าปลายแล บ้านสมกามแต่งปืนบูเจ้าไป ถูกกลางต้นตาลฉีกไปดังว่าอันแท้ ท้าวแม่นคุณหันมีใจกลัวนักจึงอ่อน แล้วจึงเอาของแถมเข้าสาร กับถวายออกมาถวายกับมหาเทวีเจ้า มหาเทวีเจ้าก็หือท้าวแม่นคุณกินเมืองแพร่ตั้งเค้า หั้นแล

ส่วนเจ้าพระยาดีโลกราช อยู่รบพระยาแก่นท้าวแต่ปีกล่าไ้มาถึงปีเป็กสี่ ได้ ๖ ปี จึงได้ เมืองน่าน ส่วนพระยาแก่นท้าวหนีไปถึงพระยาใต้ เจ้าเหนือหัวจึงหือท้าวผาแสงน้องพระยาแก่นท้าว กินน้ำสัจจาแล้วหือกินเมืองน่านแทนพระยาแก่นท้าว ในปีเป็กสี่ วันนั้นแล แล้วเจ้าเหนือหัวจึงเอา พลศึกคืนมาถึงเมืองแพร่ ในปีถัดไ้ เดือน ๘ มหาเทวีเจ้าสุรคดียังเมืองเชียงใหม่ เจ้าเหนือหัว ละหมุ่ศึกไว้ทรงม้าล่องมาถึงเชียงใหม่ กอมลอดพระยาชวา (ล้านช้าง) หั้นเมืองน่านขุขยาบป่หมั้น บ่เที่ยง จึงเอาพลศึกมาตกเมืองน่าน ตั้งทัพอยู่ที่ทัพสัมป่อย ปุน ๘๐,๐๐๐ เครื่อง เจ้าเหนือหัวจึงหือ หมั้นเงินผู้กินเมืองพร้าว กับชาวต่างเมืองเอาศึกไปตั้งทัพอยู่แห่งหนึ่งจิมใกล้ทัพสัมป่อย แล้วจึงเอา พลศึกชวาต่อสู้กันอยู่หั้นแลจับบ่แพ้ หมั้นเงินกินเมืองพร้าวจึงหือมาไหวเจ้าเหนือหัว เจ้าเหนือหัว จึงหือพลศึกชวาเชียงใหม่บุนแสนปลาย ไปรบชวาที่ทัพสัมป่อยจึงแพ้ชวาทักหน้หั้นแล

ลุนนั้นมาถึงกตสง่าได้บ่หนึ่ง เจ้าเหนือหัวจึงเอาพลศึกไปรบลอบบ้านปุงเมืองของไ้ ถึงปี ล้วงเม็ดได้บ่หนึ่ง พระยาชุกติสเถียงกินเมืองสองแควมาน้อมตัวเป็นข้าเจ้าเหนือหัวอุบัติเหตุมน้มนั้น พระยาบรมไตรโลกกับพระยาชุกติสเถียงสองแคว เมื่อยันบ่ข้าเจ้าเป็นสหายกัน ชุกติสเถียงจากับพระบรม ไตรโลกว่ากันไ้ได้เป็นท้าวพระยาแล้วจักหือข้าเป็นใหญ่ปุนใจจา บรมไตรโลกว่าผิดไ้ได้เป็นพระยา แท้จักหือสหายเป็นอุปราชกินเมืองครั้งหนึ่งจาว่าอัน เมื่อบรมไตรโลกไ้เสวยราชสมบัติแท้ เท้าหือชุกติส เถียงกินเมืองสองแควเปล่าตาย บ่หือเป็นอุปราชตั้งคำอันไ้จากัน ชุกติสเถียงเคียดแก่พระยาบรม ไตรโลกจึงไ้คนมาไหวเจ้าเหนือหัวคือ เจ้าพระยาดีโลกราชว่า ข้าจักยินดีด้วยเจ้าเหนือหัวแล ว่าอัน เจ้าเหนือหัวว่าดีนักแลหือมาเทอะ ชุกติสเถียงหือถามว่าเมื่อข้ามาจักหือเป็นฤจา เจ้าเหนือหัวว่ากูจัก เรียกว่าลูกว่าอัน แลคนไ้ว่าขอเจ้าเหนือหัวคำเอาเทอะ ว่าอันแล้ว ในปีล้วงเม็ด เดือน ๕ ออก ๑๓ คำ วัน ๓ ไ้ชยดีดี เจ้าเหนือหัวจึงเอาริพลไปค้าเอาชุกติสเถียงสองแคว ไปตั้งทัพอยู่ทุ่งยางเมืองฝาง หือจัด เครื่องดูไ้ ๒๕,๐๐๐ ชาวเชียงใหม่ไ้ ๔๐,๐๐๐ เครื่องแล้วไปตั้งทัพอยู่ข้างแม่ตั้งในเมืองสองแคว อยู่ชวา ปลายวัน พระยาสองแควชวนเจ้าเหนือหัวไปเอาปากยมไ้ อยู่กินเมืองปากยมมีรูปงามนัก เจ้าเหนือหัว จักเอามันมา พระยาสองแควว่าผิเจ้าเหนือหัวจักเอามันอยู่กินปากยมเมื่อเสี้ยเทอะ เจ้าเหนือหัวรำเป็ง ดูแล้วก็หือข้าผู้กินปากยมเสียแล้ว จึงกินมาสองแคว พระยาสองแควจึงแต่งแถมหือเจ้าเหนือหัว เสวยยังเรือ พระยาสองแควจึงเอาหมุ่ชุมข้างม้าข้าคนสิ่งของพร้อมช้อน แล้วออกมากับเจ้าเหนือหัว

ชาวสองแควทั้งหญิงชายจัดกันได้หมื่นปลายคน หมื่นหาญนครแห่เข้ามาถึงที่หนึ่งชอน้ำลิม กรูบาทมหาเถรทั้งหลายมาบอกเหตุการณ์ทั้งหลายหือว่า ที่นั้นบ่ควรรนอน ชาวชะเลียงเขามีนากนัก หลอนเขามากกระทำร้ายบิดจาหมื่นยี่ดาตอบว่า เจ้ากูย้าร้อนใจ ตูข้ำหากหลายนักแก บ่เป็นสัง ชาวชะเลียงก็ออกมาฆ่าตัดหือหมื่นนครเสี่ยชวานครไปมากนัก ได้ชาวสองสองแควคืนมากับปลายคน หมื่นนครหักคืนมา หมื่นเป็งตันเซียงเถาชาวได้ไล่ไปถึง หมื่นเป็งตันเซียงหัดถักรขวานำหุมุ ชาวไตหันเข้าใจว่าหุมุเจ้าเหนือห้ว ชาวไตตูดอยู่ ชาวเราจึงมาไหวเจ้าเหนือห้ว เจ้าเหนือห้วจึงหือหมื่นมำค้ำแว้งกลับหมื่นกานดั่งเอามาไปปูนพันตัว กับพวกหน้าไม้ปืนพันหนึ่ง บันไปถึง ชาวไตหือพบตบบอนมำหน้าไม้ปืนยักหือยิงนายข้าง นายมำหมื่นมำ หมื่นพระยาก็กระทำตามอาชญาเจ้าเหนือห้วชอน ชาวไตกลับคืนมา กักรบกับชาวไตตายมากนักลวดหักหนั้นแล

มาถึงวังกองหาญมีคนหุมุชาวเรามาไหวว่า ชาวชะกา (น่าน) จักมาฆ่าเราแล ว่าอันเจ้าเหนือห้วเสียดนัก จึงหือหมื่นยี่ดาไปกับเจ้าขุนทั้งหลายแห่หุมุชาวสองแควมา เจ้าเหนือห้วเวอยู่กองหาญไปรบชาวชะกาได้ ชาวชะกาออกมานั้นแล มาสอดเซียงใหม่จึงหือพระยาขุทิสเสียงสองแควกินพันนาฎกา แล้วจึงหือกินพะยาว พระยาสองแควว่าดั่งพระยาไต ผู้น้อยบ่ดาวยังเรียกว่าพระเจ้านาแต่นเมื่อน้ำ ตูข้ำจักพิทูลเจ้าเหนือห้วว่าพระเจ้าแล ว่าอัน จึงว่าพระเป็นเจ้าแต่นั้นมาแล

ปีกาบเส็ด พระเป็นเจ้าไปเมืองชวา ได้เซียงดิน ของน้อย ของหลวง ถึงแกล้งแลหือหมื่นเป็งตันเซียง กับชาวเซียงใหม่ และชาวต่างเมืองไปทางเมืองเหลือกออกทางนูนแม่ของไปเป็นเจ้าไปถึงแล้วกัน หมื่นเป็งตันเซียงไปเมืองนูนแล้วกัน พระยาชวาหือหมื่นชวา ถือพลขินมาตวยแม่ของหือหมื่นพรานดั่งว่าชาวชวาตามมาหุมุพระเป็นเจ้า ฉนั้น ข้ำขันรบ ชาวผู้ตกแม่ของหือตายนับเสียงแล

พระเป็นเจ้าว่าหมื่นพรานจักคันอาสาดีนักแล เอาแต่พรานมิ่งอยู่เทอะ หมื่นพรานจึงเอาพลศึกข้างมำหุมุมัน ไปซุ่มชอนอยู่ยังป่าที่หนึ่ง แล้วจึงอุบายหือตมำตัวหนึ่ง หือขาหักแล้วจูงข้ามหาดทราย หือผู้นำมำแบกหอกมาตวยหลัง ชาวหันออกมาไล่เอามาเต็มหาดทราย พรานดั่งจึงยอพลเอาชวาหักตกแม่ของ ได้ฆ่าชวาตายมากนัก ชาวหันร้ายจึงหักหนักกันเมื่อหั้นแล ฯ ลุนนั้นถึงปีดับไก ได้บ่หนึ่งพระเป็นเจ้าติโลกราชยอพลศึกไปเซียงรุ่งได้เมืองตรูเมืองลอง ยังบ้านแซ้วได้ในปีรายใจ พระเป็นเจ้าเข้าไปเซียงรุ่งบ้านแซ้วแล้ว รบเอาเท่าใดเมืองอิง บ้านแซ้วก็ได้ เมื่อหั้น พระยาไตบรมราชา รู้ข่าวว่าเมืองเซียงใหม่มีราชานุภาพมากนัก ส่วนว่าพระยามหาติโลกราชตนเสวยเมืองก็มีฤทธิอำนาจมากนัก มีเสนาสุระโยธาผู้แก้วหาญชิ่งนัก ไปรบเอาบ้านเอาเมืองที่ใดก็ได้ฉนั้น พระยาไตรับเหตุใดเมืองเซียงใหม่บ่ยอมมีอำนาจฉนั้นว่าอัน จึงพิจารณาหาเหตุอันนั้นจึงใช้ อุปนิชิตต์ผู้ ๑ ชื่อ หาญพรหมสะทั้นปลอมเข้ามาในเมืองเซียงใหม่ หือดูความระหัดทั้งมวลนั้นแล ฯ ในหว่างนั้นเจ้าพระยาติโลกราชก็ใช้อุปนิชิตต์ผู้หนึ่งชื่อหาญไสสูง ตัดผมบุงผ้าเหมือนชาวไต ปลอมเข้าไปดูระหัดในเมืองได้หาญไสสูงมันอยู่ดูระหัดในเมืองไต่ก่อนนั้นแล ฯ ส่วนหาญพรหมสะทั้น มันปลอมเข้ามาเมืองเซียงใหม่ รอดชูบ่องมันเท่าหั้นไม้โคจรตั้นใหญ่สูง

มีฉายาร่มกว้างมากนัก มีหน่อसानภายนอก คือเวียงภายนอกที่ตั้งศรีภูมิ บัดนั้นคนทั้งหลายย่อมเข้าไปอยู่ร่มไม้ไม่นานควรสนุกแก่ใจนัก มันจึงหมายใจว่าต้นไม้ต้นนี้เป็นศรีเมืองพม่อเชียงใหม่ จึงมีเดชอาณุภาพแล ๆ ว่าอัน ถัดนั้นยังมีในวันหนึ่ง ยามแต่ใกล้ค่ำคนย่งเข้าศาลม่นปลอมเข้าประตูทางเชียงเลือกนายประตูหัน หากกุมผูกเอาได้แล้ว ไปบอกแก่หม่นแจ่มว่าบ้าน หื้อเขียนถามคุณมัน มันบอกว่าพระเป็นเจ้าทั่วบรมราชาแสรังไซ้ขำมาดูระหัดในเมืองพม่อเชียงใหม่ชูประการ อันหนึ่งหื้อรู้ว่าพระเป็นเจ้าทั่วหนเหนือยังอยู่เสวยสุขในเมืองฤ ว่าเอริพลไปเอาเมืองที่ใดที่หนึ่ง กันรู้ว่าไปก่อนก็จักยกมาเอาเมืองเชียงใหม่ก็ได้ดังใจนัก จึงแสรังไซ้ขำมาด่าข หม่นแจ่มว่าบ้าน รู้เหตุ อันนั้น จึงไหว้เจ้าพระยามหาดีโลกราชชูประการ พระชาติโลกราชว่าหม่นจำบ้านเยยะเอาไว้หั้นแล ๆ วันพุกยามก่อนนายเยยะหื้อบ่าวหม่นจำบ้าน ๒ คน เอาหาญพรหมสะท้านมาถวายแก่พระชาติโลกราชแสรังกระทำอุบายบ่หื้อหมู่แห่แหนสักคน ส่วนตนเจ้าเท้าออกมาทรงตั้งงอกอยู่คู่อู่โคไว้แกงกินยังข้างโรงห้างเบื่องเหนือ แล้วจึงหื้อจำบ้านเอาหาญพรหมสะท้านมาแล้ว เจ้าพระชาติโลกจึงไซ้หื้อเขียนถามหาญพรหมสะท้านก็บอกด้วยนัยดังพระชาติไซ้ทุกประการแล้วมันก็ขอชีวิต ซึ่งเจ้าพระชาติโลกแล้วมันก็ขอกินน้ำสัจจาขออยู่เป็นข้าพระเป็นเจ้าแล ๆ ว่าอัน เจ้าพระชาติโลกก็หื้อชีวิตแก่มัน แล้วก็ว่ามิ่งนี้เป็นดังสุนัขนั้นแล ๆ เจ้าหื้อขบไหนดก็เท้ารู้ขบหั้นด่าข กูบ่ม่ามิ่งและอัน หนึ่งข้ากูก็มีมากนัก กูบ่เอามิ่งไว้เป็นข้าและกูจักหื้อมิ่งเมื่อเมืองใดดังเก่าแล ๆ ว่าอัน แล้วแสรังจามันว่าฉนั้น ดุยังหื้อเสนาอำมาตย์ทั้งหลายไปศึกเมืองเหนือไปเสียงแล ๆ พ่องไปรอดริมโค้ง (แม่น้ำคง) แล้ว พ่องก็ยังไปได้ด่าขว่าอันแล้วจึงบังคับหื้อชุดห้วมันเสียแล้วหื้อเอาผ้าเสอกกับเอาเงินมาแบ่งหื้อแก่มัน ร้อยเป็ง แล้วตั้งว่ามิ่งจูงเมื่อบอกแก่พระชาติเจ้าเมืองมิ่งเป็นดังมิ่งหั้นทุกประการเทอะเนื้อ ว่าอันแล้ว แสรังหื้อหาญพรหมสะท้านออกไปทางประตูห้วเวียงหื้ออยู่ศาลากลางภาค แล้วแสรังหื้อแต่งหื้อริพลทั้งหลายถือเครื่องศึกลูกหนวันตควันออกมาประสพกันที่ห้วเวียง แล้วไปทางเชียงสม เป็นดังไปตามหาเจ้าพลศึกนั้นแสรังตำแดงฉนั้นห้อมันหั้น แล้วจึงหื้อหาญเด็กชายเอามันไปส่งถึงแดนที่เมืองใต้หั้นแล ๆ เจ้าพระชาติโลกราชแสรังกระทำอุบายฉนั้น เพื่อหื้อพระชาติไซ้พลศึกมาจากเอาพลศึกแห่งตนไปรบเอริพลแห่งพระชาติไต่ว่าฉนั้น จึงหื้อชุดห้วหาญพรหมสะท้านปล่อยหื้อเมื่อเพื่ออันแล ๆ กันส่งหาญพรหมสะท้านเมื่อแล้ว จึงหื้อบ่าวขุนเมืองทั้งหลาย หื้อสดับศึกไว้กันสงครามมียามใดหื้อตันยามนั้นว่าฉนั้น ส่วนหาญพรหมสะท้าน ก็เมื่อไหว้พระยาบรมไตรโลกทุกประการหั้นแล ๆ พระชาติไต่บรมไตรโลกราชใส่ใจว่า เจ้าพระชาติโลกราชหื้อพลศึกเมืองเหนือแท้ใน ปีเมืองเป้าไต่กับอินทราชาผู้ลูกจึงเอาพลศึกขึ้นมา ว่าจักมาเอาเมืองเชียงใหม่ ก็มาทางละคร (ลำปาง) ขึ้นมาตั้งทัพอยู่ฟากน้ำแม่ราชธานีกล้าพลเจ้าพระยามหาดีโลกราชเอาพลศึกชาวเชียงใหม่กับชาวต่างเมืองไม่ตั้งทัพยังต้นเขาด่าขยามนั้น เสนาอำมาตย์ทั้งหลายไปทันเจ้าพระชาติโลกราชเป็นต้น แล้วเจ้าพ่อทั่วบุญเรื่องตนอันกินเมืองเชียงรายหนึ่ง เจ้ายอดเมืองตนหลานอันกินเมืองแซ่สัก ๑ หม่นเป็งต้นเชียงหนึ่ง หม่นคำฟ้าหาญแต่ท้อง ขุนต่างเมืองทั้งหลายไปพร้อมทุกคนเป็นต้นว่า เจ้าพระยาสองแคว

ก็ไปตั้งทัพอยู่ที่หนึ่งประตูทัพที่พระยาสองแควอยู่นั้นมีหนองสองอันกับไม้ไผ่แวดรอบข้างในขณะนั้น พระยาบรมราชาใช้คนอุปนิภจิตต์มาดูหรือรู้ทัพเจ้าพระยาสองแควแล้ว พระยาบรมราชาว่าอันจักหือ คีกันก็แม่น พระยาสองแควนั้นแล ๆ ผู้ใดจักไปฝ่าทัพมันได้ชื่อว่าอัน เมื่อนั้นอินทราชาผู้ถูกพระยาได้ ๑ ขุนเปก (ขุนเพชร) จัดผู้กินเมืองกล้าแปง (กล้าแพงเพชร) หนึ่ง ขุนราชอาสาผู้กินเมืองสุโขทัยว่า ดูข้าทั้ง ๓ จักอาสาฝ่าทัพพระยาหาม จักรื่องนั้นหือได้และว่าอัน ยามเที่ยงกันเขาเอาริพลศึกไปจักฝ่าทัพ พระยาสองแควหือคนไปก่อนหน้ายังบ่ถึงทัพพระยาสองแควปุน ๘ พันวาหือยโคมไฟไว้ยังค่ำไม้ไว้แล้ว คักไปจักฝ่าทัพพระยาสองแคว พระยาสองแควรู้จึงหือห่างข้างเปกมหาปนาย (เพชรมหาปนาย) ออกอยู่ที่ประตูทัพล้านช้างอินทราชา อินทราชา—ไสข้างเข้าสู่มข้างพระยาสองแควยามเที่ยงกันพระยาสอง แควว่ามิงนี้ใครได้มาชนข้างกู อินทราชาว่า กูอินทราชาแล ๆ ว่าอัน พระยาสองแควผู้ตกหนอง ขุนเปกจัดข้าไสข้างเข้ามาจนข้างพระยาสองแควแลมข้างพระยาสองแควแทงข้างขุนเปกจัดถูกที่บ่ไฟ ผู้ตกหนองขุนราชอาสา ข้าไสข้างเข้ามาแลมพระยาสองแควไสข้างเปกมหาปนายเข้าสู่มข้างขุนราชอาสา เบ็งถอยหนีข้างเปกมหาปนาย พระยาสองแควดัดเข้าแทงถูกมชนข้าง ขุนราชอาสาผู้ตกหนอง เหล่านั้น พลยามนั้นในกาลยามนั้นเส็งเลือนันนักรพระเป็นเจ้าหือหา ๔ พันกุมกามและพุ่มตาแสรังถือ หมู่แห่อยู่แล้วก็หือเคาะฆ้องโย้งขอพลศึกเจ้าแซ่สักข้างมงคล หมันจำช้อยข้างขวัญเพชร พวกเจ็ด ข้างผู้เสนาข้างภูพาน หมันดั่งนครข้างไชยสงคราม รุดใหญ่ไล่หมู่อินทราชาแล้ว หือลุมยักกอง ยิงหน้าไม้ถูกชาวไตตายมากนักร พระอินทราชาถูกปืนกองที่หน้าผากหันลวดบัวอยู่หมันดั่งไล่ไปตัด หมู่ชาวไตขาดกลางชาวไตกุมปึกก่ากุมหมันดั่งหือบินเครื่องแดงออกนอกปุมชาวไตว่าหมู่ไหน หมันดั่ง จูชนออกมายามนั้นไปรุ่งแจ้ง เทียมด้นักฟ้าแมบลวดหันใส่หมันเด็กชายก็คักว่าชาวไต เด็กชายลุมยัก หมันดั่งว่าสู้อย่างยักกู กูหมันดั่งดาว่าอันแล้วพระยาสองแควกับหมันดั่งเป็นต้น รุดไล่ชาวไตหัก ไปกะจิงหมู่พระยาบรมราชาทั้งคนพระยาบรมราชาหันร้ายบ่คักจิงหือหุดเสตตสัตว์เส็งยุดถอยเท่าบ่ผ้อ หันโคมไฟพระยา เมื่อนั้นเจ้าพ่อท้าวบุญเรืองกับพระยาแซ่สักเข้าไปไหว้พระเป็นเจ้าดีโลกราชขอเอา ข้างแห (ข้างดู) ในตัวช้อเก๊าเท๊า ๑ ตัว ช้อบ้านชมพู ๑ จักขี้ไล่เอาพระยาบรมไตรโลกดวงได้ว่า ฉนั้น พระยาดีโลกราชว่าเชื่อเจ้าทั้ง ๒ ยังเป็นลูกเป็นหลานกูด้วยเชือบไชชนศึกสักเทือชาติ ท้าว นี้เขาบ่ได้ตีหมันดั่งกลองบ่ควรรจักตั้งอยู่เชื่อเจ้าป้อยจักไปอย่าเอาหมู่พระยาบรมไตรโลกทั้งกันนี้บ่ค้ออย่า ไปเขาจักรีเอาด้วยอุบายค้าย บัดนี้พลศึกพระยาได้มามากนักร แก่คี่หลัดค้าย จักเอาเข้าด้วยง่ายบ่ได้แล ๆ หมันดั่งจิงแตงริพลศึกหือค้อหลังปุน ๔ พันคนหือแตงจักเกิดไม่ลากไป หือเท่าฟ้าอันหนึ่ง หือเอาเข็ง ข้างกับจองวองข้างไปช้อมอยู่ ยังกุมแล้ว หมันดั่งหือเคาะฆ้องโย้งตีสะบัดไชยเป่าปุลลาทาปี่ค้อขอ พลศึกหือฝูงอยู่กุมไม้ สว่ายเข็งข้างต้อจอมองผู้เข้าไปโห่ร้องม้นนักร หมันดั่งแสรังร้องว่าเวย... เวย... ชาวไตสู้อยู่เยยะสังบ่หนีหมู่หลวงพระเป็นเจ้ากุมาทันบัดเดยวันสูตายเส็งแล ๆ ว่าอัน กันชาวไตได้ยินเขากี่หักคั้นไปหมู่พระยาหลวงไตลวดเล็กหักหนันบ่เส็ง หมันดั่งไล่ข้ามเขาพลึง ไปถึงเขาพลึงแล้วลงข้างนั่งอยู่หือเขาตัดหัวเอาหัวเอาตีนชาวไตนายข้างนายมา ตายมากนักร ชาวไต

ลวดดอยหนักนั้นนับเสียงหนึ่งแล ฯ ในปีกัดเหมาเดือน ๔ ศักราช ๘๒๑ พระเป็นเจ้ายกไปสองแคว พระยาไตเข้าไปอยู่เวียงเมืองสองแคว พระเป็นเจ้าไปขังไว้เมื่อนักพระยาจากันว่าพลพระเป็นเจ้าหนีหนีมาขังไว้เมื่อนักเราก็คือเป็นอันค่าย อันแก่นักเราก็คือเยี่ยะฤๅติจาแม่นพระนาไตรว่าพระเป็นเจ้ายาออกเท่าเอาเวียงเป็นเล่าเป็นโรงเทอะ ที่นั้นขุนเปกจึงขึ้นอาสาแก่พระยาไตฉนั้น ข้าขอฝ่าหมุ่ทัพพระเป็นเจ้าหนีหนีในคันทนขอแต่คนออกกับข้าปุ่น ๖ พันเทอะ พระยาไตว่าก็ดีแล ฯ ขุนก็จูงออกฝ่าทัพเทอะ เมื่อนั้นขุนรามเถารู้ข่าวจึงไหว้พระยาไตว่าพระเป็นเจ้าจุกหื้อขุนเปกจัดออกฝ่าหมุ่พระเป็นเจ้าหนีหนีหนีแท้หรือ พระยาไตว่ามีแท้ขุนรามเท่าว่าขุนเปกจัดนั้นมันกล้าแต่กำปากด้ายพระเป็นเจ้าห้อมันถือพล ๖ พันออกไปฉนั้น มันจักกันมาช่วยรักษาเวียงสองแควเจ้าบมีแล ฯ มันจักลวดพาคนร้องหนีไปตกเมืองโยธियाแล ฯ พระยาไตว่าแต่ก่อนขุนก็บ่ห้ามกุ ๆ ได้ว่าจึงห้ามจักหื้ออยู่บได้แล ฯ พระยาไตถูกใจจึงเอาคำหื้อเป็นรางวัลขุนรามเท่าลูกนั้นแล ฯ

ในคันทนนั้น ขามเที่ยงคันทนขุนเปกจัดมันจ้เรื่อร้องกันพันหลวง พระเป็นเจ้าตีโลกราชแล้วมันหื้อลอบกลองเป็นดั่งหมุ่หลวง พระยาไตกับอินทราชาล่องหนึ้นรุ่งเช้า พระเป็นเจ้าหื้อหาหมันดั่งมาแล้ว ถามหมันดั่งว่า มิ่งแต่ขุนผู้ใดไปรักษาทางนี้ปล่อยหื้อชาวไตล่องหนึ้นได้เอาเขามาจักกวักตาเสีย นับเสียงทุกคน หมันดั่งไหว้สาพระเป็นเจ้าว่าข้าแต่หมันห้า หมันตาน หมันเสิม หมันพวกทาน หมันเวียงดิน หื้ออยู่เฝ้าและขามชาวไตล่องหนึ้นนี้มันนักปานดั่งกำตาชาวไตก็บ่ฟายเรื่อสักเม็ด เข้าล่องพลหมุ่หลวงพระเป็นเจ้า เมื่อนั้นพระยาให้แหกออกหนีเจ้าพระยาตีโลกราชขอพลศึกไล่ชาวเราไล่ฆ่าชาวไตตายมากนักรุ่งเช้าหมันแล้ว จึงให้ร้องด้าย ผิพระเป็นเจ้ากวักตาเขาแหมนควักตาข้าเทอะ พระเป็นเจ้าก็รวดบ่ข่างว่าฤๅหนึ้นแล ฯ

ขามนั้นเจ้าพ่อท้าวบุญเรือง กับเจ้าพระยาแซ่สัก ข้าเจ้าทั้ง ๒ บังเกิดสุระภาวะกล้าหาญจักใครอาสาแก่บูแก่พ่อตนบ้อยบ่หื้อไป ข้าเจ้าน้อยใจนักจ่มว่าจักอาสาบ้อยบ่หื้อไปแหมนเมื่อนอนกับเมียอยู่ดึกกว่าฉนั้นหนึ้นแล ฯ เมื่อนั้นพระยาได้แหกออกหนีเจ้าพระยาตีโลกราช ขอพลศึกไล่ชาวไตฆ่าเราไล่ฆ่าชาวไตตายมากนักรุ่งเช้าหมันดั่งนกร ไหว้เจ้าพระยาตีโลกราชว่า บัดนี้พระยาได้หักหนึ้นไปตั้งทัพอยู่ริมแม่น้ำราชธานี มีคนตีปุ่น ๔ บันคนลานั้นเจ็บป่วยมากนักรุ่งเช้าข้าหื้อหมุ่มาทั้งหลายระวังแวดไว้เสียงแล้ว ข้าจักขอไปอยู่ตกแม่น้ำราชธานี กุมเอาพระยาไตหื้อได้ทั้งเป็นแล ฯ ว่าอัน เจ้าพระยาตีโลกราชว่ามันพระยาเราแพ้มันเท่านั้นมันก็อายเราแล้วหมันดั่งมิ่งอย่าไปเทื่อว่าอันแล้ว เจ้าพระยาตีโลกราชก็นำเอาริพลดอยมาเมืองเชียงใหม่ เลียงคูริพลทั้งหลายหื้อ รวงวัลแก่ขุนบ้านขุนเมืองทุกคนส่วนเจ้าพระยาสองแควหื้อเมืองงาวกาวเมืองแพร่ทั้งแคว้นทั้งกาว น่านเป็นของรางวัลแก่เจ้าพระยาสองแคว เหตุพระยาสองแควอาสาให้ชนข้าง ๓ ตัวหนึ้นแล ฯ

เมื่อนั้นอินทราชาลูกพระยาไตแยงแวนหันหน้าผากบ่าวบังเกิดความเคียดว่า เมื่อกูยังมีชีวิตตราบได้บ่ได้รับบ่ได้ฉนั้นพลศึกเมืองเชียงใหม่หื้อแพ้ บ่ยอมว่าอันแล ฯ ในปีเป็กยี่ (มะโรง) เจ้าพระยาตีโลกราชหื้อหมันคำฟ้าไสนา ปีกัดเหมาเจ้าพระยาตีโลกราชขอพลศึกไปเมืองโพง ขณะ

เมื่อเจ้าจ๊กไปนั้นหื้อไปถามหมื่นดงนกรว่าจูกัดไปศึก เมืองลือสั่งว่าชาวไตมาตักศึกในสี่มาเมืองพระ เป็นเจ้าหื้อได้แล ฯ ว่าอัน พระเป็นเจ้าตีโลกราช ก็ยอกริพลไปตักศึกเมืองลือแท้ เข้าปล้นเอา เมืองโพงบได้ ถอลงมาบ่ทันถึงเมืองเทอ พระยาไต บรมราชารู้ข่าวว่า เจ้าพระยาตีโลกราชไปตัก ศึกเมืองลือ จึงเอาริพลมาตักศึกเมืองแพร์ ข้ามเขาพลึงมามากนักหมื่นดงนกร รู้จึงยอพลศึกไป ต้อนรับฝูงเข้าหมื่นดงว่า เราสู้รบไวยเล่นเราจ๊กแต่กันเข็ชะดีแล้ว เข็ชะรบด้วยพระยาจึงแพ้เขาแล ฯ ว่าอัน เมื่อนั้นพระเป็นเจ้าตีโลกราช ถอลพลศึกแต่งเมืองลือลงมาถึงเชิงใหม่รู้ว่าพระยาไตมาตักศึก ในสี่มาบ้านเมืองแห่งตน หมื่นดงนกรไปต้อนรับรับผู้เป็นเจ้าก็เข้าเอาพลศึกไปตามหาหมื่นดงนกร แล้วก็รบกันกับพระยาไต พระบรมราชานั้นและหันพลศึกของพระเป็นเจ้าตีโลกราชแน่นหนานักบ่ อาจจ๊กต้านทานได้จึงถอลหนีลงไปหันแล พระเป็นเจ้าตีโลกราชเอาพลศึกไล่ตามไปบ่ทันพระยาไต พระเป็นเจ้าไปถึงเมืองชะเลียงว่าจ๊กเข้าปล้นเอาเมืองชะเลียง พระยาชะเลียงมีใจกลัวริพลพระเป็น เจ้ามากนักรวดออกตีกำแพง (ความเมือง) ขอบมาเป็นข้าพระเป็นเจ้าหันแล ฯ พระเป็นเจ้าเข้าหื้อ ปล้นเอาเมืองสองแควบได้ พระยาชะเลียงไหว้พระเป็นเจ้าว่าชาวเมืองบลาบพล (เมืองฝาง สวางค บური) วังเวียงสองแควเสียงแล้ว ดั่งพระเป็นเจ้าไปเอาเมืองบลาบพลก็ได้แล ฯ ว่าอัน พระ เป็นเจ้าหื้อหาลูกพระเป็นเจ้าคือพ่อท้าวเซียงรายมาว่า บัดนี้พระยาชะเลียง สุโขทัย ขวนเราไป เอาเมืองบลาบพลนาพ่อท้าวเข็ชะปลาขวนเราไปทุกเมืองเทอะ ลูกพระเป็นเจ้าไหว้ว่าข้าคนพลศึก พระเป็นเจ้าเป็นอันบ่ขล้าไชนัก ข้ามมาภายหน้าดูเขาหันผ้าปกหัวอยู่ทุกคนบ่ต้วงบ่ตึงดีหลัด้าย พระเป็นเจ้าว่าพ่อท้าวปล่อยตามใจไพร่ฉนั้น เข็ชะบ้านบ่เป็นเมืองและว่าอัน จึงหื้อพวกดาบไป เอาไฟลนตีคนดูทุกคน ผู้ใดขังต้วงได้หื้อไปตวยเราทุกคน คนทั้งหลายกลัวอาชฌาก็ลุดไปตาม พระเป็นเจ้าชุกคน วันนั้นและไปบ่รอดบลาบพลหน้อยมีลูกหญิงลูกชายชาวบลาบพล ๒ คนออกมาดำ หัวหมู่ชาวเรา ไปกุมเอาได้มาถวายแก่พระเป็นเจ้าหื้อถามว่าคนในเวียงบลาบพลมากน้อยเท่าใด ข้า ไหว้พระเป็นเจ้าคนอยู่ในเวียงนี้บ่ป้อบันแล ฯ ว่าอัน พระเป็นเจ้าก็รีบไปแท้ชาวบลาบพลยั้งก้อง หน้าลำแบ่งออกมามากชาวเราจ๊กเข้าไปจ้องบ่ได้ พระเป็นเจ้าจึงไปตั้งทัพอยู่ภายเหนือเวียง ๓ วัน จึงถอลคืนมาเมืองชะเลียงดั่งเก่า พระเป็นเจ้ารวดเอาพลศึกถอลมาเมืองเชิงใหม่ไว้หมื่นดงกับล้าม หมื่นเว็ชกอยู่รุ่งเมืองวันนั้นแล ฯ

ในปีลั่วงใต้ พระยาชะเลียงมีใจบ่ช้อต่อพระเป็นเจ้าแต่งหื้อมาชวนหมื่นดงไปเล่นไก่ หมื่นดงมาไหว้พระเป็นเจ้าว่าพระยาชะเลียงมาชวนข้าไปเล่นไก่ยังเมืองชะเลียง ว่าฉนั้น ยังจ๊กควร ข้าไปตีบ่ซาพระเป็นเจ้ารู้ว่าใจพระยาชะเลียงจ๊กบ่ช้อ จึงห้ามหมื่นดงว่า มึงอย่าไปเขาเข็ชะแก่มึง เหมือนดั่งพระยาแก่นท้าวเมืองน่านเกาะ หมื่นแปงพะขาวไปฆ่าเสียนั้นชา ลุนนั้น พระยาชะเลียง ซ้ำหื้อมาชวนทั้ง ๒ เทอเราพระเป็นเจ้าก็บ่ไป มาชวนแถมถ้วน ๓ หมื่นดงมาไหว้พระเป็นเจ้ายังเมือง เชิงใหม่ พระเป็นเจ้าว่าเกาะมึงไปฆ่าเสียด้าย ฯ หมื่นดงไหว้พระเป็นเจ้าว่าเขาจ๊กเกาะข้าไปเสี่ย

บได้เข้าจักไปฆ่าเขาแล้วจะตาย ๆ พระเป็นเจ้าว่าหมันดังเต็มใจก็ไปเทอะว่าอัน หมันดังก็ถือพลไปหมัน
 ป้าย เอาคนเข้าเวียงหมันหนึ่ง แล้วจึงแต่งห้อมหมันพวกทาน ๑ หมัน เวียงดิน ๑ หมัน ม้า ๑ หมัน เสิม
 ๑ หมัน ตามหนึ่ง ถอดาบกุมือ แล้วห้อมไปชุมนุมช่อนอยู่ยังเวียงชะเลียงชู่แห่ง ห้อมเขาตเหล็กไฟกับมุดทุก
 คน ลังกันว่าเสียงนั้นในเรือนพระยาชะเลียง ผู้ใดอยู่ไหนห้อมเขาเห็นชู่แห่งว่าฉันแล้ว หมันดังจึงจัดคน
 ชนเมื่อโรงพระยาชะเลียงปุน ๕,๐๐๐ คน ห้อมเขายืนอยู่บ่ห้อมหนึ่งสักคน บ่าวพระยาชะเลียงอยู่บ่ได้ลงหนี
 นับเสียง ยามนั้นพระยาชะเลียงนั่งอยู่จงยังกลางโรง หมันนครยืนอยู่จากกับพระยาชะเลียงว่าเจ้าพระยา
 หากยืนถ้อยขึ้นคำเมืองแก่กว่าจักเมื่อเป็นข้าพระเป็นเจ้าแห่งกู ก็พราหลายทีนั้แล้ว ทีนั้พระเป็นเจ้า
 ห้อมกูมาเอาพระยาเมื่อกับกูตาย ๆ พระยาชะเลียงกลัวหมันดังนั้นก็จึงว่าน้องจักเมื่อเป็นข้าพระเป็นเจ้ากับ
 พี่เราแล ๆ เท่าว่าน้องจักเข้ามือในแต่งดาหอบก่อน หมันดังว่าอย่าเมื่อกูพ้นเสียหาทำห้อมเมียเจ้าดาหอบ
 ออกมาเทอะหมันดังจึงว่าห้อมหมันมาหมันเสิม ห้อมไปติดประตูเวียงอยู่ชู่แห่งชู่ประตู เมื่อนั้นพระยา
 ชะเลียงจึงห้อมว่าชาวชะเลียงทั้งหญิงทั้งชายทุกคนว่าผู้ใดจักเมื่อเป็นข้าพระเป็นเจ้ากับกูผู้ใดจักอยู่ก็ห้อม
 อยู่เตอะ เมืองชะเลียงทั้งมวลนี้หากเป็นเมืองพระเป็นเจ้าตาย หมันดังก็เอาพระยาชะเลียงมาเชิงใหม่
 หั้นแล ๆ พระเป็นเจ้าก็ห้อมหมันดังกินเมืองชะเลียงบั้น หมันดังได้กินเมืองสองเมืองคือเมืองนครกับ
 เมืองชะเลียงวันนั้นแล ๆ พระยาชะเลียงมาเป็นข้าพระเป็นเจ้า พระเป็นเจ้าว่าบ่ช้อห้อมเอาพระยาชะเลียง
 ออกไวยังเมืองหางเมื่อลุนรวดตายยังเมืองหางวันนั้นแล ๆ เมื่อนั้นพระยาไต้บรมราชารำเป็งว่า พระยา
 ติโลกราชเสวยสมบัติในเมืองเชิงใหม่มีเดชานุภาพมากนั้ มีเสนาสุระโยธาทั้งหลายมวลเจียรยอม ผู้
 แก้วผู้หาญมากนั้ เมื่อกูยังมีชีวิตอยู่จักขอพลศึกไปรบพระชาติโลกราชนั้จักได้แล ควรกูห้อม
 ไปถือความเมืองฉนั้ไชยไมตรีห้อมติดต่อดีแล้ว กูจักออกไปบวชกระทำเนกขัมมบารมีไว้เมืองแก่ลูกกู
 อินทราชากรแล ๆ ว่าอันจักห้อมมาถือความเมืองหั้นแล ๆ หมันดังบ่ห้อมเอาความเมืองพระยาไต้
 บรมราชานั้ห้อมมาถือความเมืองบ่ได้ จึงใช้ราชทูตห้อมมาไหว้เจ้าพระชาติโลกราชขอเอาเครื่องบริวาร
 กับชาวเจ้าสังฆทั้งหลายห้อมไปบวชตนยังเมืองไต้หั้นแล ๆ

เมื่อนั้นเจ้าพระชาติโลกราชก็แต่งเครื่องสมณบริวารกับทั้งชาวเจ้าสังฆทั้งหลายหนอรัญญา
 วาสี ๑๒ คน เป็นต้นว่าพระเถรเทพกุลกับล้ามแขกห้อมไปบวชพระยาไต้หั้นแล ๆ กับแล้วพระยาไต้ก็
 ห้อมรางวัลแก่ล้ามแขกกับชาวเจ้าทั้งหลายแล้วก็ส่งห้อมมาเมืองเชิงใหม่หั้นแล ๆ บ่บานเท่าใดพระยาบรม
 ราชานบวชนั้นก็แต่งใช้มหาเถรคนหนึ่งชื่อโพธิสมภารเป็นราชทูตห้อมมาขอเอาเมืองชะเลียงห้อมเป็น
 เข้าปีนติบาตว่าฉันแล้ว ๆ เมื่อนั้นเจ้าพระชาติโลกราชรำเป็งว่า ถ้าอันนี้เป็นค่านักบวชด้วยฝ่าห้อมมา
 แห่งเราห้อมไปแห่งมหาเถรรัตนปราสาทแล้วห้อมชุมนุมชาวเจ้าอรัญญวาสีทั้งหลายชู่คนแล้วจึงห้อมราชนา
 มหาเถรคนหนึ่งชื่อโพธิสมภาร ไปพูดจากับด้วยชาวเจ้าทั้งหลาย เป็นต้นว่ามหาเถรเจ้าสังฆธรรมรัตน์
 แล้วเจ้าพระชาติโลกราชแล้วก็ห้อมเมืองทั้งหลายเป็นต้นว่า หมันเบ็งต้นเชิง ๑ หมัน หนึ่งแห่ง ๑ และ
 คนทั้งหลายห้อมไปพร้อม สังฆทั้งหลายจึงห้อมมหาเถรเจ้าคนชื่อโพธิสมภารไปเล่ากิจจกคดีความทั้งมวล
 อันพระยาไต้บวชแล้วห้อมมาขอเมืองชะเลียงห้อมเป็นค่าเข้าปีนติบาตนั้น มหาเถรเจ้าคนชื่อว่า สังฆธรรม

รัตน์ ได้ยินคำอ้อนนั้นจึงว่ากับท่านเถระเจ้าโพธิสมภารว่าแต่ก่อนท้าวพระยาทั้งหลายละราชสมบัติเสียแล้ว ออกบวชในศาสนาก็ดีบวชเป็นฤๅษีก็ดี จับปล้ำมบริโภคด้วยราชศรีสมบัติบ้านเมืองบ่ห่อนมีแล ฯ ที่นั่นพระยาออกบวชแล้วบ่อยห้อมาขอเอาบ้านเมืองฉนั้นบ่ควรแล ฯ อาวุโส เจ้าจูงเมื่อบอกแก่พระยาตนออกบวชนั้นทุกประการเตีอะ ว่าอันแล้วก็หื้อท่านแก่ท่านเถระโพธิสมภารแล้วก็สั่งหื้อเมื่อกับล้ามแขกหื้อเมื่อบอกแก่พระยาตนออกบวชนั้นทุกประการนั้นแล ฯ ราชานักบวชได้ยินคำอ้อนนั้นก็ไว้ในใจก่อนนั้นแล ฯ อยู่บ่นานเท่าใดได้ข่าวว่ามีม่านตนหนึ่งรุกแต่เมืองพุกามมาอยู่เมืองตะนาวศรีรัฐศัพท์ลสืบประคุณมากนักราชนักบวช หื้อไปราชนามา เลียงดูหื้ออ้อมด้วยโภชนะอาหารแล้วก็ทำปฏิสันถารกับด้วยช้ม่านตนนั้นแล ฯ และรู้ว่าช้ม่านตนนั้นรู้ยังสาตรเภท จึงบอกยังเหตุการณ์ อันเมืองเชียงใหม่มีเดชอนุภาพตนหากไปพองเอาบได้นั้นแก่ช้ม่านช้ประการก็มีวันนั้นแล ฯ ราชสังวรณา จตุตถกัณตัง นิฐิตังแล้วแล ฯ

(จบผูกที่ ๔)

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ผูก ๕

โตเถโร ปุจสันติ ฯ ในกาลนั้นส่วนว่าชี่มานตนนั้นก็ถามคูดังกระบวนสถฐานยังเมืองเชียงใหม่ มันตั้งอยู่เป็นดั่งฤๅ ราชนักบวชจึงหื้อหาหาญพรหมสะท้านมาบอกกล่าวแก่ชี่มานั้นแล ฯ หาญพรหมสะท้านว่ายังมีไม้ไคร้ต้นหนึ่งเป็นศรีเมืองตั้งอยู่เหนือสถาน แห่งเมืองและว่าอื่น ฯ ชี่มานจึงว่า ทรายใดไม้ต้นนั้นบ่ฉิบหาย เสวยเมืองเชียงใหม่ก็ยังมีเดชะอนุภาวะมากนักแล หาญพรหมสะท้านกล่าว ว่า ฝ่อนจักหื้อคำพันหนึ่งเป็นของจ้างแก่เจ้ากู หื้อไปกระทำหื้อไม้ต้นนั้นฉิบหายเสีย ยังจักได้บ่จา ชี่มานว่า เราอาจจักกระทำหื้อต้นไม้ต้นนั้นฉิบหายได้ชาแล ฯ ว่าอื่น หาญพรหมสะท้านก็จึงไหว้ราชนักบวชก็จึงเอาคำพันหนึ่งกับเงิน ๓๐๐ กับผ้าจิวรสองคูไปหื้อเป็นค่าจ้างแก่ชี่มาน ฯ ได้ค่าจ้างแล้ว ก็คืนเมื่อเมืองพุทกามแล้วมาทางเมืองหงสาออกมาเมืองกว้าง ขึ้นมาด้วยลำดับต่อเท้ารอดเมืองเชียงใหม่มาจอดอยู่วัดนันทารามก่อนนั้นแล ฯ

เมื่อนั้นพันคราวอายเข็ชรย่อมาหื้อทานรักษาศีลฟังธรรมยังวัดนันทาราม รู้ว่าชี่มานพุทกามรู้ศาสตร์ศิลป์ดีนัก มันจึงมาไหว้พระชาติโลกราชทุกประการ พระชาติโลกราชจึงหื้อนักปราชญ์หมอโหราทั้งหลายไปตามด้วยหนังสือแล ฯ โจทนา ด้วยศาสตร์ศิลป์แห่งชี่มานตนนั้น ชี่มานก็แก้หนังสือได้ทุกกัมภีร์แล้วก็สำแดงศาสตร์ศิลป์สืบพระคุณ (สรรพคุณ) อันเป็นสาระคุณหื้อเชื่อทุกประการ นักปราชญ์กับหมอโหราทั้งหลายก็มาไหว้พระชาติโลกราชทุกประการ เจ้าพระชาติโลกราชว่าท่านรู้ศาสตร์ศิลป์สืบพระคุณอันดีแท้ดั่งนั้นดีนักแล้วอื่น จึงหื้อพันคราวอายไปสร้างกุฎิโรงในอารามน้อย ฟากทางไปหามหาโพธิ์เบืองใต้ หื้อชี่มานอยู่หั้นก่อนแล ฯ

ถัดนั้นบ้านเมืองมีเหตุเยื้องใดก็หื้อไปถามเถรพุทกามตนนั้น ท่านก็บอกหื้อกระทำสวดสะดี (สวดดี) ทุกประการนั้นแล ฯ

แต่นั้นไปหน้าฉันใดจักวุฒิกลับบ้านเมืองยิ่งกว่าเก่า ชี่มานตนนั้นก็ทำชื่อนั้นแล ฯ อารามน้อยนั้นลวดปรากฏได้ชื่อว่า วัดพุทกามมาต่อเท้าบัดนี้แล ฯ

ชี่มานตนนั้นมาอยู่ในเมืองเชียงใหม่นี้ เคยปรากฏว่าเถระพุทกามมั่งลุงหลวงหั้นแล ฯ

เมื่อนั้น เจ้าพระชาติโลกราช จึงใช้หมื่นช้าง หมื่นกุมกาม พันเทพคุณ ล่ามแขก หื้อไปถามเถรพุทกามมั่งลุงหลวงว่าแต่ศาสตร์ศิลป์สืบพระคุณอันเจ้ากูรู้มาสำแดงในบ้านเมืองเรานี้คูดังจำเริญชื่อนั้นทำศาสตร์ศิลป์คุณอันจักหื้อจำเริญแก่บ้านเมืองพินักเชียงใหม่ ยังมีมากด้วยประการฉันใด ส่วนตนเราอันเสวยเมืองเชียงใหม่ จักมีเดชะอนุภาพทั่วไปในศักกละชุมชนภูทิวปชฺเมือง อันหนึ่งวิธกรรมอันกระทำด้วยตนเราหื้อมีอายุหมื่นยืนยาว อยู่สุขสวัสดิ์ด้วยประการฉันใดเยี่ยงหื้อมหาเถระพุทกามมั่งลุงหลวงกล่าวแก่เราทุกประการเถิดว่าอื่น หมื่นช้างกุมกามกับพันเทพคุณ ล่ามแขกก็ไปปฏิสนฐานด้วยเถรพุทกาม ถามดูศาสตร์ศิลป์สืบพระคุณดั่งว่านั้นทั้งมวลชื่อนั้น ที่นั้นเถระพุทกามมั่งลุงหลวงว่า

ศาสตรคุณอันห่อหุ้มจำเริญแก่บ้านเมืองและห่อพระยาเจ้าตนเสวยเมืองมีเดชานุภาพปราบชมพูทวีป
ทั้งมวลเป็นดังพระยาธรรมอโศกราชมีอายุหมื่นยืนอยู่สวัสดิ์ เราก็ยังได้รู้ได้เรียนมาดีแล เท่าที่กรรม
อันนั้นเป็นทุกกระกรรมกระทำยากนักพิว่สมเด็จมหाराช ว่าแม่นยากเท่าใดก็อาจจักกระทำได้แท้
เราก็จักกล่าวห่อเมื่อทุกประการ พิว่บ่อาจกระทำได้เราก็บ่ควรตำแดงได้แล ฯ

หมื่นข้างกุมกามกับพันเทพคุณและล้ามแขก ก็มาไหว้เจ้าพระยาดีโลกราชทุกประการ
เจ้าพระยาดีโลกราชว่า กรรมอันควรกระทำนั้นแม่นยากเท่าใดก็ดี ภูหากจะรู้ในราชหรรษัชาแล ฯ
เมื่อนั้น หมื่นข้างกุมกาม กับล้ามแขกก็ไปบอกแก่เถระพุกามมั่งลุงหลว้างว่า พระเป็นเจ้าก็อาจกระทำ
ได้ทุกประการแล เจ้ากุงกล่าววิธีอันกระทำนั้นทุกประการเถอะ ว่าอัน เถระพุกามมั่งลุงหลว้างจึง
กล่าววิธีกรรมว่าดังนี้ ส่วนเมืองพิงก์เชียงใหม่นี้ ศรีอยู่สถาน ควรตั้งนิเวศน์ในสถานทีนั้น เท่าที่จักได้
ข้าม คือ กับประการเวียงภายในจึงถูกลักษณะอันเป็นสิ่งลักษณะและอันจักห่อเสียวที่ภายในภายใน
นอกห่อราบเพียงเรียงงาม แม่นไม้ใหญ่ก็ตัดต้นพร้าวต้นตาลก็ตัดห่อตัดห่อขุดเกล้ารากลอกเสียว ห่อราบ
เพียงดีแล้วจึงตั้งราชมณเฑียรในที่นั้น ห่อเอาไม้แฉะไม้คู้มาเป็นเสามงคลเป็นคู้กันนอกกว่านั้นไม้อันจัก
ควรห่อแล้วในราชมณเฑียรหอนอนจงเอามากระทำตามใจมหाराชเถิด ทีนั้นควรเป็นคามเขตตั้งคุ่มน้อย
หอนอน และโรงช้าง โรงม้า เราหากจักไปชี้ที่เป็นมงคลชาแล้วอัน ทีนั้นหมื่นข้างกุมกามกับพันเทพ
คุณและล้ามแขก ก็มาไหว้เจ้าพระยาดีโลราชตามคำเถระพุกามมั่งลุงหลว้างขุประการ

เจ้าพระยาดีโลกราชได้ขึ้นข่าวสารอันนั้นมีความยินดีมากนัก จึงห่อไปราชนาเถระพุกามมั่ง
ลุงหลว้างมาจอดอยู่วัดพราหมณ์ เพื่อจักห่อมาตุริรังสร้างบ้านอันใหม่ขึ้นแล แล้วเจ้าพระยาดีโลกราช
จึงห่อหาสิ่งเมืองเป็นต้นว่า หมื่นเกิง ดินเชียงหนึ่ง หมื่นคำพร้า หาญแต่ท้องหนึ่ง หมื่นล้ามหนึ่งกับทั้งพ่อ
เวียกทั้งหลายมาพร้อมทุกหมู่ ห่อไปขุดบ้างประการเวียงอันเจ้าพระยามังรายห่อก่อน นั้นเสีย แล้วห่อ
ถมเวียงห่อราบเพียงดีแล้ว ห่อไปตัดไม้โคจรต้นเป็นศรีเมืองเชียงใหม่มี่สาขาร่มกว้างงามนัก ห่อขุดเสียว
ทั้งเกล้าทั้งราก แล้วห่อเสียวที่ทั้งมวลห่อราบเพียงดีทุกแห่งแล้วเถระพุกามมั่งลุงหลว้างก็ไปชี้ที่ห่อตั้งคามเขต
และคุ่มน้อยหอนอน โรงช้าง, โรงม้า, ห้องหอดีทุกแห่ง แล้วจึงปลงสนามว่า ศรีภูมิขึ้นแล ฯ จึงห่อ
บ่องประตุเวียงดินชื่อว่า ประตุศรีภูมิแล้วก็ห่อแปลงขั้วศรีภูมิในปีนั้น

เถระพุกามมั่งลุงหลว้างว่าเราสร้างศรีภูมิแล้วบริบูรณ์ขุประการ เดือนใดวันใดดีจักกระทำ
อภิเสกมหाराชห่อปราบสักกระชมพูทวีปทั้งมวล อันหนึ่งบ้านศรีภูมิมีเดชะฤทธิหนัก ตั้งหอนอนทีนั้น
มีเดชะหนักเมื่อใดได้ขึ้นข่าวข้าศึกจักมาแต่ทิศไหนใด เท่าที่แต่งดอกไม้คันระของหอมไปตั้งไว้เหนือ
ราชอาสนาในหอนอนแล้ว ตบเสาในทิศหนั้น ข้าศึกหากจักพ่ายหนีด้วยเดชะนุภาพแห่งเสามงคลเดิม
นั้นชาแล้วอัน แต่สร้างบ้านศรีภูมิในปีดับแล้วได้ขুবหนึ่งจึงบริบูรณ์ในปีรายเส็ด ศักราชได้ ๘๒๘
ตัว เดือนวิสาขเพ็ญ เถระพุกามมั่งลุงหลว้างกับสิ่งเมืองขุนบ้านนายเมืองทั้งหลาย พร้อมกันอภิเสกเจ้า
พระยาดีโลกราชห่อมีเดชานุภาพจักห่อปราบทวีปเป็นดังพระยาอโศกรัทธิกรราชขึ้นแล แล้วจึงห่อเจ้า

พระชาติโลกราชขึ้นทรงสีกาก้า ลูกถือปราบไตรจักรและทรงเครื่องท้าวราชาสุบสอดมงกุฎเพ็ญดวง
ชื่อว่า พรหมเทศทรงเครื่องพะหนิมอาภรณ์งามล้วนล้วนขุประการ ขึ้นสู่ราชมณเฑียรในบ้านศรีภูมิ
เหมือนดังอินทราชิดีราช ขึ้นสู่เวไชยยันต์ปราสาทวันนั้นแล ฯ

ตั้งแต่ชั่มานตนนั้นได้กินจ้างพระยาไต้มาเมืองศรีเมืองแล้ว หอตั้งบ้านศรีภูมิเป็นที่อยู่เสีย
อุจจาระปะสาวะ ก้อมะละมุนทิลเหนือที่ศรีเมือง แรกแต่นั้นมาอันตรายข้อมเกิดแก่บ้านเมืองและ
ขัตติยชาติเสนาอำมาตย์ทั้งหลายเห็นแล ฯ

อยู่ไม่นานเท่าใดเจ้าแม่ท้าวหอมมุขใส่โทษแก่เจ้าพ่อท้าวบุญเรืองว่าบ่ดี เจ้าพระชาติโลกราช
ห่อเอาไว้เสียเมืองน้อยเมื่อลุนแม่ท้าวหอมมุขลักใจเจ้าพระชาติโลกราชห่อได้ฆ่าพ่อท้าวบุญเรือง ภายหลัง
จึงรู้ว่าหาโทษบ่ได้

ถัดนั้นหมันมาแก้วหาญด้นัก บ่มีโทษสัง ยังมีผู้หนึ่งชื่อว่า ร้อยงั่ว เขากับหมันมาผัดกันร้อย
งั่วแปลงหนังสือหมันมาบ่ช้อ จักเขยวคดแก่เจ้าว่าอัน แล้วร้อยงั่ว จำพวกน้อยไปลักเอาหน้าจิตหมัน
มา มา จักหนังสือแล้ว ห่อเอาไปทอดไว้จุ่มขุม ในกุ่มกายเหนือประตูเป็น พวกดาบไปเก็บได้อวายแก่
เจ้าพระชาติโลกราชเจ้า พระเป็นเจ้าห่ออ่านดูหนังสือ ว่าหมันมาบ่ช้อ จึงห่อเอาหมันมาไปฆ่าเสีย ภาย
ลุนรู้ว่าหาโทษบ่ได้ เจ้าพระชาติโลกราชกินแค้นใจมากนัก เลขปลงอาชญาไว้ว่า บ่ห่ออ่านหนังสือหาย
แต่นั้นมาต่อแก้บ่คืนแล ฯ

อยู่ไม่นานเท่าใด พระยาไต้บรมราชา ใ้ราชทูตเอาบรรณาการมาแลก เพื่อจักห่อรู้ข่าวสาสน์
ชั่มานพุกามมังคุดหลวงอันมาเมืองศรีเมืองเชียงใหม่เสียนั้น อันหนึ่งพระยาไต้บรมราชาจ้างผาส์ผู้
หนึ่ง ชื่อว่าทิพล่อง ห่อมาตุล่องเจ้าพระชาติโลกราชเสีย อันหนึ่งผิงยา ยังประตูเวียง ขุแห่งอันหนึ่งเจ้า
พระชาติโลกราชข้อมมีปกติด้วยราชเกียรติยศแก่แขกเมืองอันมาเฝ้ากันและสะกานบูจา (บูชา) ชาวใต้
ว่าเขารู้มายาเกียรติยศตนมากนัก

เจ้าพระชาติโลกราชจึงห่อหอบแค้นหนึ่ง หมอบ้านล่องหนึ่ง หมอจวงนะหนึ่ง หมอบอก
อาการชอน ถึงวันแขกจักเข้าวังจึงอุบายห่อตั้งโขงปราสาทห้องยังประตูชุประตู แล้วจึงเอาไม้เงินโรง
ผัดยสาวฝ้ายแล้วควาย โต้งขานรางหมู กุ่มดินบันได มาก่ายขวางประตูกายบนแล้วจึงเอาผ้าแดงห่อหุ้ม
เสียห่อดีแล้ว จึงห่อแขกลงช่วงประตูควานจำกายเหนือ เมื่อนั้นผาส์กับชาวใต้ผู้หนึ่งจักรอดประตูโขง
ลงช่วงบ่ได้ เจ้าพระชาติโลกราชจึงห่อเอาเขาทั้งสองมาเขยนถามดู ผาส์ผู้นั้นบอกว่าพระยาไต้จ้างห่อ
เข้ามาผิงยาค่ายว่าอัน บ่เท่าแต่นั้นพระยาไต้ยังจ้างชั่มานตนหนึ่งชื่อว่า มังคุดหลวงโพ้นพันคำ ห่อมา
กระทำอุบายมังไม้ศรีเมืองเชียงใหม่เสียวว่าฉันนี้ จึงแสรังไซ้แขกมาดูอาการอันนั้น ผิงว่าชั่มานมังไม้
ศรีเมืองเสียบ่ได้ ห่อเอาคำกำจางพันนั้นคืนว่าฉันนี้

เมื่อนั้นเจ้าพระชาติโลกราช จึงห่อเอาชาวใต้ผู้นั้นไปต่อชั่มานตนนั้น มันก็ขานว่ามีบ่ได้เชิง
ได้สักคำ ก็ห่อต่อชั่มานตนนั้นก่อนเห็นแล ฯ วันลุนนั้นก็ห่อแขกไต้มา กันถวาชราชบรรณาการไซ
ราชสาสน์แล้ว ก็ห่อตั้งเข้าแก่แขกทั้งหลาย ขามขุ่มคำ อุปทูตบังเกิดโลกจิต ลักเอาขันคำใส่ถุงแล้ว
แขกทั้งหลายก็กราบไหว้พระชาติโลกราช แล้วหัวถุงออกหนีเมื่อ

เมื่อนั้นยังมีพราหมณ์ละกาผู้หนึ่ง ช่างแกงกินมันมาจัดแจงแก่พ่อครัวหอดังเข้า พราหมณ์ผู้นั้นหันอุปทูตลักเอาขันคำใส่ถุง มันจึงหื้อพวกดาบกับจ่าเส้อออกไปติดตามเอาขันคำกับอุปทูตมาสำแดงแก่เจ้าพระชาติโลกราช เจ้าพระชาติโลกราชจึงหื้อล่ามแขกกับหาลิบจ่าหล้า เอาผู้ลักขันคำไปสำแดงแก่ราชทูต มันก็ขานว่าบังเกิดโลกก็ได้ลักแท้แล้วอัน เจ้าพระชาติโลกราชก็ส่งแขกได้เมื่อตามโบราณนั้นหันแล ๆ ส่วนขี้มันตนนั้นก็เอาใส่ถุงนั้นก็หื้อตักแล้วหื้อเอาไปทอดคกน้ำเสี่ยยังแกงกอก (โยนกว่า แกงปอก) วันนั้นแล ฯ

ส่วนอุปทูตผู้ลักขันคำนั้น หมั้นดำพร้าอ้าย หื้อเอาไปส่งแพรพันแจ่ม ไปฆ่าเสี่ยหันแล กั้นแขกเมืองไปถึงแดนที่หมั้นดำพร้าอ้ายเจ้าไหว้พระชาติโลกราชหื้ออานัติแก่หาญเด็กชายคุมคนไปสองร้อยคนไปนั่งทางถ้ำที่แขกจ๊กไปถึงที่นั้น หาญเด็กชายออกอุบายฆ่าแขกหมั้นตายนับเสี่ยบ่เหลือสักคนหันแล ฯ

แล้วเจ้าพระชาติโลกราชหื้อขุดประตูทั้งสามก็ได้โหยาออก ๖ โห ซ้ำขุดท่ามกล่าวเวียงได้ออกโหหนึ่งเป็น ๗ โห แล้วก็หื้อเอาไปเผาเสี่ยยังหัวขัวเชียงคำ แล้วหื้อกวาดฝุ่นต๋าน้ำแม่ทะโรเสี่ยหันแลในวันนั้นแล ต๋านานเมืองเชียงใหม่กับเมืองไตเป็นมิตรกันบ่เป็นทุกข์หมั้นแก่นสักกาบแล ฯ

ทันจกจาดด้วยพระชาติโลกราชไปเมืองเงี้ยวฉนั้น ในปีเต่าสง่าศักราชได้ ๘๒๔ ตัว กำรอดผู้กินเมืองตูกตุ เมืองคำเผือกผู้กินเมืองเชียงทอง หื้อมาไหว้เจ้าพระชาติโลกราช ขอหื้อไปเอาเมืองนายพระเป็นเจ้าหื้อท้าวยอดเชียงรายผู้เป็นหลาน ก็ว่าลูกท้าวบุญเรือนั้น กับขุนต่างเมืองกับพลศึกไปตูกตุเมืองนาย ไปถึงที่หนึ่งชื่อว่า ดอยม้าเต่า เจ้าเมืองนายหื้อเงี้ยวไปตั้งทัพอยู่ที่ดอยม้าเต่ากล้านั้น เจ้าพ่อท้าวยอดเชียงรายวกได้เงี้ยวพ่ายหนีไปเมืองนาย พระเป็นเจ้าติโลกราชรีบยกไปทันหลานพระเป็นเจ้าจึงยอศึกเข้าไปเมืองนาย ได้เจ้าเมืองนายซื้อเงินปองฟ้าลกลอบหนีไปล้อยู่เมืองหนองบอนพระเป็นเจ้าไปตั้งทัพอยู่ที่กลางภาคเมืองนายภายหลัง พระเป็นเจ้าก็หื้อหาเจ้าเมืองตูกตุกับเจ้าเมืองเชียงทองเข้ามาเฝ้า กั้นเจ้าเมืองตูกตุกับเจ้าเมืองเชียงทองก็เข้ามาไหว้ พระเจ้ากล่าวคำยินดีมากนัก พระเป็นเจ้าก็หื้อเจ้าฟ้าหัวเมืองทั้งหลายมานั่งพร้อมด้วยลำดับ เป็นต้นว่าเจ้าเมืองตูกตุ เจ้าเมืองเชียงทอง กับขุนเมืองทั้งหลายหื้อหนึ่งลุ่ม หื้อโอราทคำสอนแก่เจ้าเมืองและขุนเมืองเงี้ยวทั้งหลาย แล้วพระเป็นเจ้าก็ชักพลศึกไปเมืองหนองบอน ตามเอาเจ้าเมืองนาย เมื่อนั้นเจ้าเมืองนายกลัวแต่อาณาภทก็ออกมาไหว้พระเป็นเจ้าหันแล ฯ พระเป็นเจ้าก็เอาเจ้าเมืองนายมาหอกินเมืองนายเจ้าเมืองตูกตุก็หอกินเมืองตูกตุเจ้าเมืองเชียงทองก็หอกินเมืองเชียงทองดั่งเก่า พระเป็นเจ้าหื้อไว้ลำแบ่งและเมืองสองเล่มก้อง และเมืองและ ๒๐๐ เล่ม พระเป็นเจ้าคั้นมานอนบ่างข้าง มานอนบ้านโทก มานอนน้ำรำมานอนเชียงทองมานอนด้วยลำดับรอดเชียงใหม่.

พระเป็นเจ้าไปเมืองเงี้ยวบางนั้นได้เงี้ยว ๑๑ เมือง เมืองสุหน่ง, เมืองลาข่าหน่ง, เมืองจิดหน่ง, เมืองจางหน่ง เมืองกิงหน่ง เมืองลอกจอกหน่ง เมืองจำกาหน่ง เมืองของห้วยหน่ง เมืองหนองบอนหน่ง, เมืองสับบอหน่ง เขากันเป็น ๑๑ เมือง และเจ้าพระชาติโลกราชได้เงี้ยวมาเป็นข้อยปางนั้นตั้งหญิงทั้งชายโพ้น ๑๒,๓๒๘ คน เจ้าพระชาติโลกราชหื้อเอาเงี้ยวทั้งหลายผู้ได้มาเป็นข้อยนั้นแจกไว้ยังบ้านนาโก้น, พ่องอยู่เก่าช่อง พ่องอยู่เมืองพร้าว พ่องหื้อเป็นด่าง สืบต่อมาต่อเท่าบัดนี้ แล ฯ

ในปีถัดปี ศักราช ๘๓๒ ตัว พระเป็นเจ้ากับแม่ท้าวหมุกข์ไปเมืองปูนเมืองนายเล่า เจ้าเมืองนายชื่อว่า เงินปองฟ้า ห่อลูกมันมาไหว้พระเป็นเจ้าและถวายบรรณาการ หมั้นบุญเรื่องผู้กินเมืองเชียงรายได้ไปตายเสียในเมืองเงี้ยวปางนั้นแล ฯ

ถึงปีถุนันปีรุ่งหมาแม่ท้าวหมุกข์ตาย ปีเต่าส่ำไก่อยู่ป่าบสง่า ศักราช ๘๓๖ ตัวหมันดังผู้กินเชียงชั้นตาย เอาหมันแคว้นผู้กินเซ่หม่ม ไปกินเชียงจัน (เมืองลอง) แทนเอาหมันกองผู้กินเชียงเลื้อไปกินนคร (คือลำปาง)

ปีนั้นพระยาหลวงสุโขทัย เอาพลศึกมาปล้นเอาเมืองเชียงจันได้ นำหมันแคว้นผู้กินเมืองเชียงจันตาย ลวดได้เชียงจันคืนดังเก่า ยามนั้นหมันผู้กินนครไปรังเชียงจันออกหนีได้พ้นไป.

ในปีศักราช ๘๓๗ ตัว ปีดับเม็งรวายสัน เมืองเล่าเป๊กเส็ดในปีนั้น หมันดำพร้ากดสร้างมหาเจดีย์หลวง กลางเวียง

ถึงปีถัดปีศักราชได้ ๘๔๑ ตัว เดือน ๘ พระเป็นเจ้าติโลกราชเสด็จไปยatraไปพระจอมผางได้ ๒๗ วัน กินมาเวียงในปีเดียนั้นเดือน ๔ ออกเอาพลศึกไปว่าจักไปหลุมเมืองเงี้ยวเสียไปถึงเมืองหางแก้วเมืองขวา (ขวาหรือเซ้าคือหลวงพระบาง) รบแก้ว (ญวน) แก้วข้ามที่เมืองขวาจักมาถึงสี่มาแดนที่เมืองน่าน ท้าวขาก่าน ผู้กินเมืองน่านเอาพลศึกไปปูน ๔๐,๐๐๐ ต้อนรบแก้วชนะ ได้ฆ่าแก้วตายมากนัก ตัดเอาหัวมาถวายเจ้าพระยาติโลกราชแก้วเคียดปล่อย เจ้าพระยาติโลกราชจำซึ่งขุนทั้งหลายว่า แก้วหากเข้ามาสี่มาเมืองเราแท้ เราจักกระทำฉันทัดจ่า สิ่งเมืองขุนเมืองทั้งหลายพร้อมกันไหว้ว่าพระเป็นเจ้าฟ้องว่าจักเอาเชือกหนังผูกกับหางช้าง แล้วเอาท่อนค้อนยาวมา ผูกกับเชือกหนังแล้วหอบปล่อยช้างแล่นเข้าไป เกลาหมู่แก้วช้างแล่นค้อนอันนั้นหากกวัดแกว่งถูกหัวแก้วตาย หมู่แก้วหากจักพุ่งซาแล้วอัน ฟ้องว่าจักเอาเชือกหนังผูกกับอกช้างแล้วปล่อยช้างสองตัว ห่อเชือกหนังรัดหัวแล้ว ช้างหากจักไปเก้าย้ายแก้วตายว่าอัน ยามนั้นยังมีผู้หนึ่งเป็นพวกหน้าไม้ชื่อว่าหมันตุม รู้แต่งหน้าไม้ขายาว ๓ วา ปีนี้ใหญ่กำปลายหมันตุมผู้นั้นไหว้พระเป็นเจ้าหรือช่างผู้นั้นมาแปลงหน้าไม้บ่ทันแล้ว เมื่อนั้นฮ่อขุนหลวงพี่น้อง ไหว้พระเป็นเจ้าว่า แก้วปล่อยฉันทัดกับแก้วทั้งหลายรู้ภาษากันนา เพื่อข้าพี่น้องหากจักไปจำแก้วถอยหนีได้ด้วยอานุภาพพระเป็นเจ้าเป็นฤชาว่าอัน เจ้าพระยาติโลกราชว่ากันอันดีแล้ว จึ่งห่อขาพี่น้องไปจำแก้วตามภาษาเข้าเทอะ ว่าอัน จึ่งห่อรางวัลแก้อ้อขุนหลวงโพนพันเงิน แล้วห่อฮ่อพี่น้องข้เรือไปจำแก้วด้วยอุบายว่าฉันทัน .. ท้าวพระยาฝูงอยู่ที่ศวันตกเอริพลมาช่วยท้าวลานนามากันจักห่อท้าวขาก่านเป็นหัวหน้า มาเอาหมู่แก้วเราห่อตายนับเสียบ่ห่อ เหลือสักคนว่าอันฉันทัน บัดนี้ยังสั่งแต่งมามากคร้ามนัก อันหนึ่งเจ้าพลศึกคือเจ้าบัวสามก็ตายแล้ว เพื่อสุแสร์มาบอกค่าย ภูบ่ถอย บัดนี้ชาแล ว่าอัน ฯ แก้วได้ขึ้นค้ำอันนั้นกลัวตายมากนัก จึ่งถอยคั้นหันแล แล้วพระเป็นเจ้าก็เอารพลกินมาเชียงใหม่กันรอดแล้ว จึ่งห่อย้ายท้าวขาก่านไปกินเมืองเชียงราย ห่อหมันขาทับไปกินเมืองน่าน แทนวันนั้นแล ฯ

(* สวงน โขติสุขรัตน์ ว่าเชียงจัน คือเชียงชั้น จัน-ตะกั่ว หมายถึงว่า เมืองที่มีตะกั่วมาก นักประวัติศาสตร์ต่างท่านเขียนว่า เชียงชั้น ซึ่งผิด เชียงจันอยู่ในท้องที่ อ. ลอง จ. แพร่ มีแร่ตะกั่ว และแร่เหล็กมาก)

แล้วเจ้าพระชาติโลกราชรำเป็งว่าควรกู้อเอาแก้วอันได้มาเป็นข้อยนี้ ไปถวายแก่เจ้าลุ่มฟ้า และ ว่าอันจึงหื้อแต่งเอาข้อยไปถวายแก่เจ้าลุ่มฟ้าไหวเจ้าลุ่มฟ้าว่า แก้วเอาพลศึกไปตกเมืองล้านช้าง สองแสนรบชาวชนะแล้ว ข้ามเมืองล้านช้างมาตกสัมาแดนเมืองน่าน ลูกบับนาเจ้าท้าวลานนาจึงหื้อ ท้าวขาก่านผู้กินเมืองน่านมีพล ๔๐,๐๐๐ ออกตั้งเอาพลแก้วตายมากนักรู้ ท้าวขาก่านหื้อตัดเอาหัวมา ถวายแก่ท้าวเจ้าลานนาก็มากนักรู้ ได้มาเป็นข้อยก็มากนักรู้ เจ้าท้าวลานนาจึงหื้อดูขำเอามาถวายแก่เจ้า ลุ่มฟ้าตนเป็นใหญ่ค่ายว่าอัน เจ้าลุ่มฟ้าว่ากูบับฟังแล้วอัน เจ้าฝ่ายฟ้าเมืองแสไหวเจ้าลุ่มฟ้าว่า คำทั้ง มวลแม่นมีก็ดีบับก็ดี ก็เท่าดีถามข้อยผู้นี้ดูเดอะ เจ้าลุ่มฟ้าก็หื้อถามต่อปากข้อยดูแท้ ข้อยว่าพระยา แก้วดูขำแต่งพลศึกให้ไปหล่มเมืองล้านช้างโพ้นสามล้าน แต่งเจ้าบัวสามถ้อพลศึกไปตกเมืองล้านช้าง ส่วนเจ้าบัวสามกับท้าวขาก่านได้ฆ่าตายพลแก้วสามล้านนั้นท้าวขาก่านได้ฆ่าตายมากนักรู้เท่ายังเหลือเมื่อ บับป้อล้านได้ฆ่าแล้วอัน อันหนึ่งได้ดูขำมาเป็นข้อยก็มากนักรู้จึงได้ดูขำมาถวายแก่เจ้าลุ่มฟ้าฉนั้นแล้วอัน เจ้าลุ่มฟ้าจึงตบแขนร้องว่าเว่ยๆ ชาวเราเหย แต่ได้ลุ่มฟ้าเห็นอดิน กูก็ว่าเป็นผู้ชายผู้เดียวมีเดชะ อนุภาพปราบเมืองทั้งมวลค่าย บัดนี้เจ้าท้าวลานนาบ้อยยังเป็นผู้ชายมีเดชะอนุภาพแก้วหาญเป็นถ้วน สองกับกูฉนั้นอันหนึ่งเจ้าท้าวลานนามีบุญญาภิมากนักรู้ แม่นคนมีวิพลคนศึกมากนักรู้ เท่าใดก็ดี แสร้ง อุบายลำแดงว่ามีน้อย บับหื้อปรากฏแจ้ง เพื่อจัดแท้บ้อยได้พลศึกมากมีขำแก้วคนหาญก็มากนักรู้ อันกล่าวน้อยบ้อยมีมากหากเป็นกิจจะผู้มีบุญญาภิกล่าวแท้แล ว่าอันจึงหื้ออาชญาไว้ว่าแต่ันเมื่อหน้า อย่าหื้อใช้เจ้าท้าวลานนาแห่งเพียงเจ้าพลแสนหื้อหนึ่งเพียงเจ้าพลล้าน เจ้าท้าวลานนาเป็นผู้หนักผู้ใหญ่ อย่าหื้อหนึ่งเพียงคนใช้ท้าวพระยาต่างประเทศว่าอันแล้ว หื้ออาชญาแต่้มลายเจียไว้ยังหื้อเจียคำเหลือองว่า แต่ันไปเมื่อหน้า ภายวันตกนกนอนไว้เจ้าท้าวลานนาเป็นหนักเป็นใหญ่หื้อปล่าวเต็นท้าวพระยาผู้อยู่ วันตกนกนอน หื้อฟังคำเจ้าท้าวลานนาขุบ้าน ชูเมืองเดอะว่าอัน ภายวันออกหมอกดาวไว้กูจักเป็นใหญ่ จักปล่าวเตือนเขา ว่าอันแล้วเจ้าลุ่มฟ้าจึงใช้หื้อผู้ใหญ่ ๒ คนเอาลายจุมลายเจียมาเป็นแขกแก้วรอด เมืองเชียงใหม่มาเบิกบายสั่งเจ้าพระชาติโลกราช หื้อเป็นใหญ่แม้นว่าเสียนหนามศัตรูภายเจ้าลุ่มฟ้า หากบังเกิดมีหื้อเจ้าท้าวลานนาปล่าวเตือนท้าวพระยาทั้งหลายเอาพลศึกไประงับเสียวฉนั้น หื้อผู้ใหญ่ ทั้งสองก็เอาลายจุมลายเจียมาเป็นแขกแก้วรอดเมืองเชียงใหม่

ถึงวันดีเจ้าพระชาติโลกราชก็หื้อแขกห้อมากันหื้อผู้ใหญ่ทั้งสองจักนั่งตั้ง เมื่อเจ้าพระชาติโลก ราชเป็นดั่งหื้อผู้ใหญ่ได้ไปแขก แล้วนั่งตั้ง เมื่อท้าวพระยาผู้ใหญ่นั้นเจ้าพระชาติโลกราชจึงหื้อถามแขก ไปว่าแก่หื้อผู้ใหญ่ทั้งสองว่ามาแขกปางนี้หนักเป็นใหญ่กว่าทุกปาง เหตุว่าเจ้าลุ่มฟ้าหื้อหื้อผู้ใหญ่ ทั้งสอง เอาลายจุมลายเจียมาเบิกบายศรีกูหื้อเป็นท้าวหนักพระยาใหญ่ภายวันตกนกนอนไว้กูเป็นใหญ่ หื้อกูปล่าวท้าวพระยาทั้งหลายภายวันออกหมอกดาว ไว้เจ้าลุ่มฟ้าปล่าวเตือนเขาเจ้าลุ่มฟ้าหื้อกูเป็นใหญ่ เทียมเจ้าลุ่มฟ้าว่าฉนั้นดีหลดค่าย อันหนึ่งกูแต่งคนใช้กูไปเมื่อเจ้าลุ่มฟ้าท่านก็ยังหื้อคนใช้กูหนึ่งเพียงเจ้า พลล้านค่ายดั่งกูไปพร้อมเจ้าลุ่มฟ้ายังเมืองวิเทหะฉนั้น จักหื้อกูหนึ่งเพียงใจจา หื้อหื้อทั้งหลายรำเป็งคูก่อน

จ๊กหรือเซอทั้งสองนั่งเพียงกุแท่ กูบ็อยจ๊กปล่าวเตอนท้าวพระยาทั้งหลาย อันอยู่ดวยวันตกนกนอนได้ตั้ง
 ๗๗ ข้อทั้งสองหากเอาอาชญาเจ้าลุ่มฟ้ามาเบิกบายศรีกูหือเป็นท้าวหนักพระยาใหญ่ แล้วข้อทั้งสองบ็อย
 จักรัดม้างอาชญาเจ้าลุ่มฟ้าเสียฤว่าอัน

ฮ้อผู้ใหญ่ได้ยีนคำเจ้าพระยาติโลกราชกล่าวคำอันหนักอันใหญ่ยีนจ๊กนั่งเพียงเจ้าพระยาติโล
 ราชบ่ได้ เท้าหงายหน้าเมือบนแล้วกล่าวตามภาษาฮ้อสี่ล้า จึงปล่าวคำอันฮ้อผู้ใหญ่ว่าเจ้า
 พระยาลานนาารู้หลวกหนัก เท้าเว้นไว้แต่เจ้าลุ่มฟ้าตนเดี่ยวท้าวพระยาต่างประเทศบ่อาจจ๊กแตกเทียม
 ไปได้สักตนแล้วอัน ฮ้อผู้ใหญ่ทั้งสองจึงลงคำ ว่า เจ้าท้าวลานนาจ๊กแต่งท่งเผื่อข้าเพียงใดก็ตามเทอะว่า
 อัน เจ้าพระยาติโลกราชฮ้อเอาสะลี (ฟูก) กมสูงกับปลาย ๔ นิ้ว มาฮ้อผู้ใหญ่ทั้งสองนั่งยังช่วงกัน
 พระยาติโลกราชเห็นแล อยู่เดือนปลาย ๑๕ วัน ฮ้อผู้ใหญ่ทั้งสองก็อำลาเจ้าพระยาติโลกราชเมือเห็นแล

อยู่บ่นานเท่าใดเจ้าลุ่มฟ้าก็ฮ้อถึงท้าวขาก่านฤว่า แก้วหาญรักใคร่หันรูปกายท้าวขาก่านว่า
 ฉนั้น จึงฮ้อฮ้อผู้ฉลาดมาแถมเอารูปท้าวขาก่านมาด้วยอิริยาบถทั้ง ๔ เมือไว้ยังหือเจ็ยคำเหลือองสืบมา
 ต่อเท่าบัดนี้แล ฯ

ถัดนั้นอยู่บ่นานเท่าใดเจ้าลุ่มฟ้าใช้ฮ้อผู้ใหญ่สองคนมาถามเอาเส้นกึ่งข้อ กั้นเจ้าพระยา
 ติโลกราชบ่ฮ้อกล่าว ว่า แต่ก่อนเจ้าลุ่มฟ้าหากฮ้ออาชญาตแต่งลายจุมลายเจ็ยมาไว้แก่ท้าวทิววันตกน
 กนอนไว้ฮ้อกุปล่าวเตอน แม้นข้าศึกศัตรูกับเจ้าลุ่มฟ้าหากมี ฮ้อกุเอาข้าแก้วคนหาญแห่งกุไปรับเสีย
 ว่าฉนั้นเส้นกึ่งข้อกั้นเจ้าลุ่มฟ้ามีเท่าใดก็กูรู้จ๊กเอาเลียงนายข่างนายม้างข้าแก้วคนหาญแห่งกุ ชุมไป
 อาษาแก่เจ้าลุ่มฟ้าแล ฉนั้นเอาเส้นกึ่งข้อกั้นแท้ก็จ๊กฮ้อแล ฯ เท้าว่าเสียนหนามศัตรูเจ้าลุ่มฟ้าหากมี
 กูกีบฮ้อไปรับแล้ว ข้อทั้งสองเยะเมือบอกแก่เจ้าลุ่มฟ้าคูก่อนเทอะ ว่าอันฮ้อผู้ใหญ่ทั้งสองก็เมือ
 ไหวเจ้าลุ่มฟ้าบอกอาการทั้งมวลตามดั่งเจ้าพระยาติโลกราชหากสั่งทุกประการเจ้าลุ่มฟ้าจึงว่า ในได้ฟ้า
 หนือดินหากผู้เป็นแก้วหาญศึกเสมอดั่งเจ้าท้าวลานนามีสักคนแล ผู้ใดอย่าดูหมิ่นดูแควนว่าท้าว
 ลานนาบ้านน้อยเมืองน้อย อย่าใส่ใจว่าอัน เมืองลานนามีเท่าใดก็กูไว้แก่ท้าวลานนา ฮ้อเลียงข้าแก้ว
 ข้าหาญไว้อาษา แก่เราเทอะว่าอัน เจ้าพระยาติโลกราชร่าเบ็งว่าเจ้าลุ่มฟ้าบ่เอาเส้นกึ่งข้อกั้นแห่งกุนั้น
 ควรแต่งบรรณาการไปถวายแก่เจ้าลุ่มฟ้าแล้วอัน จึงฮ้อแต่งราชบรรณาการ ๔ อย่าง ก็อ่างาข่าง
 เกล้าล้า (๕ ล้า) ผ้าหม่าน ๕ ผืน ผ้าไทย ๕ ผืน นอ ๕ ยอด เห็นแล ฯ

ในปีกุดใจ ศักราช ๘๔๒ ตัว เมืองเชียงใหม่วุฒิจำเรญด้วยเจ้าของสมบัติชินบานสุขเกษม
 หนัก เจ้าพระยาติโลกราชฮ้อหมิ่นคำพรวดรังจัดเอาเช่าเมืองบึง และเช่าต่างเมืองได้ดาคำ ตาเงิน
 ตาเบ็ย ส่วยไรมาเข้าราชโกฏีมากหนัก ถึงปีรุ่งเบ้าศักราช ๘๔๓ ตัว ฉลองมหาเจดีย์หลวง

ปีเต้ายี่หมิ่นคำพรวดควายเอาไปไว้เสียขวมได้ (อ. แม่สะเรียง จ. แม่ฮ่องสอน) ปีกำเหมา
 เดือน ๗ แรม ๒ ค่ำ หมิ่นจำไตควายในปีเดียนั้น เดือนเจ็ยหมิ่นดินเชียงขุนหลวงอ้ายปีกำบสี่ อยู่
 สบายปีดับใส่เจ้าพระยาติโลกราชฮ้อสั่งเมือง หมิ่นหลวงเชียงหน่ง หมิ่นคำพรวดอ้ายหน่ง หมิ่นจำคำ
 น้อยหน่ง ใส่เครื่องมหาเจดีย์หลวงด้านหนือ

ในปีเดิวนั้น ข้าลัวะเอาพลศึกมารบเอาเมืองของพระเป็นเจ้าห่อหม่นจำคำน้อยไปไล่ข้าลัวะหนีไปอยู่เชียงรุ่ง หม่นจำคำน้อยไปปล้นเอาเมืองเชียงรุ่งได้ พระเป็นเจ้าห่อหม่นดำพร้าอ้ายไปช่วยข้าลัวะปล่อยข้างน้ำมนออกมาเกล้าหมู่ หม่นดำพร้าอ้ายห่อรุ่มก้อง ยิงข้างตัวนั้นตาย หม่นดำพร้าอ้ายเข้าปล้นเอาเมืองเชียงรุ่งได้แล้วคืนลงมา

ในปีเดียวดับไสนั้น พระยายศราชได้มาสืบไมตรีราชทูตอุปทูตมาแขกเจ้าพระยาติโลกราช บ่หื้อ ก็น้อย ๑๓ วันแขกลาเมื่อ หม่นดำพร้าอ้ายอ้ายดีหื้อลูกบ่าวแห่งตนไปนั่งถ้ำที่ท่าเรือรุมฆ่าแขกตายเสียสิ้นแล ฯ พระเป็นเจ้าห่อหม่นดำพร้าอ้ายไปเลียบด่านเดินเขาไปขึ้นเอาลานชาวดัมาเลียบด่านพบชาวเราอันขึ้นลานลวครบกันทันนั้น พระเป็นเจ้าห่อหม่นอ้ายนครลงไปช่วยพันพวงตุมารบชาวได้ขังเมืองเดิน ชาวได้จึงหักหนีไปสิ้นแล ฯ

ปีรวายสง่า ศักราช ๘๔๘ ตัว ชายใต้เอาพลศึกมาเมืองกับมาเมืองหิน ลูกพันนาเมืองนำนชาวดัได้ฆ่าหม่นกับหม่นหินตาย พระเป็นเจ้าติโลกราชเสด็จยาตราไปถึงแม่ทา ขุนเมืองนำนห่อหม่นหนังสือมาไหว้พระเป็นเจ้าว่าศึกถอยแล้ว พระเป็นเจ้าเลยคืนมาเมืองเชียงใหม่ในปีรวายสง่านั้น

เมื่อพระเป็นเจ้ามารอดแล้ว จึงหื้อขุนไปร้องนคร ๘ คน คือหม่นดำพร้าอ้ายหนึ่ง หม่นจำคำน้อยหนึ่ง หม่นเจ็ดข้างผู้กินเมืองเชียงแสนหนึ่ง หม่นมะละผู้กินเมืองเชียงรายหนึ่ง หม่นมหินทผู้กินเมืองฝางหนึ่ง หม่นพร้าวหนึ่ง เขาพร้อมกันตั้งอยู่สบต้อย ดังหม่นเชียงรายหนึ่ง หม่นพร้าวหนึ่ง หม่นเชียงเรือหนึ่ง หม่นจำคำน้อยหนึ่ง เขาพร้อมกันบ่ซ้อ เขาจำกันว่า จักค้าหม่นเวียงดินเป็นพระยาเขาอุบายดูใจหม่นดำพร้าอ้ายบ่พร้อม มันจักปองฆ่าหม่นดำพร้าอ้ายเสีย หม่นบองลูกเขย หม่นพร้าวรู้คำแจ้งจึงหื้อกับประตูเวียง เอาข้างกำแพงประตูเวียงไว้ทุกประตู หม่นจำคำน้อยรู้จึงหนีไปถึงมหาเถรเจ้าตนป่าแดง พระเป็นเจ้าเลยหื้อเอาเขาไปพร้อมกันยังป่าแดง หื้อนักปราชญ์ไป ๓ คน โพน ล่ามแขก กัสปะหนึ่ง บันเชิงอุปถัมภ์หนึ่ง หม่นสมังตละหนึ่ง พันว่าแก้วหนึ่ง บันจัตน้อยหนึ่ง ไปไต่คำเขาดูพิจารณารู้แจ้งว่าโทษมีแท้กา พระเป็นเจ้าหื้อพันล่ามแขกเอาหม่นมะละเชียงรายไปฆ่าเสีย หื้อพันล่ามแขกกินเชียงรายแทน หื้อล่ามบุญเอาหม่นพร้าวไปฆ่าเสีย หื้อล่ามบุญกินเมืองพร้าวแทน หื้อล่ามกำน้อยเอาหม่นเชียงเรือไปฆ่าเสีย หื้อล่ามกำน้อยกินเชียงเรือแทนหม่นจำคำน้อยโทษแควนเบาไปพึ่งมหาญาณเถระเจ้าป่าแดงเถระเจ้าขอลวดบ่ฆ่าเสียแล ฯ

ถึงปีเมืองเม็ด ศักราช ๘๔๘ ตัว เดือน ๘ ออก ๓ ค่ำ วันอาทิตย์ยามละแหลรุ่งเจ้าพระยาติโลกราชสวรรคต และเจ้าพระยาติโลกราชกินเมืองได้ ๔๔ ปี อายุได้ ๗๘ ปี และนับแต่เจ้าพระยามังรายมาถึงเจ้าพระยาติโลกราชได้ ๑๐ ชั่วราชวงศ์

เจ้าพระยาติโลกราชมีลูกชายคนหนึ่งชื่อพ่อท้าวศรีบุญเรือง พระยาตนพ่อหื้อกินเมืองเชียงราย กระทำผิดอาญาพ่อตนเอาไปไว้เมืองน้อย เจ้าพ่อท้าวบุญเรืองมีลูกชายหนึ่งชื่อว่า พ่อท้าวยอดเชียงรายราชบุตรตนนี้เกิดปีรวายใจ ศักราช ๘๑๘ ตัว อายุได้ ๓๒ ปี ได้เป็นพระยาแทนเจ้าพระยาติโลกราชป่ตน ในปีเมืองเส็ด ศักราช ๘๔๘ ตัว เดือน ๘ เพ็ญเม็งวันจันทร์ไทยรวายสง่าเจ้าพระยายอด ฯ

ตั้งแสนจู้หอเป็นเจ้าแสน หอกกลางเชียงเป็นหมื่นสามล้าน เสนาหมื่นจำ หอเป็นหมื่นอาจกินนคร
เจ้าพระยาขอด ๆ มีนางราชเทวีผู้หนึ่ง ชื่อว่านางโป่งน้อยมีรูปงามนัก เจ้าพระยาขอดมีลูกกับนางโป่ง
น้อยเจ้าราชบุตรเกิดปีเต้ายี่ ศักราช ๘๔๔ ตัว ชื่อว่าเจ้ารัตนราชบุตร อายุได้ ๑๔ ปี เป็นพระยาในปีดับ
เหมา ศักราช ๘๕๗ ตัว เดือน ๗ เพ็ญ เม็งวันอาทิตย์ไทยเป็ยกี่ปรากฏชื่อว่าภูตาริบดีราช พระยาแก้วแก้ว
แล ๆ ท้าวขอดเชียงรายตนพ่อเสวยเมือง ๕ ปี เอาไปไว้เสยชะวาด (เมืองจวาด) เมืองน้อย เจ้าพระยา
แก้วภูตาริบดีราชเจ้าได้เป็นพระยาแล้ว เจ้าก็กระทำบุญเป็นต้นว่า ห่อสร้างบุปพารามแล้วไปอาราธนา
มหาสังฆราชปุสสะทวะมาเป็นสังฆนายกรักษาพระเจ้าในอารามหันแล ๆ ในขณะอันเวนอารามห่อเป็น
ทานนั้น แผ่นดินไหวเป็นอันจระนิษนักเลขสร้างพระพุทธรูปเงินองค์หนึ่งสถาปนาไว้บุปพารามหันแล
เจ้าห่อสร้างสังฆอารามเป็นที่ชาวเจ้าหนสวนดอกหนเวียงจอดห่อแล้วสังฆกรรม ก็ขอชาวเจ้าลงขนาน
บวชเป็ยกี่ทำช่างแม่โป่งวันนั้นแล ๆ ถัดนั้น เจ้าห่อสร้างวัดพระสิงห์เจ้าและวัดมหาเจดีย์หลวง ก็แล้ว
บริบูรณ์กระทำบุญห่อท่านบำเพ็ญบิชาดหันแล ๆ ส่วนเจ้าพระยาขอดตนพ่ออายุได้ ๕๐ ปี ได้ไปอยู่
ชะวาดเมืองน้อยได้ ๑๐ ปี อายุได้ ๕๐ ปี ก็สวรรคต

ในปีดับเหมาเจ้าพระยาแก้วเสด็จไปเลิกซากส่งสะการพ่อตนได้เดือนหนึ่งเอาไปปลงที่มหาโพธิ์
แล้วสร้างอุโบสถกวมเผ่าที่นั่นหันแล ๆ

ถึงปีรวายี่ศักราชได้ ๘๖๒ ตัว ถ้าเมืองคำข้ายฟ้าเอาหมูมาเป็นข้าพระเป็นเจ้าทั้งหญิงทั้งชาย
มากนัก พระเป็นเจ้าห่อเจ้าเมืองคำข้ายฟ้าไปกินเมืองแพร์แล้วไปกินเมืองเชียงหันแล ปีเมืองเหมาศักราช
๘๖๕ ตัว เจ้าพระยาแก้วเอาเรือไปตักเมืองสุโขทัยจกปล้นเอาเมืองบิได้ถอยกลับมา ชาวได้มาตัดหางพล
ยังแม่โขง หมื่นอาจเจ้าเมืองนครได้รับชาวได้ตายที่นั่นมากนัก.

อยู่มาถึงปีสี่ ศักราชได้ ๘๗๐ ตัว ชาวได้ผู้หนึ่งชื่อว่า ชะลาโห ถือพลศึกมาตักเมืองแพร์
หมื่นจิกผู้กินเมืองน่านเอาพลไปต้อนรบพ่ายแก่ชาวได้ต้อมเครื่องกริ้วเสยที่นั่นมากนัก หมื่นข้ายหมื่นชาว
น่านกับไพร่ไทยที่นั่นมากนัก ปีถัดสี่ศักราช ๘๗๑ ตัว จำบ้านร้องได้เป็นขุนหมื่นถือพลไปรบเงี้ยวเมือง
ปงจกปล้นเอาเมืองบิได้พ่ายแก่เงี้ยว.

ปีถัดสี่ศักราชได้ ๘๗๒ ตัว ชาวได้ผู้ชื่อว่า ชะลาโห บิถือพลศึกมาตักเมืองแพร์เล่า
หมื่นสามล้าน หมื่นคำพร้าอ้ายพ่ายแก่ชาวได้ ถอยมาตั้งทัพอยู่บ่อทองชาวได้ถอยหนี หมื่นคำคำข้ายผู้กิน
นครไปรบชนข้างชาวได้ชนะ ชาวได้พ่ายหนี ชาวเรากับชาวได้ตายที่นั่นมากนัก.

ปีเก่าเล่า ศักราช ๘๗๕ ตัว หมื่นบิยังไปหลอนเอาชาวสุโขทัย ได้ข้อยมาปูน ๔๐ กว่าคน

ปีเก่าเล่าศักราช ๘๗๖ ตัว เดือน ๘ หมื่นบิยังกับหมื่นลีไปหลอนเอาชาวสุโขทัยและชาวชะ
เลียงได้ข้อยมาปูนมา ๒๐ คนได้ชาวชะเลียงมาเป็นข้อยก็ปีเดียวกันนั้น เดือน ๔ พระเป็นเจ้าพระยาแก้วเสด็จ
ไปเมืองเชียงแสนลวดเอาชาวเจ้าหนป่าแดงไปลงขนานยังแม่ของกนดาชออกสุกมากนัก อยู่นาน ๔
เดือนกลับมาเชียงใหม่.

ปีดับไต้ศักราช ๘๗๗ ตัว หมันปิงยี่ไปเอาสุโขทัยได้ หมันมาลากินหัวเคียน เอาพลไป หลอนเอาชาวกำแพงเพชร ได้ช้างสามตัว ได้ข้อยโพนมา ๓๐ คน มาเชียงใหม่จึงเลี้ยงหมันมาลากินนคร ในเดือนเจียง หมันมาลาถือพลเมืองนครไปเอาชาวกำแพงเพชรเจ้าหลอนเอาบ่ได้ในขณะนั้น หมันปิงยี่ ถือพลศึกเข้าไปตวาดคะเขิน ไล่ชาวไต้เกล้ารบกันเสียขุนม้าชาวเราไปพ่องหมู่หลวงพระยาไต้เลยมา ตามปางนั้น ลูกพระยาไต้มีสองคน ผู้หนึ่งชื่อว่า พระเอก^๑ ผู้หนึ่งชื่อว่าพระอาทิตย์ อำมาตย์มี ๔ คน ผู้หนึ่งชื่อว่า ยุทธ ผู้หนึ่งชื่อว่าไสยะ ผู้หนึ่งชื่อว่าเอเชียรา^๒ ผู้หนึ่งชื่อว่า สหัสสไชย ห่อถือพลเป็น หัวหน้ามาโพนสามแสน เดือนข้อยออก ๗ ค่ำ ชาวไต้ปล้นทัพม่วงแพ้ได้เสียขุนชาวเราไป ๖ หัว เป็นต้น ว่าเจ้าแสนกำเชียงราย ล้านันบ่กฎหมายได้

ในเดือนข้อยออก ๑๓ ค่ำ ชาวเราข้ามแม่วังไปรบชาวไต้ที่น้ำแก่งหอยชาวเราโพนตายไป ๒ หัว ในขณะนั้นหมันด้างเต่าดำได้ชนช้างชาวไต้ชนะ ล่าหมันซ้ายอุคมเต็นจับช้างชาวไต้ได้มาถวายมากนัก จึงเลี้ยงล่าหมันซ้ายพร้าหรือเป็นหมันเพชรชาย ในวันเดือนข้อยเพ็ญ เม็งวัน ๓ (อังคาร) ยามก่อนงาย จักใกล้สู่แสง ชาวไต้ข้อยหมู่เข้าปล้นเมืองนครไต้ที่ประตูท่านางก่อน ในขณะนั้นเสียชาวเราเสีย ๓ หัว ช้างหมันธรรมหนองขว้างและชาวเราตายในเวียงมากนัก

ปีรวายไต้ ศักราช ๘๗๘ ตัว ชาวเชียงใหม่ชาวต่างเมืองขึ้นดินจักก่อเมกเวียงเชียงใหม่ในปี เมืองเป้า ศักราช ๘๗๙ ตัว พระยาแก้วหรือหมันปิงยี่รังก่อเวียงเชียงใหม่ปีเดียนั้นเดือน ๑๑ ออก ๗ ค่ำ เม็งวัน ๖ เจ้าเมืองเชียงทอง พระยากายกับเจ้าเมืองนายเอาไพร่ไทยช้างม้าออกเป็นข้าพระเป็นเจ้าพระยาแก้วทั้งหญิงชายใหญ่น้อยที่ ๒๓,๒๒๐ คน เจ้าพระยาแก้วหรือหมันปิงยี่หนึ่ง หมันด้างเต่าดำหนึ่ง ไป รับเอาคนครัวเมืองนายมา ไต้ช้างมาโพน ๓๘ ตัว ได้ม้า ๒๕๐ ตัว พระเป็นเจ้าหรือเจ้าเมืองเชียงทอง กินเมืองฝางชื่อว่า แสนฝาง และพระยากายงิ้วอยู่อยู่กับแสนฝาง จัดทั้งหญิงทั้งชายโพน ๑,๒๐๐ คน ล้านันแจกหรืออยู่ พันนาทะกาน,เก้าช่องเมืองพรว้าหันแล ๆ ส่วนเจ้าเมืองนายพระเป็น เจ้าเลียงหรือกิน เมืองคลอง เลียงหรือเป็นร้อยต่างวันนั้นแล ๆ

อยู่ ๓ ปีถึงปีกัณฑ์ศักราช ๘๘๑ ตัว เดือน ๖ เพ็ญลงขนานหนสวนดอกบ่ทันแล้วหรือหมัน ด้างเต่าดำเป็นเจ้ารังเงี้ยวทั้งหลาย เป็นต้นว่าเจ้าเมืองนายกินเมืองคลองหน้เมื่อเมืองเงี้ยว เจ้าพระยาแก้ว หรือแสนยี่กัหมันส้อยนคร ถือพลศึกไล่หมันด้างเต่าดำถึงเมืองชะวาดทะมานเจ้าเมืองมหินท ผู้กินเชียง แสน แล่นทันได้เข้ารบกันเสียเจ้าเมืองเชียงแสนมหินทตายที่นั่นเอาคาบมาส่งสะกัาร (ปลงศพ) ยังวัด ป้าแดงเมืองหางล้านันเสียขุนพันหลายคน ขุนต่างเมืองไล่เงี้ยวไปได้มาตายพ่องล้านันข้ามกงเมือง เงี้ยวหันแล ๆ

เมื่อกันมา เจ้าพระยาแก้วย้ายหมันสามล้านคำลอมมาเป็นหมันหลวงจำบ้านเอาหมันส้อย นครมาเป็นสามล้านแทน

๑ โชนกว่า พระเอก

๒ พงศาวดารโยนกกว่า ชินวรรัฐ

ปีศักราช ๘๘๒ ตัวปีกดสี่ จักรราชาภิเศกเจ้าพระยาแก้วยังบ้านมหามังคละเล่นมหรสพยังช่วง
หลวงตั้งหอไชยหอเดื่อ ตรงกว้านจำหลังใต้.

ปีร่วงใส่ศักราช ๘๘๓ ตัว ปกหอกลองยังช่วงหลวงกับสนามจิมหน้าหอยอดนคร

ปีเต่าสง่าศักราชได้ ๘๘๔ ตัว พระยาอาทิตย์กินเมืองใต้ไคร่สืบไมตรีใช้ราชทูตมาสืบคำเมือง
ไปได้อ่านราชสาสน์ไมตรียังวัดหมื่นสาน

ในปีเม็ดศักราช ๘๘๕ ตัว พ่อท้าวเซียงคงกับพระยาหินซิงกันกินเมืองเขมรราช พระยาหินไป
ฟังทำคำแลบพ่อท้าวเซียงคงหนีมาฟังเจ้าพระยาแก้ว พระยาเท็กผู้ว่าคำเมืองไว้ถ้า เจ้าพระยาแก้วหือ
หมื่นอ้ายอยู่รักษาเมืองเซียงใหม่หือแสนยี่ปึงไชยถือพลศึกโพ้นสองหมื่นกว่า นำเอาพ่อท้าวเซียงคง
ไปจักคำหือกินเมืองเขมร ขึ้นไปทางเซียงแสนหมื่นส้อยสามล้าน ถือพลศึกสองหมื่นกว่าไปทางเมือง
สาตแสนยี่ปึงไชยเจ้าไปถึงเมืองเขมร (เขมรรัฐคือเซียงตุง) ไซ้หือเข้าไปว่าแก่พระยาเท็กผู้คำเมืองไว้ถ้า
นั้นออกมาต้อนรับพ่อท้าวเซียงคง พระยาเท็กบ้อยแข็งอยู่บ่อนแสนยี่ปึงไชยเข้าปล้นเอาเมืองเขมรได้
เมืองเปล่า พระยาเท็กหนีไปชักพลศึกฟ้าคำแลบมารบแสนยี่ปึงไชยที่เมืองเขมร แสนยี่ปึงไชยเอาพล
ศึกออกมาจากเมืองเขมรถึงดอยม้าให้พลศึกเงี้ยวกับชาวเขมรไล่ทันเขารบกันชาวเงี้ยวกับชาวเขมรตายมาก
นัก ชาวเราที่ตายเสียขุนช้างชาวเราโพ้น ๕ หัวช้างเจ้านครขุนหลวง ๑ หมื่นศรีกินเชิง ๑, หมื่นคำ
พากินเซียงราย ๑, หมื่นขวาเมืองเซียงราย ๑, เจ้าเมืองนายคำยอดฟ้า ๑, เจ็บบาดป่วยลามไปนัก
แสนยี่ปึงไชย เอาพ่อท้าวเซียงคง ถอยลงมาอยู่เซียงแสน เจ้าพระยาแก้วเคียด ว่าหมื่นยี่ปึงไชยมี
โทษ ๓ ประการ หนึ่งศึก ๑ บ่มีโทษบ้อยฆ่าเสีย ๑ ได้เมืองท่านบ้อยบ่ตั้งพ่อท้าวเซียงคงกินเมืองบ่เอา
รพลรักษาที่ดาราบท่าน บ้อยเข้ามาอยู่เมืองท่าน ๓ เดือนปลายหือ ข้าศึกได้กำลังเสียไพร่ไทยมากนัก
จึงใช้หมื่นอ้าย ๑, พันดาบน้อย ๑, สามช้าง ๑, ไปพร้อมหมื่นส้อยสามล้าน เอาแสนยี่ปึงไชย กับ
หมื่นสาทแก้วคางมูยังวัดมหาพลเซียงแสนออกไปฆ่าเสีย แล้วเอาท้าวเซียงคงมากินเมืองพร้าวก็ในปี
กำเม็ด ศักราช ๘๘๕ ตัวนั้น เมื่อพระยาหินซิงพระยาเท็กกินเมืองเขมรก็ในปีเดียวกันนั้น เมื่อลุนหือ
ฆ่าพระยาเท็กเสียวันนั้น

ปีกาบสัน ศักราช ๘๘๖ ตัว น้ำหลายน้ำถ่วมเซียงเรือกคนมาเข้ากาดยังช่วงศรีภูมิคนดึกน้ำ
ตายมากนัก

ปีดับเล่าศักราช ๘๘๗ ตัว เดือน ๕ ออก ๑๐ กำเจ้าพระยาแก้วสวรรคต ตั้งแต่เจ้าพระยาแก้ว
เสวยเมืองปีดับเหมามาถึงปีดับเล่าได้ ๓๐ ปี อายุเจ้าพระยาแก้วได้ ๔๔ ปี กินชนม์ม้าตาย ถ้าเบือชนม์ม้า
เลยสวรรคตแล ฯ

เสนาอำมาตย์ทั้งหลายไปเอาเชษฐราชบุตรตนเป็นน้องพระยาแก้วคือลูกพระยาขอดเซียงราย
อยู่เมืองน้อยมานั่งแทนแก้วแทนในปีดับเล่านั้น เดือน ๕ แรม ๘ ค่ำ ท่านเกิดปีเมืองใส่ศักราช ๘๕๕
ตัว อายุได้ ๒๕ ได้เสวยเมืองถึงปรัวยเส็ด ศักราช ๘๘๘ อายุท่านได้ ๓๐ ปีจึงราชาภิเศกยังช่วงหลวง
ได้ชื่อว่าพระยาเกศ

ปีเมืองไถ้ศักราช ๘๘๕ ตัว สร้างบ้านหัวเวียงหื้อเป็นอาราม ขึ้นชื่อว่าวัดโมฬี กับหื้อสร้าง
วัดบุญเกียรสร้างวิหารปีเป็กใจ ศักราช ๘๘๐ ตัวก่อมหาเจดีย์และปกวิหารวัดโลกโมฬี ๆ ปีกัดเข้าอยู่ ๆ

ปีกดยี่ศักราช ๘๘๒ ตัว ไฟไหม้โรงหลวงเจ้าพระยาเมืองแก้วสร้างนั้นเสีย

ปีร่วงหม้าศักราช ๘๘๓ ตัว เดือน ๖ ไฟไหม้บ้านท่าแพเสียของคนทั้งหลายมากนัก
เจ้าพระยาเกษแม่ ลูก ย่า หลาน ทานเงินแก่ชาวท่าแพโพ้น ๒๐,๐๐๐ เงิน

ปีเต่าสี่ ศักราช ๘๘๔ ตัว ปกโรงห้างหลังหลวงแทนปีเก่าสี่ศักราช ๘๘๕ ตัว เจ้าพระยาเกษ
เอาแขกได้ไปไหว้ธาตุลำพูน เดือนยี่ออก ๘ ค่ำ เม็งวัน ๕ ไทยกาบยี่ยามกองคำ หันอุบาทว์ที่พุ่งได้ใน
อากาศทั่วทิศทั้งมวล หันอากาศเป็นดังชาวชิตนั้น ถึงเดือน ๓ ไม้หมาก ยังเมืองหนองขวางต้นใหญ่
พอดกปลี่รู้ย้ายคลาจากที่ไปทั่วทิศทั้งมวลหนเหนือไปโพ้น ๑๑ วา ปีกาบสง่า ศักราช ๘๘๖ ตัวเดือน
เจียง มหาเทวี อโนชา แม่พระยาเกษสวรรคต

ปีดับเม็ดศักราช ๘๘๗ ตัว เดือนเจียง เสนาทั้งหลายเป็นต้นว่าหมื่นสามล้านกินนกร ๑ ลูก
หมื่นสามล้านชื่อว่าหมื่นหลวงชั้นนอก ๑ หมื่นยี่อาย ๑ จักกระทำคดแก่พระยาเกษเชษฐราชพระเป็นเจ้า
รู้งหื้อเอาหมื่นส้อยสามล้านไปฆ่าเสียวันนั้น

เช่นเจ้าตนนหื้อหมื่นมหินท ไปกินเมืองเชียงแสนปีเป็กสี่ศักราช ๘๐๐ ตัว เสนาอำมาตย์
ทั้งหลายบ่เบ็งใจ พระเมืองเกษเขาลวดพร้อมกันปลงพระยาเกษเอาไปไว้เสียเมืองน้อยเอาเจ้าพ่อท้าว
ชายตนเป็นลูกขึ้นนั่งแทนแก้วในปีเป็กสี่ศักราช

เช่นหื้อพระยาสุทฺธสนะไปกินเชียงแสน เจ้าพ่อท้าวชายเสวยเมืองบ่ชอบทศราชธรรมเสนา
อำมาตย์พร้อมกันฆ่าพ่อท้าวชายเสียในปีเก่าหม้า ศักราช ๘๐๕ ตัว ซ้ำไปเอาพระเมืองเกษเชษฐราช ยัง
เมืองน้อยคั้นมาเสวยเมืองแถม พระเมืองเกษเชษฐราชได้เสวยเมืองสองที่อยู่ได้สองปีถึงปีดับสี่ศักราช
๘๐๗ ตัว เจ้าพระยาเกษเชษฐราชกระทำบุญหื้อชาวเจ้าหนบ้ำแดงลงอุปสัมปทากรรมยังท่ามหาฐาน แล้ว
เข้ามาทางประตูหัวเวียงยามพาดคำ แสนคร้าวจำหื้อหมื่นเตลิน ลูกพ่อท้าวเชียงกงหนึ่ง ลูกหมื่นอาย
พวกข้างหน่อคำ ๑ หมื่นเสิมลูกแสนคร้าวหนึ่ง หื้อกระทำมาตเววิพาศแก่เจ้าพญาเชษฐราชพระเมืองเกษ
ยังหัวข่วงหลวงเบ่องเหนือแล้วเอาไปส่งสะการยังวัดแสนพอกเอากระดูก ไปบรรจุไว้ยังวัดโลกโมฬี
ฝ้ายแจ้งหนเหนือทางนอกหน

แสนคร้าวจึงหื้อไปราชนาพระยาเจิมรัฐมากินเชียงใหม่กับสูรับปฏิญาณ พระยารำพึงเป็น
สองใจเลขนำมาแสนคร้าวซ้ำไซ้พันดางไปราชนาเจ้าเมืองนายหื้อมากินเชียงใหม่ เจ้าเมืองนายยังบ่ทันมา
เจ้าหมื่นสามล้านอาย เจ้าเมืองนคร หมื่นแก้วเจ้าเมืองเชียงราช หมื่นมโนเจ้าเมืองเชียงแสนหมื่นยี่เจ้า
เมืองพาน หมื่นหนั่งสือหลวง เจ้าขุนทั้งหลายพร้อมกันยังเชียงแสนจึงหื้อหมื่นตาแสงพ่อน้อย ไปราชนา
พระยาล้านช้างก็รับปฏิญาณว่าจักมากินเมืองเชียงใหม่ยังบ่ทันมาหมื่นหัวเคียนแสนหัวเอารพลมาว่าจัก
มาเอาแสนคร้าวเสีย แสนคร้าวจึงปล่าวคนทั้งหลายอยู่พันาทั้งมวลเป็นต้นว่า พันนาخانพันนาทะ
กานเมืองเคียน คือละพุน ทุมตุ้มตาแสง แซ่ข้างเชียงเลื้อ ปุคาฝั่งแก่น พันนาทั้งมวลมาลงทับบันอยู่

ประตู่เวียงทั้ง ๖ ตั้งรบกกัน ๓ วัน ๓ คืน ถึงวันถ้วน ๔ หมื่นหัวเคียนแสนหัวถกหนีไปอยู่เวียงลำพูน แล้วจึงเอาชาวไตฝูงมาแขกอยู่ยังเชียงเหล็กโพ้น ๑๑ คนใช้ให้ไปบอกแก่พระยาไตให้รับมาเอาเชียงใหม่ พระยาไตรู้เหตุอันนั้นแจ้งแล้ว ก็เอารพลจีนมาไปถึงเทอ ขณะนั้นเจ้าขุนทั้งหลายลูกเมืองเชียงแสนมารอดเชียงใหม่ เอาแสนกร้าวหนึ่งหมื่นเตริน ลูกพ่อท้าวเชียงกงหนึ่ง ลูกหมื่นอายพวกข้าง หน่อคำหนึ่ง หมื่นเสิมลูกแสนกร้าวหนึ่งฝูงอันเขาพร้อมกันฆ่าเจ้าพระยาเกษเชษฐราชขึ้นไปฆ่าเสียนับเสียง แล้วจึงพร้อมกันเอามาเทวีเจ้าจिरประภา เป็นพระยาในปีดับใต้ศักราช ๕๐๗ ตัวเดือน ๑๐ แรม ๒ ค่ำ เม็งวัน ๕ ไทยเบิกขึ้นแล ฯ

ยามนั้นพระยาไตบรมไตรจักร์ เอารพลมาถึงเชียงใหม่ตั้งทัพอยู่ที่หนองผาแต่บ้านออกสวนลานพระเป็นเจ้ามหาจिरประภาเทวี แต่งเจ้าขุนเอาบรรณาการไปถวายขึ้นแล ฯ

เดือน ๑๐ แรม ๔ ค่ำ วัน ๗ (เสาร์) ไทยกตสี่มาตั้งทัพอยู่เวียงรวนาง แรม ๖ ค่ำมากระทำกุศลบุญยังกุ้เฝ้าเจ้าพระยาเกษเชษฐราชยังวัดโลกโมฬี พระยาไตบรมไตรจักร์ไว้เงินหอสร้างกุ้เฝ้า ๕,๐๐๐ เงิน กับผ้าทรงผืนหนึ่งกับหอรางวัลแก่เจ้าขุนฝูงไปต้อนรับชุกน

เดือน ๑๐ แรม ๗ ค่ำ พระยาไตสรงเสพยังเจ็ดริน เดือนแรม ๑๒ ค่ำ วันอาทิตย์ยามก่อนรุ่งพระยาไตเสด็จเมื่อนอนสบกวง เมื่อด้วยลำดับตราบถึงอโยธยาขึ้นแล ฯ

ปีเดียวกันเดือน ๑๑ ออก ๓ ค่ำ วัน ๗ (เสาร์) ไทยกาบสง่าเจ้าเมืองนายฟ้าของห้วย เอาศึกมาตั้งอยู่ปูเกียง

เดือน ๑๑ แรม ๓ ค่ำ เงี้ยวมาปล้นเอาค่ายเชียงโลมแรม ๔ ค่ำ ยามแตรค่ำ แผ่นดินไหว หวั่นร้องดังค้ำงมากนักยกยอดมหาเจดีย์หลวงและเจดีย์วัดพระสิงห์หักพังตก เจดีย์หลังอันหักพังตกมากนัก เดือน ๑๑ ดับ เจ้าเมืองนายฟ้าของห้วยเอารพลมาตั้งอยู่เวียงสวนดอก แต่งพลศึกมารบกายวัดป่าเขตวัดเชียงก่อม เลขไปตั้งอยู่วัดป่าตาล แปลงแตะแปลงทัพต่อสู้เข้าถมก่อเหนือแจ่งกูเรือ่งชาวเชียงใหม่ แบ่งทัพต่อสู้ออกรับชนดินที่เงี้ยวถมนั้นออกเสีย เงี้ยวเหลียมหลาวไม้ตาลลงจกดก่อชาวเชียงใหม่ก็เอาออกเสีย เงี้ยวอยู่ถมก่อเดือนปลาย ๑๕ วันนับได้ เลขเผาทัพต่อสู้เดือนเจียง แรม ๑๐ ค่ำ เผาทัพในเวียงสวนดอกเสียไปตั้งอยู่แม่สาได้ ๗ วัน เดือนย่อยออก ๔ ค่ำ เม็งวัน ๕ ไทยก่าไถหนี่เมื่อด้วยลำดับรอดถึงเมืองเขา

เดือน ๓ ออก ๕ ค่ำ วัน ๕ (พฤหัสบดี) ไทยกตสี่พระยากลางพระยาสูง ลูกจากล้านช้างมารอดเชียงใหม่มารักษามืองในขณะนั้น พระยาไตบรมไตรจักร์ห้อมหมื่นสุโขทัยเอาเรือใส่เครื่องศึกขึ้นมาจากน้ำมารอดลำพูนเดือน ๓ แรม ๑๒ ค่ำ เม็งวัน ๕ ไทยดับเหมา ก่อคำเมืองต่อราชมุฬีและเจ้าขุนทั้งหลายเป็นต้นว่า เจ้าหมื่นหน่งสี้อหลวงมิตร หมื่นชายมุงเหยียน หมื่นลำพูน หมื่นมหาธาตุ หมื่นดาง หมื่นระตุหอ หมื่นขาวแกนล้าน ว่าจักต่อคำเมือง (ถือความเมือง) หมื่นพร้าว หมื่นดางล้านพวกหน้า เรือน ๓ คนนับสู้อเอาคำเมืองว่าจักรบ เดือน ๔ ออกคำ ๑ ราชมุฬี (โมฬี) กับเจ้าขุนทั้งหลายเอาคำเมืองออกต่อหมื่นสุโขทัยละโว้วว่ามาตีบกระทำร้าย ให้เป็นแผ่นคำลำเดียว หือเข้าไปออกมากากัน อยู่ค่าย

เวียงก็บ่หอลง อยู่ถึงยามก่อนคึก หมั้นสุโขทัยข้างเข้าประตู ถึงที่เรือนหมื่นหนังสือเลขมากุมเอา
 หอกดาบเข้าของทั้งมวล เลขกุมเอาจุมเจ้าจุมขุนชาวเมืองชุกน เลขเผาทางประตูทำนางไปถึงประตุมหา
 วันใหม่สัน หมั้นดางล้านหมื่นพร้าวหน่อออกมาได้ พระยาใต้พรากรำพูนขึ้นมาตั้งทัพอยู่ที่ตนไรตนหลวง
 เหนือกู่กำกุมกาม.

เดือน ๕ ออก ๑ ค่ำ วัน ๖ (ศุกร์) พระยาใต้ หมั้นศรีมหาเทพ ๑ พันเทพมณเฑียร ๑ เอา
 บรรณาการมาถวายพระเป็นเจ้าแม่ลูกทั้งสอง เอาเมืองออก ๒ ค่ำ วัน ๗ บ่ใคร่กำเมืองยามก่อนนาย
 พระยาใต้ห่อหมื่นสุโขทัย ถ้อพลมารบด้านวันตกพายหนี เจ้าหมื่นสามล้านอ้ายแต่งเจ้าขุนทั้งหลายออก
 รบทางหัวริน ชาวไต๋ตายนัก เลขหักหนีพายไปด้านวันออก พระยาใต้ห่อหมื่นกำแพงเพชรถ้อพลมา
 รบยังรบทุ่งหนองหญ้าหนองมอน เจ้าแสนพิงค์ไชยแก้ว แต่งเจ้าขุนออกรบ ชาวไต๋ตายมากนักหักตก
 แม่ปิ้งข้ามไปฝ่ายวันออก วันเดี่ยวยามแลถล่ำชาวไต๋มาปล้นเอาประตูแสนปงบได้ วัน ๘ ค่ำ ๙ ค่ำ ซ้ำ
 มารบก็บ่ชนะ เลขเผาวัดแสนทองเผาบ้านเสี่ย วัน ๙ ค่ำยามเที่ยงคืน พระยาใต้ถกหนีแต่งหมูไว้กำ
 ภายหลัง วัน ๑๑ ค่ำลวดถกหนีทั้งมวล เจ้าขุนทั้งหลายทั้งแก้วหาญออกไปถึงเชิงเค็งได้ม้าโพ้น ๓๐ ตัว
 ได้ฆ่าคนห่อตายมากนักได้คนเป็นก็มากนักพระยาใต้หนีเมื่อทางเมืองลี ม่วงบ้อมถึงห้วยหาดเจ้าเมือง
 น่านชื่อว่า ยี่มั้งกละ และหมั้นครวนกับชาวนครหมื่นน้อยเชิงเลื้อได้โล่รบชาวไต๋โล่ตกห้วยหาดตาย
 มากนักได้ข้างสัตว์ หมั้นกำแพงเพชร หมั้นจิตร ชาวไต๋ตายเห็นแล ๆ ชาวไต๋ไปทางน้ำโพ้นสามหมื่น
 หมั้นด่างประตูหอ หมั้นแซ่หน่อคำ ทั้งแก้วหาญไล่ฆ่าได้ฆ่าขุนบุรีปัญญาเจ้าตาย ขุนจอมราชมณเฑียร
 บาลตาย คนตื่นตายหมื่นกว่าเรือชานาวาเสี่ยโพ้น ๓,๐๐๐ เล่มก็มีวันนั้นแล ๆ

ถึงปีรวายสง่า ศักราช ๙๐๘ ตัว เดือน ๘ ออก ๑๐ ค่ำ วัน ๗ (เสาร์) ไทยรวายเส็ดเจ้า
 พระยาอุปเขาว์ลูกเมืองล้านช้างมารอดเชิงแสน อยู่เชิงแสนห่อชาวเจ้าลงขนานบวชเป็นอุปสัมปตะ
 กรรม แล้วอยู่เมืองเชิงแสนได้ ๒๑ วัน เดือน ๘ แรม ๗ ค่ำ มารอดเชิงรายอยู่ได้ ๘ วัน เดือน ๑๐
 แรม ๕ ค่ำ วัน ๔ ไทยดับไถ้มารอด หมั้นหอมเหมืองแก้ว

แรม ๖ ค่ำวัน ๕ ไทยรวายใจ เจ้าแสนพิงไชยแก้วเจ้าหมื่นสามล้านอ้าย เจ้าแสนกรว้นนท
 คีรี เจ้าหมื่นหลวงพราน เจ้าหมื่นหลวงจำบ้าน เจ้าหมื่นหลวงพุทธเจ้า หมื่นหลวงล้ามแขกญาณกิติขุน
 หมื่นขุนพัน นายร้อยนายสิบ ชั้นนอกชั้นใน พร้อมกันเอาเครื่องบริโภคราชและสัตว์ค้ำวชานข้างม้า
 หอกดาบ เครื่องแห่ เครื่องแหน ทั้งมวลออกไปต้อนรับเอาพระยาอุปเขาว์อังกาสราธนาเจ้ามาถึงประตู
 โขงวัดเชิงขุ่นพระเป็นเจ้าถอดเครื่องประดับไว้ ทรงผ้าเสื่อขาวถ้อขันเข้าตอกดอกไม้เทียนเงินเทียน
 คำ เข้าไปบูชาไหว้ นพพระสัพพัญญูเจ้าวัดเชิงขุ่น ยามละแหลสู่เที่ยง เข้าประตูข้างเผือกหัวเวียง
 เข้าถึงราชมณเฑียร นั่งแทนแก้วยามเที่ยงวัน ถึงแลถล่ำไปไหว้พระเจ้าแก้วยังหอ แรม ๗ ค่ำยามแลถ
 ล่ำไปไหว้มหาเจดีย์หลวง ปุเสื่อแต่คุ้มไปถึงวัดพระยาเกีเดินไปจนแผลเห็นแล ๆ

ถึงวันเดือน ๑๑ ออก ๔ ค่ำ วัน ๔ ไทยเมืองได้ฤกษ์ ๒๖ ตัว ยามเที่ยงวัน เสนาอำมาตย์
พร้อมกันกระทำมงคละอุตสาห์ราชาภิเศก พระราชอุปเขาว์เป็นพระยาถิ่นเมืองเชียงใหม่ยังสวนแห่ นั้ง
แท่นแก้วโรงหลวงกับพระราชธิดาทั้งสอง คือพระคันทิพย์ เป็นอัครมเหสี กับพระคันทิเป็นน้อง
หันแล เดือน ๑๑ แรม ๕ ค่ำ พระเป็นเจ้าอุปเขาว์ราช เสด็จไปไหว้พระธาตุเจ้าสุเทพ เดือน ๑๑ แรม
๑๐ ค่ำ วัน ๔ พระเป็นเจ้าอุปเขาว์ทานยังสิรินามทักษ์ศักดิ์แก่เสนาอำมาตย์ทั้งหลาย ตั้งแสนพิงค์ไชย
แก้ว หือเป็นพระยาแสนหลวงสิทธิราชพะเถียร หมั้นสามล้านอาย เป็นพระยาสามล้าน คือไชยเสนา
บดีถิ่นเชียงราย, หมั้นแก้วมโนหือเป็นพระยาสถิตย์อำมาตย์ หมั้นหลวงพรานหือเป็นพระยาพะชะเรออำ
มาตย์ หมั้นบึงยหือเป็นพระยาสุทรสนอำมาตย์ในพระยา ๕ ตนนหือขันคำเครื่องพร้อมทุกอันหมั้นหลวง
ล้ำนแขกหือเป็นแสนแขกไชยมงคล แสนกร้าวเกรีหือถิ่นเมืองลำพูนหือชื่อว่าแสนลำพูน ขุนสองคน
นหือขันเงินเสอผ้าเครื่องพร้อมหืออื่น พระยาสุทรสนะ ถิ่นเชียงแสน พระยาวิชระอำมาตย์ถิ่นเมืองพาน
และพระยาลือชัยถิ่นเชียงราย

ถึงศักราช ๕๐๕ ตัว ปีเป็กสัน เดือน ๑๒ ออก ๕ ค่ำ พระเป็นเจ้าอุปเขาว์วราชถิ่นเมื่อเมือง
ล้านช้างหันแล ฯ

ตั้งแต่นั้นมาบ้านเมืองเป็นอันหวนไหว้เกิดเป็นกลุ่กุกมากนั้ ปีเป็กสันศักราช ๕๑๐ ตัวเดือน
ยี่ดับ พระยาสุทรสนะว่าจักเอาแสนพิงค์ไชยเชียงใหม่เสีย แสนพิงค์ไชยรู้ถึงเสียก่อนเอาบ่ได้เลยอยู่ไป
ถึงเดือน ๔ แรม ๒ ค่ำแสนค่างประตูลอ นุ่งขล่ายขัดดาบเอาคนพวกต่างไปกับ ๓ คนไปที่
เจ้าพระยาลือไชยยามก่อนดึกเจ้าพระยาแสนชัยหมั้นขอกเมืองหน่อคำ ไปหาหมั้นขุนหลวงนครที่ประตูลอ
เชียงเลอก มาพบแสนค่างประตูลอ หมั้นขอกเมืองหน่อคำจึงมาบอกแก่เจ้าพระยาแสนหลวงว่า แสน
ค่างนุ่งขล่าย ขัดดาบไปฟังรหัสกลางคืนว่าอัน เจ้าพระยาแสนหลวงจึงรำเป็งว่า แสนค่างนุ่งขล่ายขัดดาบ
ไปฟังรหัสคั้นนี้ รอยว่าเขาพร้อมกันเอากูแท้ดีหือดีด้าย เจ้าพระยาแสนหลวงจึงปล่าวชาวพวกต่างมาก
นั้ พระยาสุทรสนะและเจ้าขุนก็ปล่าวเตือนกันมา เลยตั้งค่ายรบกันยังในเวียงเชียงใหม่เดือน ๔ แรม
๕ ค่ำ ยามแลเที่ยงวัน แสนค่างหมั้นธราแก้วหาญรบหมั้นข้าย หมั้นขุนหลวงนครยังหือช่วงกล้าได้
หมั้นข้ายหมั้นขุนหลวงไสข้างไล่ล่าขะมอกลางเวียง

เดือน ๕ ออก ๕ ค่ำวัน ๕ (พฤหัสบดี) ไทยรวาย ส่งย้ายยามก่อนแลงพระยาสุทรสนะและเจ้า
ขุนทั้งหลายเอาหมู่ขุมข้าง, ม้า, แก้วหาญรบพระยาแสน พระยาวิชระอำมาตย์ หมั้นข้าย หมั้นขุนหลวง
ยามกองพาด เอาหมู่ขุมข้าง, ม้าครอบคร้วออกหนึ่ทางประตูลอหือเวียง เมื่อเมืองนครเที่ยงคืนจึงเมียน

ปีกตเส็ดศักราช ๕๑๒ ตัว เดือน ๖ แรม ๖ ค่ำ พระยาแพร์มารอดเชียงใหม่มาเป็นที่พระยา
สามล้านกับพระยานครล้านช้าง ๑ พระยาหือเวียงล้านช้างหนึ่ เขาทั้งหลายจักพร้อมกันกระทำร้ายแก่
เมือง แล้วกระทำร้ายบ่ได้ออกหนึ่

เดือน ๗ แรม ๖ ค่ำ เจ้าขุนทั้งหลายแต่งแก้วหาญทั้งหลายออกตามรบยังภาคเชียงใหม่เลย
หักหนึ่เมื่อเมืองแพร์หันแล ฯ เข้ามาเชียงใหม่ได้ ๒ เดือนปลาย ๑๕ วันหันแล ฯ

ถึงปีร่วงไก่ ศักราช ๕๑๓ ตัว เดือน ๘ เจ้าพระยาอุปเขวราชใช้หื้อเอารูปเทียน ข้าวตอก ดอกไม้เทียนเงิน เทียนคำมาสมา พระธรรมสังฆเจ้าแล้วบอกว่าบ่มาแล้ว ปลงบ้านเวนเมืองเชียงใหม่ ทั้งมวลไว้แก่มหาเทวีหันแล ฯ

เสนาอำมาตย์ทั้งหลายรู้ว่าท้าวอุปเขวว์บ่คืนมาแล้วจึงใช้ไปราชนาเอาเจ้าท้าวแม่กูนเป็นราชวงศ์สืบสายมาแต่เจ้าขุนเกรือ ถูกเจ้าพระยามังรายมาอันอยู่เมืองนายนนั้นเจ้าท้าวแม่กูปรับนิมนต์ แห่งเสนาอำมาตย์ทั้งหลาย แล้วก็เสด็จมาปีร่วงไส้ ศักราชได้ ๕๑๓ ตัวนั้น เดือน ๕ ออก ๔ กำ พระเป็นเจ้าแม่กู เสด็จเจ้าเวียงเชียงใหม่ขึ้นสถิตโรงหลวงยามก่อนงายนึ่งแทนแก้ววันนั้นแล ฯ ถึงเดือน ๔ แรม ๑๐ กำ เสนาอำมาตย์พร้อมกันหุดหล่อราชาภิเศกอยู่เอาโชคเอาชัย ๗ วันแล้ว จึงแวดเวียงออกประตุศรัภูมิ.

ถึงปีเต่าใจศักราช ๕๑๔ ตัว เดือน ๕ ออก ๑๐ กำ ฟ้าเมืองนาย ๑ ฟ้าเชิงทอง ๑ เจ้าฟ้าพี่น้องมารอดเชียงรายเดือน ๕ แรม ๒ กำ ไปรอดเชียงแสนตั้งทัพอยู่คอยแก้วกึ่งสบกกเดือน ๕ แรม ๘ กำ ได้ฆ่าชวายนตายได้ดาบฝักกำกนตีตายโพ้น ๒๐ กว่า เดือน ๑๐ ออก ๑๐ กำ ฟ้าพี่น้องและเจ้าขุนทั้งหลายพรากเชียงแสนมารอดเชียงรายเดือน ๑๑ ออก ๑๐ กำ ฟ้าพี่น้องเจ้าเอาพระยาอ้อชัย เจ้าเมืองเชียงรายยังคอยปะทุมบ่ได้ เดือน ๑๑ ออก ๕ กำ ฟ้าพี่น้องและพระยาฝาง พรากเมืองเชียงรายเมื่อหันแล ฯ

ในปีเต่าใจปีเดชนั้นพระยาอ้อชัยเสนาลูกเมืองเชียงรายลงมาเฝ้า กั้นพระเป็นเจ้าแม่กูนยังเมืองเชียงใหม่ อยู่นาน ๕ เดือนปลาย ๘ วันแล ฯ

ปีดับหม้าศักราช ๕๑๗ ตัว เดือน ๘ เพ็ญเจ้าฟ้าเมืองนายข้ามารอดเชียงรายแถมได้รับชะว่า (ชวา) ยังดับเตาโพ้น ทัพป่าเข็ชะยังช่วงหมันม้าเชียงราย ช้างกอกำเจ็ดขอยเหนือขังชานชังชว่าชว่าขังเข้ามารุม ๖ ตัว ชังชว่าบ่ชนะ หักเข้าทัพป่าเข็ชะ ได้ฆ่าชว่าตาย ๗ ขุน หมันแก้ว ๑ หมันกับแพร์ ๑ หมันกาว ๑ หมันหลวง ๑ ตาย เดือน ๘ แรม ๑ กำ พระยานครสี่ฟ้า และชว่าทั้งมวล เลขหนีเมื่อเชียงแสน เดือน ๘ แรม ๓ กำ ฟ้าเมืองนายพรากเชียงรายเมื่อหันแล ฯ

ปีรวายสี่ ศักราช ๕๑๘ ตัว เดือนพระเป็นเจ้าแม่กูเสด็จไปนครกระทำบุญพระมหาธาตุลำปางยังเมืองตาล หันอุบาทว์ เกิดมีสองเขื่อง อันหนึ่งหันรูปฝ้าเป็นนาคเดินเอาหัววันตก เอาหางไปวันออก เอาหลังเมื่อเหนือ ท้องเมืองไต้ยาวโพ้น ๑๐ วา ปลายอันหนึ่งหันดาวพฤษ์เป็นควนเป็นทางทวนกระแสมือเหนือ นานโพ้นเดือนกรำจึงหาย

ปีเมืองสี่ศักราช ๕๑๕ ตัว ฟ้าเมืองนายห้อมมาแต่งพระเป็นเจ้าแม่กูว่าบัดนี้ เจ้าฟ้าหงษาได้มาแต่งแปลงในเมืองสี่เปียนใส่ผู้กินเมืองชุมสายฉั่นนี้ หากหลังเราผู้พี่ได้แต่งแปลงด้าย เราผู้พี่ก็ได้กำจัดผู้กินเมืองชุมสายเสียและ บัดนี้เจ้าฟ้าหงษา ว่าจักเอารพลชนมว่าฉั่นนี้ ผีหากมีแท็ชอน้องเราพระเป็นเจ้าเมืองพังก์เชียงใหม่ แต่งรพลมาช่วยผู้พี่แต่ หอหมันน้อยแก้ว กับปืนมอนถือหมายมา มาว่า

ฉันทน์เมื่อลูนฟ้าเมืองนายห้อมนล้ามแขกมาบอกว่า บัดนี้หมู่หัวหน้าฟ้าหงษามารอดเมืองสี่พันแล้ว หอน้องเราพระเป็นเจ้าเมืองพิงค์เชียงใหม่แต่ผลมาอยู่ข้างน้ำริมคงหือเอาหน้าไม้มาห้อมมากหลาย กับเอาผู้รู้ทำแรว์หินมา หือแสนเชิงดาว ถือผลมาดีแล้วอ้อ

ลูนนั้นเจ้าเป็งภาวะมังตรา ซ้าไซ้อุ้ดระกับนายเมืองทั้งหลายมารอดเมืองเชียงใหม่แลมาไหว้ พระเป็นเจ้าแม่กว่าเจ้าเป็งภาวะมังตราฟ้าหงษากรักคลองพระราชไมตรีกับด้วยพระเป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่เราก็ได้เอาแขกพระเป็นเจ้าเชียงใหม่ไปกับเราให้รู้ให้เห็นในเมืองอั้งวะสี่พัน เมืองมีดบ่สร้างฟ้าเงียวเมืองร้อนเมืองยางชู่แห่งก็ได้บ้างมีจมาทฎฐิ์แห่งเขาเสียแล้ว ได้สร้างเจดีย์วิหารก็มากนั้ บุญอันนี้เราก็ดวายส่วนบุญแห่งเจ้าพระยาเชียงใหม่ และประการหนึ่งเจ้าฟ้าเมืองนายก็มีสัจปัญญาไมตรีต่อกัน มีบักเงินบักคำไว้ บัดนี้บ้อยมาม้าง สัจอันใดตั้งได้แต่งไว้กับด้วยกันนั้นเสีย บ้อยฆ่าผู้กินเมืองชุมสาย เราก็จักเอาโรปล้าง, ม้า, ไปแต่งแปลงเมืองนายชาแล ๆ มันบ่อาจจักอยู่ได้ ก็จักไปพึ่งสมภารพระเป็นเจ้าเมืองพิงค์เชียงใหม่ชาแล ๆ กันมันไปถึงก็เยะหือส่งมาแก่เรา กันอื่นคลองพระราชไมตรีก็จักสำนวนนั้กว่าเก่าชาแล ๆ ว่าฉันทน์เมื่อลูนเจ้ามังตราฟ้าหงษา ซ้าแต่งแขกมาเชียงใหม่แลหือสุโรโยชา เป็นราชทูตตำแหน่งพราหมณ์เป็นอุปทูต ศรีพระมูลเป็นตรีทูต ยี่คำเมืองเป็นคนทะเลมารอดจำบ้านถวาคำเมืองตามโบราณ จารึกใส่ป้ายราชสาส์นมา ว่าแต่ก่อนฟ้าเมืองนายมีคำรักแบ่งกับด้วยกัน มีบักเงินบักคำไว้ บัดนี้บ้อยม้างสัจเสียไปกระทำร้ายแก่เมืองชุมสายบ่เส็งบ่ป้อองเรา เราก็จักเอาโรปล้างไปแต่งแปลงเมืองนายดีหลีแล ๆ แม่นฟ้าเมืองนายหากเมื่อพึ่งเมืองพิงค์เชียงใหม่ เยะหือส่งมาว่าฉันทน์

เจ้าฟ้าหงษามาถึงเมืองบั้นซ้า ไซ้บ้านกลางเป็นราชทูต ปราบกำลังเป็นคนทะเลมะมาบอก พระเป็นเจ้าแม่กว่า ฟ้าเมืองนายก็ออกมาไหว้มากราบเวนตนตัวลูกเมียบ้านเมืองทั้งมวลเป็นข่าเรานับเสียงแล้ว เยะหือพระเป็นเจ้าเมืองพิงค์ได้มาปากจาด้วยเราขังข้างแม่คงแต่ว่าฉันทน์

ที่นั้นพระเป็นเจ้าแม่กุ จิงมีพระโอวาทแก่สิ่งเมือง แต่งแขกไปตอบห้อมนล้ามแขกซ้าเป็นราชทูต พันรัตนผาบเป็นอุปทูต ยี่จำบ้านล้ามแขกเป็นตรีทูต ญาณสาครและศรีโสภาเป็นทะเลมะไปตอบสุโรโยชาหันแล ๆ หมู่แขกพระเป็นเจ้าแม่กุขังไปบ่รอดเทือ เจ้าเป็งภาวะมังตราฟ้าหงษา ขกมาถึงแม่คงแล้วแต่งหือฟ้าเชียงทอง ๑ โหม่งปลีกซ้า ๑ รัตนบุญ ๑ มาไหว้พระเป็นเจ้าเมืองพิงค์เชียงใหม่หมู่แขกพระเป็นเจ้าเชียงใหม่ พบพาเชียงทองขังเชิงดาวกันรอดจิงถวาราชาสาส์นพระเป็นเจ้าแก่เจ้าฟ้าหงษา ยังหางร้วงเจ้าฟ้าหงษาเลยหือนันทชิต ๑ กำหมั่งเค็ม ๑ มากับแขกเชียงใหม่ หือมาบอก พระเป็นเจ้าเชียงใหม่แต่งออกไปตอรับเจ้าฟ้าหงษาเลยกรพผลตามหลังแขกมารอดเมืองเชียงใหม่ เดือน ๗ ออก ๘ คำ ตั้งทัพอยู่ยังหยุดพักที่น้ำบ่อกรณิกา พระเป็นเจ้าแม่กุจิงนิมนต์สมเด็จพระสังฆ์และมหาสังฆราชาไชยพระเดียรรัตนปัญญาแม่กิมหาพุทธิมา หมันมหาแม่หมากเล็ก และเจ้าพระยาแขกพุทธิมา ๑ เจ้าแสนทวนญาณเสถียร ๑ หมันล้ามแขกซ้า ๑ วชิรปัญญา ๑ ไปไหว้เจ้าฟ้าหงษา เจ้าฟ้าหงษาว่าหือพระเป็นเจ้าเมืองพิงค์เชียงใหม่ออกมานั่งร่วมอาสนาเราเทอะ ว่าฉันทน์กันบ่วะระบัตินันก็จัก

เป็นสุขแก่รัฐประชาราษฎร์ทั้งมวลชาแล ๆ ว่าอัน วันอุณนั้น เจ้าฟ้าหงษามาแวดคูเวียงเดือน ๗ ออก
๑๒ กำวันศักราชขึ้นปีเป็กสง่า ศักราช ๕๒๐ ตัว เจ้าฟ้าหงษาย้ายรพลมาตั้งอยู่ทุ่งข้างกับเลขกุมเวียง
วันนั้นทั้งคืน ได้ ๓ วัน ๓ คืน ถึงวันเดือน ๗ เพ็ญ วัน ๗ (เสาร์) ไทยเต่าเส็ด ขามก่อนงาย ได้เวียง
เชียงใหม่หันแล ๆ

เจ้าพระมัจรายมาสร้างเมืองเชียงใหม่ปีรายสันเดือน ๗ เพ็ญ เม็งวัน ๕ (พฤหัสบดี) ฤกษ์ ๘
ขามละแหลรุ่งลักนาราศัตถุย์ ศักราช ๖๕๘ ตัว ตั้งแต่นั้นมาได้ ๒๖๒ ปี ถึงปีเป็กสง่าศักราชได้
๕๒๐ ตัว เดือน ๗ เพ็ญเม็งวัน ๗ ไทยเต่าเส็ดฤกษ์ ๑๓ ตัว ขามก่อนงายเส็ดเมืองเชียงใหม่วันนั้นแล ๆ

เช่นพระยาแม่กุเสวยราชหื้อพระยากำพลได้ไปกินเชียงแสนกันว่าเจ้าเป็งภาวะมังตราฟ้าหงษา
ปราบได้เมืองเชียงใหม่แล้วก็ปราบไปทั่วลานนาไทยทั้งมวล จึงกรุณาทานสุกว่าดังนี้ เจ้าฟ้าโมยชาแก่
สถานปุ่กอยทั้งมวลก็มารอดพระองค์เราเสียงแล้ว ดังพระยาเชียงแสนกลัวแต่อำนาจอาชญาเรटकไปอยู่
ที่ใด เจ้าเมืองเชียงแข็งไห้วสาวว่าตามข้าพระบาทเจ้าได้รู้ว่าเข้าไปพึ่งอยู่สืบสองพันนาลือเมืองอุ ไหว้วา
ว่าดังนี้ พระเจ้ามังทรากรุณา ทานสุกหื้อพระยาเชียงแข็งได้ไปเรียกร้อมมาในราชสำนักเรานาฉนั้น
เจ้าเมืองเชียงแข็งไห้วสาวว่าฉนั้น ข้าเจ้าบ่หลวกบ่ข้างก็เป็นชาวปุ่ชาวดอย ที่จักแล้วแก่ราชการเจ้าบ่มี
ข้าเจ้าขอเอาเมืองของเชียงล่าบ บ้านยุ เมืองหลวย ไปเด้อมทันกับด้วยข้าทั้งหลายไห้วสาวฉนั้น.

เจ้าเป็งภาวะมังตราจึงมีอะมินต่อทานสุกหื้อพระยาเชียงแข็งได้ไปร้อมเอาเมืองของเชียงลาข
บ้านยุ เมืองหลวย ไปเด้อมไปร้อมเมืองอุได้พระยากำพลเจ้าเมืองเชียงแสนมารอดเป็งภาวะมังตราแล้ว
เจ้าก็ทานสุกหื้อพระยากำพลกินเมืองเชียงแสนดั่งเก่าแล้วเจ้าเป็งภาวะมังตราก็เวนราชสมบัติบ้านเมือง
เชียงใหม่ทั้งมวลหื้อแก่พระเป็นเจ้าแม่กุ หื้อเป็นเจ้าใหญ่ในลานนาไทยดั่งเก่า แล้วมีอาชญาแปลงหลาย
กำไว้วแก่เจ้าขุนท้าวพระยาทั้งหลายหื้อบริบูรณัครบ พ้าเรัญยินดีกับด้วยน่องเราพระเป็นเจ้า เมืองพิงค์
เชียงใหม่หากเป็นเชอมหากษัตริย์ เจ้ามัจรายมาครบเป็นเจ้าแก่แผ่นดินแล้ว ก็อุตสาหัภิเสก หื้ออยู่
สถิตสำราญ ในราชนิเวศน์ ในวันเดือน ๗ แรม ๕ กำ เม็งวัน ๕ หันแล ๆ

เจ้าฟ้ามังทราก็แต่งสุริโยธา ขุนเมืองหมอยเป็นโยคบัต พระยาจักร์วุฒิ ขุนเมืองสังเหยียบ
เป็นปลัดและขุนเมืองขันบันรพลทั้งมวลหม่นหน่ง หื้ออยู่พ้าเรัญพระเป็นเจ้าแม่กุดนเป็นเจ้า

ถึงวันเดือน ๘ แรม ๔ กำ เจ้าฟ้ามังทราก็เอารพลเสด็จเมือเมืองหงษาวันนั้นแล ๆ เจ้าฟ้า
มังทรามาอยู่เชียงใหม่ได้เดือนปลาข ๑๒ วันหันแล ๆ

อุณนั้นมาท้าวพระยาเจ้าขุนทั้งหลายฝูงอยู่พ้าเรัญพระเป็นเจ้าเมืองพิงค์เชียงใหม่บ่ไหววัน
ครบยำแก่พระเป็นเจ้าตนเป็นเจ้าพระเจ้าฟ้ามังตรา จึงให้อภินท ๑ ลุนเครื่องข้อง ๑ ถอลายเจ้าฟ้าพระยา
มังทรามาหื้อท้าวพระยาขุนนางไหวกราบพระเป็นเจ้าตนเป็นพระหันแล ๆ

ในปีเป็กสง่า ศักราชเดียนั้นเดือน ๕ ออก ๖ กำเม็งวัน ๖ ไทยเป็กสัน พระเป็นเจ้าแม่
กุดนเป็นพระเสด็จยาตราไปรบข้าศึกขวาและขันต่างเมืองฝูงเป็นขวา วัน ๖ กำ เสด็จแต่เชียงใหม่ ไป
นอน เป็งเมือง หม่นรา ยังอยู่เป็งเมือง วันหนึ่ง เป็กเมืองไปนอนป่ายัย หนึ่งหม่นสองพันวาป่ายัย
ไปนอน เลียงแล้งผาผั่ง ๘,๐๐๐ วา เลียงแล้งไปนอนเปาน้อย ๘,๐๐๐ วา เปาน้อยไปนอนแซ่สั๊ก หม่นวา
แซ่สั๊กไปนอน เพยไถ่ ๑๒,๐๐๐ วา เพยไถ่ไปนอนแซ่แห่ง ๑๐,๐๐๐ วา แซ่แห่งไปนอนท่าข้ามแม่ควา

๑๐,๐๐๐ วา ทำข้ามไปนอนเมืองเจ้า ๓,๐๐๐ วา เมืองเจ้าไปนอนบ้านเหยี่ยว ๖,๐๐๐ วา บ้านเหยี่ยวไปนอนกลายเรือ ๒๐,๐๐๐ วา กลายเรือไปนอนรอดเชียงราย ๖,๐๐๐ วา ถึงเชียงรายแล้วจัดเครื่อง ชาวเชียงใหม่ และชาวต่างเมืองทั้งหมดได้ ๔๘,๐๐๐ เครื่อง ช้าง ๒๗๐ พลาย ม้า ๑๒,๐๐๐ ตัว อยู่เชียงราย ๕ วัน แต่เชียงรายไปนอนหนองบอน ๑๑,๐๐๐ วา หนองบอนไปนอนทุ่งย่างแม่งลา ๑๐,๐๐๐ วา ทุ่งย่างไปทำตัน ๑๐,๐๐๐ วา ทำตันไปบ้านไร่หัวเวียงเชิง ๑๒,๐๐๐ วา

เดือน ๕ แรม ๑๓ ค่ำ ได้พระยาเชิงเดือน ๖ ออก ๖ ค่ำ ยามพาดล้นค้ำ พระอุปฮาดล้านช้าง พรากเมืองเชียงแสนเมื่อล้านช้าง เดือน ๖ ออก ๑๓ ค่ำ แต่งหื้อพระยากำพลไปกินเมืองเชียงแสน พระเป็นเจ้าตนเป็นพระเสด็จจากเมืองเชิงไปนอนกาดคู่ ๖,๐๐๐ วา กาดคู่ลอดเวียงลอ ๖,๐๐๐ วา เวียงลอไปนอนข้าวขาว ๑๐,๐๐๐ วา ข้าวขาวไปนอนพระยา ๑๒,๐๐๐ วา พระยาไปนอนแช่ดำ ๘,๐๐๐ วา แช่ดำไปนอนทับปุย ๖,๐๐๐ วา ทับปุยไปนอนน้ำหยั่ง ๑๒,๐๐๐ วา น้ำหยั่งไปนอนน้ำอุ่น ๖,๐๐๐ วา น้ำอุ่นไปนอนแก่ง ๑๐,๐๐๐ วา อยู่แก่ง ๒ วันเดือน ๗ ออกสองค้ำ ลูกแต่แก่งไปนอนขางกุ่มสะเหยียบ ๘,๐๐๐ วา ขางกุ่มไปนอนป่าเล้า ๑๒,๐๐๐ วา ป่าเล้าไปนอนเมืองสอง ๑๐,๐๐๐ วา เมืองสองไปนอนวังค้ำ ๕,๐๐๐ วา วังค้ำไปนอนป่าเสี้ยว ๑๒,๐๐๐ วา ป่าเสี้ยวรอดแพร์ ๑๒,๐๐๐ วา อยู่เมืองแพร์ ๑๒ วัน

เดือน ๗ แรม ๔ ค่ำ นำพระยาเชิงเลือก หื้อกินเมืองแพร์ แต่กินเมืองแพร์มานอนกราวตนหัว ๕,๐๐๐ วา กราวตนหัวมานอนน้ำตาก ๘,๐๐๐ วา อยู่น้ำตากวันหนึ่ง น้ำตากมานอน ห้วยส้ม ๘,๓๐๐ วา ห้วยส้มมานอนน้ำโม๊ะ ๘,๒๐๐ วา น้ำโม๊ะรอดนคร ๑๓,๕๐๐ วา

เดือน ๗ แรม ๑๐ ค่ำ นำจตุรหิมอกำกินเมืองนครอยู่นคร ๕ วัน นครมานอนเมืองตาล ๑๒,๐๐๐ วา เมืองตาลมานอนถ้ำป้วย ๖,๕๐๐ วา ถ้ำป้วยมานอนลำพูน ๑๒,๐๐๐ วาอยู่ลำพูนวันหนึ่ง ลำพูนมารอดเชียงใหม่ ๑๐,๐๐๐ วา

พระเป็นเจ้าตนเป็นพระเสด็จไปครั้งนั้นเดินทางไกลได้ ๓๖๗,๕๐๐ วา มีตำหนักพักแรม ๓๕ หลัง ไปนานได้ ๒ เดือนปาย ๒๕ วันก็มีแล ฯ

ลูนันได้ ๖ ปี ถึงปีกาบใจศักราชได้ ๕๒๖ ตัว เจ้าท้าวแม่กุ พันเจ้าเป็งภาวะมังตรา พ้าหงษา พ้ามังทรายกรพลมากุมเอาเชียงใหม่ได้ เลยเอาเจ้าท้าวแม่กุเมื่อไว้เสียเมืองหงษาไว้นางวิสุทธเทวีกินเมืองแทนหันแล ฯ

ลูนันได้ ๒ ปี ถึงปีรวายชัย ศักราชได้ ๕๒๘ ตัว เงียวมาตกเมืองเชียงใหม่เข้าแพง หมันน้ำต่อ ๕๐ เงิน นานได้ ๓ ปี จึงถูกแล ฯ

ศักราช ๕๓๐ ตัว ปีเป็กสี่เจ้าพ้ามังตราไปเอาเมืองอุษุทธยาได้ป็นัน

ศักราชได้ ๕๓๔ ตัว ปีเต่าสันไปศึกหนองราม (พงสาวดารโยนกว่าหนองหาญ ล้านช้าง)

ศักราชได้ ๕๔๐ ตัว ปีเป็กยี่ วิสุทธเทวี เจ้าจตุตติเชนนี เอาคำหมุไปกินเชียงแสนในปีศักราชเดียนนี้พ้ามังตราหื้อลูกตนชื่อว่า พ้าสาวัดถีนรภามังค้อยมากินเมืองเชียงใหม่เชนนี พระยาลำพูนไปกินเชียงแสนก็มีวันนั้นแล ฯ ราชวงศ์ ปญจกันโศ นิตติโต ฯ

(จบผูกที่ ๕)

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ผูก ๖

พระยาลำพูนกินเมืองเชียงแสนบ้านเท่าใด หนีจากเมืองลำพูนตั้งเก่าไว้ นางพระยากิน ๓ ปี แล้วย้ายมากินเมืองพาน เมืองเชียงใหม่ เจ้าฟ้ามังทรหือพระยาหัวเข็นกินแทนตัวท่านกินไปอยู่ เมืองหงษา ศักราช ๕๔๓ ตัว ปีร่วงใส เดือน ๒ แรม ๒ ค่ำ เป็งฟ้ามังทรหือเอาหนองผักหวาน มังตรา ตนกูกขึ้นนั่งแทนแก้วหงษาแล ฯ

ศักราช ๕๔๗ ตัว ปีดับเจ้าเชียงใหม่ยกทัพไปรบเมืองใต้ ได้เสียนันทก่อนตอครั้งนั้น

ศักราช ๕๕๔ ตัว ปีเต่าสี่ อุปราชาเอารัพลไปเมืองใต้ได้รับพระยานเรศ รัพล ๗๐๐,๐๐๐ วันนั้นแล ฯ เช่นนี้เจ้าฟ้าสาวตฤไปกินเชียงแสน

ศักราช ๕๕๗ ตัว ปีดับเม็ด พระเป็นเจ้าล้านช้างมาค้าพระยาน่านบได้ พาดกล้านช้าง

ศักราช ๕๖๐ ตัว ปีเบิกเส็ด ถาวหนีเสยเมืองหงษามาตกเชียงใหม่ หนีตกล้านช้าง ชาวได้ มาตกเชียงใหม่ก็ป็น

ศักราช ๕๖๒ ตัว ปีกุดใจ เชียงรายพื้นม่าน ม่านมาตกเชียงราย

ศักราช ๕๖๓ ตัว ปีรวงเป้า ออกญารามเดโชไปเป็นพระยาเชียงแสนล้านช้างขึ้นมาเอาลานนา เว้นไว้แต่พะเยา ผาง เชียงใหม่ บได้ ออกญารามเดโช หนีเสยเชียงแสนก็ป็น

ศักราช ๕๖๕ ตัว ปีกำเหมา เมืองสาตพื้นม่าน ๆ กวาดเอาไปแควนมาก

ศักราช ๕๖๕ ตัว ปีเมืองเม็ด ฟ้าสาวตฤทรธามังคกอยตาย ท่านกินเมืองเชียงใหม่ได้ ๒๘ ปี แล ฯ

สโทกอยตนกูกินแทนได้ ขวบปลายเดือนหนึ่งตาย ตนกกลางกินแทนได้ ๕ ปี ถึงปีกำเป้า ศักราช ๕๗๕ ตัว ตาย ตนน้องช้อยกินแทน ๑๓ ปี ถึงปีรวายยี่ ศักราช ๕๘๘ ตัวตาย เช่นนี้พระยาเจ้าบ้าน กินเชียงแสน

ศักราช ๕๗๖ ตัว ปีกาบขี้ เมืองนครพื้นพระเจ้าหนองผักหวาน มังตราตนกูกมานมาเอาลูก พระยาเชียงแสนออกไปหว่าน เอาช้างไปถวายเป็นเมืองนคร แล้วเจ้ากวะมังตราจึงกรุณาพระยา เชียงแสนหือเป็นเจ้าฟ้ากบฝือก ให้ทานช้างพ่วงคำ หลังแดงดาดคำ แต่นั้นได้ท่านเอาราชการ เข้าเมื่อน บพระบาทหงษาแล ฯ

ศักราช ๕๗๗ ตัว ปีดับเหมา ลูกเลี้ยงพระเจ้าเชียงใหม่ตนช้อยให้พระยาน่านขึ้นมาเป็น พระยาเชียงใหม่

ศักราช ๕๘๑ ตัว ปีกุดเม็ด เจ้าฟ้ากาฝือก จุติหือนางพระยากินเมืองแทน

ศักราช ๕๘๖ ตัว ปีกาบใจ เชียงของพื้นพระเจ้าหนองผักหวาน มังตราแต่งหือพระเจ้า สุทธโธธรรมราชมังแรจจว่าเอาทัพมาตั้งเชียงใหม่ แล้วไปเอาเชียงของได้ เดือน ๑๒ ออก ๕ ค่ำ วันนั้นแล ฯ

ศักราช ๔๘๗ ตัว ปีดับเข้าเมืองน่านพัน พระเจ้าสุทโธชื้อไปเอาเมืองน่านได้

ศักราช ๔๘๘ ตัว ปีรวายยี่ พระเจ้าสุทโธชื้อไปเชียงรุ่งได้พระเจ้าหนองผักหวานมังฆราวาจตุติในเมืองหงษาที่ปีเดียวกันมังแรทธิพขึ้นกันแทนที่ปีนั้น

ศักราช ๔๘๙ ตัว ปีเป็กสี่ ก็นมาตั้งอยู่เชียงแสนพระเจ้าพัน้องบ่ชอบบ่แม่นกัน พระเจ้าตนพเข้าอยู่ในเวียงขึ้นอยู่โรง ฟ้ากาเผือกหื้อหน่อคำ ลูกพระยาทิพย์เนตรกินเชียงแสนแล้ว ก็เสด็จขึ้นเมืองหงษา พระยาเชียงแสนพอลูกเมื่อส่งรอดเมืองฝาง พระยาเชียงใหม่ขึ้นต้อนรับเอาเชียงแสนพอลูกมาขังไว้เวียงเชียงใหม่ พระเจ้าสุทโธชื้อเมื่อรอดเมืองหงษาเอามังแรทธิพลเสี่ยพระเจ้าสุทโธชื้อขึ้นนั่งแทนแก้วแทนที่ปีนั้น

พระยานครขันอาสาแทน พระเจ้าเชียงใหม่ยินดีเอาเมืองเชียงแสนแทน แบ่งพระยานครหื้อพระยานครเป็นพระยาศรีสองเมือง แต่งแสนอาชญาไว้เป็นหวานเชียงแสน ปล่าวคนศึก ๓,๐๐๐ ไปรั้งเวียงอยู่ได้ ๓ ปี ถึงปีร่วงเม็ด ศักราช ๔๙๓ ตัว เจ้ากวะมังฆราวาจตุติธรรมราชาเข้ามาเอาเชียงใหม่ ได้เอาพระเจ้าเชียงใหม่เมื่อไว้หงษาหื้อพระยาทิพย์เนตรพ้อพระยาเชียงแสน กินนาสามล้านแต่งเชียงใหม่หื้อพระยาเชียงแสนกินเมืองเชียงแสนดั่งเก่า

ศักราช ๔๙๔ ตัว ปีเต่าสัน พระเจ้าสุทโธชื้อธรรมราชามาเอาเมืองฝาง ๓ ปีจึงได้

ศักราช ๔๙๕ ตัว ปีรวายใจ พระเจ้าสุทโธชื้อธรรมราชามังฆราวา ขอลูกแก้วพันตนแล้วย้ายไปตั้งอังวะ แล้วจึงปลงอาชญาหื้อมาสร้างวัดเซตวัน เมืองเชียงแสน ที่โรงนางฟ้ากาเผือกหื้อเป็นราชสถูปฐาน เอามหาปาดอนแทน เข้ามาอยู่เมตดาวัดเซตวัน ขอหื้อเป็นสมเด็จหันแล ฯ

ศักราช ๑๐๐๐ ตัว ปีเป็กยี่ นางฟ้ากาเผือกจตุติ

ศักราช ๑๐๑๐ ตัว ปีเป็กใจ พระยามังฆราวาจตุติขังเมืองอังวะ เอาพระธนะกัญไชย* ขึ้นแทนแก้วในเมืองอังวะที่ปีนั้น

ศักราช ๑๐๑๒ ตัว ปีกคยี่ พระยาเชียงแสนจตุติ

ศักราช ๑๐๑๗ ตัว ปีดับเม็ด เอาพระแสงเมืองเป็นพระยาเชียงแสน แทนได้ ๓ ปีเอาเมืองเสี่ยอังวะ

ศักราช ๑๐๒๑ ตัว ปีกคไก่อ เอาพระยาเมืองแพร์ขึ้นนั่งแทนแก้วเชียงใหม่ปีนั้น

ศักราช ๑๐๒๒ ปีกคใจ ชาวไต้อพลขึ้นมารบเชียงใหม่บ่ได้ เชียงแสนพ่ายชาวไต้อปีนั้น ถึง

ศักราช ๑๐๒๓ ตัว ปีร่วงเข้าจึงออกมาตั้งเมือง

ศักราช ๑๐๒๕ ตัว ปีกำหมา ฟ้าสา่งกุงมาอยู่เชียงแสน

ศักราช ๑๐๓๔ ตัว ปีเต่าใจ พระอิงเซะ จตุติขังเมืองอังวะ เอาลูกพระเจ้าเจพุทธรายเมื่อไปเป็นพระยาเชียงแสนที่ปีนั้น อยู่ได้ ๕ ปีจตุติ เอาพระเฉลิมเมืองกินเมืองเชียงแสนแทนพระเจ้าเมืองแพร์ตนกินเชียงใหม่ก็จตุติแล้วเอาพระยาเจ้าอิงเซะมังฆราวาขึ้นนั่งแทนแก้วแทน ในเมืองเชียงใหม่ที่ปีนั้น

* พงศาวดารโยนกว่า มังนันทะราชบุตรแทน และ สวรรคตในปีจุลศักราช ๑๐๐๐

ศักราช ๑๐๓๗ ปีดับเหมาพระเจ้าเชษฐาธิ เอลูกพระเจ้าเจพุทธราช ขึ้นนั่งแทนแก้วที่ป็น
ศักราช ๑๐๔๐ ตัว ปีเบิกสง้าพระเฉลิมเมืองจตุติ เอรตล่างหลาม เป็นหวานแทนกินเชียง

แสน

ศักราช ๑๐๔๔ ตัวปีเต่าเส็ด รตล่างหลามแต่งร้อนใหม่มังสามมาเอาใส่ค่างลงไปเสี่ยอ้งวะ

ศักราช ๑๐๕๔ ตัว ปีเต่าลันฟ้าเมืองหลวงพามากินเชียงแสน

ศักราช ๑๐๕๗ ตัว ปีดับไก่ ฟ้าเชียงแสนจตุติ

ศักราช ๑๐๖๑ ตัว ปีกัดเหมาฆรรรมพุกามจตุติ

ศักราช ๑๐๖๒ ตัว ปีกัดสี่ หน่อทรายเป็นหวานเมืองเชียงแสน ร่มแสนเป็นชิกาย (จักกาย)

ศักราช ๑๐๖๓ ตัว ปีร่วงใส ฆรรรมตัดเชียงแสนบ่หื้อทับบ้อง (ทับบ้อง=ขึ้น) ญบเมือง

เชียงใหม่

ศักราช ๑๐๖๔ ตัว ปีเต่าสง้า ลาวมาสู่สมการเอามาไว้เมืองอ้งวะ

ศักราช ๑๐๖๕ ตัว ปีกำเม็ด ลาวมาตกเมืองลานนามาอยู่เชียงของแล้ว หน้เมื่อเมืองน่านก็

ป็น

ศักราช ๑๐๖๖ ตัว ปีกาบสัน เอนิหวานผู้กินเมืองเชียงแสนมาฆ่าเสี่ยยังเชียงใหม่ ตั้ง
รักษาหย่าเจสุเป็นหวานแทนพละเอ เป็นเชกกาย (จักกาย)

ศักราช ๑๐๖๘ ตัว ปีรวายเส็ด เดือน ๑๑ ออก ๔ ค่ำ หมูออกลูกเป็นข้างยังเมืองเชียงแสน

ศักราช ๑๐๖๙ ตัว ปีเมืองไก่ มังแรนร่ากินเมืองแลงบ้อยมาแต่งเชียงใหม่ เดือน ๘ แรม ๖
ค่ำ หื้อผู้กินเมืองไร มากินเชียงราย เจ้าหน่อเมืองไปเป็นหวานเมืองน่าน

ศักราช ๑๐๗๐ ตัว ปีเบิกใจ เงินอ้ายสามปี พันพระเจ้ามังฆาละ ขึ้นมาทางเชียงใหม่
อ้ายสามปีไปถึงฮ่อ ฮ่อเอาออกส่งมาใส่คอก ไฟเผาเสี่ยฉิบหายทั้งชะกุลนั้นแล ฯ

ศักราช ๑๐๗๑ ตัว ปีดับเม็ด ส่างกอยละเกียะชะแปก เชียงแสนลงไปไหว้สาภษัตริย์อ้งวะ
เอาอะมินต่อ (ภาษาพม่า แปลว่าท้องตรา) ขึ้นมาทานสุขหื้อเจ้าอินเมืองหื้อไปกินเมืองน่าน เจ้าอิน
เมืองตายเสี่ยเมืองเชียงใหม่ เมืองเชียงแสน พร้อมกัน เอาพระชาติันมากินเมืองน่าน ลุนนั้นกษัตริย์
เจ้าอ้งวะ มีอะมินต่อขึ้นมาหื้อน้องเจ้าอินเมือง หื้อขัตติยวงศ์ได้เป็นนาขวาใหม่ พุททวงส์ผู้เป็นน้อง
เป็นนาซ้าย แล้วหื้อเมืองกาย เมืองไร เมืองเลน กะชาก กะแลง เชียงลาบ เมืองหลวงปุกา เป็นทัพ
บ้อง (ขึ้น) กับเมืองเชียงแสน ในเมืองทั้งหลายฝูงนี้ โมยะหวาน และนาซ้ายนาขวาได้แต่งแปง
สืบ ๆ มา

ถึงศักราช ๑๐๘๙ ตัว ปีเมืองเม็ด เทพสิงห์ปรากฏยังเมืองขวม มังแรนร่าผู้กินเชียงใหม่แต่ง
หื้อคนไปเรียกที่หนึ่งสองที่ ก็บ่มา จึงแต่งคนไป ๕๐๐ ไปเรียกมา มายังวัดสังฆาร ริมประตูข้างเผือก
มังแรนร่า ว่าหื้อก่อเมืองทั้ง ๔ เอน้ำเข้าขังข่วงสนามหื้อเต็ม และจักเรียกเทพสิงห์ตนบุญมาพร้อมยัง
สนาม เมื่อตนบุญแท้จักมาเหนือน้ำได้ เราทั้งหลายจักน้อมมันชาแล้วอื่น ๆ

ในคืนนั้นคนในเวียงเป็นใจ ไปบอกหื้อเทพสิงห์ ๆ เลขลัคนี่ไป อยู่บ่นานเท่าเทพสิงห์
ขอศึกเข้ามาคุมเวียงลวดเข้าได้ประตูไร้ชา ยามนั้นมังแรนร่าอยู่ยังสนามลูกม่านลูกเม็งทั้งหลาย ใ้กัน
มาไหว้สาว่า ข้าศึกเข้าได้ประตูไร้ชาแล้วไทยชาวเวียงชิงสินาคบไ้ลูก มีแต่ข้าทั้งหลายลูกม่านลูกเม็ง
และรบข้าศึกมาไหว้สาฉนั้น

ยังมีเจ้าตนหนึ่งชื่อว่าองคั่นก เป็นตระกูลเจ้าล้านช้างมีพล ๓๐๐ มาอยู่ริมระมิงค์ท่าวัดเกต
เข้ามาอาษากับมังแรนร่า ว่าคานคน (เณรช้คน) หื้อเข้าเเอะ ข้าจักเป็นหัวหน้าออกไปรบ มังแรนร่า
ห้าม ว่าตัวบ่มีลูกบ่มีเมียบ่ขอว่าจักใครเอากการเข้ะสังจา ว่าอันเจ้าองคั่นกเลขอยู่เสี่ย

หมู่เทพสิงห์ขึ้นเข้าได้เวียง เลขนำมังแรนร่าตายยังสนามนั้นแล ๆ เทพสิงห์เข้ามาอยู่
เวียงประมาณเดือนหนึ่งจึงมีอาชญากออกไปคู้บักคู้แคว้น ว่าลูกบ้านลูกเม็งอยู่บ้านใด หื้อเอามาส่งนับ
เสี่ยจักไ้คอกไฟเผาเสี่ยว่าอัน ชาวบักชาวแคว้นทั้งมวล บอกลูกม่านลูกเม็งหื้อหนี คับบ่หนีจักเอา
เมื่อส่งในเวียงว่าอัน ลูกม่านลูกเม็งทั้งหลายมีจำเรเนแตกหนึ่ง บู้ยานช่างเหล็กหนึ่ง เขาพร้อมกันได้
คนดี ๓๐๐ เข้ามาไหว้สาเจ้าองคั่นกยังวัดบุปป่า (วัดสวนดอก) ขอเป็นหัวหน้าแก่เขาทั้งหลายจักเข้ารบ
เทพสิงห์ เจ้าองคั่นกถามว่า หมู่สูมีเท่าใดจักเอาเสี่ยเขาไหว้สาว่ามีคน ๓๐๐ เจ้าองคั่นกจึงว่า หื้อสู
ดักอยู่ก่อนเข้าจึงรู้คิงไปเดือนออก ๕ ค่ำ หื้อสูมาหาภูวัดเกตหั้นเเอะ ว่าอันเจ้าองคั่นกก็ย้ายไปอยู่
วัดเกตหั้นแล ๆ ถึงวัน ๕ ค่ำ เขาก็พากัน เจ้ามาวัดเกตหั้นแต่ หมู่เทพสิงห์หั้นเจ้าองคั่นกมีหมู่หลวง
หลายเขาบ่ไว้ใจ จึงแต่งคน ๕๐ คน มาอยู่เฝ้ายังหัวขัวท่าแพถ่ายไปทางใต้ แล้วตกกลางคืน หมู่ม่าน
เม็งชเรเนแตก พาหมู่ย่องเข้ามาแจ้งศรีภูมิ ลงค้อมาหลอนเข้าแทง ยังหัวขัวท่าแพ แดกเข้าในเวียง
เลขขึ้นเข้าตวยได้เวียง

หมู่เทพสิงห์ แดกออกเวียงพ่ายไปทางใต้เสี่ยแล้ว จึงราธนาเจ้าองคั่นกเข้ามาเสวยราชย์
ในวัน ๖ ค่ำ ปราภฏด้วยนามทักว่าเจ้าองค์คำวันนั้นแล ๆ

อยู่บ่นานเท่าใด เทพสิงห์ไปช้กรรมบัญญัติเมืองน่านมา เจ้าองค์คำเกณฑ์คนออกไปต้อน
รบกันยังป่าซาง ธรรมบัญญัติตายที่ไม้ศรีไ้ดำ ในสกเดี๋ยวนั้น

ศักราช ๑๐๕๐ ตัว ปีเป็กสันเดือน ๔ ออก ๕ ค่ำ สะแข็งเกี๊ยะ (พงสาวดารโยนกกว่า
สะแดงพญา) ชกทัพลูกอั้งวะข้ามกงมา เจ้าองค์คำเอาหมู่ไทยชาวเวียง ๒๐ คน แห่งโท ๒๐ คน
ม่าน ๒๐ คน เป็น ๖๐ คน ไปต้อนรับทัพสะแข็งเกี๊ยะ ๆ ว่าจักเอาหมู่ไทยอันไปต้อน ๒๐ คนนั้นฆ่าเสี่ย
เขารู้คิงลัคนี่พันมายังแต่บ้านและโท ๔๐ นั้นบ่หนี เจ้าองค์คำกลับมารอดเวียง พระยาเถ้าและขุนเมือง
พร้อมกันไหว้สาเจ้าองค์คำว่า กั้นว่าเจ้าจักเป็นม่าน ตูข้าขอหนีคันมาเป็นกับม่านตูข้าตายเสี่ยแล ๆ
ไทยอันไปต้อนม่าน ๒๐ คนเขายังจักฆ่าเสี่ยเพื่ออันแล ๆ ตูข้าขอรบว่าอัน ถ้วนหนึ่ง ถ้วนสอง เจ้า
องค์คำจึงว่า รบก็รบ แล้วอัน ๆ

ยามนั้นม่านก็มาถึงหนองมอนแล้ว ก็ห้ำงศีกออกรบกัน ถูกันไป ถูกันมา ได้สองเดือน
ม่านกั้นเข้าเลขแตกหนีไปทางเมืองวังหนองขวางเพยไร้ไปตั้งอยู่เมืองพะเยา

ถึงศักราช ๑๐๘๕ ตัว ปีเต่าไข เดือน ๔ ออก ๘ ค่ำ เจ้าองค์คำยกทัพไปดวยหาม่าน สะแข็งเกยะ ชังเมืองพะเยา ไปม่านสะแข็งเกยะเลขหนีไปเซียงแสน เจ้าองค์คำก็เอาลาวข้าพระเจ้า ทุงเอียงเข้ามาเซียงใหม่ ปลุกแก่เขาหือเป็นพระยาพราน พระยาจัดหือเมื่ออยู่รักษาปฏิบัติพระเจ้า ทุงเอียงดั่งเก่า

ตั้งเมืองเซียงแสนมหาภคย์อั้งวะ มีอะมินต่อมา หือสะแข็งเกยะเป็นโมยะหวาน ชื่อเกยะ ชะแพก หือได้หอบอุ้มเอาเมืองแพร์ เมืองน่าน ลคอน (ลคร) เมืองฝ่าง เมืองสาด เซียงของ เมืองเทิง ฝูงนี้ หือเข้ากับเมืองเซียงแสนนับเสียง

ศักราช ๑๐๘๕ ตัว ปีกำเป้า เม็งชะคายน้อยกุงเป็นหัวหน้า ยกทัพมากนหมื่นหนึ่ง มาคุม เซียงใหม่เข้าแจ้งหัวริน กูเรื่องบ่ได้แตกหนีคืนเมื่อ

ศักราช ๑๐๘๘ ตัว ปีเมืองใส บู้ผ้าขาวลูกลำพูนขึ้นมาเป็นบุรุษกอนในเมืองเซียงใหม่ขับได้ (จับ) นำเสี้ย

ศักราช ๑๑๐๒ ตัว ปีกตสัน โมยะหวานเคยะชะแพกเซียงแสนตาย

ศักราช ๑๑๐๕ ตัว ปีกำไก่ กษัตริย์เจ้าอั้งวะทานสุขหือลูกเกยะ (เปี้ยะ) ชะแพกชื่อใหม่ว่า ชินวงศ์ เป็นโมยะหวานในเมืองเซียงแสนชื่อว่า เกยะนระรักหันแลฯ (โยนกกว่า เพ็ชรลักษณ์)

ศักราช ๑๑๐๗ ตัว ปีดับเป้า เจ้าก้วยหงษา*มารับเอานางองค์ทิพย์ ลูกเจ้าองค์คำเมื่อเมือง หงษาถึงสก ๑๑๐๘ ตัว ปีรวายชี่ เจ้าก้วยแตกแ้วหงษาเอานางองค์ทิพย์มารอดเซียงใหม่

ศักราช ๑๑๑๓ ตัว ปีร่วงเม็ด ลือเงินแมนเป็นกับด้วยกัน พันเกยะนรักและเม็งบ่ชนะเงิน ลือแมน เกยะนรัก พ่ายหนีละเมืองเสี้ย เอาลูกเมียไปตั้งอยู่สพทรา ลือแมนแต่งเมืองเซียงแสน

ศักราช ๑๑๑๗ ตัว ปีดับไก่เกยะนรักเอาช้ายแควลาวขึ้นมาบ่ลือแมนแตกหนีไป เกยะนรัก กินเซียงแสนดั่งเก่า

ศักราช ๑๑๑๘ ตัว ปีเมืองเป้า ลาวเอารปลขึ้นไปรบฆ่าเกยะนรักที่ดอนแท่นตาย ลูกเกยะ นรักชื่อว่าเจ้าตันทิพย์ลูกเจ้านาขาวชื่อว่าปวะลัง ไปอั้งวะ กษัตริย์เจ้าอั้งวะทานสุขหือ ปวะระ เป็นโม ยะหวานเซียงแสน สกเด็ยวันเดือน ๔ ออก ๗ ค่ำ ม่านแมงโรงไปยกทัพเข้ามาถึงเกาะลมเมงและม่าน รบกกันตายเป็นอันมาก เม็งมีคนบ่หลายแตกม่านเป็นระส่ำระสาย เม็งทะเลกาน พากนคร้วเข้ามาเมือง เซียงใหม่ในเดือน ๖ นั้น ในเดือน ๖ นั้นบู้ม่านเม็งลัง ยกเข้าเมืองอโยธยาแ้วเข้ามาทางทะวาย ได้เมือง ทะวายแล้วฆ่าเจ้าเมืองทะวายเสี้ยแล้วเลยเข้ามาเมืองอโยธยา สกเด็ยวัน น้อยวิสุทธเมืองลำพูนเอาหุมู ขึ้นมาฆ่าโมยะหวานปะวะระเซียงแสนเสี้ยแล้วน้อยวิสุทธแทน

ศักราช ๑๑๒๒ ตัว ปีกตยี่ เจ้าดวงเมืองลำพูน เอาหุมูไปฆ่าน้อยวิสุทธยังเซียงแสนเสี้ย แล้วเจ้าดวงกั้นลงมาลำพูนดั่งเก่า สกเด็ยวัน เดือน ๘ ออก ๘ ค่ำ คนใช้มานเข้ามาถึงลำพูนเดือน ๘ แรม ๗ ค่ำ พระยาอ่องไซยกกลับจากอโยธยาขึ้นมาถึงน้ำแม่พระ ตายเสี้ยที่นั่น สกเด็ยวันเดือน ๕ แรม ๒ ค่ำวัน ๒ ยามตุดเช้า สุริยะภาควันนั้น อะทันพื้นในเมืองอั้งวะก็วันนั้น

* เจ้าก้วยหงษา-โยนกกว่า สมิงทอขาว

ศักราช ๑๑๒๓ ตัว ปีร่วงใส เดือน ๔ แรม ๘ ค่ำ เจ้าบัณฑิตเจ้าจันทร์ ลูกจากป่าออกมา
พร้อมกันกับพระยาถิ่น พื้นเจ้าจันทร์เจ้าจันทร์หนีไปพึ่งพระยาทะกานเมืองทะกานลงไปอยู่บ้านสันเจ้า
ปิดได้เมืองแล้วก็บ่เสวยเมือง เลขนิมนต์เจ้าขุค เป็นพระอยู่วัดดวงดี สึกออกเสวยเมือง ถึงเดือน ๗
ลง ๗ ค่ำ สกเดียวกันนั้น เจ้าเมืองลำพูนตาย.

ศักราช ๑๑๒๔ ตัว ปีเต่าสง่า เดือนขี้ออก ๑ ค่ำ วัน ๑ ขามแกลซัยสุริยภาค เดือน ๓
ออก ๑๓ ค่ำลำพูนวังพร้าวรบป่าซาง ถึงเดือน ๔ ม่านแลซุโป อะเกะคามุนี่ไปทั้งมวลมี ๘ ไปแก้ทัพ
ลูกแต่อังวะมาตั้งทัพอยู่ที่ วัดเวพูน (กูเต้า) ก่อนแล้วทั้งแควดล้อมเชียงใหม่ ใน วันเดือน ๔ ออก ๑ ค่ำ
วัน ๗ ก่อนหน้าทัพม่านจักมานั้น แม่ทะกานกับพระยาทวย หนีออกเชียงใหม่ไปอยู่กลีละแม่คง
ถึงสก ๑๑๒๕ ตัว ปีกำเม็ด เดือน ๑๑ แรม ๘ ค่ำ ม่านได้เชียงใหม่ อยู่ได้สองสามวันลำพูน
บ้านสันทะกานแตกม่านกวาดเอาเจ้าจันทร์ตนลูกเจ้าองค์ดำ และไพร่ไทยชาวเชียงใหม่ไปอังวะนับ
เสียง

ถึงเดือน ๑๒ สกเดียวกันนั้นม่านได้ทะกานที่กลีละแม่คง ม่านเอาไปอังวะกายเมือง
อังวะ กายเมืองอังวะในเดือน ๔ ปีกำเม็ดนั้นลูกพระยาองไชยหนองต่อตาย ในมกโซโปนี้องกษัตริย์
อังวะขึ้นนั่งเมืองก็ปีนั้นเพื่อนขับ (เขาจับ) และบ้านแล้วเอาเข้ามาเมืองอโยธยากี่ปีนั้น ม่านได้เชียงใหม่
แล้วอะเกะคามุนี่ไปนั่งอยู่เชียงใหม่ในปีกำเม็ดนี้ แสนขวานลงข้างเอาหมู่ขึ้นไปหลอนม่านอันเฝ้าเงิน
๓ กอง อยู่ทัพทำอ้อยได้แล้วหนีไปตั้งอยู่ดอนมูลเชียงแสน ไปอะเกะคามุนี่ แต่งชกกายอินทเป็นโป
เอาหมู่ลูกเชียงใหม่ไปรบแสนขวานโรงข้างที่ดอนมูล หมู่แสนขวานแตกหนีหนีหายตายมากนั้.

ศักราช ๑๑๒๖ ตัว ปีกาบสันเดือน ๑๒ ออก ลาวไช้ราชสาสัน ไปถึงเมืองมกโซโปเดือน
เกียงแรม ๖ ค่ำเป็นฆ่าทะกาน เดือน ๔ แรม ๘ ค่ำ กษัตริย์มกโซโปรบแปดแซ (เมืองกระแซ) แล้ว
ฆ่าพระยาแปดแซเสีย เดือน ๕ ออก ๘ ค่ำ แผ่นดินไหวนั้ คนขึ้นอยู่ปอด้าว (ขวนเซลิ้ม) เดือน ๖
ออกค้ำหนึ่ง สุริยภาค.

ศักราช ๑๑๒๗ ตัว ปีดับเต้า พระเมืองไชยเมืองลำพูนพื้น ไปอะเกะคามุนี่ยังเชียงใหม่ลาน
นาไทยฝ่ายคนกล้าวันออกเป็นศึกชุแห่งไปอะเกะคามุนี่แตกหนีเมื่อเมืองอังวะ เจ้าฟ้าชายแก้วเมือง
ลครก็ได้หนีไปกับไปอะเกะคามุนี่ กษัตริย์อังวะจึงแต่งอแซหุ่่น อแซหุ่่นกุมรพลขึ้นมาแสนหนึ่ง
ขึ้นมาชำระลานนาไทยทั้งมวลอะเกะคามุนี่ก็คืนมา เจ้าฟ้าชายแก้วก็ได้คืนมากับไปอะเกะคามุนี่
กษัตริย์อังวะก็รีดหอปราสาทเสีย แปลงใหม่ก็ปีนั้น อังวะไปรบฮอกี่ปีนั้น ดาว ๕ แค้น เข้าเดือนก็ปี
นั้น อแซหุ่่นขึ้นมาตีได้ลานนาไทยคืนแล้ว ห้ออะเกะคามุนี่อยู่แต่เชียงใหม่ที่เก่า ห้อสิ่งห้อยถาง
(สิงหทะขอถาง) นั่งเชียงแสน กับไปเสียวล้ายข้าทัพหนึ่ง.

ศักราช ๑๑๒๘ ตัว ปีรวายเส็ด แลซุโป และอะเกะคามุนี่ลงกุมพระเมืองไชยลำพูนเดือน
๓ เพ็ญ เมืองลำพูนแตกวันนั้น สิ่งห้อยถางเชียงแสนลงอังวะไว้เชกกายปลานแต่งจจว่าแต่งเชียงแสน
ในปีนั้นลมหลวงพัดม่านเข้าปราสาทกษัตริย์อังวะ หักลงถูกพวงคำข้างเหลวไปอันหนึ่ง นานองถ้วม
เมืองอังวะก็ปีนั้น

ศักราช ๑๑๒๕ ตัว ปีเมืองไถ่เดือน ๔ ช่อมารบเมืองอังวะมาถึงดอยสูงสี่กั๊กเข้าแล้วแตกหนี
คืน ๕ ปี ๕ ทฬงเอาเมืองกรุงอยุธยา ได้เดือน ๗ ปีนั้น

ศักราช ๑๑๓๐ ตัว ปีเป็กใจอะเกะคามมุนัจุดตีชื่อว่าจกมารบอังวะแถม กษัตริย์อังวะเรียก
เอาหัวเมืองทั้งหลาย มีเมืองมุตตมะหะ โดงเจดียงในเดือนหนึ่ง ห่อเอาพลศึกขึ้นไปเมืองอังวะถึง
เดือน ๖ ช่อมามาแล้วปล่อยกันหาบ้านไผ่เมืองมัน เดือน ๘ ออก ๖ กำ ฉัตรธาตุเมืองแซ่หน้องหักลง
เดือน ๙ แรม ๖ กำ เอาฉัตรธาตุลำพูนขึ้นต่าง อะเกะคามมุนัจุดตายแล้วเมงเห็นโมยะกามนี้มาแทนอยู่
เชียงใหม่ ศกเดียนนี้ ถึงศักราช ๑๑๓๑ ตัว ปีกั๊ดเป้า เดือน ๑๑ ออก ๔ กำ วัน ๑ ดาววันทิสวันออก
เดือนเกียงแรม ๖ กำ ดาววันแถมกวันเชอนไปวันตก ถึงเดือน ๔ เชกคายน้อยพรหม พันเมงเห็น
โมยไปหัวขาวยังเชียงใหม่บ่นะ เชกคายน้อยพรหมตายก็ปีนั้น ไปชุกชุกปะส๊ะแลชูปี้ ไปตีผ้าขาว
พันนาได้นางสามผิวมาถวายกษัตริย์อังวะก็ปีนั้น ฟ้าผ่าเล่มเข้าของกษัตริย์อังวะก็ปีนั้น ฉัตรธาตุตะโก้ง
เหียงไปเอาลงแล้ว ก็เอาเมืองอังวะก็ปีนั้น ม่านปล่าวกันกวากหูต่อลานก็ปีนั้น

ศักราช ๑๑๓๒ ตัวปีกั๊ดยี่ อังการเดินร่วมศุกรูบาทว์เกิดแก่สัตว์สี่ต้น สองต้น มากนั๊ก
กระต่ายหนึ่งตัวมีหัวเดียว มีตัวสามตัว เกิดยังเกาะเชียงฉลู เดือน ๗ ออก ๓ กำ วัน ๒ ทฬขาวใต้พระ
โกสาปานเป็นหัวหน้า มีคน ๗,๐๐๐ มารบเชียงใหม่ มาตั้งอยู่ประตูหลายแกลงอยู่ได้ ๕ วัน ถึงวัน ๓
เดือน ๗ ออก ๑๑ กำ แดกหนี่ล่องไป เดือน ๗ แรม ๘ กำ ไฟไหม้เมืองอังวะใหม่หนีฮานเกี้ยวไป
เหนือ เกี้ยวไปวันตก ถึงวัดพระนอนจึงดับ.

จำด้วยทฬขาวใต้บ่แล้ว เดือน ๗ ออก ๑๑ กำ ยามมือชะลุ่ม ทฬขาวใต้แตกไป หมูชวา
เวียงเชียงใหม่ตามรบยังทุ่งพระบาท สีนาคขาวใต้ ถูกเชกคายช้ายตาย

ศักราช ๑๑๓๓ ตัว ปีร่วงเหมา เดือน ๗ แรม ๑๐ กำ ยามตูดเข้า แผ่นดินไหวทางเหนือ
มากวรพริสสะเพิงกลันลันเดือน ๘ ออก ๗ กำ เพ็นยับน่องกษัตริย์อังวะแม่กษัตริย์อังวะขอบทันได้
เพ็นฆ่าเสียก่อน

เดือนยี่แรม ๑๒ กำ กษัตริย์อังวะ แต่งราชสิงห์กอยถาง (สี่ทกขอถ่าง) ขึ้นมานั่งเชียงแสน
ดั่งเก่าดั่งเมืองเชียงใหม่เจ้าพระยาเจ้าบ้านบุญมา พันม่านโป้หัวขาว ยังกลางเวียงนายหม่องถูกสินาค
ตาย เจ้าบ้านมีหมู ๓๐๐ รบม่านบ่เอาหอกดาบเอาแต่ก้อนก้อมมีแต่ตัวท่านถือดาบง้าวไล่หมูบ้านโป้
หัวขาวแล่นเข้าคุ้มหับประตูไว้ เจ้าพระยาเจ้าบ้านก็เลยหนีไปถึงเมืองลคร ปะติจะปราศรัยกับเจ้ากาวิละ
ตนเป็นลูกอ้ายเจ้าฟ้าหลวงชายแก้วและเจ้า ๗ องค์พี่น้อง ตั้งสัจจต่อกันเป็นอันหมั้นอันแก่นแล้ว
เจ้าบ้านก็เลยไปตวยหา ไปชุกขบปะส๊ะพะเทียงเวียงจันทรอันโป้หัวขาวกระทำร้อนใหม่แก่
บ้านเมืองแล ๆ และตนได้พันทุกอันไปเจียกขุปะส๊ะพะเทียงก็กลับคืนมาเชียงใหม่ เจ้าบ้าน
ก็มาตวยมาตั้งอยู่หน้าวัดบุปผาหินแล ๆ ไปบ้านขุปะส๊ะพะเนแล ไปหัวขาวพร้อมกันลงไปรบ
เมืองอโยธยา ส่วนตนแต่งรพลคนศึกอยู่ เจ้าพระยาเจ้าบ้านอาสาว่าช่องน้ำทางเรือ เป็นอันไปยาก

จักขอลงไปแพ้วเสียก่อน ม่านจึงกำหน่ม่าน ๗๐ กับไทย ๕๐ ห่อเจ้าจำบ้านคุมไปก่อนภายหลังนั้น ม่านว่าจักเอาลูกเมียเจ้าจำบ้านส่งไปอังวะ เจ้าจำบ้านรู้ข่าวจึงใช้ตั้งมหาลูกเมียห่อลัดหน้ เจ้าจำบ้านก็เลยแหงม่านแตกกระจัดกระจายไปแล้ว ลวดลงไปซ้กเมืองศีกอโยธยาหันแล ฯ

ท่นจักจาด้วยตระกูลเจ้าฟ้าหลวงชายแก้ว ฝ่ายเมืองลครก่อนแล ฯ จักแปลงเป็นเรื่องราว เดียวกันมาก็เป็นคำกวนกันนัก ผู้ฟังก็รู้ถึงง่าย จึงชักออกเป็นเรื่องหนึ่งเหมือนกันไว้ฉนั้น ขอนักปราชญ์ เจ้าอย่าทักที่ผิด ข้าจักค้นเอาแต่เค้าลำดับมาก่อนแล ฯ

เมื่อจุลศักราชได้ ๑๐๕๑ ตัว ปีกัดเล้าวันนั้น ม่านม้งเรนรำกิ้นเชียงใหม่ซ้ำ เทพสิงห์มาปราบซ้ำเจ้าองค์กำมาปราบแถม เป็นดั่งกล่าวมาแล้ว ในกาลหว่างนั้นเมืองลานนาไทย เกิดเป็นศึกชุนแห่งขามนั้นยังมีสวาคูเจ้าหลวงตนหนึ่ง อยู่วัดนาขาง ตู้หลวงนั้น เลียงพรหมเลียงพายสรรเสริญตัวว่าเป็นเจ้าตนบุญ กนทงหลายหลักน้อมค้อมเข้าหามากนัก ตู้หลวงเจ้าวัดสามขาและตู้หลวงเจ้าวัดบ้านเพื่อนก็สีกออกมา เป็นเสนาแห่งตุนาขาง ในเมืองลครหาเข้าได้มีแต่พ่อเมืองทั้ง ๔ ก้อยเกาะคุมกันอยู่หาไฟจักสิทธิ์ขาดบได้ คำอนั้นก็เล่าลือถึงเมืองลำพูนว่าตนบุญเกิดนาขาง เจ้าเมืองลำพูนจึงแต่งเจ้ามหายศหลวง คุมทัพไปถึงเมืองลคร เจ้าคุมรบกันที่ป่าตัน คุมเมืองชาวลครแตกกระจัดกระจายไป ตนบุญนาขางก็เสนาชายชวาเกลียดเลยพากันเอาไม้และไม้เหลี่ยมคะตู้รวันา รบชาวลำพูนจักดาแตกหน้กันเป็นแต่เคราะห์กรรม จำเติง ลูกสีนาคถูกหว่างควัดตนบุญท่านลุงทั้นนั้น เสนาทงสองเข้าเพื่อเอา เสนาทงสองก็เข้าถูกสีนาคเสนา บ้านเพื่อนจับหางตา เสนาสามขาถูกหัวเข้า เลยสิ้นชีวิตเสียทั้นนั้น ท้าวมหายศลำพูนถอยกันมา อยู่ตรงวัดหลวงลำปางแล้วแต่งไช้เรียกร่องไพรบ้านไทยเมืองออกมาแล้วเก็บเบี้ยเก็บเงิน ค่าหลังคาค่ากอ ผู้ใดขัดขวางหลังกวรฆ่าก็ฆ่า กวรตักดี มีอันใดรับล้อนเอาเสีย

ดั่งรื่องวังฝ้ายเหนออันเป็นผู้แต่งบ้านป้อมเหมืองมีแสนหน้สือแสนเทพ นายเร่องจเรน้อย ขัดขวางบ่สู้ออนน้อมท้าวมหายศลำพูน จึงแต่งหาญฟ้างำ หาญฟ้าแมบ หาญฟ้าพิน ขึ้นไปพร้อมกับแสนหน้สือและท้าวชุนยังสนามเหมือนจักลือคำเมือง หาญฟ้าแมบ ฟ้างำ ฟ้าพิน สัญญาพังตาลอกันเลขพันแทงกันยังสนามทั้นนั้น เป็นอันกล้าเกลือกโกลาหลแตกกระจัดกระจายเข้าห้วยหว่างดอยไปชุนแต่งเมืองจ้อจเรน้อย และท้าวสันก่านนายน้อยธรรมและชาวนบ้านชาวเมือง ละบ้านจองหอเรือนเสีย แล้วหน้ไปล้อยู่เมืองท่า เมืองลอง เมืองเมาะ เมืองจาง ชุนแห่งก็มีแล ฯ

ในขณะนั้นสาธุเจ้าวัดชุมภู กิดอินดุศรัทธาบ้านเมืองจึงเรียกร่องท้าวชุน ทงท้าวสันก่านและจเรน้อยมาปรึกษาว่าบัดนี้หาญเก่งแข็งบได้ หน้คนตายคนเดียวบ้อยพากัน ละบ้านละเมืองเสียฉนั้นเราจักสีกแก้ไข เอาบ้านเอาเมืองห่อทั้นทงหลาย ขับกันมาห่อเสียงเว้นแต่ผู้หญิงเราจักเป็นหัวหน้า อกรบชาวลำพูน หากบ่ชนะห่อตัดคอเรอลอยน้ำเสียเราจักสีกวันนั้นแล้ว ว่าอันทั้นชุนเมืองทงหลายจึงไหว้สาขอครุบาบ่ห่อสีก ครุบาเจ้าตนนั้นจึงเมตตาว่า บ่ห่อเราสีกศรัทธาทงหลายจักฟังคำเรากา ฉนั้นใดจักบ่เสียเมืองเราจักดี ท้าวชุนทงหลายก็ขอขับตามชุนัน ครุบาเจ้าตนนั้น จึงมาเลงเห็นยังนายทิพย์จักบัญญัติกล้าแข็งเฉลียวฉลาดด้วยยังสีนาคและธนูอาจจักเป็นหัวหน้าพลคนชนรบข้าศึก ครุบาเจ้าตน

นั้นจึงไปสู่วิทยจักรแล้วจึงกล่าวว่า ดูกรอุบาสก ดั่งสถฐานบ้านเมืองทั้งมวลก็เป็นระส่ำระสายหาผู้เป็นเจ้าเก่งแข็งต่อสู้ข้าศึกไม่ได้ เราก็กแลเห็นแต่อุบาสกแลจักเป็นหัวพลต่อสู้รบข้าศึกป้องกันเอาบ้านเมืองได้ นายวิทยจักรจึงว่าด้วยข้าศึกชาวลำพูนหากเป็นคนเดินดินกินข้าวต้มมีกำหยาบกล้วยสังเท่าเม็ดจากادنีกเท่าเว้นไว้แต่ดำดินบินบนสิ่งเดี๋ยวกก็เท่าว่าผู้ข้าก็ไซ้เชื้อเจ้าบ้านผ่านเมืองแต่ว่า ผู้ข้าเก่งแข็งเอาบ้านเอาเมืองแล้ว จักหือเป็นเมืองแห่งผู้ข้า ก็จักคิดบ่หอดอกข่า มีหือเสี้ยนน้ำเมืองละครและว่าอื่นกรูบาเจ้าตนนั้นก็มาพู่ท้าวสังกาน จเรน่อยว่าอื่น กรูบาเจ้าตนนั้นก็มาพู่ท้าวสังกานจเรน่อยขุนเมืองไพรไทยบ้านเมืองทั้งหลายก็ยินดีชุกน กูตั้งสัจต่อกันว่า หากชนะข้าศึกเป็งจากแท่จักน้อมบ้านเวนเมืองหือนายวิทยจักรเป็นเจ้าเป็นใหญ่ กรอบครองบ้านเมือง ตั้งสัจต่อกันกลางขณะนั้น นายวิทยจักรว่ากันอื่น ขอกนดี ๓๐๐ ขุนเมืองทั้งหลายก็ทานคน ๓๐๐ ถึงฤกษ์วันยามดีแล้วก็ยกไป วิทยจักรวานเนจรจึงบือนเอาคนดีไว้เนื้อเชื่อใจกัน ๓ คน กือหมื่นยศ ๑ หมื่นซิด ๑ น้อยทะ ๑ ยามดึกเวลาคนหลับห้องซังห้อง จึงพากันเข้าแวดล้อมวัดลำปางจัดแจงคนเฝ้าและอยู่ทุกประตู มีคำสัญญาไว้ว่ากันเดื่อดั่งทางในเขาแตกออกมาสู้อยู่หน้แลพันเนื่อว่าอื่น แล้ววิทยจักรวานเนจรก็พาเอาหมื่นยศหมื่นซิด น้อยทะกันพร้อมแล้วก็กลานดินเข้าท่อน้ำ เข้าไปปู้ว่า ท้าวมหาศเป็นผู้ใด จึงถลิตามว่า เจ้าท้าวมีโหนตุข้าเป็นคนใช้ลูกลำพูนมาว่าอื่น ยามนั้นท้าวมหาศเล่นหมากรุกอยู่ ร้องตอบว่า กูมัน จึงรู้จักแน่ววิทยจักรวานเนจรยกสีนาดยิงท้าวมหาศแล้วก็ไล่แทงไล่พันเดื่อดั่งเป็นโกลาหล ชาวเดื่อวกันพันแทงกันก็มีแตกเขียดออกประตูหุมุ่ คน ๓๐๐ อยู่ทางนอกแทงพันตายเป็นอันมากแตกกระจัดกระจายได้ติดตามถึงปากคองป่าไม้ถม ทางเสี้ยนหนานแล้วพากันกลับคืนถึงห้างฉัตร สักการะบูชาขึ้นของอารักย์เจ้าขุนตาลแล้วกันมายอบขังป่าแก้วแล้ว จึงเรียกร้องข้าเจ้าไพรไทยเจ้านายท้าวขุนสมณะพราหมณ์หือออกมาหาบ้านเมืองหือไผ เรือนมันหาไร่หามาบ้านเมืองสุขเกษมชุ่มเย็นไพร่ขู้ค้าขายเป็นหว่างเป็นกราวก่อนหันแล ฯ

ในกาลนั้นเทพดาอารักย์และท้าวขุนไพร่ไทยบ้านเมืองทั้งมวลจึงพร้อมกันอุตสาราชาภิเศก นายจักรวิทยจักรขึ้นเสวยราชสมบัติเป็นเจ้าในเมืองนครปรากฏได้ชื่อว่า พระยาสุลวะลือไชยกับด้วยราชเทวีตนชื่อว่า พิมรา อยู่ครอบครองราชสถฐานบ้านเมืองตั้งเวียงคอกงวักมีแล ฯ

ตั้งแต่นั้นไปภายหลัง พิมราเทวี ก็ทรงภพพะได้ ๑๐ เดือน แล้วประสูติได้ลูกชายคนหนึ่ง มีบุคลิกลักษณะบริบูรณ์ พระยาดนพอจึงใส่ชื่อว่า นายอัยราชกุมารหันแล ฯ

ถัดนั้นเกิดมาแถมชายหนึ่ง ชื่อว่าชายแก้ว ถัดนั้นช้ำแถมหญิงหนึ่งชื่อว่า นางคำ ถัดนั้นแถมชายหนึ่งชื่อว่า นายคำเป่า ถัดนั้นแถมชายหนึ่งชื่อว่า นายพ่อเรือน ถัดนั้นหญิงหนึ่งชื่อว่า นางพรหมทั้งมวลมี ๖ คนหันแล ถัดนั้นเจ้าพระยาสุลวะลือไชยรำพึงว่าแผ่นดินนี้ดินก็มีไยปลงบั้นหือเท่ามีแต่ประชาราษฎร์ บ้านเมืองหากยกยอหือเป็นเจ้าเป็นใหญ่จึงมีบรรณาการของฝักดอกไม้คันทอใช้ไปถึงไปม่านหม่องมุขยั้งเมืองเซียงตุง ขอเป็นที่กราบไหว้ทูลสาถึงกษัตริย์เจ้าอังวะไปหม่องมุขได้แจ้งแล้ว ก็ลงไปปฏิบัติไหว้สากราบทูลกษัตริย์เจ้าอังวะ กษัตริย์เจ้าอังวะ ก็จึงปลงแผ่นดินนี้เมืองละครหือแล้ว ทานชื่อหือแถมใหม่ว่า พระยาไชยสงครามหันแล ฯ

อัปปรภาเค ภายหน้าแต่นั้น ชาวลำพูนยังขอดเวนหมายมันอยู่บ่หาย จึงแต่ใช้คนตีไป กลางคืน หย่องเข้าไปหลอนแควต เรือนเจ้าพระยาไชยสงครามใคร่รอกคน แล้วเขาก็เอาสื่อนาคพาดชิงเข้าไป ในเรือน เพื่อจักให้อุถูกเจ้าพระยาไชยสงครามในคืนนั้นเป็นแต่บุญของท่านแล เทพขดาบ้านเมืองหาก ชักชวนท่านบ่ให้ออนเรือนหลังนั้นไปนอนเรือนหลังได้ ข้าศึกบ่ทันหันตนเจ้า เขาจึงเอาไฟเผาเรือนขึ้น ขณะยามนั้นเจ้าพระยาไชยสงครามสดุ้งตื่นขึ้น พังไปถือเอาสื่อนาคกับมุดห้อยสอกแล่นไปถึง ที่ใกล้ข้าศึกแล้วกุมคว่าหาคะเนง (เข่ง) บ่มียามนั้นข้าศึกก็พากันแล่นหนีเจ้าปกงว้ายมาเอาคะเนง ยังเรือนใต้ได้แล้ว แล่นตามไปทันข้าศึกยังทุ่งสาบกลางนายอสนาศิงข้าศึกร่วมไร่นาเดี่ยวยิงตก ๓ คน ข้าศึกแต่รัศทรายตกตาดฝั่งขี้เหล็กตายขว้างไขว้ไปก็มีแล ฯ

ภายหลังชาวลำพูนกลัวแต่เดชะแล้วเลยแต่งใช้สืบสันไชยไมตรีเป็นบ้านที่เมืองนอังก้าขายไป มาหากันหันแล ฯ

ตั้งแต่นั้นมาเจ้าพระยาสุลวะลือไชยสงคราม อยู่บำเพ็ญจำศีลกินทาน พังกรรมเมตตาทาภาวนา ทรายเสียงอายุก็จืดไปสู่ปรโลกภายหน้า เสนาอำมาตย์ทั้งหลายก็พร้อมกันเลิกซากส่งสะการเสียแล้วก็ปลงบ้านเวนเมืองหอเจ้าชายแก้วสืบแทนหันแล ฯ

ในกาลยามนั้น บ้านเมืองทั้งมวลข้าเขือกเขือกไหวไผเมืองมัน จึงกันเป็นเจ้าเป็นนาย เกิด เป็นโกลาหลุแห่ง ลำพูน เชียงใหม่ บ้านสันม่วงพร้าวทะกาน หนองหล่อง ร่องจ้ จอมทอง สะปุง ป่าซาง บ้านเหนือรบบ้านใต้ บ้านใต้รบบ้านเหนือ เป็นเสี้ยนศึกฆ่ากันพันกัน

ตั้งเมืองละครแสนพันและน้อยธรรมท้าวลินกำน ขุนเมืองทั้งหลายพร้อมกันพองใคร่ฆ่าเจ้า ชายแก้วและนายพ่อเรือนเดิ่งซึ่งได้เอาครอบครัวหนีไปพึ่งเจ้าเมืองแพร์ ขอพึ่งพาอาศัยเป็นหวัง เป็น คราว ขอเป็นไมตรีสนิทติดต่อกันสืบไปเบื้องหน้า แล้วจึงขอรีพลคนศึกกับเจ้าเมืองแพร์ ได้แล้วกลับ งว้ายกันมา เจ้าชายแก้วและนายพ่อเรือนทั้งสองพี่น้องมีพล ๒๕๐ คน เลียบริมแม่น้ำวังฝ้ายวันออก ล่องไปปาย แสนพัน และอักษะน้อยทะกั๋ง เอาริพลศึกขึ้นมารวมกันที่ลำปางกลางก็รบกันด้วยกัน พันตั้ง นายพ่อเรือนเคราะห์จำกรรมถึง ถูกสื่อนาค เลยสิ้นชีวิตเสีย ณ ที่นั้นเลยพากันถอยหนีกันมาเมืองแพร์ ตั้งเก่า ในกาลยามนั้นลานนาไทย ข้าเขือกเป็นโกลาหลุมานไ้คามนี้และหลานชะโป้ก็ยกทัพลงมาแต่ เมืองอังวะ มากุมเมืองเชียงใหม่ตั้งเจ้านายท้าวขุนเมืองเชียงใหม่ ก็บ่ตรงบ่แม่นกับด้วยกันหาผู้จักอาษา เก่งแข็งบ่ได้เป็นแต่ตาอายุเมืองหากขาดเลขแตกพุ่งเสียเมืองกับมาน มานได้แล้วก็กวาดเอาเจ้าตนนาง เทพลูกเจ้าองค์คำและไพร่บ้านไทยเมือง ไปก็มี อันห้อยอยู่กับบ้านกับเมืองก็มี อันยังได้อยู่กับเมือง มีเจ้าพระยาจำบ้านบุญมาไปคามนี้ได้เมืองแล้ว ก็นั่งอยู่เชียงใหม่ จึงแต่งแม่ทัพนายกองออกฟาดตี ชูบ้านชูเมืองหอโป้หลังคำมรพลไปทางเมืองละคร เมืองละครทั้งมวลพร้อมกันมีบุปผาราชาเข้าตอก ดอกไม้และเข้าของเงินคำออกถวายน้อมมาน มานก็บ่กระทำร้ายกวนควี่ประการใด มานช้ายกเมือง ละคร ไปเมืองแพร์ เมืองแพร์ก็น้อมฉันเดี่ยว โป้มานรู้ว่า เจ้าชายแก้วหนีไปเมืองแพร์ที่นั้นจึงหาตัว ชายแก้วเข้ามาถืองถาม เจ้าชายแก้วก็ให้ว้สาแต่เค้าแต่เช่นพ่อคิดเอาบ้านเอาเมืองมาตราบถึงแสนพัน

และนอชธรรม ท้าวลันก่าน ก็เป็นทัพต่อกบฏกับด้วยกันไปม่านจึงพาไปเมืองอังวะ กราบทูลไหว้ยา แต่ต้นถึงปลาย กษัตริย์เจ้าอังวะจึงสบเสี่ยวว่า เจ้าฟ้าชายแก้วเป็นผู้ตั้งชูบเลียง ตั้งเจ้าชายแก้ว ขึ้นเป็น เจ้าฟ้าสิงหาราชธานี เจ้าฟ้าหลวงชายแก้วปลงวางเมืองละครหื้อเจ้าฟ้าหลวงชายแก้วหื้อท้าวลันก่าน และ แสนพินเป็นเสนากราบทูลมาถึงเมืองละคร

อยู่บ่นานท้าวลันก่านและแสนพินพร้อมกันจักชิงเจ้าฟ้าชายแก้วกินเมือง เมื่ออุบถน้อยผิด เสี่ยงกันส่อฟ้องกัน

เจ้าฟ้าชายแก้วกับท้าวลันก่านและแสนพินชั้ปะทะ เลยเกิดความวิวาทกับด้วยกัน ชันจัก ลงดำเนินต่อกัน ผู้ใดแพ้อาชีวิตเป็นแดนม่านไปเจ็ยกและชะเรคายนายทัพทั้งมวลก็หื้อเจ้าฟ้าชายแก้ว และท้าวลันก่านก่านต่อกัน ท้าวลันก่านมุดลงผมจักดาบหันเป็ยะผุดออก พันเจ้าฟ้าชายแก้วลงนั่งอยู่ ตามสำราญ ท้าวเกดฟ้าเซียงรายลงหอบเอาออกมาไปม่านก็มีอาชญาหื้อมัดท้าวลันก่านกับชั้ปะทะเข็ชน เอาเข้าของเงินคำเสี่ยงแล้วก็เอาไปฆ่าเสี่ยง พันแสนพินไปได้มามันลักหน้พันไปวันนั้น

อยู่บ่นานเท่าใดไปม่านก็ยกทัพ ไปเมืองลาวเสี่ยงเสี่ยงแสนพินคั้นเซาะชวนเอาผู้คนแตกตื่น เข้าล้ทรงอยู่ป่าอยู่คุ่มห้วยข้างหว่างดอย กับทั้งพระยาน้อยมโน กวยเซียงมุกแล ฯ ไปม่านมังแร ทัพศิริพร้อมกันขับคนเข้าตั้งขางคกกับทั้งขนานลังกาหนึ่งทัพมุกำหนึ่ง เข้าชุกรอมคนได้แล้ว พากันเข้า แวดคุ่มบ้านเบ็ียงล้อมรบกันกลางคั้น จักดาไกลแจ่ง ฝ่ายกวงแสนพินและม่านมังแรแตกไพรไทยหนี เข้าป่าเถื่อนไปเสี่ยง กวยเซียงก็เลยขี่ม้าหนีไปเมืองเซียงลาวเสี่ยง ละม่านมังแรและแสนพินขนานลังกา ทัพมุกำไว้ขณะยามนั้น

ไปเจ็ยกไปเมืองลาวกลับคั้นมาเจ็ยะทัพอยู่ลำปางหลวงเจ้าฟ้าหลวงชายแก้วก็ ไปต้อนรับไป เจ็ยก ปฏิบัติไหว้สาทุกประการ ไปเจ็ยกแจ่งแก่ใจแล้วก็ไปมัดเอาม่านก้งแเรแสนพิน ทัพศิริขนานลัง กาได้แล้ว เอาไปฆ่าเสี่ยง ยังแต่พระยามโนบ้านสัน หนองหล่อง ร้องจ้แตกเข้าไปล้ทรงอยู่ป่าอยู่เถื่อน ม่านเข้าไปตามได้ จับใส่ขังก้งคามาลำปางแล้ว เก็บไปฆ่าเสี่ยงวันสิบวันชาว เก็บเอาลูกเอาเมียเขาเป็น ข้ำเป็นคนเป็นลูกเป็นเมียตามใจมัก ดั่งตัวพระยามโนบ้านสันนั้น ม่านก็เอาเมืองอังวะ ภายหลังมาหื้อ เจ็ยฆ่าเสี่ยงหั้นแล ฯ

ภายหลังแต่นั้นมา ไปเจ็ยก จึงขับเอาอรพลกนศึกได้ ๔ ไป ๔ ทัพ จักลงไปรบเมืองศรีอยุธยาหั้นแล ฯ

ที่นี้จักจาด้วยลูกเจ้าฟ้าหลวงชายแก้วก่อนแล เจ้าฟ้าชายแก้ว ครอบครองสัณฐานเมืองละคร มีลูกกับด้วยนางจันทรราชเทวีด้วยลำดับฉนั้น.

ศักราช ได้ ๑๑๐๔ ตัว ปีเต่าเส็ดลูกอ้ายฟ้าชายแก้วเกิดมา ได้เข้าบวชในศาสนา กรูบา อาจารย์ใส่ชื่อ ว่า เจ้าขนานกาวิละ เป็นปฐมก่อน

ศักราช ๑๑๐๖ ตัว ปีกาบใจ ผู้ชายฉวันสองเกิดมาชื่อว่าเจ้าคำโสม

ศักราช ๑๑๐๘ ตัว ปีรวายชี่ ผู้ชายถ้วน ๓ เกิดมาได้บวชในศาสนาครูบาอาจารย์ใส่ชื่อว่า เจ้า
น้อยธรรมลังกา

ศักราช ๑๑๑๐ ตัว ปีเป็กสี่ ผู้ชายเกิดมาชื่อว่า เจ้าดวงทิพย์

ศักราช ๑๑๑๒ ตัว ปีกุดสง่า เกิดมาหญิงหนึ่ง ชื่อว่า ศรีอินชา

ศักราช ๑๑๑๔ ตัว ปีเต่าสันเกิดมาแถมหญิงถ้วนสองชื่อว่า นางศรีวรรณ

ศักราช ๑๑๑๖ ตัว ปีกาบเส็ดเกิดมาแถมชายหนึ่งชื่อว่า เจ้าหมูหล้าเป็นชายถ้วน ๕ แล

ศักราช ๑๑๑๘ ตัว ปีรวายใจ เกิดมาแถมชายหนึ่งชื่อว่า เจ้าคำฝั้นเป็นชายถ้วน ๖

ศักราช ๑๑๒๐ ตัว ปีเป็กสี่เกิดมาแถมหญิงหนึ่งชื่อว่า ศรีบุญทัน เป็นหญิงถ้วน ๓

ศักราช ๑๑๒๒ ตัว ปีกุดสี่เกิดมาแถมชายหนึ่ง ชื่อว่าบุญมา เป็นชายถ้วน ๗ เป็นน้องหล้า

ลูกสุดท้องแห่งท่านทั้งหลายแล ฯ

พันดั่งนางศรีวรรณและศรีบุญทันนั้นบได้เลี้ยง อันได้เลี้ยงใหญ่สูงได้นั่งข้างเสวยเมืองนั้นมี
๗ ชายพี่น้อง กับหญิงหนึ่ง

พันนายคำพาน้องเจ้าฟ้าชายแก้วมีลูก ๓ คน ผู้หนึ่งชื่อว่า นายนันทเสน ผู้หนึ่งชื่อว่า จุมปา
ผู้หนึ่งชื่อว่านายก้อนแก้ว.

นางคำมีลูกสองชาย ผู้หนึ่งชื่อว่า นายขัตติยะ ผู้หนึ่งชื่อว่า นายคำซอน

นางกรม (กลม) มีลูกชายหนึ่ง ชื่อว่านายจันทราชา หญิงหนึ่งชื่อว่า นางตากำ.

นายพ่อเรือนมีลูกชาย ๕ คน กับหญิงหนึ่ง ผู้พี่ชายชื่อว่า นายวงศ์ษา ผู้ถ้วนสองชื่อว่า
นายพุทธวงศ์ ผู้ถ้วนสามชื่อว่า นายคำมูล ผู้ถ้วนสี่ชื่อว่า นายน้อยกาวิละ ผู้ถ้วนห้าชื่อว่า นายคำลือ
ผู้หญิงชื่อว่า นางสนธนา ก็มีแล ฯ

ที่นี้จักกล่าวด้วยไปเจียกมาน ๔ ปี ๔ ทัพ ยกไปเมืองอโยธยาก่อนแล ฯ

ดั่งเมืองละครก็หื้อเจ้าคำโสมเป็นแม่ทัพคุมพลไปกับไปเจียกหันแล ฯ ในกาลเมื่อ ไปเจียก
ยกทัพไปเมืองได้ภายหลังหัน ม่านทั้งหลายอันอยู่กับบ้านกับเมืองกวนควี่ อุปปรีโทษ บาบใหม่ ไพร
บ้านไทยเมืองอยู่ไหนกินไหนบได้ ทั้งชาวเจ้าศรม (ศรม) ก็บเป็นสุข ดั่งเจ้าฟ้าชายแก้วหันข้าเจ้าไพร
ไทยเป็นทุกขจึงละบ้านเมืองไว้แก่ลูกเมีย ท้าวขุนเสนาอำมาตย์อยู่รักษา พันดั่งตนเจ้าก็เข้ามาทำวัตร
ปฏิบัติฟ้าเรณูเฝ้า คันม่านไปคามนี้อยู่ยังเมืองเชียงใหม่ ก่อห้อม่านตอดี บ่หื้อกวนควี่บ้านเมือง.

ในกาลนั้นพระเมืองไชย นายอ้ายเมืองลำพูนพันม่านไปคามนี้อยู่เชียงใหม่ไปอะเกียะคามนี
แตกหนีเจ้าฟ้าชายแก้วก็ได้ตามตาย ไปอะเกียะคามนีไปเมืองอังวะ พันดั่งพระเมืองไชยนายอ้ายเมือง
ลำพูนชนะแล้ว แต่งไช้แก้วหาญไปกวนควี่เมืองละคร เก็บเบี้ยเก็บเงินใส่หน้ชโทษ ผาปใหม่เมี่ยม่าน
เมี่ยมิ่งอยู่ไหนบได้เก็บเอาเสียนับเสียง.

ดั่งเจ้ากาวิละเป็นเค้า เจ้านายน้องนุ่งทั้งมวล ก็คือยระวังรักษาบ้านเมืองก็บอ่อนแท้บแข็ง
แท้ ค่อยเกาะกุมกัน อยู่เมินบ่บาน ไปอะเกียะคามนีกลับจากอังวะ ยกกองทัพมาแควดล้อมเมืองลำพูน
เลขแตกกระจัดกระจาย พระเมืองไชยเลขหนีไปตกเมืองฮ่อต่อเท้าบัดนี้ ฯ

อะเกียะคามนี่มาเป็นโมยหวาน อยู่เมืองเชียงใหม่ในกาลขามนั้น พระยาจันทร์หนองหล่อง อันพ่ายหนีตกเมืองลาว ก็รู้ว่าม่านยกทัพหนีเสียเมืองละคร พระยาจกกลับคืนมารบ บ้านหัวเสือ คอนไฟ บ้านบ้อม (ก้อม) พระยาจันทร์แตกหนีขึ้นไปเมืองลาวแถม หลังจากนั้นเชกคายสุริยะ เมืองเถิน กับแสนสุธนและเม็งกองเจอทั้งนายน้อยชุมภู ยกขึ้นมาตั้งทัพอยู่สบปราบ เจ้าฟ้าหลวงชายแก้วจึงเกณฑ์เจ้ากาวิละตนเป็นลูกอำมาตย์พลคนทัพไทยเงี้ยว ม่าน ลงไปถึงสบปราบ ยามก่อนนางก็ขับรพลง เข้าแควดล้อมทัพชาวเถินบ่ทันไควยังทางริมแม่น้ำวัง เชกคายสุริยะ แสนสุธน เม็งกองเจอ นายน้อยชุมภู แยกตักน้ำแม่วังพ่ายหนีไป หลบหลีกอยู่ แคว้นเมืองลอง

อยู่มาไม่นาน โป้เจียอะเกียะคามนี่จุดคุดถึงแก่กรรม กษัตริย์เจ้าอังวะ ชำแต่งโป้หัวขาว มาแทนนั่งเชียงใหม่ ชะคายน้อยพรหมหนองหล่อง ชำฟันโป้หัวขาว บ่ชนะม่าน ทางชะคายน้อยพรหมฉิบหายตายวายเป็นอันมาก

ในกาลขามนั้น โป้เจียกแม่ทัพหลวงขริพลไปผจญได้เมืองกรุงศรีอยุธยา ได้แล้วเอาพระเจ้าดอกเดือกษัตริย์เจ้าเมืองอโยธยาเมื่อเมืองอังวะ แล้วโป้เจียกแม่ทัพหลวงนั้นก็กลับคืนมาเมืองลานนาไทยเราแถม ขับเอาคนลานนาไทยได้แล้ว ยกไปตีเมืองลานช้าง ฝ่ายชาวบ้นนา ภายหลังโป้เจียกไปฝ่ายชาวบ้นนานั้น พระยาจำบ้านกับโป้หัวขาวรบกันยังกลางเวียงเชียงใหม่ พระยาจำบ้านบ่ชนะม่าน เหตุว่ากำลังตัวบ่มีหลาย นายหล่องถูกส่นาดตายเสีย จึงพาลูกบ่าวชาวไพร่พ่ายหนีไปตามหาโป้เจียกหลวงยังฝ่ายชาวบ้นนา บอกขี้ยาอาการอนโป้หัวขาวหากำรามและได้รับกันนั้นแก่โป้เจียก รู่ซุอัน โป้เจียกกลับงว้ายจากฝ่ายชาวบ้นนา พระยาจำบ้านคืนมาเชียงใหม่ มาของยังอยู่ประตุท่าแพ

ขณะนั้นเมืองกรุงศรีอยุธยา เจ้าพระยาตากสินเป็นกษัตริย์ขึ้นใหม่ เก็บหอมตอมไพร่ได้มากหลาย แล้วย้ายไปตั้งเวียงใหม่ปรากฏได้ชื่อว่า รัตนกรุงศรีอยุธยา โป้เจียกลูกจากเมืองลาวมาถึงเชียงใหม่แล้ว ว่าจักลงตีเมืองอยุธยาแถมจึงเกณฑ์หื้อพันเรือห้อมากหือหลายพระยาจำบ้านจึงใช้คนฝูงนั้นไปบอกแก่เจ้ากาวิละเมืองละครว่าจักคิดฟันม่าน เจ้ากาวิละก็สู้ซุจก้อยู่ดี กาลทางภายหลังหือพระยาจำบ้านผู้เป็นพี่ลงไปชักทัพได้เทอะ ๆ ว่าอัน

แล้วพระยาจำบ้านได้รู้แห่งคำสัญญาเจ้ากาวิละแล้วจึงอาษากันโป้เจียก จักล่องเผื่อขางทางไปเป็นทัพหน้าโป้เจียกก็ว่าดี ๆ ว่าอัน แล้วก็เกณฑ์ม่านเงี้ยว ๗๐ กับไทย ๕๐ หือพระยาจำบ้านพันเรือล่องไปก่อน เมื่อถึงเมืองหอดแล้วยามดึกกลางคืนจักดาสู้แจ็กก็เข้าแทงม่านหล่าทา ยังเมืองหอดแตกกระจัดกระจายไปแล้ว พระยาจำบ้านก็ลงเรือล่องขบวนพันคน ถึงอโยธยา เมื่อถึงแล้วก็พิทูลกษัตริย์เจ้าตากสินขอกองทัพกษัตริย์เจ้าตากสิน ครัสทราบแล้วจึงมีรับสั่งแต่งห้างจตุรงค์เสนา ๔ จำพวกครบพร้อมแล้วเกณฑ์เจ้าพระยาจักรี พระยาสุรสีห์ เป็นแม่ทัพ พระยาจำบ้านนำพลมาถึงท่าวังตาล ม่านโป้หัวขาว ขับรพออกต้อนรับฝ่ายทัพหลวงได้ ก็ยังบ่ทันกันทัพได้แตก ม่านไล่ตักน้ำแม่บึงแตกกัน

พันตั้งทัพหลวงเจ้าพระยาจักรี พระยาสุรสีห์ ขึ้นทางเมืองละคร ขามนั้นเจ้าฟ้าหลวงชายแก้ว มาอยู่เผ้ากันโป้หัวขาวยังเชียงใหม่ เจ้ากาวิละเป็นต้น และเจ้าทั้งเจ็ดองค์พี่น้องจึงเจรจาซึ่งกันว่า เราจัก

คิดอย่างไรดี หากว่าเราจักเป็นชาวใต้พระบิดาแห่งเราก็ยังตกค้างอยู่เชียงใหม่ เมื่อว่าอยู่เป็นข่าม่านก็ เบื่อค่านเสียแล้ว จึงพร้อมกันตรัสสะสั่งว่า เอาบุญพ่อเป็นเจ้าและบุญเราเป็นภรรยาหน้าเทอะว่าอัน แล้ว จึงแต่งอุบายหื้อเจ้าคำโสมเป็นแม่ทัพคุมไทยเงี้ยวม่านลงไปต้อนรับรบทัพได้ บ่ห้อม่านเงี้ยวอยู่กับ บ้านเมืองหลายเท่าหื้ออยู่แต่เชกกาย สิริจอสู้กับผู้คนแต่น้อย เจ้าคำโสมเป็นแม่ทัพลงไปแต่งอุบาย ต้อนรับทัพได้แล้วค่อยค่อยถอยคืบมาเพื่อห้อม่านไว้ใจ ยามนั้นเจ้ากาวิละก็พินม่าน แทงม่านเชกกาย สิริจอสู้อันอยู่ขังเมืองภายหลังม่านเชกกายสิริจอสู้ตายกับม่านเงี้ยวตายหลายคน ม่านฝูงบ่ตาย ฟ่องก็ บ่วขรามแตกกระจัดกระจายบ้างฟ่างก็หอบไล่ เล่นไปตวยหากนทัพอันไปต้อนรับทัพได้นั้นคนยัง ทัพนั้นเห็นเลยเกิดเป็นโกลาหลเดือดคั่นมากกว่าบัดนี้เจ้ากาวิละพินม่านว่าฉันนี้ เจ้าคำโสมจึงว่าเจ้ากา วิละเป็นบ้า ลางคาบก็ดี ลางคาบก็ดินบ้า ลางคาบนั้น เลือดลมร้ายขึ้นคือ หันอันใดก็ฝืนก็แทงไปก็มี บ่ หลั่งว่าจักตั้งใจกระทำชาแลฯ แม่นว่าเจ้ากาวิละหากพิน ข้าทั้งหลายอันเป็นน้องทั้งมวลก็บ่เอาด้วยว่า ฉนั้นนี้ ม่านทั้งหลายก็เท่าฟิงหูหนึ่ง บ่ฟิงหูหนึ่ง ตกถึงกลางคั่น ม่าน ๓,๐๐๐ คน ก็พากันลักหนี่งคำทาง คั่น ถึงเมืองเชียงใหม่แล้วก็ไหว้สาบอกล่าว ไปห้วชาวด้วยอาการอันเจ้ากาวิละหากกระทำนั้นชุนัน ไป ห้วชาวจึงเอาเจ้าฟ้าชายแก้วใส่คอกไว้ก่อน เมื่อว่าจักฆ่าเสียก็หลอมมีคำกินแทงใจเมื่อภายหลังว่าอัน ฯ

ในกาลนั้นเจ้าคำโสม ก็กลับว้ายอว่าขกลับคั่นมาหาบ้านเมืองก็มีคำรำเป็งพระราชบิดา จึงพร้อมกันมีบรรณาการของฝากเป็นต้นว่าเข้าของเงินคำ หอกหลูป ดาบหลูป ม้าดี เสื้อดีแล้ว แปลง หนังสือนำคำดีมาว่า เจ้ากาวิละหากเป็นบ้าเป็นเมมา ได้ฆ่าได้ตีกับด้วยเชกกายสิริจอสู้ข้าทั้งหลายพี่น้อง ๖ คน ก็บ่รู้ด้วย ขอเจ้าฟ้าเป็นที่พิจารณาขอย่าได้ฆ่าได้ตีและกระทำร้ายแก่พ่อข้าทั้งหลาย ว่าฉนั้นนี้ แล้วก็แก้วเอาขังม่านอันเป็นโทษใส่ราชวัตรขังคอกไว้นั้นออกเสีย เป็นคนไขและถือหนังสือนำเอาขัง บรรณาการมาลวาช ไปห้วชาวยังเชียงใหม่ ไปห้วชาวนำหนังสือและบรรณาการอันนั้นก็เป็นที่ปาระยาน บ่ฆ่าบ่ตีเจ้าฟ้าชายแก้ว เท่าพอใส่คอกขังไว้หั้นแล ฯ

เมื่อนั้นเจ้ากาวิละจึงมีหนังสือและแต่งเจ้าดวงทิพย์ตนเป็นน้อง ลงไปต้อนรับกับด้วยทัพ ใต้ ขอหลังน้อมตัวอยู่ในราชสมภารพระมหากษัตริย์เจ้าตากสิน เป็นประธาน ก็ชมชื่นยินดีกับกรพล สกกุลเสนาโยธาขึ้นมาถึงลำปางเวียงที่พอยู่หั้น เจ้ากาวิละก็นำของบรรณาการของฝากและเข้าน้ำ โภชนะอาหารลงไปต้อนรับเจ้าแม่ทัพใหญ่แล้ว ก็นำหน้าเสด็จนำทัพมาเมืองเชียงใหม่.

ในกาลนั้นพระยาคำแพงเพชรแม่ทัพและเจ้าพระยาจำบ้านอันแตกม่านคั่นไปนั้น เมื่อรู้ว่า ทัพใหญ่มาหั้นแล้วจึงหลบอาการแก่โทษ ยามนั้นไปห้วชาวกัเร่งเกณฑ์คนการต้อนรับรบกองทัพได้ ยังท้าวังตาล เหตุว่าม่านห้ำมชนะ ชาวแม่ทัพใต้ก็จัดแจงเอาอะเมาะสินาคบั้นไฟมาวางเป็นคับค้าย เป็นแพไว้ ยิงพาบออกเป็นเสียงเดี้ยว ม่านล้มตายเป็นอันมากบ่อาจจกจั้งได้ เลยแตกเข้ามาเวียง เมื่อ นั้นเจ้ากาวิละ รำเป็งถึงพระราชบิดาแห่งตน ก็เอาผลแต่งตนเลยไล่ติดตามม่านเข้าถึงในเวียง ม่าน เป็นอันกลัวฟิงฟ้าวนักไปห้วชาวกัลวดแตกออกเวียงทางประตูข้างเผือกหนเหนือละเจ้าฟ้าชายแก้ว เสี่ยงขังคอกเจ้ากาวิละเข้าไปถึงในเวียง นายน้อยวิฑูล และน้อยสมมิตรชาวเชียงใหม่ อันอยู่กับม่าน ในเวียงไหว้สาเจ้าฟ้าชายแก้ว ยังมีชีวิตอยู่ขังคอก มากก็บ่ฆ่าบ่ตีว่าฉนั้นนี้ เจ้ากาวิละก็ไปด้วยอันด่วน

อันรับกันถึงคอกขังคนแล้ว เจ้าก็เอารัพลแห่งตนง้างคอกเอาพระราชบิดาออกมา เจ้าได้หันพระราชบิดามีความชมชื่นยินดี หาทัดสุดได้เจ้าก็ไหว่นพกรบย่ำยังพ่อแห่งตนด้วยที่ติดที่เต้า ๕ แห่ง แล้วก็เอาพ่อตนขึ้นนั่งอยู่เหนือหลังข้างมังกละแล้วเฉพาหน้าสู่ทัพหลวงแล้วก็ไปแล ฯ

พระมหากษัตริย์เจ้าตากสินปราบชนะมารบักกะข้าศึกได้เชิงใหม่ในศักราช ๑๑๓๖ ตัว ปี กาบสง่าเดือน ๕ เพ็ญ เมืองวัน ๑ หั้นแล ฯ พระมหากษัตริย์เจ้าตากสินได้เมืองแล้วก็ตั้งพระยาจำบ้านหือเป็นพระยาเชิงใหม่ ตั้งนายน้อยก่อนแก้วผู้เป็นหลานขึ้นเป็นอุปราช ตั้งเชกกายแดงเป็นพระยาลำพูน ตั้งนายน้อยต่อมต้อ ผู้เป็นน้องเป็นอุปราช ตั้งนายน้อยคอนทองขึ้นเป็นพระยาสุรวงศ์ หือรักษาขอบขันธสีมาบ้านเมืองแล้วก็เสด็จยาตราลาทัพกลับไปทางเมืองละคร เจียะทัพหยุดพักอยู่บ้านลำปางนมัสการไหว่นพพระมหาชินธาตุเจ้าอยู่ทั้นั้น เจ้ากาวิละเมื่อได้พระราชบิดาเมื่อถึงเมืองละครก็มีใจชมชื่นยินดี ก็พาเอาขังน้องทั้ง ๖ พระองค์เข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์เจ้ายังลำปาง กษัตริย์เจ้าก็ตั้งเจ้ากาวิละขึ้นเป็นพระยาละคร ตั้งเจ้าธรรมลังกาคตนเป็นน้องถ้วนสามขึ้นเป็นอุปราช ปลงบ้านเวนเมืองทังมวลหือเจ้ากาวิละแล้ว พระมหากษัตริย์เจ้าตากสินและเจ้าพระยาจักรีก็พาเอาเสนาโยธาเลื่องไปทางเมืองเถินล่องไปตามกระแสน้ำระมิงค์แล ฯ

พันตั้งเจ้าพระยาสุรสีห์ก็มีใจรักใคร่ได้ขังนางศรีอโนชาราชบุตรอันเป็นน้องเจ้ากาวิละจึงใช้ขุนนางผู้ฉลาด มาขอเจ้าทั้ง ๗ พระองค์พี่น้อง มีเจ้าชายแก้วพระบิดาเป็นประธานรำพึงเห็นกัลญาณมิตร อันจักสนิทติดต่อกันไปภายหลัง ก็เอาขังนางศรีอโนชา ถวายเป็นราชเทวี แห่งเจ้าพระยาเสือกือพระยาสุรสีห์หั้นแล ฯ

เจ้าพระยาสุรสีห์เมื่อได้นางศรีอโนชาราชเทวีแล้วก็เสด็จเมืองทางเมืองสวรรคโลกหั้นแล ฯ

ในกาลขามนั้นเกิดเป็นศึกทุกแห่งดังกษัตริย์อังวะรู้ข่าวว่า กษัตริย์เจ้าได้ขังมาตีมานไปหัวขาวยังเชิงใหม่ กษัตริย์อังวะเกณฑ์ไปหลังดำคุมคนแสนหนึ่ง ลงทางทำดินแดงจกกลงตีเอาเมืองได้มาตั้งทัพอยู่แม่สะหลิด ต้นหมากสำนต้นหนึ่ง ไบมันตายเป็นเข้าทะเลาย ระมั่ง กวางฟาน เป็นหน่วยแต่เกล้าถึงปลายทุกกิ่งเกิดมีในเมืองบางกอก (บังกอก)

พระยาใหญ่ทะเลเชิงพื้นพื้นพระยาสักกะนึ่ง ตามล่องไปถึงมุตตะมะ เดือน ๑๒ ออก ๑๐ ก่ำ วัน ๗ (เสาร์) รบกันขังมุตตะมะ พระยาสักกะนึ่งมานแพไป พระยาใหญ่ทะเลเชิงไล่ตามถึงตะโค้ง พระยาสักกะนึ่งมานได้ใหญ่ทะเลเชิงไล่ตามตะโค้ง พระยาสักกะนึ่งมานได้กำลังมาแถมจักรบพระยาใหญ่ทะเลเชิงที่หน้าแม่ปะดั่ง (พะทัง) พระยาใหญ่ถอยกินมามุตตะมะ (เมะตะมะ)

ตั้งกษัตริย์เจ้าตากสิน เมื่อดล่องถึงเมืองกำแพงเพชร ม่านอะแแต่หูนก็ มีคน ๕๐,๐๐๐ มาทางแม่มะเลิง เข้ามาตีเมืองระแหง กำแพงเพชร สวรรคโลก สุโขทัย แดกกระจัดกระจายไปเสียแล้ว ม่านเข้าล้อมเมืองพิษณุโลกรบกันได้ ๖ เดือน ส่วนว่ากษัตริย์เจ้าตากสิน และเจ้าพระยาจักรีจกกลับคืนมาแก้ไข เอาขังเมืองทังหลายฝูงนั้นก็ได้ เหตุม่านก็เข้ามาบังกอก ก็ลวดเร่งรีบลงไปบังกอก ลวดออกไปต้อนรับไปหลังดำยังทำดินแดง เจ้าพระยาสุรสีห์ก็ไปถึงบังกอกแล้ว เลขออกไปตามมหากษัตริย์เจ้ารบม่าน ด้วยเดชะบารมีกษัตริย์เจ้า ม่านต้านทานบได้ ก็แตกหนีหนีเสิชงหั้นแล ฯ

ตั้งไปหัวชาวแตกหนีแต่เชียงใหม่ไป มันเคี้ยคนก็อยู่นานได้สองเดือนปลาย ๔ วัน ไปหัว
 ชาวคุ้มพล ๘๐,๐๐๐ คน ลงมาล้อมเมืองเชียงใหม่แลม ม่านมาถึงเดือน ๗ แรม ๔ ค่ำ วัน ๓ (อังคาร)
 ศักราช ๑๑๓๗ ตัว ปีดับเม็ดนั้น เจ้าพระยาเจ้าบ้านมีกำลังภรรจ์ ๑๕๐๐ ข้ามขางเวียงอยู่ ผู้คนเป็นอัน
 อยากน้ำกินเข้ามามากนัก ช้าง ม้า วัว ควาย เป็ด ไก่ หมู หมา หัวบุกหัวบอน หัวกล้วย ก็พากันกิน
 บ้างบ่เหลือ เจ้าพระยาเจ้าบ้านจึงแต่งคนใช้ไล่ตลอดออกไปชักทัพใต้และทัพเมืองละคร เจ้ากาวิละก็
 เกณฑ์คนพันหนึ่ง ตัวเจ้าเป็นหัวหน้าเข้ามาช่วยกันรักษาเมืองก็พากันอยากน้ำกินเข้าหาสังกินสังไว้ได้
 แม่นจักก่า จะเลื้อ จิงหรีด ตักแตน กีบัก้าง

ยังมีในวันหนึ่ง ม่านบึงเข้าเวียงแจ่งศรีภูมิ เจ้าพระยาเจ้าบ้านจับกันต้อนรบม่านถอยกันม่าน
 สล้าเข้ามา ๗ คน พากันฆ่าตายแล้ว พากันกินชันม่านขับเสียง ม่านขังอยู่นานได้ ๘ เดือน ถึงเดือนยี่
 แรม ๔ ค่ำ ทัพใต้มีกน ๓๐,๐๐๐ ขึ้นมาถึง ม่านต้านทานบ่ได้ก็แตกกระจัดกระจายไป เมื่อม่านแตกไป
 แล้วทัพใต้ก็ถอยลงไป.

ยามนั้นผู้คนทั้งหลายเป็นอันอยากน้ำกินเข้า ท้องพาทอยากปากพาไป ฟ่องก็ไปทางเหนือ
 ฟ่องก็ไปทางใต้

พันตั้งเจ้าพระยาเจ้าบ้านและอุปราชาน้ำหลานพากรอบครัวลูกเมียไปเมืองละคร ขอบยังอยู่
 เป็นคราว เมินบ่บานก็กลับคืนมาตั้งอยู่ท่าวังพร้าว อยู่บ่บานซ้ำขึ้นตั้งเวียงเชียงใหม่

ยามนั้นเวียงเชียงใหม่เป็นहारกอกุดันอันด้วยกุมเกร้อเขาเถาว์ลย์ เป็นที่แรดข้างเสื่อหม
 ผู้คนก็บ่หลายซ้อนกันอยู่เท่าพอดแต่ร่มชายคาแล ๆ หนทางเดินไปมาหากันเหตุว่าบ่มีโอกาสจักแผ้ว
 จักถาง

ยามนั้นยังมีคนผู้หนึ่งได้ลูกเสื่อ โกร่งสองตัวมาถวายเจ้าพระยาเจ้าบ้านเอาใส่คอกขังไว้ถึงยาม
 กลางคืนแม่เสื่อมาชอล่องกองกลางเวียงเป็นคำคนว่า พระยาข้างอยู่ทางเหนือพระยาเสื่ออยู่ทางใต้
 ท้าวตนใดเอาลูกกูไปไว้ห้อยบ้อยได้บ่หนา กันบ่ป้อยลูกรักแห่งกูปุตต้าจักกินลำดับลำดาลงมาลงมาเป็น
 ถ้อย จักกินให้หมดทั้งกุมหลวงคุ่มน้อย ทั้งหญิง ทั้งชายใหญ่น้อย ทั้งนัวแม่นัวนาง นัวก้อย ฝ้ามือ
 นวลนัวน้อยจักกินทั้งเครื่องสร้อยสังวาล คำขอเสื่อจำฉนั้นก็มีแล ๆ

ปัญหาเสื่อนมาได้เจ้า ๗ พระองค์พี่น้องคือเจ้ากาวิละเป็นพระยาข้าง พระยาเสื่อก็เจ้าพระยา-
 สุรสีห์เป็นกษัตริย์เจ้าวังหน้าเมืองใต้แล ๆ เจ้าพระยาเจ้าบ้านมาอยู่เวียงเชียงใหม่ ผู้คนก็เป็นอันน้อยอยู่
 บ่ได้ พากันหนีลงไปตั้งอยู่วังพร้าว แลมในศักราช ๑๑๓๕ ตัว ปีกาบสง่า ถึงศักราช ๑๑๓๗ ตัว ปีดับเม็ด
 เจ้าพระยาเจ้าบ้านว่า จักขึ้นไปตีเมืองเชียงแสน ขกขึ้นมาเจี๊ยะ ทัพอยู่แม่จ้าวแดง ม่านแลทอโป้ มีพล
 ๕๕,๐๐๐ ลูกอั้งวะลงมาถึงเวียงเชียงใหม่ ยิงอะเมาะอยู่เจ้าพระยาเจ้าบ้านได้ยินเสียงอะเมาะม่าน พากัน
 ถอยลงไป ม่านลงไปตามรบกัน ยังสันตะมานกำลังน้อยบ่อาจจักต้านทานได้ แดกหนีล่องไปเมือง
 ระแหง โป้แลทอบ่ห้วน ก็เลขยกทัพเลขไปเมืองละครเจ้า ๗ พระองค์พี่น้องต้อนรับม่าน ไทย ๑๐ คน
 ต่อม่าน ๑๐๐ ทัพหน้าม่าน ๗ บัน ๗ โป้ ๗ ทัพ ต่อไทยละคร ๗๐๐ ต่อสู้รบกันได้ ๗ วัน บ่อาจจักต้านทาน

ม่านได้ก็พาครอบครัวถอดหน้จากเมืองละคร ลงไปถึงเมืองสวรรคโลก จุจอดจึงอยู่ที่นั่นเป็นคราว
 ม่านก็ล่าทัพกลับคืนเมื่อเจ้าพระยาจำบ้านจิงแต่งเจ้าอุปราชาก่อนแก้วผู้เป็นหลานขึ้นมาตั้งอยู่วังพร้าว
 ก่อน หื้อเก็บเข้าเสบียงอาหาร กับลัวะกับชาวคอยไว้ถ้า เจ้าพระยาจำบ้านจิงขึ้นมาเมื่อภายหลัง
 เจ้าอุปราชาก็แบ่งเข้าเสบียงซึ่งเก็บไว้นั้นหื้อเจ้าพระยาจำบ้านเจ้าอุปราชาคิดนา ๆ ต่าง ๆ เจ้าพระยา
 จำบ้านขัดใจเลยฆ่าเจ้าอุปราชาเสีย ในปี รวายนัน ศักราช ๑๑๓๘ ตัว ปีนั้นดาวพฤษภศัสด์เข้าเดือนเมือง
 อังวะกันเข้านัก

ตั้งเจ้า ๗ พระองค์พี่น้อง มีเจ้าฟ้าชายแก้วพระราชบิดาเป็นประธานยกจากเมืองสวรรคโลก
 ขึ้นมาหาบ้านเมือง เข้าตั้งเมืองละครที่เก่า ๆ

ในปีเมืองเล่า ศักราช ๑๑๓๘ ตัว เจ้าพระยาจำบ้านก็หนีจากวังพร้าวลงไปตั้งอยู่หนองหล่อ
 ปีนั้น ขณะยามนั้น ยังมีลานต้นหนึ่งยังหนองหล่อ แดกเป็นหนองออก ๗ หนอง ล้อมคอกภายใน
 เจ้าพระยาจำบ้านจึงนิมนต์พระสังฆะมากระทำบุญหื้อทานสูตรดอนแล้วป่าลานต้นนั้นเสีย

หลังนั้น ศักราช ๑๑๔๐ ตัว ปีเป็กเส็ด พระยาจำบ้านย้ายขึ้นตั้งเวียงอยู่ เมินบ่บานอยู่ในปี
 เดียวนั้น พระยาจำบ้านล่องไปเมืองใต้ ถึงศักราช ๑๑๔๑ ตัว ปีกัถ์ไถ้ นางบุญสมผู้เป็นเมียล่องไป
 ตวยหาแถม พระยาจำบ้านกลับแต่เมืองใต้ขึ้นมาบ่ทันรอดลำพูน เสนาอำมาตย์แห่งพระยาจำบ้าน คือ
 พระยาไชยพระยาพราน พวกกันหนีไปเมืองเหนือ ยังแต่พระยาสามล้าน พระยาอำมาตย์กับไพร่เมือง
 กิ่งหนึ่ง พระยาจำบ้านขึ้นมาถึงเมืองลำพูนอยู่เมินบ่บาน เลยขึ้นตีเชียงแสน ได้แต่เมืองเปาแล้ว ก็กลง
 มาอยู่เวียงบ่บานเท่าใด หมู่พระยาไชยเชียงแสน เชียงราย มาหลอน ตีเมืองลำพูนแตกหนี ปล้นข้าง
 ข้ำศึกได้ไปบ้าง พระยาจำบ้านก็เก็บหอมตอมไพร่ได้แล้ว ก็ลงไปตั้งอยู่เวียงสะแกงสบแม่ถ้ำนั้นแล ฯ

ในศักราช ๑๑๔๐ ตัว ปีเป็กเสदनัน เณรหื้อเจ้าพระยาจักรี เจ้าพระยาสุรสีห์เป็นแม่ทัพ
 ยกขึ้นไป ตีหล่มภูหนองบัวแล้วเลขขึ้นไปตีเมือง พันพร้าว เวียงจันทร์ ได้ในศักราช ๑๑๔๑ ตัว ปีกัถ์ไถ้
 เจ้าแม่ทัพใหญ่ทั้งสองพระองค์จึงเกณฑ์กองทัพ ๓๐๐ คน เป็นข้าหลวงลูกแต่เมืองเวียงจันทร์มาตรวจ
 ตราฝ่อกอยหัวเมืองทั้งมวต เมืองแพร่ น่าน เมืองละคร ข้าหลวงหมุ่นั้น ก็มาข่มเหง คะเนงร้าย ลูชิง
 เอาสิ่งของเงินคำ ผ้าผ่อน ชักลากเอาลูกเด็กลูกอ่อน ลูกร้างหลานสาว ชาวบ้านชาวเมืองไปกระทำ
 ตามใจ

เจ้ากาวิละ เจ้าเมืองละคร ตนเป็นพ่อ้ายเก่าขัดใจเลยแทงข้าหลวงหมุ่นั้นยังวังเบ็งตาย
 เป็นอันมาก ชาวได้หุ้มบ่ตายแตกหนีไปเพ็ญทูลกษัตริย์เจ้าตากสิน กษัตริย์เจ้ามีถาใช้ข้าหลวงขึ้นมาหา
 ตัวเจ้ากาวิละสองครั้งสามครั้งก็บ่ลงไปคิดว่าจักไปทำราชการแก่โทษ จึงยกทัพไปตีเมืองล่อ เมืองเทิง
 ได้ผู้คนครอบครัวเมืองล่อเมืองเทิงไปถวาย กษัตริย์เจ้าตากสิน พระยาจำบ้านกษัตริย์เจ้าก็หาตัวลงไป
 กษัตริย์เจ้าก็เอาโทษพระยาจำบ้าน ด้วยโทษอันฆ่าพระยาอุปราชผู้เป็นหลานเสียเอาโทษเจ้ากาวิละ
 ด้วยอันฆ่าชาวใต้ และเรียกร้องลงไปเฝ้าบ่้อยขัดเสียนั้นเช่นหลังคนละ ๑๐๐ แเซ่ ปาดขอบหูเจ้ากาวิละ
 เสียหน้อยหนึ่ง ด้วยโทษอันร้องบ่ลงไปเฝ้านั้นแล้วเอาใส่คอกขังไว้ เจ้ากาวิละจึงทูลทำราชการแก่โทษ

ขอขึ้นต่อเมืองเชียงแสน มหากษัตริย์เจ้าก็โปรด ปล่อยเจ้ากาวิละขึ้นมา พระยาจำบ้านยังบ่ปล่อยรดไว้ เจ้ากาวิละขึ้นมาถึงเมืองละครแล้วกุมคน ๓๐๐ ยกขึ้นไป ขณะนั้นอยากนำกินเข้าได้เข้าสะเบียงคนละ ๓ แคน กินเข้าต้มกับหมากค่าและมันขึ้นไป

ดังพระยาจำบ้านก็เป็นพยาธิเลยตายในเมืองไต่วันนั้น ทนจักจำด้วยเจ้าพระยาจักรี พระยาสุรสีห์ แม่ทัพใหญ่เมื่อผจญได้เมืองเวียงจันทร์แล้ว ลาทัพกลับมาบ้านเมืองแล้ว ตักเกิดกลางเมืองเขมร เจ้าพระยาจักรีและสุรสีห์สององค์พี่น้องยกทัพออกไปตีเมืองเขมร

ในศักราช ๑๑๔๓ ตัว ปีรุ่งเช้า พระยาสิงห์พระยาสนั่นกับมหากษัตริย์เจ้าตากสินเสีย พระยาสิงห์พระยาสนั่นขึ้นเป็นกษัตริย์แทน

เจ้าออกศรีอินชา จึงใช้ค้นหาชาวปากเพี้ยวเข้ามาแล้ว มีอาชญาว่า กันสูยงอาษาเอาพระยาสิงห์ พระยาสนั่นได้ ในเมื่อกุมชีวิตกบฏหือสูได้ทำการบ้านเมือง จักหือสูสะตวงค่าขายกิน ตามสบบายเท่าวันไว้แต่การกูต้องประสงค์ว่าฉนั้นนั้น ชาวปากเพี้ยวอาษาเข้าจับ (จับ) เอาพระยาสิงห์พระยาสนั่นได้แล้วฆ่าเสีย เจ้าออกศรีอินชา หงายเมืองได้ ไว้แล้วใช้ไปเชิญเอาเจ้าพระยาจักรีเจ้าพระยาสุรสีห์สององค์พี่น้องเข้ามาผ่านพิภพขึ้นเสวยราชย์เจ้าพระยาจักรีตนเป็นพี่เป็นกษัตริย์วังหลวง ปราบกฏด้วยสิรินามว่าสมเด็จพระพุทธเจ้าบรมโกฏี เจ้าพระยาสุรสีห์ตนน้อง ปราบกฏว่า ลั่นเกล้าลั่นกระหม่อมพระราชวังบวรสถานมงคลวังหน้าแล ฯ ในศักราช ๑๑๔๓ ตัว ปีรุ่งเช้าวันนั้นเห็นแล ฯ

ดังเจ้ากาวิละราชยกขึ้นไปตีเชียงแสน แม่ได้ครอบครวลงมาถึงเมืองละครแล้ว ยังอยู่หือหายเหนอยเมื่อยต้นมือ แห่งเข้าเจ้าไพร่ไทยแล้ว ก็ลองลงไปเฝ้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่เกล้าอยู่หัวสององค์พี่น้อง ณ กรุงศรีอยุธยา แม้ราชการแล้ว พระมหากษัตริย์เจ้าก็ชอบแมนสบบเสียดูประทานรางวัลเป็นอันมากเป็นต้นว่า ขันคำ น้ำต้นคำ กระโถนคำ พระแสงดาบฝักคำ หอกทองคำ ม้าวแซน แหวนมือ บัดที่คำ รัตนคต เข็มขัด สร้อยสังวาลคำ เครื่องงอลังการ ฝ้าม่อนท่อนแรเป็นอันมาก ดังเจ้ากาวิละขึ้นเป็นพระยามังรายวชิรประการกำแพงแก้ว ให้เป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่ ตั้งเจ้าธรรมลังกาคตนเป็นน้องถ้วนสาม ขึ้นเป็นอุปราชาเมืองเชียงใหม่ ตั้งเจ้าคำโสม ตนเป็นน้องถ้วนสอง ขึ้นเป็นพระยานครลำปาง ..

ตั้งเจ้าดวงทิพย์ตนเป็นน้องถ้วน ๔ เป็นอุปราชา ตั้งเจ้าหมูล้ำตนเป็นน้องถ้วน ๕ เป็นราชวงษ์เมืองละคร ทานเครื่องยศนามบรรดาศักดิ์ ตามผู้ใหญ่ผู้น้อย ลำดับแล้วถึงมืองามขามดีก็พากันกราบถวายบังคมทูลลาขึ้นมาหาบ้านเมืองด้วยลำดับที่มรรคาลังการ ก็มีวันนั้นแล ฯ

สถมนักรราชวังส กันโต นิตติโต แล้วเท่านั้นก่อนแล ฯ

(จบผูกที่ ๖)

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ผูก ๗

ศโตรีธา อากมนมคัง ปตวาร์เจสิฯ ศโตรี ในกาลนั้นเจ้ากาวิละอันได้ถึงฐานันดรอันเป็นพระยา พระมหากษัตริย์เจ้า ปลงประทานยังเขตน้ำหนึ่งดิน อาณาฐเมืองเชียงใหม่ หื้อแก่ตนแล้ว เจ้ากราบถวายบังคมทูลลา ก็พาเอาขี้เจ้านายผู้เป็นน้องและท้าวขุนไพร่ไทยขึ้นมาถึงเมืองละครแล้ว ยังอยู่หื้อหายเหนื่อย พักแก่ไพร่ไทย มีบ่ามีแรงมาแล้ว เจ้าพระยามังราวชิระปรากฏ กำแพงแก้ว มีอายุได้ ๔๐ ปี เป็นเค้า เจ้ามหาอุปราชอายุได้ ๓๖ ปี เจ้ารัตนหัวเมืองแก้วอายุได้ ๒๗ ปี เจ้า ๓ องค์พี่น้องเป็นประธานและเจ้านายขัตติวงศ์ ลูกนายพ่อเรือน ๓ คน ก็ว่านายพุทธวงศ์, นายคำมูล, นายน้อยกาวิละ, ลูกนายคำปา ๒ คน คือ นายนันทเสน, นายขนานชุมภู, ลูกนางกลม, ผู้หนึ่งชื่อว่า นายจันทราชา พร้อมกับด้วยเจ้าขุนเสนาอำมาตย์และรพลโยธา ไพร่ล่าฉกรรจ์ ๓๐๐ คน ยกจากเมืองละครในศักราช ๑๑๔๔ ตัว ปีเต้ายี่ เดือน ๑๒ เพ็ญเม็งวัน ๕ ยามถแดด เป็นยามอุทธรังราชา มาด้วยมรรคาลังการได้ ๘ วัน เดือน ๑๒ แรม ๘ ค่ำ วัน ๖ ถึงวังสะแกงสบน้ำแม่ลที่พระยาเจ้าบ้านตั้งอยู่เท่านั้นแล ฯ

ยามนั้นลานนาเมืองเชียงใหม่ทั้งมวลเป็นกระจุกกระจวนบ้านห่าง นาห่าง บ้านอุกเมืองรุกไปทางใต้ก็กลัวเสือ ไปทางเหนือก็กลัวช้าง บ้านเมืองบ่เที่ยง เหตุว่าหาท้าวพระยาอันจักเป็นแก่นเป็นสานบ่ได้ มีแต่ท้าวขุนขำใหญ่ ไพร่ไทยแต่เล็กแต่น้อย พระมหากษัตริย์เจ้าเอกราชตนบุญใหญ่ ณ กรุงศรีอยุธยาทวาราวดี มีพระราชหฤทัยเล็งเห็นยังรัฐประชา บ้านเมืองทั้งมวล เป็นฉนั้น จึงปลงพระราชอาชญาดวงประเสริฐหื้อพระเป็นเจ้าได้มาเสวยเมืองเชียงใหม่วันนั้นนั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้าอยู่บ้านวังสะแกงได้เดือนหนึ่ง ถามเอาแสนขุนและไพร่ไทยอะเมาะสีนาคกับขุนเมืองเก่าเช่นแต่ครั้ง พระยาเจ้าบ้านนั้นได้เสี้ยนคนล่าฉกรรจ์ ๗๐๐ คน เข้กันทั้งเก่าใหม่ เป็นคนพันหนึ่ง

ถึงเดือนเจียงแรม ๘ ค่ำ วันหนึ่ง ยามก่อนนายพระเป็นเจ้ายกเข้าตั้งเวฟูกคาม ก็ว่าป่าข้างสร้างแปลงคุ่มน้อยหอนอน ตั้งปราสาทลำเวียงค่ายคุดุสบุหัวหมู ประตุเวียงอาจ ตั้งบ้อมหอดังห่อเรือเพื่อข้ามศึกสงคราม ตั้งเวียงกวมน้ำแม่ทา แต่น้ำแม่ทาฝ้าท่ามกลาง ฝ่ายน้ำกล้าหนึ่งเรียกว่าป่าขางหลวง ฝ่ายน้ำกล้าหนึ่งเรียกว่าป่าขางน้อยนั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้าก็ปลงอาชญาแก่ท้าวพระยาขุนไพร่ไทยกระ ไร่นา หื้อบริบูรณ์ด้วยเข้าน้ำบัจจัยสร้างวัดวาอาราม หื้อเป็นที่สถิตสำราญแก่ชาวเจ้าภิกขุสังฆะ มีพระพุทธรเจ้าเป็นเค้าเป็นประธานกระทำบุญหื้อทานทุกเมื่อก็มีแล ฯ

อิโตปลาย ฯ ตั้งแรกแต่นั้นไปภายหลัง เจ้าพระยามังราวชิระปรากฏกำแพงแก้ว ตนมีเดชฤทธิ์อันมาก เป็นอันฉลาดด้วยณรงค์สงคราม กล้าหาญบ่กลัวบ่หย้านแก่ข้าศึกศัตรู สโหวิย เป็นประดุจดั่งไกรสรราชสีห์ อันบ่หย้านบ่กลัวแก่สัตว์น้อยทั้งหลาย ท้าวที่ร่าเป็งในหฤทัยว่า ดั่งราชสัณฐานบ้านเมือง

แห่งกูอันจึงตั้งใหม่ ผู้คนยังปบริบูรณ์อันเต็มเพื่อ กูควรไปผจญเอาบ้านเมืองอันบ่ออันน้อมเข้ามาสู่ ข่ายราชสมภารแห่งกูนั้น หือได้มาไต่บ้านเมืองแห่งกูควรหาแลฯ มีพระราชรำเป็งฉั้นนี้แล้ว จึงมีอาชญา หือหาเจ้าอุปราชเจ้ารัตนหัวเมืองแล้ว ตนเป็นน้องทั้งสองเป็นแก้ว และขัตติยวงศ์ษาเสนาอำมาตย์ มาพร้อมกันแล้ว มีพระราชอาชญาหือแก่เจ้ามหาอุปราชเป็นแก้วและเจ้านายทั่วพระยาเสนาอำมาตย์ ทั้งมวล ตามคั่งพระองค์หากกนิงในพระราชหฤทัยทุกประการ เจ้าอุปราชตนเป็นน้องก็รับทูลอาชญา พระเป็นเจ้ามีพระทัยฉั้นนั้นสาธุเป็นอันดีนกว่าฉั้นนั้น ฯ

พระเป็นเจ้าจึงถามขุนเมืองแก้วทั้งหลายว่า พระยาจำบ้านนั้นว่า ดูราชขุนเมืองทั้งหลายดังตน ทั้งหลายอันเป็นบ่าวเจ้าอุปราชก่อนแก้วนั้น บ๊อยแตกหนีไปอยู่บ้านใดเมืองใดอันจา ขุนเมืองไหว้วา บ่าวเจ้าอุปราชก่อนแก้วอันเป็นกลางและหัวแดงนั้นแตกหนีไปอยู่เมืองปอน, อยู่เมืองขวม พ่องท่าฝั่ง พ่องริมคง ท่าสี่ทอสีเทพ่อง พ่องก็ไปอยู่แม่ปะผากูเมืองกลาง ก็มีไหว้สาฉั้น

ถึงศักราช ๑๑๔๕ ตัว ปีก่าเหมา พระเป็นเจ้าเป็นแก้วเจ้าทั้ง ๓ พระองค์ปลงอาชญาแก่พระยา สามล้านกับไพร่ ๓๐ คน เอาถั่วลายงาม ๔๐ ใบ ไปประทานแก่ข้างค้ำหัวตาด อันเป็นหัวด่านเกลี่ย กล่อมเอาด้วยบุญสมภารข้างค้ำหัวตาดก็เป็นใจพระยาสามล้าน ก็เล็ดลอดเข้าเตเอาบ้านตองโสะได้ผู้ คนและครอบครัวเข้ามาไต่บ้านเมืองครั้งหนึ่งเป็นปฐมก่อน ฯ

ถัดนั้นพระเป็นเจ้าหาเจ้าอุปราชและเจ้ารัตนหัวเมืองแก้วมาพร้อมกันมีหนังสือเป็นคำเกลี่ย กล่อมพ้าน้อยหมดเมืองหลวงกับถั่วลายงาม ๓๐ ใบถึงค้ำแสนหลวงข้างหัวด่านเอาเสื่อและถั่ว ๓๐ ใบ ประทานค้ำแสนหลวงฝ่ายแม่คงตะวันตกค้ำแสนหลวงเป็นใจส่งหนังสือไปถึงพ้าน้อยหมด พ้าน้อย หมดยินดีด้วยบุญสมภารสวามิภักดิ์สมัครขึ้น ขุนมีชอกก็คุมพ้าน้อยหมด เข้ามาไต่บ้านเมืองเป็นครั้ง ถ้วนสองหันแล ฯ

พระเป็นเจ้าตนมังราวชิรประการกำแพงแก้ว เป็นแก้วเจ้าทั้งสามพระองค์พี่น้องเป็นอันเป็น ฉลาด อาจจักเอาข้าศึกหือเข้าในเงอมมือแห่งตน มักจักให้แผ่นดินกว้างขวางไปยิ่ง ๆ เจริญยอมมีปกติ อันริทองเอาบ้านน้อยเมืองใหญ่ทั้งหลายอันเป็นลูกเมืองอังวะหือ ได้ผู้คนมามั่งมูลบ้านเมืองแห่งตน บ่ขาด

ถัดนั้นพระเป็นเจ้าแต่งหือนายจันทรราชาเป็นแม่ทัพคุมริพลไปตีเอาบ้านท่าฝั่ง ฟากแม่คง ทางตะวันตก จับได้พ่อเมืองหู่ พ่อเมืองกิตติ พ่อเมืองยาน อาจารย์นันโท แล้วก็กวาดเอาผู้คน ครอบครัวเข้ามาไต่บ้านเมือง

ถัดนั้นพระเป็นเจ้าแต่งแสนราชโกฏิกุมริพลไปตีบ้านแม่ปะ ได้แสนขัตติยะ หมั้นชุมภู กวาดเอาครอบครัวเข้ามาไต่บ้านเมือง

จากนั้นพระเป็นเจ้าแต่งหือน้อยชินาขาว ชินาดำ หมอปลุก ถือนหนังสือไปเกลี่ยกล่อมพระยา มลา เมืองชวาด พระยามลาก็สมัครด้วยสมภาพอยู่แล้ว น้อยชินาทั้งสองและหมอปลุกก็กลับเข้ามา เสียก่อน

ถึงศักราช ๑๑๔๖ ปีกาบสี่ เจ้าฟ้าชายแก้ว องค์พระราชบิดาก็เสด็จมาคูด่านเมืองป่าซางและ
 เลยเยี่ยมพระราชบุตรทั้งมวล ขณะนั้นเดือน ๔ เพ็ญ เม็งวันพุธ ม่านพะกานเมงคี มีคนจากเมืองอังวะ
 ลงมาล้อมวังขังเวียงละคร พระเป็นเจ้ามังราวชิรปรากฏการกำแพงแก้ว ก็อับบ้านเวณเมืองไว้ให้พระราช-
 บิดาและเจ้ามหาอุปราชตนเป็นนอญอยู่รักษา ส่วนพระองค์ก็เอาเรือพลสุรโยธา พันหนึ่งต่อสูรบม่าน
 ขังเมืองละครแล้วก็ให้หนังสือใช้แสนสุลวะไปเพ็ญทูล พระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยาออกกองทัพ
 ขึ้นมาช่วยตีม่าน กองทัพได้ยังไม่ทันขึ้นมาม่านพะกานเมงคีแปลงกองทัพไปตีเมืองแพร์ เมืองเถิน
 ระแหง แดกตื่นเข้าป่าเข้าเถื่อน ม่านจับได้พระยาแพร์ พระยาเถิน พระยาเซียงเงิน และครอบครัวคุม
 ขึ้นไป พระเป็นเจ้าต่อสูรบม่านอยู่เมืองละครได้ ๒ เดือน อีก ๒๖ วัน พระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรี-
 อยุธยา เกณฑ์แม่ทัพนายกองกุมทรัพย์ ๓๐,๐๐๐ ขึ้นมาตีม่านอันล้อมเมืองละครนั้น แดกกระจัด
 กระจายไปในวันเดือน ๖ แรม ๖ ค่ำ วัน ๓ ม่านแตกไปแล้ว พระเป็นเจ้ามีหนังสือผู้ใช้เข้ามาด้วย
 รับฉบับพลัน ให้เจ้ามหาอุปราชตนเป็นนอญขังเมืองป่าซาง ให้ยกไปตีเอาเมืองชวาด เจ้ามหาอุปราชตน
 เป็นนอญ แจ้งแต่อาญาแก้วก็เร่งรีบกันคน ๕๐๐

ถึง ณ วัน เดือน ๗ แรม ๖ ค่ำ วัน ๕ เจ้ามหาอุปราชยกออกไปคราวทาง ๗ คืน เดือน ๗
 แรม ๑๓ ค่ำ ถึงเมืองชวาดขณะนั้นพระยาชวาด มากับม่านมาล้อมเมืองละครแตกขึ้นไปยังไม่ถึง
 บ้านเมือง เจ้ามหาอุปราชเข้าผจญเอาเมืองชवादได้แล้วเลยเข้าตีเมืองแหน กวาดเอาครอบครัว
 เมืองชवाद เมืองแหน ลงมาใส่บ้านเมือง พระยาชवादแตกแต่เมืองละครขึ้นไปถึงเห็นแต่เมืองเปล้า
 ก็เลยพาลูกบ่าวชาวไพร่ติดตามมาหาลูกเมีย น้อมตัวเป็นข้าราชการอยู่กับเมืองป่าซาง

มหากษัตริย์อังวะใช้ราชสาส์นเข้ามากรุงศรีอยุธยาเดือน ๔ แรม ๕ ค่ำ ศักราช ๑๑๔๖ ตั้ว
 ปีกาบสี่นั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้าจัดแจงเมืองละครตั้งงามแล้ว ก็เอาเรือพลของตนเสด็จมาหาบ้านเมืองแห่งตนคือ
 เมืองป่าซางนั้นแล ฯ

ที่นี้จักกล่าวด้วยเมืองอังวะก่อน ในศักราช ๑๑๔๔ ตั้ว ปีเต้ายันนั้น จันทกาศจับแต่เดือนเจียง
 แรม ๑ ค่ำ จึงกลายกัน หม่อมเวียงชัยกษัตริย์อังวะจึงถูกาฆ่าเสีย หม่อมเวียงขึ้นเป็นกษัตริย์แทนปีนั้น
 แล ฯ

ศักราช ๑๑๔๕ ตั้ว ปีกำเหมาเดือน ๖ อุตสาห์ภิกษุหม่อมเวียงขึ้นเสวยราชย์ในเดือน ๖ นั้น
 ศักราช ๑๑๔๖ ตั้ว ปีกาบสี่ เดือน ๔ แรม ๕ ค่ำ กษัตริย์อังวะใช้ราชสาส์น เข้ามา ณ กรุงศรี
 อยุธยา ขอเป็นราชไมตรีพระมหากษัตริย์เจ้าอยุธยาได้เห็นด้วยส่งหอกันไปเสียนั้นแล ฯ

ส่วนพระเป็นเจ้ามังราวชิรปรากฏการกำแพงแก้วเสด็จจากเมืองละครมาสู่บ้านเมือง อยู่บ้าน
 เท่าใดก็พาเอาพระยาชवादลงไปเฝ้าพระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา แจ้งราชการแล้ว พระเป็นเจ้า
 ทูลขอเอาชวา ระแหง บ้านตาก บ้านเซียงเงิน ชาวเถิน อันพ่ายม่าน หนีลงไปอยู่บ้านบ้อมเมืองกรุงเก่า
 ขึ้นมาตั้งบ้านตั้งเมืองพระมหากษัตริย์เจ้าก็ประทานให้เอาขึ้นมามาตั้งบ้านตั้งเมือง พระมหากษัตริย์เจ้าก็
 ประทานหอกเป็นเมืองขนกับเมืองเซียงใหม่

พระขตาคได้คืนมาอยู่บ้านอยู่เมืองแห่งตนมีความยินดี ก็เอาลูกสาวของตนผู้มีชื่อว่า นางกัณหา ราชธิดาถวายเป็นบาทบริจาริกพระเป็นเจ้า บ่เท่าแต่นั้นก็หื้อลูกผู้ชายของตนสองคนคือว่า นายน้อย ชะวะนะ และนายน้อยสุภา มาเป็นปากกลางอยู่ฟ้าเรณูพระเป็นเจ้ายังเมืองป่าซางก็มีแล ฯ

ศักราช ๑๑๔๗ ตัว ตั้งแต่นั้นมาเมืองตาก ระแหง เมืองเถิน เที้ยรยอมเอาราชการพระเป็นเจ้ายังเมืองเชียงใหม่ป่าซางทุกเมืองแล ฯ

ถึงศักราช ๑๑๔๘ ตัว ปีรวายสง่าเดือน ๔ เพ็ญ พระเป็นเจ้าเป็นเก้า และเจ้าทั้งสามพระองค์พี่น้อง ขัตติยะลูกหลานทั้งมวลได้พร้อมกันตั้งฉัตรหลวง ๔ แจ่ง และต่างฉัตรพระธาตุเจ้าและได้ตั้งลำเวียงเหล็กลำทอง ล้อมพระธาตุเจ้าเมืองหริภุญชัย พอถึงเดือน ๘ ออก ๒ กำ วัน ๕ พระเป็นเจ้าแต่งเจ้ารัตนหัวเมืองแก้วพระราชวังหลัง กุมรพล ๕๐๐ ขึ้นไปยุทธกรรมเอาเมืองบันคราวทาง ๒๕ วัน เข้าครอบงำเอาได้เจ้าฟ้าหน่อคำ และลูกเมียครอบครัวและกวาดเอาเมืองบันเมืองตองกาย ลงมาใส่บ้านเมือง บ่เท่าในในศักราชเดี่ยวนั้นพระเป็นเจ้าแต่งเจ้ามหาอุปราชคนเป็นน้องเป็นเก้าแล ฯ

นายคำมูล นายวอน นายน้อยกาวิละ กุมรพล ๓๐๐ ขึ้นไปเกลี้ยกล่อมนาชาว เจ้าเมืองเชียงแสน กับว่าไปติดตามเอาพระยาแพร์ พระยาเถิน ที่เมืองเชียงแสน ด้วยอันมานกวาดเอาไปนั้น ได้พระยาแพร์ พระยาเถินนั้นแล้ว เจ้ามหาอุปราชก็แต่งนายคำมูล นายวอน นายน้อยกาวิละกุมไพร่ ๑๐๐ ให้ไปเกลี้ยกล่อมเจ้าฟ้าเชียงตุงชักรวนพื้นม่านเจ้ามหาอุปราชก็คุมเอาพระยาแพร์ พระยาเถิน ลงมาเสียก่อน แล้วมีหนังสือใช้ไปเกลี้ยกล่อมพระยาสุรินทร์ เมืองฝาง ให้พื้นม่าน

ส่วนนายคำมูล นายน้อยกาวิละ นายวอนเข้าไปเกลี้ยกล่อมฟ้าเชียงตุงพื้นม่าน ฟ้าเชียงตุงบ่พื้นว่ากลัวไพร่เมืองฉิบหาย เขาทำนทั้งหลายจึงเลขไปชักฟ้าเมืองของพื้นม่าน ฟ้าเมืองของพากันพื้นม่าน ไม่ชนะม่านนายคำมูล นายวอน นายน้อยกาวิละ ฟ้าเมืองของ พากันหนีมาทางเมืองเกาะเมืองไซ และ เมืองหลวงปู่กา จึงมาถึงบ้านเมือง

ฝ่ายทางพระยาสุรินทร์ เมืองพร้าว เมืองฝาง มีหนังสือสัญญาไปถึงพระยาเชียงราย พระยาสาต พ่อเมืองปู่ท้าวหัว ท้าวแสนขอดว่าไผ่อยู่ไหนให้พื้นม่านแทงม่านทุกหัวเมือง ขามนั้นพระยาพร้าวอยู่เมืองสาต กับพระยาสาต ก็พากันพื้นม่านทุกหัวเมืองแล้วพากรอบครัวลงมา

ในศักราช ๑๑๔๘ ตัว ปีเมืองเมียด ม่านอะแสหวุ่น มีรพล ๓๐,๐๐๐ ยกทัพติดตามพระยาสุรินทร์ พระยาพร้าว พระยาสาต พระยาเชียงราย พ่อเมืองปู่ท้าวหัว ลงมาถึงเมืองละคร ม่านอะแสหวุ่นเลขเข้าแควดวังขังเมืองละคร

ฝ่ายเมืองเชียงใหม่ ม่านแขงอูแมงก็ไปมีรพล ๑๖,๐๐๐ ลูกแต่อังวะมาทางเมืองกลางข้ามทำฝั่งแม่คงมาถึงเมืองขวม พระเป็นเจ้าแต่งนายพุทธวงศ์ กุมไพร่ ๑๕๐ คน ออกไปตระเวนรบกัน ก็เป็นอันบ่หวั่นบ่ไหว ก็ก่อรบค่อยถอยมา แล้วมีหนังสือบอกเข้ามาเพ็ญทูลไหว้ยาพระเป็นเจ้าจึงแต่งให้เจ้าอุปราช เจ้ารัตนหัวเมืองแก้วคนเป็นน้องทั้งสอง เป็นแม่ทัพพร้อมกับด้วยกองทัพหัวเมืองเป็นต้นว่า เมืองกำแพงเพชร เมืองสวรรคโลก ยกออกไปพบทัพหน้าม่านที่แม่สร้อย รบกันกับด้วยม่าน

ม่านทึบหน้าแตกคลื่นม่านตายเป็นอันมาก ไล่ไปถึงเมืองหอด พบกองทัพใหญ่ม่านยังเมืองหอด เป็นอันหนักแน่น รอบหัวบ่ไหวจึงถอยเข้ามาม่านเล็ดติดตามเข้ามาล้อมวังขังเมืองป่าซาง พร้อมเดียวกันกับเมืองละคร ใครช่วยใครก็ได้ พระเป็นเจ้าจึงแต่งท้าวแก้วลงไปกราบทูลพระกรุณาพระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยาขอกองทัพขึ้นมาตีม่าน อันมาล้อมเมืองละครและเมืองป่าซาง พระมหากษัตริย์เจ้าก็เกณฑ์แม่ทัพนายกอง กุมกองทัพให้ท้าวแก้วผู้เป็นราชทูต นำกองทัพขึ้นมา ม่านล้อมเมืองป่าซางนานได้ ๒ เดือน กองทัพได้ขึ้นมาถึง ก็เข้าตีม่านแตกกระจัดกระจายไปในวันเดือน ๖ แรม ๖ ค่ำ วัน ๒ เมื่อม่านแตกไปแล้ว พระเป็นเจ้าเป็นเจ้าทั้งสามพระองค์พี่น้อง ขัตติยะวงศ์ทั้งมวล พร้อมกันต้อนรับขับสู้เลี้ยงดูแม่ทัพนายกอง ทัพโยธา พระมหากษัตริย์เจ้าให้อุ้มด้วยเข้าเหล้าชั้นปลาอาหารแล้วได้ ๗ วัน แล้วแม่ทัพนายกองทั้งมวลก็ลาทัพกลับไป นายกำมุล นายวอน นายน้อยกาวิละจึงเข้ามาถึงเมืองละครป่าซางนั้นแล ฯ

อยู่มาถึงศักราช ๑๑๕๐ ตัว ปีเป็กสัน เดือน ๔ แรม ๗ ค่ำ วัน ๖ เจ้าฟ้าหลวงชายแก้วตนเป็นพระราชบิดา ราฟิ่งถึงลูกเต้าทั้งมวลกลัวจักบ่รู้เปลี่ยนแปลงกันไปภายหลัง จึงมีพระราชโองการกำสอนไว้ฉนั้น ตั้งแต่นั้นไปภายหลัง ลูกเต้าทั้งเมืองละครเมืองเชียงใหม่ทุกคน ให้เอากันฟังคำสอนพ่อด้วยดี อย่าหือได้ฟังคำท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ แก้วหาญไพร่ไทยทั้งหลายฝูงมาของสน ส่ออันจัก ให้ได้มีคำวิวาทผิดเถียงกัน เทว่าคำอันฉนั้นก็หือเอา ประการหนึ่ง อย่าได้ฆ่าฟันบั่นแทงกันให้รักกับด้วยกันลูก ๘ คน จักคิดเถียงใด ให้พราดั่งใจลูกเดียวกันให้มีคำฉันทะกับด้วยกัน อย่าเห็นผู้อื่นเหลือกว่าพิกว่าน้อง ราชสมบัติเข้าของเงินคำทั้งมวล อย่าหือว่าเป็นของมิ่งของกู หือพราเป็นดั่งถูงเบ็งลูกเดี่ยว ลูก ๘ คน ผู้ใด ถึงฐานันดรสุข ก็หือได้หืออบอุ้มตุ้มพากับด้วยกัน อย่าหือได้ทอดละกับด้วยกันพิกว่า หือน้องปกพดกหือน้องเอาหือได้ เอากำสอนเราเป็นพ่อแท้ หากบ่ฟังคำพ่ออันดี ก็จักพากันวินาศฉิบหายเป็นดั่งเมืองลำพูน เชียงใหม่ เชียงตุง เมืองยอง เมืองน่าน อันล่วงแล้วนั้นแล ฯ ในเมืองทั้งหลายฝูงนั้น พี่น้องบ่รักกันบ่มีคำฉันทะอันเดียวกัน บ่ฟังคำพ่อแม่อันดี เทารู้ลูชิงเอาราชสมบัติบ้านเมืองกัน กวนคว่ำฆ่าฟันบั่นแทงกัน ภายหลังเลขพากันวินาศฉิบหาย บ่เป็นบ้านบ่เป็นเมืองไปได้ก็มีวันนั้นในกาลเมื่อก่อน

เหตุฉนั้นหือลูกทั้งหลายได้พิจารณาเอาคำอาบัติเหตุเมืองทั้งหลายฝูงนั้น มาเข้าใจทุกคนแท้ ขี้ขานว่าฟังคำสนสอนนั้น หงษ์ตัวเดียวมี ๗ หัว ก็ยังรู้แตกรู้ม้างเสือกกัน ลูกเต้ามีบุญได้เสวยสมบัติอยู่ต่างเมืองกัน ก็ให้ถื่อว่าเมืองเดียวกันคนบ่ดีลักหนี่จากพิกมาหาน้อง หนี่จากน้องไปหาพิก อย่าหือเอาไว้หือได้ส่งคนหือกัน อย่าเห็นแต่คนผู้นั้นเหลือกว่าพิกว่าน้องกัน จักได้เห็นใจกันก็เพื่อคนผู้นั้นบ่ดี ลูกผู้ใดบ่ฟังคำสอนพ่ออันดี และยังคิดฆ่าฟันบั่นแทงกันดั่งอื่น ให้ลูกคนนั้น พลันวินาศฉิบหาย พลันตาย พลันวาย พระเจ้าเกิดมาหมั่นตนแสนตน อย่าหือลูกผู้นั้นได้เห็นหน้าสักคน เท่าหือได้ลุ่มจมอยู่ในนิรายนารกแสนมหากลับ อย่าหือได้พ้นได้จากแม่น้ำกระทำกรรมคราววาสบ้านเมืองอย่าให้สมฤทธีงอกบาน เท่าหือหนี่หือพล่อยวินาศฉิบหายคร่ำรามเขาทุกวันทุกคืนทั้งภพนี้และภพหน้า หากลูกเต้ายังตั้งอยู่ตามคำสอนแห่งพ่ออันดีก็จักให้ลูกเต้ากันกุงรุ่งเรืองชานกว้างขวางให้สมฤทธีตั้งจิตใจ พระยาลูกทุกคนดั่งจักคิดคำนึงทุกประการเทอะ

ประการหนึ่ง เมืองละครลูกนี้ ปลงไว้ให้พระยาหลวงละครน้องสามคนให้พระยาหลวงละครเป็นอธิบดี เมืองเชียงใหม่้องสองคนให้พระยาหลวงเชียงใหม่เป็นอธิบดี น้อง ๖ คนให้สมมุติเอาพระยาละครและพระยาหลวงเชียงใหม่ เป็นพ่อเป็นแม่ให้เอาคำสั่งสอนพื่อนทุกคนแม่เทอะว่าอัน

ประการหนึ่ง เจ้าของสมบัติข้างม้าในโรงเรานั้นเป็นพื่อนทั้งมวลให้ไว้ตามโบราณเมือง ผัวตายให้ไว้จิมเมียนับเสียง บ่ห่อแบ่งปันแก่ลูกเต้าผู้ใดสักคน เท่าวันไว้กำ ๑๐ ไว้ให้ลูก ๘ คน บันคนบาทไว้เป็นมงคลเทอะว่าอันนั้นแล ฯ

ในศักราช ๑๑๕๐ ตัว ปีเป็กสนั้นพระเป็นเจ้าทั้งสามพระองค์พี่น้อง มีนโนประสาทศรัทธาพร้อมกันสร้างแปลงฉัตรทองอันประจิตรวิสมา ทารักทางคิดคำ กระทำให้มีผิวพรรณวรรณวิภูสิตาแล้วทั่วตางม ถึงวันเดือน ๘ เพ็ญ เม็งวัน ๕ ก็ได้พร้อมกันต่างฉัตรมหาชินธาตุเจ้าสุเทพได้นิมนต์พระสังฆเจ้า ๑๐๘ พระองค์ กระทำปรีตมัจฉะสูตรมหาสมข์ทั้งดำ สูตรกรรมพันคาบไซยทั้ง ๗ เป็กฉลองอบรมสมโภชน์กระทำบุญให้ทานเป็นมหาสมข์กาลอันใหญ่เป็นปฐมหัวที่ก่อน

อยู่มาถึงศักราช ๑๑๕๑ ตัว ปีกัดแล้ ม่าน หย่าน แควงสิริโป้ มีกำลัง ๓,๐๐๐ ลูกเมืองอังวะมาตั้งอยู่เมืองตวน ห้วยอดเมืองวายเมืองแซน พระมังราวชิรปรากฏกำแพงแก้วองค์ เป็นพระราชเชษฐาเป็นแก้ว เจ้ารัตนหัวเมืองแก้ว เจ้าพุทธวงศ์ เจ้าจันทราชา เจ้าคำมูลเจ้าน้อยกาวิละกุมรีพลพันธ์เดือน ๓ แรม ๑๓ กำ วัน ๕ ยามแถลยกขึ้นไปคราวทาง ๑๕ วัน ถึงเดือน ๘ ออก ๑๓ กำ วัน ๕ ก็เข้ายุทธกรรมต่อรบกันด้วยม่าน หย่านแควงสิริโป้ อันตั้งอยู่เมืองตวน ห้วยอดแตกกระจัดกระจายไปนับเสียง ได้ยังเครื่องศัตราอาวุธอะเมาะหอกดาบสีนาค มาใส่บ้านเมืองเป็นอันมากก็มีแล บ่เท่าแต่นั้นพระเป็นเจ้าแต่งเจ้าจันทราชาเจ้ากาวิละน้อยกุมรีพลร้อยหนึ่ง ขำน้ำแม่คงไปฝ่ายตะวันตก เข้าตีเอาบ้านอมช๊ก ได้ครอบครั้วเข้ามาใส่บ้านเมือง ถัดนั้นพระเป็นเจ้าแต่งเจ้าจันทราชาเป็นแม่ทัพและท้าวสิทธิท้าวขุนผู้มีชื่อแต่งรพลไป ๑๕๐ ขึ้นไปตีเอาบ้านสะต้อย บ้านวังลุง วังกาด ได้ตัวแสนศรี และชาวบ้านชาวไพร่ ครอบครั้ว เครื่องศัตราอาวุธลงมาใส่บ้านเมือง ฯ

ลุนนั้นยังมีม่านมอดเมืองผู้หนึ่ง ชื่อว่า สะแข่งหม่องพุง อยู่เมืองอังวะบ่ได้ เขาไล่ฆ่าไล่ตีเอาตัวหลบหนีมาอยู่เมืองเงี้ยว มันบ่ักกาเสนโต ตัวมันว่ากูเป็นลูกกษัตริย์อังวะข้างเผือก บัดนี้ประตุงเป็นเชอมกโซ บ้อยมากินเมืองกูไม่พอใจ กูจักคิดไปเป็นกษัตริย์เมืองไตกันกูได้จักยกเอากำลังรพลขึ้นมารบเอาประตุงจนได้หากสุกแล้ววินาศ ฉิบหายพักบ้านพักเมืองนั้น หือได้แต่งคนตามกูว่าอัน

ยามนั้น ๑๕ เจ้าฟ้าเงี้ยวทั้งมวล มีเจ้าฟ้าแสนหัวเป็นแก้ว ก็อนุกับตามคำมั่นชอน ก็จึงแต่งขุนนายไพร่ติดตามมันทุกหัวเมืองรวมกันมี ๗๐ คน ลงไปทางเมืองน่าน ไปถึงกรุงเทพฯ มหานครศรีอยุธยา แล้วมันจักคิดนา ๆ ต่าง ๆ บ่ได้แล้ว เลขกราบทูลพระมหากษัตริย์เจ้าว่าผู้ข้าเป็นลูกกษัตริย์อังวะแท้ บ้อยบ่ได้กินเมืองปะตุงบ้อยมาชิงกันเสีย เชื่องฉันใดจักได้กินเมืองขอพึ่งเดชะพระบารมี ขอเอาริพลเมื่อรบเอาเมืองปะตุง มาถวายสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่าอันที่นั้น พระมหากษัตริย์เจ้าตนบุญใหญ่ทรงพระคุณธรรมอันประเสริฐ ประกอบด้วยทิพย์ปัญญาสติสัมปชัญญะอันมาก ส่องรู้ยังอาศัยใจแห่ง

สะแข่งหม่องฟุงว่า มักจักมาดีหลังจักมีชาแล ๆ ม่านกับไทยนี้จักเป็นมิตรกันบ่ห่อนจักมีชาแล ๆ ช่อม เป็นสัตว์กันแต่ไคมา พระมหากษัตริย์เจ้าจิงทรงพระกรุณาตรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมสะแข่งหม่อง ฟุงว่าจักมีหั้นก่อนเทอะ บัดนี้บ้านเมืองแห่งเรายังเป็นท้อบจนอยู่ว่าฉนั้น มันก็บ่รู้จักว่าฤกษ์เลขอยู่ ไปหั้นแล ๆ

ส่วนพระยาตากระแหงเป็นอันเฒ่าคร่ำครา กิดราชการบ้านเมืองบ่ได้แล พระเป็นเจ้า มังราวชิรปรากฏกำแพงแก้วไปยุทธกรรมกับม่านอันตั้งเมืองตวน ห้วยอดเมืองจาย แม่แจ้นได้ชัยชนะ แลแล้ว ลาทัพกลับมาถึงบ้านเมือง

บ่ปานเท่าใด พระเป็นเจ้าก็พาเอานายน้อยสุภา นายน้อยชวนะ ลงไปเฝ้าพระมหากษัตริย์ เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา แม้ราชการทั้งหมดแล้วจึงกราบทูลพระมหากษัตริย์ ขอดตั้งนายน้อยสุภา นายน้อย ชวนะ ขึ้นมารักษาบ้านเมือง พระมหากษัตริย์เจ้าจึงตั้งนายน้อยสุภาขึ้นเป็นพระยาอนุชิตชลธิ เป็น เจ้าเมืองตากและระแหง ตั้งนายน้อยชวนะเป็นพระยาอินทร์ ให้ช่วยกันกิดราชการบ้านเมือง บ่เท่า แต่่นั้นพระเป็นเจ้ากราบทูลพระมหากษัตริย์เจ้าว่าตั้งเมืองเถินก็หาผู้จักเป็นผู้ใหญ่กิดราชการบ้านเมือง บ่ได้ พระยาเถินซึ่งม่านจับเอาไปติดตามเอาได้กินมาก็เป็นอันเฒ่าแก่ชรา ราชการไปบ่รอดแล้ว ขอรับ ประทานตั้งขึ้นใหม่กราบทูลฉนั้น พระมหากษัตริย์เจ้าจึงตรัสถามว่า เจ้าเชียงใหม่พอใจใครเล่า จัก สมควรให้เป็นพระยาเถิน พระเป็นเจ้าก็มาเถินเห็นท้าวชมภู อันเป็นมหาดเล็ก พ้าเรียดนเป็นที่ไว้เนื้อ เชื่อใจ อันหนึ่งก็เป็นเชื้อชาติชาวเถินพระเป็นเจ้ากราบทูลว่า ท้าวชมภูควรเป็นพระยาเถิน ว่าฉนั้น พระมหากษัตริย์เจ้าก็ประทานชุบเลี้ยงตั้งท้าวชมภูขึ้นเป็นพระยาจันทบุรีพระยาเถินแล้ว ก็ประทาน เครื่องยศตามหัวเมืองใหญ่เมืองน้อย แลก็อับให้เป็นเมืองขึ้นกับเมืองเชียงใหม่ เมืองระแหงเมือง เถินถ้าจักมีราชการประการใดให้ฟังบังคับบัญชาเจ้าเชียงใหม่ว่าฉนั้น

บ่เท่าแต่่นั้น พระมหากษัตริย์เจ้าตั้งสองพระองค์ก็ประทานอับสะแข่งหม่องฟุงกับลูกบ่าว๗๐ คน อันติดตามมันไปนั้น หื้อพระเป็นเจ้าเอาขึ้นมาใช้ราชการกับบ้านเมืองพระเป็นเจ้าก็ทูลลาพาเอา พระยาตาก พระยาอิน พระยาเถิน สะแข่งหม่องฟุง ขึ้นมาถึงเมืองระแหง จัดแจงที่ทางบ้านเมืองให้ พระยาอินแล้ว ขึ้นมาเมืองเถิน จัดแจงที่ทางบ้านเมืองให้พระยาเถินแล้ว เสด็จขึ้นมาหาบ้านเมืองแห่ง ตนวันนั้นแล ๆ

อยู่มาศักราช ๑๑๕๓ ตัว ปีร่วงไถ้ พระเป็นเจ้าก็พาเอายังเจ้าตนเป็นน้องทั้งสองและขัตติย วงศ์ท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ขึ้นตั้งเวียงเชียงใหม่ เป็นปฐมหัวที่อยู่ได้เดือนหนึ่งตั้งบ่ได้ เหตุการณ์บ่ เติงตำนานบ่เติงก็ถอยมาอยู่ป่าข้างที่เก่าแล้วได้พร้อมกันสร้างหอยขอ ๔ ด้าน พระมหาชินธาตุเจ้าลำพูน กับสร้างพระพุทธรูปเจ้าละโว้ ในวิหารด้านเหนือแห่งพระธาตุเจ้าลำพูน ก็ในปีร่วงไถ้นั้นแล ๆ

ในปีร่วงไถ้นั้น ศักยวนมารบเมืองล้านช้างบ่ได้ พระยาล้านช้างพันกษัตริย์อั้งวะ เดือน ๖ แรม ๒ ค่ำ พระยาล้านช้างเข้ามาฟังสมภารพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงศรีอยุธยาบางกอก ได้นางทว้าย มาถวายก็ศักราช ๑๑๕๓ ตัวนั้น ม่านสุรก้อยแดงปี มีกำลัง ๓,๐๐๐ มาตั้งเมืองฝาง

ถึงศักราช ๑๑๕๔ ตัว ปี่เต่าใจ เดือน ๕ ออก ๔ กำ วัน ๔ พระเป็นเจ้าองค์เป็นราชเชษฐา-
 ธิบดีเป็นเจ้า เจ้ารัตนหัวเมืองแก้วพระราชวังหลังมีกำลังพล ๑,๕๐๐ ยกขึ้นไปคราวทาง ๑๘ วัน ถึง
 เดือน ๕ แรม ๖ กำ วัน ๗ ก็ได้ต่อสู้รบมาน สุกคอยแดงไปได้เดือนอีก ๔ วัน บ่ได้ถอยลงมา

ส่วนสะแกหม่องพุง มันขึ้นมาอยู่ป่าข้างได้นานได้ปีหนึ่ง มาบ่กกาเสนโต ลำแดงตัวมัน
 ขึ้นมาว่า เรานับบุญสมภารแก่กล้า บุคคลอยู่ผู้ใดจักฆ่าเราก็จักตาย จ้าดวงสุคไป เว้นแต่พระยาอินทร์
 ลูกชั้นฟ้าลงมาฆ่าก่อน เราจึงจักตายว่าฉันนั้น บ่เท่านั้นข้ากล่าวคำสืบทอดทวงอาญาว่า สัตถฐานบ้านเมือง
 แม่น้ำหนึ่งดินไม้กำงไม้ต้น ท้าวพระยาไพร่บ้านข้าเมืองทั้งมวลก็เป็นของเรานับสืบ บ่เท่าแต่นั้น
 ข้ากระทำให้คนทั้งหลายเข้าในอำนาจ อาชญาเงอมมือแห่งมันไปเป็นอันมาก มันมาริพลองปองเอา
 บ้านเมืองเป็นฉันนั้น พระเป็นเจ้าทั้ง ๓ พระองค์พี่น้องจึงพร้อมกันจับเอาตัวสะแกหม่องพุง
 ล่องลงไปถวายพระมหากษัตริย์เจ้าแล้วก็กราบทูลบอกเล่าตามอันมันมาคิดลารีพองเอาบ้านเอาเมือง
 นั้น พระมหากษัตริย์เจ้าตรัสแจ้งทุกประการแล้วก็โปรดพระกรุณาอันดีหื้อพวกฆ่าคนเอาไปฆ่าเสีย
 วันนั้นแล ฯ พระเป็นเจ้าก็ทูลลาพาเอาขบบริวารบ่าวไพร่ ขึ้นมารอดบ้านเมืองแล้ว มีพระราชรำพึง
 ในหฤทัยว่าคั้งเมืองเชียงแสนหากเป็นลูกเมืองเชียงใหม่แต่ใดมาท้าวแสนภูษัตริราช หากสร้างเมือง
 ลูกนั้นด้าย บัดนี้บ้อยเป็นเมืองน่านไปเป็นฉันนั้นจักไปขุทกรรมเอาจนได้ว่าฉันนั้น พระเป็นเจ้าจึงมี
 หนังสือสัญญาไปถึง เจ้าพระยาหลวงละครตนเป็นน้องและเมืองแพร่เมืองน่าน หื้อทำรพโยธาจักขึ้น
 ไปรบเอาเมืองเชียงแสนว่าฉันนั้น

ศักราช ๑๑๕๖ ตัว ปี่กาบี่ เดือน ๘ เพ็ญ เม็งวัน ๑ ปฐมมหามูลศรัทธา เจ้ามหาอุปราชได้
 สร้างพระวิหารอินทขินและได้สร้างพระพุทธรูปเจ้าองค์หนึ่ง ไว้เป็นที่ไหว้และบูชาแก่คนและเทวดา
 ทั้งหลาย สมณะพราหมณ์ทั้งหลายและได้อบรมสมโภชน์ฉลองเบิกบานกระทำบุญหื้อทาน เล่นมโหรีสพ
 เป็นปอยลามอันใหญ่เป็นปฐมวารในปีนั้นก่อน ฯ

ถึงเดือน ๕ เพ็ญ เม็งวัน ๑ พระเป็นเจ้าสามองค์พี่น้องเป็นประธานกว่าขัตติยะวงษาท้าว
 พระยาเสนาอำมาตย์ไพร่ราชบ้านเมืองทั้งมวล ได้พร้อมกันหุดหล่อน้ำมูทธาภิเศกขยอขยกรูบาเจ้าวัด
 ผ่าขาว ดนชื่อว่า รุติดมั่งกละขึ้นเป็นสังฆราชา เป็นใหญ่แก่คณะสังฆะทั้งมวลนั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้าองค์เป็นพระราชเชษฐาก็ได้สร้างยัง โรงอุโปสถและพระพุทธรูปเจ้าไว้เป็นที่ไหว้
 และบูชาแก่คนและเทวดาทั้งหลายตลอดถึงสมณพราหมณ์ทั้ง มวลก็ได้เบิกบานฉลองกินทานเป็นมหา
 สมัยการสนุกเล่นม่วนปางใหญ่

ในศักราช ๑๑๕๖ ตัวนั้นแล พระเป็นเจ้าทั้งสามพระองค์พี่น้องได้สร้างบ้านแปงเมืองเก็บ
 เอาไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเข้ามาล้อมบ้าน ไล่เมือง กระทำบุญให้ทานสภิตสำราญในเมืองป่าชางนานได้ ๑๔
 ปี ปลาย ๔ เดือน ๒๐ วัน ประดับไปด้วยท้าวพระยาเสนาอำมาตย์และรัฐประชาราชมนตรี บ้านเมือง
 วรรณพุทธศาสนากันรุ่งเรืองกว้างขวางกาลหากถึงตำนานหากเต็งมาแล้วด้วยเดชพระผ่านแผ้วทั้ง
 สามพระองค์ จึงปล่าวจตุรงค์เสนาโยธา ๔ จำพวกเป็นต้นว่า เสนาข้าง เสนาม้า เสนารถ เสนาเดี่ยว

ต่อแผ่นดินตามดิน แวดล้อมอ้อมเป็นบริวาร พระเป็นเจ้าองค์เป็นมหาอิศราธิบดี ท้าวก็เสด็จขึ้นสู่
 หัตถิราชาญาณตัวประเสริฐ คูวิลาสองอาจปางเมื่อศักราช ๑๑๕๘ ตัว ปีรวายสี่ เดือน ๖ ออก ๘ ก้า วัน ๑
 มีพระวราชนุชาเจ้าฟ้าทั้งสองและขัตติยราชวงษาท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ข้าเจ้าไพร่ไทยยกออกเมือง
 ป่าซางลำดับด้วยมรรกาลังการณ นานได้ ๕ วัน เดือน ๖ ออก ๑๒ ก้า วัน ๕ ขามตูดเข้าท้าวก็เสด็จเข้า
 ย่างอยู่วัดบุพพาราม ตามบุพพทำนองโบราณแห่งท้าวพระยาทั้งหลายฝูงอันเป็นแล้วมาแต่ก่อนบ่ห่อน
 และเสี้ยยังปเวณีก็บ่ททนะวัดกระหวัดไปทิสหนใต้ลำดับไปด้วยด้านวันตกไปถึงวัดเชิงชั้นด้านเหนือ
 พระเป็นเจ้าเข้าไปสักการบูชาไหว้พระเจ้าวัดเชิงชั้น แล้วถึงเวลายามแกลจกใกล้เที่ยงท้าวก็ยกเอา
 หมู่ยศบริวารเข้าเวียงหลวง ด้วยประตู่ข้างเผือกทิสหนเหนือ ห้อลวะจูงหามพาแขกเข้าก่อนไปสถิต
 ตำราญอนเชียงขวางหน้าวัดเชิงชั้น หน้าวัดเชิงมันได้คนหนึ่ง ถึงวันรุ่งเช้าท้าวก็อาบองค์สรงเกศ
 ประดับตนเสวยเข้าน้ำโกชนะอาหาร ถึงเวลายามก่อนงายเป็นขามอุทธรังราชา เสด็จเข้าสู่ชัชฎุมอัน
 เป็นที่คุ้มน้อย ราชวังแห่งกษัตริราชอันเป็นแล้วในกาลเมื่อก่อนก็มีแล ฯ

ส่วนเจ้ามหาอุปราชาเจ้ารัตนหัวเมืองแก้ว พระราชกนิษฐาและเจ้านายและขัตติยวงศ์ทั้งมวล
 ก็อยู่ในภูมิจานอันเป็นที่ควรแห่งตนนั้นแล ฯ พระเป็นเจ้าเสด็จเข้ามาตั้งเวียงหลวงเชิงใหม่ นานได้ ๑๐
 เดือน ปลาย ๕ วัน

ศักราชได้ ๑๑๕๕ ตัว ปีเมืองใต้เดือน ๔ แรม ๒ ก้า ม่านอิงเซะโป้ ซิดซิงโป้ มีรืพล ๕๕,๐๐๐
 ลูกแต่เมืองอังวะมาแควดวงเมืองเชิงใหม่ต่อสู้ชุนรบกับด้วยกัน เป็นมหาสงครามอันใหญ่พระเป็น
 เจ้าแต่งเจ้านายลูกหลานเป็นหัวหน้า ออกตีม่านแตกออกไป คั้นเข้ามาออกตีแถม แตกออกไปคั้นเข้า
 มา พระเป็นเจ้าทั้งสามพระองค์พี่น้องพร้อมเพียงปรึกษากันว่า ม่านจักมาปล้นเอาเราก็จักปล้นและเท่า
 ว่าเมืองเราก็จักใหม่ เจ้าน้ำบัจจยก็บ่บริบูรณ์เราควรใช้ลงไปขอยังกองทัพใต้ ขึ้นมาต่อมทันกับด้วยเรา
 และว่าอัน แล้วจึงมีหนังสือแต่งห่อแสนสิริอักษร กุมเอาม่านอันจับจับได้นั้นลงไปทูลเกล้าทูลกระ
 หม่อมพระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา แล้วทูลขอกองทัพปล้นเกล้าปล้นกระหม่อม พระราชวังบวร
 สถานมงคลวังหน้าเป็นแม่ทัพใหญ่ กษัตริย์ศึกมีรืพลแสนหนึ่ง เสด็จขึ้นมาถึงเมืองเดินแล้ว แย่ง
 แบ่งกองทัพกันที่นั้นให้เจ้าอินทปัตเจ้าจ่านวล อันเป็นโอรสบุตรทั้งสององค์พี่น้องเป็นแม่ทัพคุมรืพล
 ๔๐,๐๐๐ ขึ้นมาทางเมืองลี ม่านอิงเซะโป้แต่งรืพลไปต้อนรับถึงเมืองลี ต่อสู้รบกันได้ ๓ วัน ๓ คั้น
 กองทัพม่านต้านทานไม่ได้ แตกถอยขึ้นมาจึงอยู่เมืองลำพูน กษัตริย์เจ้าวังหน้ายังอยู่เมืองแต่งรืพลขึ้น
 มาทางเมืองละคร มาบรรจบกันยังเวียงลำพูน เข้าตีม่านยังเวียงป่าซาง เวียงลำพูน ม่านแตกกระจัด
 กระจายแล้วเลยขึ้นมาตีม่านอันล้อมเวียงเชิงใหม่ ม่านอิงเซะโป้ต้านทานบ่ได้ก็แตกกระจัดกระจายไป
 นับเสี้ย จับได้ม่านอุปปะกองโป้ที่ทุ่งข้างกลาน กับไพร่ม่านเป็นอันมาก ม่านมัลลอมเวียงปางนั้น
 นานได้สองเดือนสิบแปดวัน ม่านแตกไปแล้ว กองทัพใต้ก็ลาทัพกลับลงไป

อยู่ดูนนั้นเมื่อบ้านในศักราชเดิวนั้น พระเป็นเจ้าทั้งสามพระองค์ก็ได้พร้อมกันสร้างวิหาร พระเจ้าละโว้เมืองลำพูน ในปีเป็กสง่า ศักราช ๑๑๕๕ นั้นแล ฯ

ถึงศักราช ๑๑๖๐ ตัว ปีเป็กสง่า แสนศรีพ่อเมืองปู้ ฟันมานอันมาเป็น หลานา อยู่เมืองเสีย แล้ว พาอุปพยครอบครัวลูกเมีย บ่าวชาวไพร่ลงมาสู่สมภาร เป็นข้าราชการกับเมืองเชียงใหม่ พระเป็นเจ้าองค์เป็นพระราชเชษฐา พาเอาแสนศรีลงไปเฝ้าพระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์เจ้าก็ประทานชุบเลี้ยงตั้งแสนศรีขึ้นเป็นพระยาศรีปวัตติสุนทร และประทานเครื่องยศตามสมควรแล้วก็อပ်ให้พระเป็นเจ้าเอาขึ้นมาอยู่เชียงใหม่

พระเป็นเจ้าข้าแต่ท้าวสิริ ท้าวบุญเรืองคุมไพร่ ๓๐๐ ขึ้นไปตีบ้านโป้สิริหนอรธา แดกกระจัดกระจายไป แล้วกวาดเอาหมื่นหลวง หมื่นหน้อยพ่อเมืองสาต แสนเมืองมา นายน้อยวงศ์เมืองแจดและท่าอ้อเมืองกิง เมืองกุน ลงมาเป็นข้าราชการกับเมืองเชียงใหม่ ได้ช้างพลายหนึ่ง กับนางมิกองมาถวายพระเป็นเจ้าในศักราช ๑๑๖๐ นั้น ถึงศักราช ๑๑๖๑ ปีกัตเม็ด พระเป็นเจ้าเกณฑ์เจ้ากำมุลเป็นแม่ทัพคุมไพร่ ๓๐๐ ขึ้นไปตีฟ้าคำเครื่องถูกส่นาดตาย ได้เมืองปู้แล้ว เจ้ากำมุลก็เลยยกไพร่พลข้ามน้ำแม่คง ไปฝากวันตกเข้าตีเอาบ้านง้งลายบ้านสะต้อย สร้อยไร่ ท่าซ่าง บ้านนา อย่างทุ่งอ้อ ได้หมื่นขาว ง้วลายและเมียฟ้าเครื่องกวาดเอาครอบครัวลูกบ้านชาวไพร่ลงมาใส่บ้านเมือง

อยู่มาถึงศักราช ๑๑๖๒ ตัว ปีกัตสันพระเป็นเจ้าเกณฑ์ท้าวมหายักษ์คุมไพร่ ๒๐๐ ยกข้ามแม่คงไปตีบ้านสุบแต่แดง ได้หมื่นขันหมื่นพรหม กวาดเอาครอบครัวลูกบ่าวชาวไพร่ลงมาใส่บ้านเมืองนั้นแล ฯ พระเป็นเจ้าทั้งสามพระองค์พี่น้อง พร้อมกับด้วยกันใส่ชื่อเมืองแถมใหม่ ให้เป็นชัยชนะแก่ข้าศึกศัตรูว่าเมืองรัตนตั้งษาอภิวันบุรี

แล้วถึงเดือน ๗ ออก ๑๑ ค่ำ วัน ๗ ได้ก่อรูปช้างเผือกสองตัวไว้ทางหัวเวียง ตัวเป็นหน้าไปหนเหนือชื่อปราบจักรวาฬตัวเป็นหน้าไปวันตก ชื่อปราบเมืองมาร เมืองยักษย์ แล้วก่อรูปกุมภภัณฑ์สองตนไว้หน้าวัดโชติการาม ก่อรูปพระสุเทวฤาษีในที่ใกล้วันตก แห่งหออินทจีนในศักราชเดิวนั้น

ดูนนั้นได้สองปีถึงปีร่วงเล่าศักราชได้ ๑๑๖๓ ตัวเดือน ๔ ออก ๑๓ ค่ำ เป็นวันชัยดิถียามศุดเข้าเป็นยามอุทธรังราชาได้ก่อรูปมิกินทสิหราช ๒ ตัว ไว้ยังช่วงมวงลอุดรทิศแห่งเวียง ให้เป็นชัยมวงลแก่รัฐประชาราษฎร์บ้านเมืองทั้งมวลนั้นแล ฯ พระเป็นเจ้าสามองค์พี่น้องสร้างยกปกแบ่งวัดวาศาสนา พุทธรูปสถูปเจดีย์ กุฎีวิหารอุโปสถ ที่สถิตสำราญแห่งชาวเจ้าภิกขุสังฆะกระทำบุญให้ทานเป็นนิจการทุกเมื่อและสร้างร้วแปงเวียงก่อเมกปราการกำแพงเชิงเทิน หอบ้านหัวหมู กระบานประตูให้แน่นหนามั่นคง ขุดร่องก่อ เอน้ำเข้าใส่ไค่วิดรอด เพื่อให้เป็นที่ข้ามแข็งทนทานแก่ข้าศึกและศัตรูนั้นแล ฯ

ในกาลนั้นบ้านห่างที่ห่างที่ไดอันควรดตั้งตั้งตั้งนั้นกษัตริย์เจ้าองวะก็หอดตงหอดแต่งเพื่อให้แผ่เขตแดนเป็นสายสะเปียงอาหารอันจักยกไพรโยธาลงมายุทธกรรมเอาเมืองรัตนตั้งษาอภิวันบุรีเชียงใหม่ก็มีนั้นแล ฯ

ศโศตโยราชา ฯ ส่วนว่าพระเป็นเจ้าสามองค์พี่น้องเป็นอันฉลาดด้วยการยุทธสงครามยิ่งนัก
 จินเตตวา อะนิงในพระราชหฤทัยว่า บ่ควรจักให้ข้าศึกได้โอกาส หากมันได้ตั้งบ้านเมืองแน่นหนามัน
 คงแล้วมันจักมากกระทำร้ายแก่บ้านเมืองเราชาแล ฯ ว่าอันแล้ว ก็จึงมีพระราชอาชญาให้เกณฑ์คนท้าว
 อินทศิริผู้แก้วหาญกุมเอาทะแก้วทหารพล ๕๐๐ คน เป็นกองโจรยกขึ้นไปตีเมืองปุ ได้พระยาปุและ
 ไพรไทยบ้านเมืองทั้งมวลแล้วก็กวาดลูกอ่อนคนครัวส่งลงมาใส่บ้านเมืองนั้นแล ฯ แล้วฆ่าเสียเข้าตี
 เอาเมืองแจดเมืองกิง เมืองกุน ท้าวอ้อ ทาแจด ได้แล้วฆ่าเอาลงมาตีเอาหนอรธาไปมานอนมาตั้งอยู่
 เมืองสาตแตกกระจัดกระจายไปแล้ว กวาดเอาหมันหลวงหมันน้อยลูกอ่อนคนครัว ลงมาใส่บ้านเมือง
 เมื่อนั้นเงวเจ้าเมืองจิตร กลัวเดชฤทธิ์แห่งพระเป็นเจ้า กลัวจักไปครอบงำเอาบ้านเมือง
 แห่งตนจึงมีบรรณาการของฝาก คือสินาค หอกดาบ และผ้ามันแดงให้ส่งมาเมือง ผู้เป็นอำมาตย์กุม
 เอาลงมาขึ้นถวายแล้วขอเป็นบ้านพี่เมืองน้องกัน พระเป็นเจ้ามั่งราชวิปริการกำแพงแก้ว องค์เป็น
 พระวราษเชษฐา ก็ว่าให้หามาขังพระวราษทั้งสองพระองค์มาพร้อมกันในราชนิเวศพิจารณาตุก็
 รู้ด้วยปัญญาว่า อันว่าข้าศึกจักมา มักกระทำลูชิงเอาบ้านเมืองเขตน้าหน้าดินของท่านนั้นจักเอาด้วยพล
 ยุทธบ่ได้ก็ข้อมพองเอาด้วยปัญญายุทธเราก็รู้แล้วเมื่อว่าเราจกรับเอาบรรณาการไว้ก็บ่เป็นภัยอันใดแก่
 เราแล แม่นจักตีจักฆ่าส่งมาเมืองเสียก็หากตายตาย เท่าว่าเขาบ่รู้ยังวิชาปัญญา จึงตีปากก้องสินาค
 ให้แบบกล้ว ตีปลายหอกปลายดาบ ตัดผ้ามันให้ขาดเป็นรูเสีย แล้วอับให้ส่งมาเมืองเอาคืนกลับไป
 ดั่งเก่า.

ภายหลังกษัตริย์เจ้าอังวะก็ใช้คนมาเอาพระยาเถินเมืองพิจิตร ไปฆ่าออกเสียวันนั้นแล ฯ
 ถัดนั้นเจ้าเมืองอังวะฆ่าแต่งให้เจ้าฟ้าคำเครื่องมาตั้งเมืองปุแลมเล่า พระเป็นเจ้าได้รู้แล้วมี
 พระราชรำพึงว่าหากจกยกกองทัพใหญ่ขึ้นไปก็จักเป็นอันญาษาปรากฏหากฟ้าคำเครื่อง สดุ้งตกใจกลัว
 แล้วยกครอบครัวหนีเสียจึงแต่งสุวรรณคำมูลตนเป็นหลานกุมรีพลแก้วหาญ ๓๐๐ คนขึ้นไปผจญตีเอา
 เมืองปุ ฟ้าคำเครื่องอันเคราะห์กรรมจำถึงลูกสินาคถูกสิ้นชีวิตไป.

เจ้าสุวรรณคำมูลก็กวาดเอาลูกเมียฟ้าคำเครื่องและลูกบ่าวชาวไพร่ลงมาแล้ว ก็เลยเข้าตีเอา
 บ้านสะต้อย สอโยไร ทำซ้าง บ้านนา บ้านทุ่งอ้อ งัวลาย ได้หมันขวาวัวลายมาแล้วฆ่าเกณฑ์ท้าวมหา
 ยักษ์คุมทแก้วทหารเข้าตีบ้านสุบทั้ง ได้หมันขัน หมันพรหม และลูกอ่อนคนครัวลงมาใส่บ้านเมือง
 เป็นข้าราชการ แล้วพระเป็นเจ้าฆ่าแต่งเจ้าพุทธวงศ์ตนเป็นหลาน กุมแก้วหาญรพลยกไปตีทัพม่านท่าผา
 ปูน ม่านด่านทานบ่ได้แตกกระจัดกระจายไป ได้สินาค ๓๐๐ กับครอบครัวเข้าของเงินค่าเป็นอันมากนัก
 เขามายืนมาถวาย ฆ่าแต่งท้าวสิทธิกุมแก้วหาญขึ้นไปตีเอาเมืองมาง บ้านแหมกวาดเอาชาวแหมและ
 แสนมาลงมาเป็นข้าราชการพระเป็นเจ้านั้นแล ฯ

ศทาเอโก ราชหัง สัปพเตนาม ศทาในกาลนั้นยังมีพระยาตนหนึ่งปรากฏด้วยนามกรว่าหัง
 สาราช นัยหนึ่งว่า ราชจอมหงษ์มีลูกชาย ๓ คน ผู้พี่ชื่อนว่า ตูขุนฟูตาเล่าแย้ ผู้กลางชื่อนว่า แสงซุง
 ตาเล่าแย้ ผู้น้องชื่อนว่า ซุงฟูตาเล่าแย้ อยู่เมืองนุนด่าน เมืองฮ่อ วิเทหะ ม่านอิงเซะ แดกแต่

เชียงใหม่ไปหยุดอยู่เชิงแสนนับเอาคนเมืองเชียงแสน เมืองของ เมืองเชียงแจ้งไปรบเอาลงไปไว้ เมืองอัวะนานได้ ๓ ปี มหาษัตริย์อัวะก็ว่า เป็นผู้ซอผู้ค้อยู่เหตุว่ามันเป็นข้าฮ้อบไซเป็นข้าชาวไคว่ ประการฉนั้น

ภายหลังมันคิดว่ากูนี้มีบุญสมภารแก่กล้าเลยไปเฝ้ากษัตริย์อัวะว่า ทั้งตัวข้าและพระยา เชียงใหม่ก็เป็นวิสาสะคุ้นเคยกับด้วยกันมากนัก ดังว่าหื้อข้าไปไปแปลงเล่าโลมเอาพระยาเชียงใหม่ มาเป็นข้าพระมหากษัตริย์เจ้านั้น ก็เที่ยงว่าจักได้แท้บ่สงสัย บ่อย่าชาแล ๆ มหาษัตริย์อัวะได้ยินคำอัน นั้นก็มีปัดชมชื่นยินดีมากนักรังกล่าว่าฝีมือตั้งนั้นแท้ กูจักมีพระราชอาญาหื้อมิ่ง เมื่อไปบ้านแปลง เมืองแท้และว่าอัน แล้วก็ปลงยังอะมันต่อว่า ในไทยทั้งมวลอันได้เอาตนตัวไปพึ่งพาอาศัยอยู่เมืองเงี้ยว เมืองเงิน เมืองลี เมืองฮ้อ กิด ตั้งแต่สืบเช่นคนลงมาหื้อมิ่งได้เก็บเอาอันสืบ บ่เท่าแต่นั้นก็ปลงยังข้าง พลัง ข้างพลาข ม้าเครื่องคำ พาทหม้อ ง กลองซุม หอกเกียงเงิน เกียงกำ ร่มกำฉัตรเครื่องท้าว ๕ ประการให้มาตั้งเมืองสุวรรณเสลดกตสาละกี เมืองสาต แต่เดือน ๑๑ ก็เบิกพรรณาปรากฏนามตนชื่อว่า เจ้า มหาสุวรรณหังจักรวรรดิ เจ้าฟ้าหลวงหอกำ เมืองเชียงใหม่ ตนเป็นใหญ่ในลานนาไทย ๕๗ เมืองว่า อัน ก็ยกขอต่างชื่อท้าวพระยาเสนาอำมาตย์มากนัก มีพระยาแสนหลวง พระยาสามล้าน พระยาจำ บ้าน พระยาเด็กชาย เป็นใหญ่แก่ท้าวพระยาทั้งหลาย แล้วจึงแต่งพระยาราชวัง พระยาชัยราชธานี พระยาชัยเสนาเชียงแสน พระยาเทพวงศ์เชียงแจ้ง พระยาปราบเชียงตุง ท้าวสิงฆราชา คนในท้าววงศ์ เชียงราย แสนเขื่อนเมืองพะยาก แสนแก้ว เมืองแลน ราชธรรมเมืองของ มีพระยา ๕ คน ท้าวสอง แสนสอง และราชาหนึ่ง ไพร่ ๗๐ คน ถือนั่งสี่ลงมาเจรจาเมืองขอเป็นไมตรี ขอเป็นบ้านพี่เมืองน้องให้ไพร่ยูก้าขุยกลางทางไม่ให้ใส่ไฟกลางทาง ไม่ให้หวอด ขอให้ดับเสี้ยยังเส้นหนสาขศึก ถมเสี้ย ยังป่าเฮี้ยว แสนฝัวฉนั้น พระองค์อัครบรรพิตราเจ้ามังราวชิรปรากฏการกำแพงแก้ว องค์เป็นภูมินทรฐา ธิบดีเป็นแก้ว เจ้าพระยาวรอนุหาทั้งสองพระองค์เป็นประธาน แก้มหาขัตติยวงศ์ษาท้าวพระยาเสนา อำมาตย์ทั้งมวล พร้อมกันพิจารณาคุยยังเส้นลายราชสาส์น หาโหราพิทธาจารย์มาหารคุณดูตามกุมภีร์ ศาสนาเภท ก็ออกเศษเป็นหาฉบ่ควรรที่จักดีเชื่อฟังจึงเป็นอักษระราชสาส์นตอบ ให้ท้าวสิงฆราชา ถู ฉนั้นไปว่าหาจักมาไปแปลงบ้านพี่เมืองน้อง เป็นสญชัยไมตรีด้วยสภาวะแท้ก็ให้ตัวเจ้าตัวนายคนใดคน หนึ่งลงมาพร้อมกับด้วยกันในเมืองเชียงใหม่ที่นี้ เหตุว่าเป็นแก้วแก่บ้านเมืองทั้งหลายว่าอัน ๆ ท้าวสิง ฆราชาถือนั่งสี่ขึ้นไปถึงเมืองสาตแล้วไหว้ษาราชจอมหงษ์บอกเล่าด้วยกิจจถ้อยคำทั้งมวล ให้แจ้ง ทุกประการเห็นแล ๆ

ราชจอมหงษ์ได้ยินคำท้าวสิงฆราชาและเรื่องราวถ้อยคำในราชสาส์นแล้ว ก็พร้อมกันแปลง หนังสือให้ท้าวสิงฆราชาถูลงมาแถมว่า ให้เจ้าเชียงใหม่ได้ขึ้นมาพร้อมกันยังเมืองฝาง เหตุว่าเขตน้า หนึ่งดินเมืองเชียงใหม่ ก็จุเมืองฝาง เขตเมืองสาตก็จุเมืองฝาง ว่ากันนั้นท้าวสิงฆราชาถือนั่งสี่ลงมา ถึงเมืองเชียงใหม่ นำหนังสือเข้าพิทุณมัสการพระเป็นเจ้าได้ตรัสทุกประการ พระเป็นเจ้าแจ้งใน ห่องหนังสืออันราชทูต หากพิทุลไหว้ษานั้น เป็นที่ขัดเคืองบ่ชอบพระทัย จึงมีพระราชรำพึงว่า ราชจอมหงษ์นี้จักมา ไปแปลงบ้านเมืองด้วยดีบ่หลังจักมีรอยมันจักมาริพลลงปองเอาราชสมบัติ

บ้านเมืองแห่งกูเป็งมีแท็บสงสัยซาแล ๆ ว่าอันแล้วจึงหาเจ้าตนเป็นน้องทั้งสองมาพร้อมกันแล้วมี
 อาญาอนัติแก่เสนาอำมาตย์แก้วหาญทั้งมวล ไปจับเอาท้าวพระยาฝูงเป็นกนใช้ราชาจอมหงษ์
 มาใส่ราชวัตรขังคอกไว้ นับเสียงบ่ปล่อยพ้นได้สักคน

ศักราช ๑๑๖๔ ตั้ว ปีเต้าเส็ด เดือน ๗ ขึ้น ๑๓ ค่ำ ยามแกลสู່เที่ยงเป็นยามอุทธรังราชา
 เจ้ามหาอุปราชนราธิบดีศรีสุพรรณฝ้ายหน้าหอคำ เจ้ารัตนหัวเมืองแก้ว พระราชวังหลังสององค์พี่น้อง
 เป็นกับด้วยเสนาอำมาตย์โยธาทหาร ๕,๐๐๐ คน หากเป็นบริวารยกออกจากเมืองรัตนตั้งยาพระนคร
 เชียงใหม่ขึ้นไปได้ ๑๖ ค่ำ ถึงเดือน ๗ แรม ๑๓ ค่ำ วัน ๖ ยามก่อนงาย เข้าถึงเมืองสาตจิงแต่งทัพ
 ทั้งหลายแวดไคว่ พอถึงเวลายามค่ำเกณฑ์ทหารเข้าจับเอาตัวราชาจอมหงษ์ กับลูกน้องกลางมาใส่
 ราชวัตรขังไว้ยังทัพหลวง

ส่วนลูกผู้พี่อายุไปตั้งอยู่บ้านพาน หัวเชียงแสน ลูกผู้หล้ายังตกค้างอยู่เมืองอังวะบ่ได้ขึ้นมา
 เลขบ่ได้ อยู่ได้ ๕ วัน แต่งคนคุมเอาราชาจอมหงษ์ลงมาสู่ถึงราชสำนักพระเป็นเจ้าองค์พี่ยังเมือง
 เชียงใหม่ เจ้าอยู่เมืองสาต ๑๕ วัน จึงยกกองทัพขึ้นไปได้ ๗ วัน ถึงเมืองเข็มรัฐตุงกบุรีในเดือน
 แรม ๑๐ ค่ำ วัน ๔ เจ้าสิริชัยโชติสารัมภยะ เจ้าเมืองเชียงตุงกลัวเดชฤทธิ์บ่อาจจกต่อสู้รบได้ ก็พาเอามา
 เจ้านายกษัตริย์ขัตติยวงศ์เสนาอำมาตย์ไพร่ฟ้าข้าเมือง ยกครอบครัวหนีออกจากเมืองไป

ถึงวันลูนองค์พระเป็นเจ้าหัวหนาก็แต่งหื้อเจ้ารัตนหัวเมืองแก้วองค์เป็นน้องกุมริพลแก้วหาญ
 ปราบขึ้นไปถึงเมืองมัว เผื่อลอ เมืองพวก เมืองซาก เมืองนุง ถึงเขตว้า ข้าคอ ข้าคูย แล้วกลับลงมาถึง
 เชียงตุง

ในขณะนั้นยังมีม่านผู้หนึ่ง ชื่อว่าสาวหลังมณี กษัตริย์อังวะใช้ถือสัญญาไชยไมตรีกับเมืองแก้ว
 เลขมาตกค้างอยู่เมืองเชียงตุง หนีไม่พ้นทแก้วทหาร ฝ้ายเราจับได้เอามาถามดูก็รู้กิจการทั้งมวลแจ้ง
 แล้วก็เอาใส่ราชวัตรไว้เจ้าอยู่เมืองเชียงตุงได้ ๑๕ วัน ยกออกจากเมืองเชียงตุง เดือน ๕ แรม ๕ ค่ำ วัน ๑
 ได้เดือนปลาย ๕ วัน ถึงเวียงเชียงใหม่ เดือน ๑๐ แรม ๑๔ ค่ำ วัน ๔ (พุธ)

อยู่ได้ ๑๗ วัน ถึงเดือน ๑๑ แรม ๒ ค่ำ วัน ๑ (อาทิตย์) องค์พระเป็นเจ้าองค์เป็นเชษฐา
 นราธิบดีเอาราชจอมหงษ์พ่อลูก กับม่านสาวหลังมณี ล่องลงไปด้วยสุวรรณาวาตามกระแสแม่น้ำ
 ได้ ๒๐ วัน ถึง ณ กรุงศรีอยุธยาทวารวดีเทพมหานคร วันเดือน ๑๒ ออก ๗ ค่ำ วัน ๖ (ศุกร์)
 พระเป็นเจ้าเอาราชจอมหงษ์พ่อลูกกับม่านสาวหลังมณีล่องไปด้วยสรรพสิ่งของทั้งมวล เข้าทูล
 กระหม่อมถวายเอกราชพระมหากษัตริย์เจ้าตนบุญใหญ่ใน ณ กรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์เจ้าก็ถือ
 ชอบแมนทุกประการ ถึงเดือน ๑ ขึ้น ๗ ค่ำ วัน ๕ พระมหากษัตริย์เจ้าก็อุตสาห์ราชภิเศกยังพระเป็นเจ้า
 หล่อด้วยน้ำมุกธาภิเศก เหนือรัตนบัลลังก์เล่นมหรสพ ๗ วัน ๗ ค่ำ เป็นมหาปางอันใหญ่ยกยอยัง
 สิรินามวุฒิวา พระบรมราชาธิบดีศรีสุริยวงศ์องค์อินทร์สุรศักดิ์สมญามหาขัตติยราชาชัย เจ้าสวรรค์
 เจ้าเขื่อนขันธเสมา พระนครเชียงใหม่ราชธานีศรีสวัสดิ์ที่ขมาขุมอุดมพระเจ้าเชียงใหม่เป็นใหญ่ใน
 ลานานไทย ๕๗ เมืองวันนั้นแล ๆ

เจ้าอยู่เมืองใต้ เดือนปลาย ๓ วัน ถึงเดือน เกียงขึ้น ๑๑ ค่ำ วัน ๕ พระเป็นเจ้าทูลลาขอกอกมาจาก ณ กรุงเทพพระมหานครขึ้นมาได้เดือนปลาย ๑๕ วัน ถึงท่าวัดเกตุริมแม่ระมิงค์เดือนยี่ แรม ๑๑ ค่ำ วัน ๗ เมื่อนั้นพระวรกนิษฐาเจ้าทั้งสองพระองค์พี่น้องอันอยู่รักษาบ้านเมืองจึงปลงอาชญาแก่ท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ให้ตั้งกลองร้องป่าวประชาราษฎร์ทั้งมวล ประดับประดาขังราชมรรคาลังการกองหลวงให้ราบเพียงเรียงงามปลูกฝังตั้งไว้ยังคูดักกล้วยอ้อย ช่อน้อย และรุงไชย หยาดชายในริมสองตราบข้างหนทาง ตั้งแต่ตำหนักริมน้ำให้ไปถึงจูดรอดประตูคุ้มน้อยราชนิเวศน์แห่งท่านเทอะว่าอันแล้วท้าวพระยาเสนาอำมาตย์มีพระยาแสนหลวง พระยาสามล้าน พระยาจำบ้าน พระยาเด็กชาย ปฐมอัครมหาเสนาทั้ง ๔ เป็นประธาน รับอาชญาใส่เกล้าใส่หัวก็ให้คนทั้งหลายกระทำตามอาชญาทุกประการ ถึงวันลุนรุ่งเช้ามีเจ้าทั้งสองพระองค์พี่น้องเป็นเจ้า พร้อมกับด้วยเสนาอำมาตย์ยศบริวาร มีมือถือขันเข้าตอกดอกไม้เงินดอกไม้คำ เทียนเงิน เทียนคำ ออกไปอังกาสราชนาอัญเชิญสมเด็จพระเป็นเจ้าเสด็จเข้ามาสู่เวียงหลวงนั้นแล ฯ

อยู่ถึงเดือน ๔ ขึ้น ๓ ค่ำ วัน ๑ มีเจ้าสองพระองค์พี่น้องเป็นเจ้าและขัตติยวงศ์ท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ราชมนตรีทั้งมวลพร้อมกันอุตสาห์ภิเศกหอ หล่อยังน้ำราชมูทธาภิเศกเหนือกองแก้วถ้วน ๒ ที่ ถวายบรรพชิตว่า ชัยศกวงษ์ ชัยศุกวงษ์ ฯ ดังนี้ ว่าขอห้อมหาราชเจ้าจูงผจญชนะข้าศึกศัตรูทั้งมวล ให้มีศรีที่ฆ่าอายุหมั่นขึ้นขาว เทียงทำจูงให้ได้เป็นเจ้าปราบปรามผู้ส่งสอนผู้ฆ่าทั้งหลายแต่เทอะว่าอันก็มีแล ฯ

ถึงวันเดือน ๕ เพ็ญ เม็งวัน ๑ สมเด็จพระเป็นเจ้าก็ได้เสด็จฟังธรรมเทศนาพระพุทธเจ้าตั้งแต่ เติมยะชนกลำดับ ๑๐ ชาติ ถึงเวสสันดร และได้บูชาให้ทานถึงแก่พระไตรรัตน์เจ้าทั้ง ๓ ด้วยเครื่องไทยทานเป็นอันมาก สมเด็จพระเป็นเจ้าสถิตตำราญนั่งเมืองอยู่ได้ ๓ เดือน ถึงเดือน ๕ แรม ๑๑ ค่ำ วัน ๕ สมเด็จพระเป็นเจ้ายกพลสกุลเสนาโยธาทหารนับประมาณว่าได้ ๓,๐๐๐ คน เสด็จออกจากเมืองไปได้ ๑๗ วัน ถึงเมืองชัยเสนรักขบุรีเชียงแสน เดือน ๖ แรม ๑๓ ค่ำ วัน ๗ ก็ตั้งทัพแควดวังขังยุทธกรรมรบกับด้วยกันมากนัก พร้อมกันทั้งเจ้าอินทร์เวียงจันทร์ สมเด็จพระเป็นเจ้าอยู่รบกับด้วยชาวเชียงแสนได้สองเดือนปลาย ๘ วัน บ่ได้เวียงเชียงแสน

ศักราชได้ ๑๑๖๕ ตัว ปีก่าไก่ เดือน ๘ แรม ๘ ค่ำ วัน ๖ สมเด็จพระเป็นเจ้าถอยทัพจากเชียงแสน มายังอยู่สบน้ำแม่ลาย บ่นานเท่าใดถึงเดือน ๙ แรม ๒ ค่ำ วัน ๒ สมเด็จพระเป็นเจ้าเสด็จเข้าสู่เวียงวันนั้นแล ฯ

พระยาพะยากินดีด้วยสมภาร พาลูกเมียไพร่ฟ้าข้าเมืองลงมาเป็นข้าราชการก็เมืองเดียวกันกับเมื่อสมเด็จพระเป็นเจ้าถอยทัพจากเชียงแสนลงมานั้น

อยู่ได้สองเดือนปลาย ๒๕ วัน ถึงเดือน ๑๒ ออก ๑ ค่ำ วัน ๕ เจ้ามหาอุปราชหนำเอาพระยาพะยากล่องไปด้วยนาวาวิถีตามนทีมรรคาลังการณได้ ๒๐ วัน ถึงกรุงเทพฯ มหานครศรีอยุธยา

เดือน ๑๒ แรม ๕ ค่ำ วัน ๓ ถึงเดือน ๑ แรม ๔ ค่ำ วัน ๕ พระมหากษัตริย์เจ้าวังหน้าใน
ณ กรุงศรีอยุธยาทรงประชวรมานานได้ ๔ เดือนปลาย ๔ วัน ก็เลยสวรรคตไปวันนั้นแล ฯ เจ้าอยู่
เมืองได้ได้ ๒ เดือนปลาย ๑๓ วัน ถึงเดือน ๓ ออก ๓ ค่ำ วัน ๕ เจ้ายกออกมาได้เดือนปลาย ๑๖ วัน
มาถึงเมืองเดือน ๔ แรม ๓ ค่ำ วัน ๗ หั้นแล ฯ

เจ้ามาถึงเมืองได้ ๒๗ วัน ก็ได้อุปสมบทกรรมยังเจ้าราชบุตรตนชื่อว่า มหาวงษาในเดือน ๕
เพ็ญเมืองวัน ๖ หั้นแล ฯ ถึงเมื่อสิ้นแห่งสายอรุณตกต่ำค่ำไปแล้วอันขึ้นมาถึงกาลแห่งพระจันทร์ดังนั้น
ราหูสุรินทกัถือพระจันทร์ในคืนนั้น คังเจ้าราชบุตรตนนี้ ยามเมื่อประสูติออกมาจากท้องพระมารดา
วันนั้นฟ้าก็ผ่าจึงใส่ชื่อว่า กับนิมิตรอันนั้นว่านายฟ้าหั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้ามหาอุปราชอยู่เมืองได้ ๒ เดือนปลาย ๒๖ วันถึงเดือน ๗ แรม ๓ ค่ำ พระเป็นเจ้า
มหาอุปราชยกเอาขงพลนิกายโยธา ๑,๕๐๐ คนเศษ เสด็จขึ้นไปคราวนอนในราตรีปัจจุยามจักใกล้รุ่ง
ก็เห็นนิมิตรอันประเสริฐฝันว่าพระยาอินทร์ เอาแก้ว ๗ ประการผายลงมาตามใจผู้จักเอาเดอะว่าอัน
ฝันว่าพระเป็นเจ้าเหยียดไปยังสุวรรณหัตถ์ถากถ้ำขวา เก็บเอาแก้วลูกหนึ่งมีวรรณอันขาวกวาวบริสุทธิ์
พื้นท้องเป็นสรวทาน จึงว่าแก้วหยาดฟ้าท้องเป็นสรว ฉนั้นหนอว่าอัน ก็เลยสดุ้งตื่นไปหั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้าเห็นนิมิตรอันประเสริฐนึกเหตุว่าท่านจักมีชัยชนะปราบ ได้เมืองเชียงแสนนั้น
แล ฯ

พระเป็นเจ้ายกกองทัพไปได้ ๑๔ วัน ศักราช ๑๑๖๖ ตัว ปีกาบใจเดือน ๘ ขึ้น ๑๓ ค่ำวัน
๑ (อาทิตย์) ก็ยกเข้าตั้งท่าเข้าเปลือกทิศตะวันตกเมืองเชียงแสนด้วยองอาจมากนัก ก็ใช้ขงราชทูตถือ
อักษรกระถาไปสัญญาเจ้า เมืองเชียงแสนตามบุพพทำนายองกองแห่งท้าวพระยามหากษัตริย์อัน ได้ปราบ
บ้านปราบเมืองมาแต่ก่อนนั้น คังมาน โมขหวานและนาขวา ท้าวพระยาหน้าบ้านหัวเมืองฝ่ายเหนือ
ทั้งมวลออันเข้ากับเชียงแสนนั้น มีเมืองของเชียงแขง บ้านอยู่ เมืองหลาย เมืองวะ เชียงขวาง ทั้งมวลก
พร้อมกับด้วยกันมานะกระด้างแข็งก็ขับเอาพลออกรบที่ดินดอยถ้วนที่หนึ่ง ที่บ้านหัวชาวที่หนึ่งก็ไม่
ชนะยังรพลแห่งพระเป็นเจ้าสักเดอะ เหตุว่าชาติเมืองไชยแสนนครบุรี ก็ขาดในศักราช ๑๑๖๖ ปีน
เดือนนั้น คนทั้งหลายมีท้าวพระยาเป็นต้นข่ามอยู่ได้ก็เลยแตกออกเวียงเป็นกระจัดกระจายในท้อง
เดือน ๑๐ ปฐมออก ๕ ค่ำ วัน ๓ ยามตูดเช้า ส่วนมานโปโมขหวานและเช็กกาย ก็ตายในเวียงหั้น ฯ

ชาวเมืองเชียงแสนทั้งมวลบางพ่อข่าหัดเจ้า ลูกเต้าพัดพ่อพัดแม่ ผัวพัดเมีย ก็มักพราก
จากกันเป็นทุกขเวทนามานัก ส่วนตัวนาขวาก็เอาลูกและเมียข่ามแม่น้ำของหน้เข้าไปทางเมืองเกอง
เมืองลี อยู่ดอยจอมเฝ้า จอมแขวโพ้นแล ฯ

เมื่อนั้นพระเป็นเจ้ามหาอุปราชตนผจญชนะยังข่าศึกศัตรูก็เสด็จขึ้นสู่กัซหัตถิราชยาน
ตัวประเสริฐมีพระหัตถ์ถือสุวรรณขักคาตาบศรีกัญชัตามแกวกวัดแกว่งเหนือหลังข้างมังคละ เบ่งออก
ยังสัททะสำเนียงเสียงสีหนาทองอาจเป็นดังเสียงมิกคินทสิทไกรสรราชสีห์ร้องที่ปากถ้ำ สุวรรณคูหา
ด้วยคำว่า เวย...เวย... ดูราชาวเชียงแสนเหย สุททั้งหลายจักเอาบุคคลผู้ใดมาเป็นเจ้าแก่สุททั้งหลาย
นั้นจา ชีวิตแห่งสุทจักสิ้นในวันนั้นแล้วแล ฯ

ที่นั้นชาวเชียงแสนทั้งมวล มีท้าวพระยาเสนาอำมาตย์เป็นต้นก็พากันเข้ามาราบแทบใต้พื้นสุวรรณบาทจักร์คำแห่งพระเป็นเจ้านับเสียง แล้วกล่าวว่าชีวิตตั้งขามี ข้าแต่พระราชเป็นเจ้าจูงเอาชีวิตแห่งข้าทั้งหลายแต่เทอะ เมื่อนั้นพระเป็นเจ้าตนมีมหากรุณาจึงกล่าวว่าพระองค์เราก็ให้อภัยแก่ชีวิตสูแล้ว และในเวียงเชียงแสนทั้งมวลเป็นอันอุกษะลุนนั้นนั่นที่ด้วยเสียงคนโห่ร้องและร้องให้เสียงก้องหน้าบันไฟดั่งขึ้นไปทั่วอากาศเลียบคบน เมื่อรพลท้าวพระราชเจ้าเข้าปราบเวียงหลวงวันนั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้าตั้งอยู่ท่าเข้าเปลือกได้เดือนปลาย ๒๑ วัน เข้านั่งเวียงเชียงแสน ๑๐ วัน รวมกันเป็น ๒ เดือนปลายวันหนึ่ง แล้วพระเป็นเจ้าจึงปลงพระราชอาชญาไว้ให้เสนาผู้ต่างตาว่าสูจูงไปเอานาชาวผู้เป็นเจ้าเมืองเชียงแสนให้ได้ว่าดั่งนั้น ฯ แล้วพระเป็นเจ้าก็เอารพลสกุลเสนาโยธาและคนครัวชาวเชียงแสนออกจากเมืองเชียงแสนเดือน ๑๐ แรม ๑ ค่ำ วัน ๗ (เสาร์) กราวทางได้ ๑๗ วัน เดือน ๑๐ ทุติยะออก ๒ ค่ำ วัน ๒ พระเป็นเจ้าเสด็จเข้าสู่เวียงหันแล ฯ

ส่วนเสนาผู้ต่างตาอันท้าวแต่งไว้ให้ติดตามเอานาขวานั้น ก็รับเอาราชอาชญาเจ้าแห่งตนไปติดได้ไล่เอาได้ตัวนาขวาและลูกเมียลงมาถึงราชสำนักเมืองเชียงใหม่เดือน ๑๑ ออก ๕ ค่ำ วัน ๔ หันแล ฯ

ที่นั้นจักกล่าวด้วยเมืองเชียงตุงก่อนแล ตั้งแต่พระเป็นเจ้าสององค์พี่น้องขึ้นไปปราบเอาราชจอมหงษ์ได้แล้วเลยยกพลขึ้นไปปราบเมืองเชียงตุงนั้น เมืองเชียงตุงเคยเป็นเมืองห่างเปล้าจากผู้คนตั้งเจ้ามหาสิริชัยสารัมพะยะ คือเจ้าหอคำเมืองเชียงตุงเป็นเจ้าและเจ้าแสนเมือง เจ้าเมืองเหล็กเจ้าสาม เจ้าพรหม ทั้ง ๕ คนเป็นประธานแก่ท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ ข้าเจ้าไพร่ไทยพากันหนีขึ้นไปเมืองหลวง เมืองยาง เมืองแลม บางพ่องก็หนีขึ้นไปเมืองต่ง เชียงคุ่มกิมี่ ฯ

ส่วนเจ้ามหาขนานตนเป็นน้องถ้วน ๔ เกาะกุ่มไพร่ไทยข้าม่อนท่อนคอยอยู่เมืองยาง ภายหลังเจ้าหอคำเชียงตุงเป็นเจ้า เจ้าแสนเมือง เจ้าเมืองเหล็ก เจ้านายท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ ไพร่ราชบ้านเมืองทั้งมวล พากันลงมาหาบ้านเมืองอีกแถมเล่า ดั่งหว่างคา ภายหลังพระเป็นเจ้ามหาอุปราชยกพลขึ้นไปยุทธกรรมเอาเมืองเชียงแสนนั้น สมเด็จพระบรมบพิตรภูมิรัตนธำริบดีพระเจ้าเชียงใหม่องค์เป็นพระวรวงศาเชษฐา มีพระราชอาชญาเกณฑ์ให้ท้าวแก่นคำคุมโยธาทหาร ๓๐๐ คน ขึ้นไปพู่จาเกลี้ยกล่อมเจ้าหอคำเมืองเชียงตุง ท้าวคำแก่นคำรับอาชญา สมเด็จพระเป็นเจ้าขึ้นไปพู่จาปราศรัยเกลี้ยกล่อมเจ้าหอคำเมือง เชียงตุงสวามีภักดีสมักรยินดีด้วยบรมพุทธิสมภารก็พาเจ้านายน้องนุ่ลูกหลานท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ไพร่ไทยลงมาเป็นข้าราชการในพระนครเชียงใหม่

ส่วนเจ้ามหาขนานนั้น อยู่รักษาขอบขันธุ์เสมาและข้าม่อนท่อนคอยอยู่เมืองยาง ท้าวคำแก่นคำครอบคุมเอาเจ้าหอคำเชียงตุงลงมาถึงเมืองเชียงใหม่ก็ในศักราช ๑๑๖๖ ตัวปีกาบใจศักราชเดี๋ยวนั้น ท้าวคำแก่นคำพาเอาเจ้าหอคำเชียงตุงลงมาถึงบ้านเมือง แล้วสมเด็จพระเป็นเจ้าก็ประทานสิรินามศักดิ์ตั้งท้าวคำแก่นคำขึ้นเป็นพระยาจกอร์ เมืองราชเสนาหันแล ฯ

พระเป็นเจ้ามหาอุปราชมาถึงเมืองอยู่ได้เดือนปลาย ๒๒ วันถึงวันเดือน ๑๑ แรม ๕ ค่ำ วัน ๕ (พฤหัสบดี) พระเป็นเจ้านำเอาเจ้านายเอาเจ้าหอคำเชียงตุงและนาขวาพ่อลูกส่งไปเฝ้าใต้ฝ่าละอองธุลี

พระบาท สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวตบบุญใหญ่ใน ณ กรุงศรีอยุธยาทวาราวดีได้ ๑๘ วัน เดือน ๑๒ ออก ๑๒ ค่ำ วัน ๑ (อาทิตย์) ถึงกรุงศรีอยุธยาเอกราชมหากษัตริย์ก็ถ้อยชอบแม่นยำทุกประการก็ปลงประทานขังเครื่องกรวยศศักดิ์เป็นอันขัง ส่วนตัวนางวาก็ทรงพยาธินันท์กรรมมัจจุราชธรรมหากมาถึงอยู่บ่ได้ก็เลยอนิจกรรมไปตามกรรมแห่งตนในกรุงเทพมหานครที่นั่น ๆ

พระมหากษัตริย์เจ้าตบบุญใหญ่ปลงพระราชทานและสระส่งสะการเสี้ยมแล พระเป็นเจ้าอยู่เมืองใต้ได้เดือนปลาย ๑๓ วัน ถึงเดือนเกษม ๑๑ ค่ำ วัน ๓ พระเป็นเจ้าก็เอาเจ้าเมืองเชียงตุงและลูกนางวากออกจากกรุงเทพพระมหานครขึ้นมาได้เดือนปลาย ๒๖ วัน มาหยุดนอนที่ท่าวังตาลกินหนึ่งถึงเดือน ๓ แรม ๘ ค่ำ พระเป็นเจ้าเสด็จเข้าสู่เวียงวัน ๓ หั้นแล ฯ

อยู่ถึงเดือน ๕ เพ็ญเมืองวัน ๕ ปฐมมหามูลศรัทธาสมเด็จพระเจ้าเชียงใหม่องค์เป็นพระวรเชษฐาธิราชได้สร้างอารามวัดอินทจีนได้อบรมสมโภชน์ เบิกบานฉลองกระทำบุญให้ทานเสร็จบริบูรณ์

อยู่ถึงเดือน ๕ แรม ๘ ค่ำ วัน ๖ เจ้ารัตนหัวเมืองแก้วพระราชวังหลังตนเป็นพระราชกนิษฐา มีพลนิกายโยธาทั้งหลาย ๑,๐๐๐ คน ยกออกจากเมืองไปทางเมืองเชียงตุง ปราบขึ้นไปถึงเมืองขางเมืองแรม เข้ารบมานเมืองงา บ้างข้างได้เดือนหนึ่ง มานด้านทานบ่ได้แตกกระจัดกระจายพ่ายหนีไปนับสิ้นได้สรรพสิ่งของทั้งหลาย เป็นต้นว่าช้างม้า เครื่องกำ อะเมาะสีนาคหอกดาบ ครอบกรวีเป็นอันมาก พระเป็นเจ้าราชวังหลังอยู่เมืองขางที่นั่น ถึงเดือน ๘ ออก ๕ ค่ำ วัน ๑ ก็เอาสกุลเสนาโยธาออกจากเมืองขางลงมาถึงเมืองเชียงใหม่ เดือน ๑๐ แรม ๑๑ ค่ำ วัน ๑ หั้นแล ฯ

ส่วนพระเป็นเจ้ามหาอุปราชวังหน้าลูกแต่เมืองใต้ ขึ้นมาอยู่เมืองใต้ ๒ เดือนปลาย ๒๖ วัน ถึงเดือน ๕ แรม ๑๔ ค่ำ วัน ๕ มีพลนิกายโยธาทั้งหลายได้ ๑๐,๐๐๐ คน ยกออกจากเมืองขึ้นไปคราวหนึ่ง นอนในราตรีกลางคืน ยามจกใกล้รุ่งก็เห็นนิมิตรฝันว่า ยังมีแม่น้าแม่หนึ่งนอนบ้นักเท่าพอลูบเกาะทรายฝันว่าเจ้าได้ขี่เรือลำหนึ่งกับคนสองคน ไม้ถ่อนนั้นเป็นไม้หกถ่อเลาะแม่น้ำกล้าวันตก ขึ้นไปจอดเรือไว้แล้วขึ้นฝั่งไปเห็นคนหมู่หลายจกไปไหว้พระนอนว่าอัน เจ้าก็ได้ไปตามคนหมู่นั้นพระนอนองค์นั้นนอนเบ้นตื่นไปวันออก เบ้นหัวไปวันตกเจ้าเห็นเขาเองข้างมาคู่หนึ่งเอกดอกชะแลงชุกเข้าก้วงข้างนั้นไปบูชาพระเจ้านอนที่นั่น เจ้ายินใครได้นักจึงเอาเข้าดอกดอกไม้ไปบูชาเอาดอกชะแลงยังก้วงข้างกับพระเจ้าแล้วก็หยิบเอาข้างก้านดอกนั้นป้อยกลายเป็นคำไป ฝันว่าเจ้ารัตนหัวเมืองแก้วตนเป็นน้องทักว่า จักเอาขบสิ้นบ่ดีกว่าอัน เจ้าว่าพได้บูชาแล้วจักเอาขบสิ้นแล้วอัน แล้วก็หยิบเอาข้างอันนั้นก็เลยสดุ้งตื่นไปหั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้าได้เห็นยังนิมิตรอันประเสริฐมีความโสมนัสชื่นชมยินดีนัก เหตุว่าจักได้ปราบลานนา ๕๗ เมืองนั้นแล พระเป็นเจ้ายกทัพโยธาขึ้นไปด้วยมรรคาลังการณานได้เดือนปลาย ๒ วัน เข้าถึงเมืองมหิตยักรฐบุรีที่นั่น พระเป็นเจ้าตกแต่งจตุรงค์เสนาพลนิกายหมายว่าจักเข้าครอบงำเอาเมืองของให้เข้าด้วยน้ามือ แห่งตนนับสิ้นและลาขนั้น พระยาของเป็นเค้าและขัตติยะวงษาท้าวพระยา

เสนาอำมาตย์ไพร่บ้านเมืองทั้งมวลเห็นขังรพล โยธาข้างม้าแห่ง พระเป็นเจ้าก็เป็นอันสะดุ้งตกใจกลัว
 มากนัก บ่อาจสามารถจับต่อชนรบได้ก็พร้อมกันออกมาล้อมหัวตบตัวปลงบ้านเวนเมืองเขตน้าหน้าดิน
 เป็นข้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทนับสิ้น แล้วนำเอาขังเครื่องท้าว ๕ ประการมี ข้างพลายสารตัวใหญ่
 สัพพะกับใส่เขนกำ อัสตฤณใส่เครื่องพร้อมทุกตัว กับทั้งนางหน่อแก้วเกียงคำอันเป็นพระคินิตาร่วม
 พ่อลูกท้าวหน่อจาวเมือง น้อมทูล ถวายพระเป็นให้เป็นบาทบริจาการใช้สอย พระเป็นเจ้าก็มีมหากรุณา
 ปฏิภาหะกระรับเอาขังเครื่องทั้งหลายยุ่งนั้น แล้วก็จึงมีพระราชอาชญาว่า พระองค์เราบใช้ว่าจักมา
 พันเมืองให้เป็นป่าบมี พระองค์เราจักมาพันป่าให้เป็นเมืองจักปลูกแปลงยังสัณฐานเขตน้า หน้าดิน
 ในลานนา ๕๗ เมืองตามบุพทำนองมหากษัตริย์เจ้า อันแต่งแปลงในกาลเมื่อก่อนนั้นแล ว่าอันก็มี
 พระราชอาชญากรุณาแก่ขัตติยวงษาเสนาอำมาตย์ปราบขึ้นไป อุดรทิศฝ่ายเหนือทั้งมวลตั้งเจ้ามหาหวัง
 สพระราชบุตรลาจากสมณเพศสึกออกเป็นกฤหสัถ์ ขึ้นไปตามเสด็จพระเป็นเจ้าองค์เป็นราชบิดาในครั้งนั้น

พระเป็นเจ้าก็แต่งให้เจ้ามหาพรหมบุตรและเจ้าสุวรรณคำเครื่องตนเป็นราชนัดดาพาเอาเสนา
 อำมาตย์ โยธาทหาร ปราบขึ้นไปมีเมืองของเป็นเค้าและบ้านอยู่เมืองหลวย บ้านกายเมืองและเมืองขัน
 เชียงขวาง เมืองวะ เมืองลวง เมืองหน เมืองแซ เมืองราช เมืองเจอง ท่าลือ เมืองพาน เมืองม้า เมืองของ
 เมืองวัง เมืองมาง เมืองขาง เมืองงาด เมืองอ เมืองงิม เมืองเสียว สิบสองพันนา เชียงรุ่ง ทั้งมวล
 แต่ประมะมา หากเข้าในอาณาจักรประเทศเขตน้าหน้าดินแห่งเมืองพังก์เชียงใหม่ แต่เช่นเจ้ามังรายมา
 สูเจ้าทั้งหลายเหยียบย่ำขึ้นไปด้วยบ้านน้อยเมืองใหญ่ทั้งหลาย ตามอาชญาพระองค์เรากรุณาทุก
 ประการ

เมื่อนั้นเจ้าโอรสสะบุตรนัดดาทั้งสอง อันเป็นประธานแก่เสนาอำมาตย์โยธาทหารทั้งมวล
 รับทูลอาชญาใส่เกล้าใส่หัวแล้วยกขึ้นไปนั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้าสถิตอยู่เมืองของที่นั้นได้ ๒๓ วัน ถึงศักราช ๑๑๖๗ ทั่วไปดับเบ้า เดือน ๗
 แรม ๑๑ ค่ำ วัน ๕ พระเป็นเจ้ายกเอาบริวารเสนาหาญข้างม้า ยกออกจากมณฑลขังรัฐบุรีไปถึงอะยะรัฐ
 กือเมืองเชียงขวางคราวทาง ๓ วัน พระเป็นเจ้าให้ตั้งทัพจอดอยู่ในเมืองเชียงขวางที่นั้น แบ่งอัทธระกธา
 ออกไปร้องเรียก ขังขักใหญ่ไพร่ไทยออกมาหาบ้านหาเมือง ลัวะให้ออกมาแบ่งไร ไทยให้ออกมา
 แบ่งนา ครุบาสั่งมาเจ้าห่อออกมากระทำปฏิบัติสูตร เรียบเขียนอ่านตามสิกขาบทธรรมสัพพัญญู
 พระพุทธเจ้า

เหตุโพ โภ กิกขุโนสิริมหามาโม อาทิโกสทโยสามเณโร ยามนั้นยังมีเจ้ากิกขุ ๒ คน กิกขุ
 คนหนึ่งชื่อว่า สริ่มหามาโม คนถ้วนสองชื่อว่า บัญญา อยู่บ้านช่อแควน เมืองเชียงขวาง มีวรรณพิ
 พรรณรังษีมากนัก เข้ามาเมตตาพระเป็นเจ้าว่า แต่เช่นครุบาเราตั้งแต่ก่อนนั้นว่ากาลภายหน้ายังจักมี
 ท้าวคนหนึ่งมีอิทธิฤทธิ์เดชะมากนัก จักถูกเมืองเชียงใหม่หนทักมิณฝ่ายใต้ จักยกกรพลสกุลเสนาโยธา
 ขึ้นมาชำระเสี่ยยังมารบักชะขาศักทั้งหลาย ทุกบ้านน้อยเมืองใหญ่ ตั้งแต่ลานนาตกแสงขึ้นมาตราบถึง
 เมืองของเชียงแข็ง บ้านอยู่เมืองหลวยเมืองวะ เชียงขวางปราบขึ้นไปถึงสิบสองพันนา ถึงเมืองลเมืองลิ่ง

เมื่อนานาแสน รอดชั่วเหล็กขั้วทองในอุตรทิศฝ่ายกล้าเหนือ จักมาแบ่งบ้านเมือง ให้มีสภาพเพียง
เรียงงามให้บรรพบุรุษศาสนา ให้ก้านกุ่มรุ่งเรือง เป็นดั่งเช่นพระมั่งรายเจ้าอันได้แต่ตั้งไว้ นั้น ยามนั้นให้
สูททั้งหลาย เอาพระพุทธรูปเจ้าทองทิพย์องค์นั้นออกให้เจ้าตนนั้นแลเถอะ กรุณาเราเมื่อจักใกล้อนิจ
ได้ส่งเราไว้ฉนั้น

บัดนี้เรามาเห็นยังอิทธิฤทธิ์เดชแห่งมหาราชาเจ้าเป็นดั่งคำครุบาเราบอกไว้ทุกประการ
แล้ว เราจึงนำเอาพระพุทธรูปเจ้าองค์นั้นเป็นอันประเสริฐยิ่งนัก เราขอเมตตาให้สมเด็จพระมหาราชาเจ้าได้
เอาเมื่อไว้ครุอุปฐากไว้สาส์นการบูชาเถอะ ในพระพุทธรูปเจ้าองค์นั้นหากเป็นพระพุทธรูปเจ้าเมือง
เชียงใหม่ว่าอัน พระเป็นเจ้าก็รับเอาสักการะเคารพครบยำไหว้สาบูชาเห็นแล ฯ

เมื่อนั้นยังมีพระยาตนหนึ่งชื่อว่า นาคราช เป็นเจ้าเมืองอังวะ กลัวแต่มีพระอนันตจักตายมาก
นักจึงเอาไพร่ไทยชาวเมือง กรอบครัวช่างไม้ ลูกเมีย เข้าไปลี้ภัยอยู่ป่าด้อมคอยผาพระเป็นเจ้าแบ่ง
อักษรไปเรียกร้องออกมา หาบ้านหาเมือง ถิ่นที่สองที่ก็บ่ออกมา พระเป็นเจ้าปลงพระราชอาชญา
อนันตให้หน่อราชบุตร ๕ ตน และเสนาแก้วหาญว่าหือสูททั้งหลายไปเอาพระยาลัวะมาถวายพระองค์
เราหือได้เถอะ ว่าฉนั้นหน่อราชบุตรทั้ง ๕ เสนาแก้วหาญเล็กอัญชูลิ้นไหวว่าข้าพระบาทไท้ขออาษา
จึงยกเอาสุระโยธาเข้าไปถึงปางป่าพระยาลัวะแล้ว เข้าครอบงำเอาพระยาลัวะและไพร่ฟ้าข้าเมืองออก
มาถวายถึงราชสำนักพระเป็นเจ้าในเมืองเชียงขาง ที่นั้นเห็นแล ฯ

ที่นั้นพระยาลัวะเป็นแก้ว ท้าวขุนเสนาอำมาตย์ทั้งมวลก็พร้อมกันเล็กอัญชูลิ้น ตั้งเหนือกระ
หม่อมจอมขวัญ น้อมหัวปลงตัวเป็นข้า เอกราชพระมหากษัตริย์นับเสียง แล้วจึงนำเอามายังอัสสะฮาน
มังคะและข้างพลึง ข้างพลาย ๒ ตัว กรอบครัวเครื่องท้าย ๕ ประการ พร้อมแล้วทั้งนางหน่อแก้ว
อุปปะละวะวรรณา อันเป็นราชธิดาบุตรแห่งตนอันยังขึ้นใหญ่ปฐมวัย ถวายเป็นบาทบริจาภพระเป็น
เจ้าวันนั้นแล ฯ

ดั่งเมืองเชียงขางที่นั้นแต่ปฐมก็หากเป็นแก้วแต่เมืองของ เขาก็พลองไกรหือสุกกายหน้ามี
พระยาหลวงเจ้าแก้วเมืองเป็นต้น และขุนในเมืองเชียงขางทั้งมวล พร้อมกับด้วยกันก็เอาขังราชบุตร
ผู้ชื่อว่าอุปแก้วอันเป็นลูกเกิดกลางอกเข้ามาถวายพระเป็นเจ้าเห็นแล ฯ

ดั่งเมืองลวงเกล้าก็หากเป็นเขตสิบสองปันนา มีพระยาหลวงคำคือ พระยาหลวงแก้วเป็นแก้ว
เขาทั้งหลายรำพึงถึงอดีตโบราณกาลมาแต่ก่อน จึงนำเอาราชธิดาผู้ชื่อว่า นางแก้วกัลยา มาขึ้นถวายพระ
เป็นเจ้า แล้วก็อ้อมเวนเกณฑ์สัตถฐานบ้านเมืองเหมืองฝาย เขตนี้หน้าดินทั้งมวล ขอเป็นข้าราชการ
พระมหากษัตริย์เจ้าเสียงซุประการ ชุเมืองเห็นแล ฯ

ดั่งเมืองสิบสองปันนา สี่เจ้าหือคำเชียงรุ่ง เป็นแก้ว เมืองแซ่ เมืองหน เมืองราย เมืองเจอง
ใน ๗ เมือง ๘ เมืองทั้งมวล อันองค์พระเป็นเจ้ามีพระราชอาชญาหือขัตติยวงศ์เสนาอำมาตย์เหยียบย่ำ
ปูแบ่งขึ้นไปชุบ้านเมือง ชุบ้านใหญ่ เมืองน้อยทั้งมวล ท้าวพระยาหน้าบ้านหัวเมืองและข้าเจ้า ไพร่
ไทยก็มีคำสาธุการ ประสาทอภิมุขด้วยกันเป็นเอกฉันทเป็นอันหนึ่งอันเดียวแล้วรำพึงเห็นยังโบราณ

ราชประเพณีบุพพทำนองคลองแห่งไมตรีอันหนึ่งซึ่ง จึงแปลงยังอักษรกะถาและราชบรรณาการทั้งอัส
ขานมั่งคละตัวเลิศแล้ว กับทั้งนางหน่อแก้วยอดจอมเมือง ผู้เป็นเชอราชวงศ์ทิสญาตา อันเกิดแต่เมือง
ราช อันท้าวพระยาทั้งหลายนำมา มีพระยาหลวงไชยเมืองราช พระยาเขื่อนเมืองแซ่ พระยาหลวง
ปัญญาเชิงเจือง และเจ้านามวงศ์ เอลงมาย่นถวยตามโบราณราชไมตรีเห็นแล ฯ

ดังข้าสิบสองหัวแคว้นก็ดี มีร้อยแคว้น บ้านอ้อ เป็นแก้ว ขุนล้ามทั้งมวล พร้อมกันแต่งแปง
ยังบรรณาการพร้อมแล้ว จึงเอาตัวลงมากกราบไหว้ ได้แทบพื้นบาทจักร์คำ องค์พระเป็นเจ้าจึงได้เลิก
ขกขยยังสิทธิ์นามศักดิ์ ดังร้อยแคว้นบ้านอ้อ ขึ้นไปเป็นพระยากำแพงเมืองแล้ว ซ้ำปลงพระราชอาชญา
โหวทานุสาตีตีว่า บัดนี้พระยากำแพงเมืองหากเป็นข้าชอกคนไส กับด้วยพระองค์เราเป็นเจ้าแล้ว
เชื่องฉันใดขอบขันธเสมาพระมหากษัตริย์เจ้าจักกว้างขวางไปภายหน้า หอพระยากำแพงเมืองได้ใส่ใจ
คิดว่าอุดหนุนข้าราชการพระองค์เราเป็นเจ้าแท้ ซ้ำปลงยังราชหลายไม้หนั่งสอไว้กับปีกกับแคว้น หอ
พระยากำแพงเมืองได้เกาะกำไว้ห้อมนั้น ซ้ำปลงพระราชทานยังเครื่องทั้งหลายเป็นต้นว่า สีนาค
นกกบอกหนึ่ง หอกทองเงินเล่มหนึ่ง คาบเขี้ยวเงินเถียนหนึ่ง แหวนธรรมรงค์ ๒ ดวง ไว้ห้อมเป็นฐานุคติ
ไปภายหน้าเห็นแล ฯ

ห้องดังข้าสามท้าวเล่าเขาก็พอเล็งเห็นยังบุพพทำนองกองปเวณี แต่สันดานสันตติเขา
ทั้งหลายหากเป็นข้าเมืองพิงค์เชิงใหม่แต่ไคมา พร้อมกันเอาบรรณาการของฝากลงมา ย่นถวยน้อม
หัวปลงตัวเป็นข้าพระเป็นเจ้าเมืองพิงค์เชิงใหม่แล้ว พระเป็นเจ้าจึงปลงพระราชอาญา บัตรลาหนั่งสอ
ห้อมเขาทั้งหลายเอาไว้เป็นไมตรีที่พิงไปภายหน้าเห็นแล ฯ

ดังเสนาอำมาตย์ทั้งหลายฝูงอันพระเป็นเจ้าได้มีพระราชอาชญาใส่เกล้าใส่หัวห้อมไปเหยียบย่ำ
ยังเขตน้าหนั่งดินทั้งมวลก็มาประชุมกันในเมืองเชิงขางที่นั่นพร้อมแล้ว ถึงเดือน ๕ ออก ๕ คำ วัน ๕
พระเป็นเจ้าก็เอาเรือพลสกุลเสนาโยธา ขกออกมาเมืองเชิงขาง ลงมาถึงเมืองยอง เดือน ๕ ออก ๑๐ คำ
วัน ๖ เจ้าอยู่เมืองยองได้ ๗ วัน พระเป็นเจ้าขกจากเมืองยองเดือน ๕ แรม ๓ คำ วัน ๗ มาด้วยลำดับ
มรรคาหนทาง ลังการ นานได้เดือนปลาย ๑๒ วัน ถึงท่าวัดเกตต์ เจ้าพักเห็นกันหนึ่ง พระเป็นเจ้าเสด็จ
เข้าสู่เวียงเดือน ๑๐ แรม ๑๕ คำ วัน ๖ เห็นแล ฯ

ดังสมเด็จพระบรมบพิตรกษัตริราชเจ้าองค์เป็นพระวราชเชษฐาสถิตตำราญอยู่รักษาเมือง
ก็ได้กระทำบุญให้ทาน และสร้างขกปกแปงยังวิหารหลวงวัดคอกขุอะพะตะกั๊ หลังวันตก และ
ได้ต่างฉัตรมหาชินธาตุเจ้าสุเทพ ฯ ก็ได้บรมเบิกบานฉลอง วันเดือน ๖ เพ็ญ เม็งวัน ๗ ถึงวันเดือน ๑๐
ออกคำ วัน ๕ พระยาอินตากับไอสวรรย์รบกับด้วยกัน สายฟ้าลงฟาดขอดจิกฉัตรมหาธาตุเจ้าสุเทพ
ก็ในศักราช ๑๑๐๗ ตัว ปีดับบ้านั้นแล ฯ

พระเป็นเจ้าอุปราชฝ่ายหน้าห้อมคำ เสด็จขึ้นสู่ราชมณเฑียร อยู่ได้สองเดือนปลาย ๖ วัน
ถึงเดือนหนึ่งแรม ๒ คำ วัน ๕ พระเป็นเจ้าเป็นแก้วและเจ้ารัตนราชวังหลัง เจ้าห้อมคำเชิงตุงได้นำท้าว
พระยาหน้าบ้านหัวเมืองทั้งมวล มีพระยาเมืองของเป็นแก้ว พระยาเมืองวะ พระยาเชิงขาง พระยา

เมืองกาย พระยานาฬาก เมืองข้างส่องลงไปเฝ้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท สมเด็จพระเอกราชพระมหากษัตริย์
เจ้าตนบุญใหญ่ ตนเป็นเจ้าข้างเผือก ช้างนิน ช้างพลั่ง ช้างพลาย ในกรุงศรีอยุธยาทวาราวดี กราวทาง
ไปไกลได้เดือนปลาย ๖ วัน

ถึงเดือนยี่ แรม ๘ ค่ำ วัน ๕ ถึงกรุงเทพพระมหานครแล้ว จึงนำเอาท้าวพระยาและราช
บรรณาการเครื่องราชยศทั้งหมด เข้าทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวายพระมหากษัตริย์เจ้าและกราบทูลพระ
กรุณาแจ้งราชการต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทพระมหากษัตริย์เจ้าได้ตรัสสุประการ พระมหากษัตริย์เจ้า
ก็ดีชอบแม่นยำและประทานยังทานพระศรีคือขันคำเครื่องใน กรบ ๗ สิ่ง และคนโท ก้อน้ำต้นคำ กระ
โถน ก้อน้ำ น้ำหมากคำ พระแสงหอก พระแสงดาบ ก้อน้ำฝักคำ หอกคอคำ แก้วพระเป็นเจ้ามหา
อุปราชาและใหม่ถ้วนสองที่ ซ้ำประทานขันคำน้ำต้นคำ ให้เจ้ารัตนวังหลังและเจ้าศรีบุญมาตนเป็นน้อง
ทั้งสอง แล้วซ้ำประทานขันเงิน น้ำต้นเงินให้เจ้าพุทธวงศ์ และเจ้าสุวรรณคำมูลตนเป็นราชนัดดาทั้ง
สอง เห็นอกว่านั้นก็ประทานเครื่องยศครุฑศักดิ์ห่อพระยาหน้าบ้านหัวเมืองตามผู้ใหญ่ผู้น้อยนับเสียด
แล้ว จึงมีพระราชบัญชาลุลสุรัสหันทว่า ให้เจ้ารัตนวังหลังและเจ้าศรีบุญมา เมืองละครตนเป็นน้องเหล่า
เข้าตั้งเมืองหริภุญชัยว่าอันหันแล ฯ

ภายหลังพระเป็นเจ้ามหาอุปราชาล่องไปเฝ้าพระมหากษัตริย์เจ้าสมเด็จพระบรมบพิตรธิราช
องค์พระราชเชษฐาอยู่สถิตสำราญยังบ้านเมืองได้สร้างยกปกแปลงยังโรงอุโบสถ วัดเชิงม่น ในวัน
เดือน ๔ ออก ๑๐ ค่ำ ในศักราช ๑๑๖๗ ตัว ปีดับเบ้าศักราชเดี่ยวนและพระเป็นเจ้ามหาอุปราชายู่
เมืองใต้ได้เดือนปลาย ๔ วัน ถึงเดือน ๓ แรม ๑๓ ค่ำ วัน ๕ ยกเอาหมู่ท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ทั้ง
มวล ออกจากกรุงเทพมหานครขึ้นมา นานได้ ๒ เดือนปลาย ๑ วัน ถึงเดือน ๔ แรม ๑๔ ค่ำ วัน ๒
พระเป็นเจ้ามายังจอคนอนท่าวังตาล คั้นหนึ่ง ถึงเดือน ๖ ออก ค่ำหนึ่ง วัน ๓ พระเป็นเจ้าเสด็จเข้าสู่
เวียงด้วยศบรวิวารอันมากวันนั้นแล ฯ

เจ้าทั้งสองพระองค์พี่น้อง มาถึงบ้านเมืองแล้วอยู่ได้เดือนปลาย ๔ วันถึงเดือน ๗ ออก ๕
ค่ำ วัน ๒ สมเด็จพระบรมบพิตรองค์เป็นพระวราชเชษฐาธิราชเจ้าองค์เป็นที่เป็นแก้วและครุบามหา
เถระและคณะสังฆราชเจ้าในเมืองรัตนติงยา อภิวันบุรี พระนครเชียงใหม่ และพระคณะสังฆ ๑๐๘
พระองค์ นำเอาเจ้ารัตนราชวังหลัง มีบริวารได้ ๕๐๐ คนและเจ้าศรีบุญมาเมืองละครมีบริวาร ๕๐๐ คน
กับทั้งพระยามหิตยักรัฐบุรี ๔ ตนพี่น้อง และท้าวพระยาข้าเจ้าไพร่ไทยในเมืองของทั้งมวลงไปเฝ้า
ถางเมืองหริภุญชัยแล้วนิมนต์คณะสังฆเจ้าเข้ากระทำปริตมังคละ ในที่ทั้งหลาย ๕ แห่งก็ว่า ปอาเต
ศรีมูมกา และวัดหลวงสะต่อเมือง สูตรมนต์ล้ามหาสมัยทั้งดำและไชยทั้ง ๗ กระทำบุญหื้อทานถึง
เดือน ๗ ออก ๘ ค่ำเม็งวัน ๕ ยามแฉลจกไกลเทียงก็ยกเข้าตั้งเมืองหริภุญชัย ตั้งเจ้ารัตนหัวเมือง
แก้วราชวังหลังหื้อเป็นเจ้าเมือง ตั้งศรีบุญมาผู้น้องเหล่าขึ้นเป็นอุปราชา ในศักราช ๑๑๖๗ ตัว ปีดับเบ้า
นั้นแล ฯ

อยู่มาถึงศักราช ๑๑๖๘ ตัว ปีรวายชี่เดือน ๗ แรม ๑๐ ค่ำ วัน ๑ เป็นวันพระชาวันได้หัด
หล่อน้ำมุกทธาภิเศกขกยอช้งสวาทูเจ้าปัญญาวชิรมหาป้าเจ้าขึ้นเป็นสมเด็จพระอัครวราชครูเป็น
สังฆนายก

อยู่บ่นานเท่าใดได้ ๑๔ วัน ถึงเดือน ๘ ออก ๑๐ ค่ำ วัน ๑ ซ้ายกยอช้งสวาทูเจ้านันทาวัดศรี
เกิดขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราชา และยกสวาทูเจ้ากัมภีร์วัดพันเต่า ขึ้นเป็นสวามีสังฆราชา ได้อุตสาห์ภิเศก
ครุบาเจ้าทั้ง ๓ ตนยังวัดพระสิงห์รามเจ้าทั้งมวลและอยู่ได้ ๒๕ วัน ถึงเดือน ๙ ออก ๕ ค่ำสมเด็จพระ
บรมบพิตร พระเป็นเจ้าองค์ใหญ่ได้ปักพระวิหารหลวงดอยสุเทพด้ำนวันออก ท้าวพระยาเสนาอำมาตย์
ปกมหาสนามหลวงก็วันเดียวกันนั้นแล ๆ อยู่ได้ ๑๒ วัน องค์พระเป็นเจ้ามหาอุปราชาหอหน้าปกอุโบสถ
หลวงวันพระสิงห์เจ้าเดือน ๙ แรม ๒ ค่ำ วัน ๓ วันนั้นแล ๆ

นักกระนิษา นิกสัตตมกัณท์ง นิตถิตัง พินนกรผูกถ้วน ๗ ก็แล้วเท่านั้นก่อนแล ๆ

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ผูก ๘

ตทา โสนครี ปุร รम्म พหุการโต ขณ ช น ปทุ เทหิ เขตตวุฒิ เขม เทวนกร
วิ ย อโหสิ ฯ ที่นี้ จักจำด้วยเมืองรัตนดิงศาพระนครเชียงใหม่ อันห่างร้างสูญเสียนานได้ชาว (ยี่สิบ)
ปีถ้วน ในเวียงทั้งมวลประกอบด้วยต้นไม้ป่าหญ้า เกรือเขาเถาว์ลัยป่าหวายทั้งหลายมากนัก เป็นที่
เสพอยู่แห่งเนื้อเหยือกะนองทั้งหลายเป็นต้นว่า เสือหมี่ แรต ช้างงัวกะติง ลิงสน หมูเถื่อน รมัง
ทะลาย (เนื้อทราย) กวาง ฟาน (แก้ง) เข้ามาอยู่อาศัยในเวียงทั้งมวล วรพุทธศาสนาว่า
บ้านโบสถ์ พุทธรูปเจดีย์ รั้วเวียงทั้งมวล เป็นชราชินะหลุคร่ำโปดพังไปเป็นอันมาก ตั้งแต่ศักราช
๑๑๓๘ ตัว ปีปรวายสัน มาถึงศักราช ๑๑๕๘ ตัว ปีรวายสี่ พระเป็นเจ้าสามองค์พี่น้อง เข้ามาตั้งแล้ว
จึงจักเป็นบ้านเมืองมาแล้วแล พระเป็นเจ้าทั้งสามพระองค์พร้อมกันก่อสร้างแปงยังทาดท้าวปรากฏ
กำแพง เม็ก (คือกำแพง) เวียงทั้ง ๔ ด้าน แจ่ง (มุม) เวียงทั้ง ๔ ประตู ๕ ใบแล้ว ปฏิสังขรณ์
เลิกยกก่อสร้างแปงวัดวาศาสนาบริบรอมนิมันตนาถยังพระพุทธเจ้านอกเวียง วัดห่าง วัดร้าง วันตก
ออกได้ หนเหนือทั้งมวล มีพระพุทธรูปเจ้าแก้งคม เป็นประธาน เอาเข้ามาสถิตสำราญไว้ยังในเวียง
ทั้งมวล หอเป็นที่ (ไหว้) สาสักการะบูชาแก่คนและเทวดา สมณพราหมณ์ทั้งหลาย บ่ขาดเสีย
ชวันนั้นแล ฯ

ตทา ในกาลนั้น โส นคร เมืองรัตนดิงศาพระนครเชียงใหม่ ประกอบไปด้วยประการกำแพง
หอหึ่ง หอเรือ หอบ้อม หัวหมูประตูเวียง อาดและกือ (คูเมือง) กว้างเล็ก (ลึก) หัวระฟ้าเพ็งเต็มไป
ด้วยน้ำ ดายเต็มไปด้วยดอกบ้าน จังกร ดอกบัวขาว บัวแดงต่าง ๆ มีวัดวาศาสนากันกรุงรุ่งเรือง สุกติ
มณะเกษมเต็มไปด้วยท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ ข้าเจ้าไพร่ไทย ผู้คนชนบทบ้านน้อยบ้านใหญ่ทั้ง
หลายมากนัก ประกอบไปด้วยเข้าเหล่าชั้นปลาอาหาร พร้าว ตาล หมากพลู ส้มสุก ลูกหวาน เข้าหนา
ปลาถูกสุขุสเสริญ กินทานเล่ม่ม่วน มโ(ร)ศพ ปอยลาม จ้อย ซอ สืบส กั้นโรง คัดสี ตีเป่า
ขับพ้อนต่าง ๆ เสียงพิ (ณ) พาท หม้อง กลองอูข แน ตะเหลเห็น แคน กอยดิง ฆอระสีซอ เปยะ
พิณ บัณเฑาะวี หอยสังข์ เป็นอันสนั่นนั้นเนื่อง อุกะหลุกทุกคำเข้า บ่หม่นหมองเศร้าในศาสนา
ดั่งท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ ข้าเจ้าไพร่ไทยทั้งมวล ได้เป็นเจ้าข้างเจ้ามา ทรงเครื่องงอลังการณ ปาน
ดั่งเทวดาอันอยู่ชั้นฟ้าดาวดิงศา สวรรค์เทวโลกนั้น

และตั้งแต่ปก (ปลูก) พระอุโบสถวัดพระสิงห์เจ้าได้ ๓ เดือนปลาย ๓ วัน เดือน ๑๒ แรม
๕ ค่ำ วัน ๕ (วันพฤหัสบดี) พระมหาสวามีเจ้าวัดพันเต่า (วันพันเต่า) อนิจจาไปวันนั้นแล ฯ

อยู่ได้เดือนปลาย ๑๕ วัน ถึงเดือนยี่ออก ๕ ค่ำ วัน ๗ (วันเสาร์) มีสมเด็จพระเชษฐาบรม
บพิตรกษัตริราชเจ้า องค์เป็นพระราชเชษฐาเป็นแก้ว เจ้าพระราชมหาอุปราชานราชบิดศรีสุวรรณ

ฝ่ายหน้า หอคำ และเจ้าฟ้าหลวงเมืองหริภุญชัย เจ้าศรีบุญมา หอหน้าเมืองลำพูนขัตติยราชวงศา ท้าว
 พระยาเสนาอำมาตย์ราชมนตรีทั้งหลายหมายมีจตุรงคเสนา ๔ จำพวก เป็นประธาน และคณะพระสังฆ
 เจ้ามีพระมหาอุปราชาคูเจ้าเป็นเคำได้นำเอาขังเครื่องมหาทานทั้งหลายหมายมีมหาอุปัชฌาย์ และ
 สุวรรณมัญจนา จองคำ (จอง คือ เตียง) อาสนะ พระเจ้า งามข้าง ตุงกระด้าง (ตุง คือ ธง) ซ้อผ้า
 หกตัว หีดหลวง (กงเป็นตุใส่พระธรรมไตรปิฎก) ตุงพระบทมุจรินทร์คำ และเครื่องท้าว ๕ ประการ
 เบิ่งฉัตรพัดแก้ว จามระแอ บังวัน ไม้เท้า ไม้ว่า สัตต สัตตา ยุคลา ซ้อข้างตุงไชย หยาดขยายไยก่อนหน้า
 ยกออกจากพระนครเชียงใหม่ไปด้วยลำดับคราวทาง (ระยะทาง) ๕ วัน ไปรอดไปถึงเมืองกุฎพันช
 เสนพรหมณ์เขลาจนครชัยสุขวดี (คือเมืองนครลำปาง) แล้วอยู่ถึงเดือนยี่เพ็ญ วัน ๓ (อังคาร) ก็ได้
 อบรมเบิกบายฉลองต่างซ้อฟ้าพระวิหาร และหื้อทานแก่ภิกขุสังฆะ มีพระมหาชินธาตุเจ้าวัดหลวง
 ลำปางที่นั่นเป็นประธาน เป็นมหาสมัยการอันใหญ่เล่นม่วน เจาะบอกไฟดอก บอกไฟดาว ไฟเทียน
 ไฟขัน เป็นอันสนุกสุขสาน หาประมาณ บ่ได้หันแล ฯ

กันแล้วแก่มหากุศลกาลกระทำบุญหื้อทานแล้ว สมเด็จพระมหาพิตรกษัตริราช เจ้าองค์
 เป็นพระวราชเชษฐา ชุมนุมาขังเจ้าพระวราชกัณนิฐาทั้ง ๖ พระองค์ มีเจ้าตนเป็นอิสสรชาติในเมือง
 ละคร (เมืองลำปาง) เป็นเคำ สมเด็จพระเป็นเจ้าจึงมีราชธรรมคำสอนว่า ตั้งล่วงแล้วภายหลังแต่เช่น
 (เช่นหมายถึง ชั่วคน) พระราชอัฎกาและพระราชบิดาแห่งเราก็ได้เป็นขำม่าน (เป็นเมืองขึ้นพม่า)
 เป็นเมืองขึ้นกับม่าน ข่มเห็งกะเนงร้ายหาหว่างสุขขาวยาวนานบ่ได้ มาถึงเช่นเราทั้งหลายเป็นลูกเป็น
 เต้านี้ พระองค์เราเป็นเจ้าเป็นพ่ชินเบืออินก้าย (เบือหน้าพม่า) จึงพ่ินม่าน (ต่อสูพม่า พ่ิน หมายถึง
 การต่อสู้อิสระภาพ) แล้วพาเอาน้องนุ่งทั้งมวลลงไปเป็นขำพระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา
 เราทั้งหลายและขำเจ้าไพร่ไทย จึงได้อยู่เย็นเป็นสุข ดูท่างได้ยู่ได้กินอยู่ทาน พระมหากษัตริย์เจ้าก็
 ชุบเลี้ยงเราทั้งหลายหื้อเป็นเจ้าเจ๊กเงินขันคำ หื้อถึงฐานันดรอันเป็นกษัตริย์เมืองไทย เป็นไทยเป็น
 ใหญ่ในลานนา ๕๗ เมือง ตั้งแต่เจ้าเราทั้งหลายนี้ไปภายหลัง สืบเช่นลูกเช่นหลาน หลาน หลัด หลี
 ครอบเสียงสุดมุขม้วยราชตระกูลแห่งเราทั้งหลาย แม่นลูก หลาน หลาน หลัด หลี บุคคลผู้ใดยังมีใจใคร่
 สบถพ่นกับด้วยพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงศรีอยุธยา และจักเอาตัวและบ้านเมืองไปพึ่งเป็นขำม่าน
 ขำฮ้อ ขำกุลลว กาสีแก้วญวน ดังอันก็ดี บุคคลผู้ใดคิดบ้านอย่าหื้อเปลือง คือเมืองอย่างหื้อห้าม
 หื้อวินาศ ฉิบหาย ตายวาย พลันฉิบหายเหมือนกอกกล้วย พลันม้วยเหมือนกอเลากอกา กันตาก็หื้อไป
 ตกนรกแสนมหากัปปี อย่าหื้อได้เกิดได้งอก ดังเจ้าทั้งหลาย น้องนุ่งทั้งมวล ก็ได้รับแบ่งด้วยกัน
 หื้อเป็นฉันทะวาที่น้ำหนึ่ง กลี๋ยวเดียวกับด้วยกัน อย่ากุกมึงถ่าง ล้มปกดกเก็บกับด้วยกัน เป็นฝาดู
 ร้ายคู่ดี กันพู่พู่ป้อง กันน้องรูน้องกล่าว สักตักหัวเมืองช่วยกัน ขำศึกตักหล่าเมืองช่วยกัน อย่ามีใจ
 กดเลี้ยวจากพระมหากษัตริย์เจ้าเกล้าอยู่หัวแห่งเรา บุคคลผู้ใดยังอยู่ตามโอวาทคำสอนแห่งพระองค์เรา
 เป็นเจ้าเป็นพ่ ก็หื้ออยู่สุขขุทมิจำเริญ คิดบ้านเปลือง คิดเมืองห้าม หื้อมีเตชะฤทธิอนุภาพปราบแพ้

(แพ้ หมายถึง ชนะ) ข้าศึกศัตรู มีที่มาจากนั้นขึ้นยาว กับจับตามโอวาทคำสอนพระองค์เราเป็นพ่อกีหอวินาศลิบหาย สมเด็จพระเป็นเจ้าพระวรวงษาเชษฐาหอยังโอวาทอาชญาธรรมคำสอนแก่พระวรวงษาภคณินฐาทัง ๖ พระองค์ และขัตติยลูกหลานเสนาอำมาตย์ทัง ๓ เมือง ต่อหน้าพระมหาชินธาตุเจ้าลำปาง ในศักราช ๑๑๖๘ ตัว ปีรวายยี่ เดือนยี่เพ็ญ เม็งวันอังคาร วันนั้นแล ฯ

ถึงเดือนยี่แรม ๕ คำ วัน ๒ (วันจันทร์) สมเด็จพระผู้เป็นเจ้า เสด็จยาตรามาด้วยมรรคาลังการณี่ กราวทาง ๕ วัน เสด็จขึ้นสู่สุวรรณราชนิเวศน์ เดือนยี่ แรม ๘ คำ วัน ๕ นั้นแล ฯ

อยู่ได้ ๒ เดือนปลาย ๑๕ วัน ถึงเดือน ๕ ออก ๕ คำ วัน ๕ (วันพฤหัสบดี) สมเด็จพระเป็นเจ้าแต่งเจ้าคำมูลตนเป็นหลานมีบริวารโยธาทหาร ๕๐๐ คน ยกขึ้นไปค้าง ๑๗ คืน ถึงเดือน ๕ แรม ๖ คำ วัน ๗ (วันเสาร์) ถึงท่าทรายแล้ว เภณขัรพลคนศึกทังมวลดัดไม้ใบกไม้ เกาะคาดพวงคาดแพห่อหมั้นห่อขันหลายพันแล้ว ก็เอารัพลโยธาข้ามแม่น้ำคงทังคั่นกันรพลข้ามน้ำเสียงแล้ว (เสียงคือ หมด) ก็ยกไปทังคั่นด้วยอันดวนอันพลันนัถ กักรวายถึคั่นนั้น รุ่งแจ้งก็ถึงเมืองเชียงคำ ก็เลยเข้าม้างเอาประตูและพันสำทับเข้าเป็นดั่งไฟไหม้ป่า เมื่อเดือน ๕ เดือน ๖ เสียงอะมอก (ปืนใหญ่) สีนาด (ปืนเล็ก) กองหน้าและคนโห่ร้อง ชาวเมืองร้องให้ปาดังเมทน์จักพลิกพัน งิ้ววเมืองเชียงคำแตกต้นกระจัดกระจายไป รัพลโยธาทังมวลด เข้าแควววังขังเอาคุ่มน้อยเจ้าฟ้าเชียงคำ บันดั่งตัวฟ้าเชียงคำและลูกผู้ชายเค้านับได้ แต่เมี้ยเมื่อชอว่านางฟ้ากับลูกผู้ชาย ๑ ชอ ขุนสาม กับลูกผู้หญิงกับญาติพี่น้องและไพร่บ้านข้าเมืองได้แล้ว ก็กวาดเอามาข้ามน้ำแม่คงพันแล้ว ก็มาด้วยลำดับกราวทาวตราบถึงพระนครเชียงใหม่

สมเด็จพระองค์พระเป็นอันฉลบบเจ็ดยวกล้าหาญ ได้หันยังเจ้าขุนสามและนางฟ้าเชียงคำผู้เป็นแม่ก็มีพระราชมุกุรุณา ก็จึงเสียงไว้กันั้นแล

ต โด ป ร ภายหน้าแต่นั้น สมเด็จพระเป็นเจ้าเป็นแก้ว และเจ้าพระสรอนุชาทังสองพระองค์เป็นอันฉลบบเจ็ดยวกล้าหาญองอาจ บ่เขงขาม (ไม่เกรงขาม) แต่อมิตรข้าศึกศัตรู เป็นดั่งมิกิราชสี่ทอันบ่เขงขามแต่เน่อน้อยทังหลายนั้น เทียรย่อมขัรพัลโยธาและเภณขัรทแก้วทหาญไปผจญ ฟาดตีเอาบ้านน้อยเมืองใหญ่ทังหลาย กวาดเอาผู้คนมาใส่เมืองเต็มชุแห่งชุที่พ่อแม่ไปล่าถึงกันั้นแล

อยู่มาถึงศักราช ๑๑๖๘ ตัว ปีเมืองเหม้า หม่อมจันทร์ เจ้าเมือง (เชียง) รุ่ง เจ้านายบ่ตัดบ่แม่นกัน เสนาอำมาตย์พันหม่อมจันทร์ด้านทานบ่ได้ ลวดยกอพยพครอบครัวหนึ่งลงมาแล้วใช้ลงมาไหว้สาขอกองทัพขึ้นไปบ้องกันเอา สมเด็จพระเป็นเจ้าก็เภณขัรทแก้วทหารคุมรัพลขึ้นไปรับบ้องกันเอาหม่อมจันทร์ เลขจับขับได้เงี้ยว ๑๕ คน กับราชาผาจาเร อ้ายแก้ว ลงมาถึงบ้านเมือง แล้วหม่อมจันทร์เอาลูกสาวแห่งตนผู้หนึ่งชื่อนางอินทร์คำเข้าถวาย สมเด็จพระเป็นเจ้าหออยู่บำเรอใช้สอยได้บาทจักรคำนั้นแล ฯ

สมเด็จพระเป็นเจ้าก็นำเอาหม่อมจันทรและราชาผายจาเร อ้ายแก้ว ล่องลงไปเฝ้าเอกราช พระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์เจ้า ก็พระราชทานหม่อมจันทร ราชาผายจาเรให้ สมเด็จพระเป็นเจ้าเอาขึ้นมาไว้ทำราชการกับเมืองเชียงใหม่หนแล

ที่นั่น กษัตริย์เจ้าอังวะ รู้ว่าหม่อมจันทรหนลงมาเป็นข้ากษัตริย์เมืองได้ เจ้าอังวะแค้นส่วย หลานต้องไปคุมกองทัพมาตั้งอยู่ที่เมืองเชียงรุ่ง ท้าวบุญเรือง ท้าวคำวัง ท้าวลือชัยกำแพงซึ่งหอรักษา อยู่เมืองของ มีหนังสือบอกลงมาไหว้สาสมเด็จพระเป็นเจ้าก็เกณฑ์เจ้าจันทรราช พระยาการเมือง คุมกองทัพยกขึ้นไป แล้วใช้ไปบอกเมืองลำพูน ละคร (คือ ลำปาง) แพร่ น่าน ยกกองทัพขึ้นไป ทุกหัวเมือง แล้วก็ยกเข้าตีฆ่าส่วยหลานต้องไป ซึ่งมาตั้งอยู่เชียงรุ่งแตกกระจัดกระจายไป ได้สิ่งของ ครอบครัวยเครื่องศัตราอาวุธลงมาถวาย สมเด็จพระเป็นเจ้าก็ใช้หื้อเอาลงไปถวายพระมหากษัตริย์เจ้า เมืองได้ มหากษัตริย์ก็ประทานขึ้นมาไว้สำหรับกับเมือง

อยู่มาถึง ศักราช ๑๑๖๕ ตัว ปีเหมา ไปห่านนอมมีคนหมื่นหนึ่ง ยกกองทัพมาเมืองเชียงรุ่งแถม พวกรักษาเมืองของมีหนังสือบอกลงมาไหว้สาสมเด็จพระเป็นเจ้า พระเป็นเจ้าตรัสรู้แล้ว จึงมีพระราช อาชญาใช้ไปเกณฑ์กองทัพเมืองละพูน เมืองละคร แพร่ น่าน หื้อยกกองทัพขึ้นไปตีฆ่าม่านไปห่านนอ

ตั้งสมเด็จพระเป็นเจ้าก็ยกสกลเสนาโยธามีกน ๕,๐๐๐ เศษ จึงขึ้นไปนั่งอยู่เมืองเชียงแสน แล้วเจ้าจันทรราชา เจ้าพุทธวงศ์ เจ้านันทเสน เป็นแม่ทัพขึ้นไป แล้วเกณฑ์เจ้าอุปราชาเมืองละพูน และเจ้าพิมพิสาร เจ้านายน้อยมหาพรหม เจ้านายน้อยคำวงศา เป็นแม่ทัพยกขึ้นไป ข้าเกณฑ์เจ้า หมุหลออุปราชาเมืองละคร และเจ้าลือเป็นแม่ทัพยกขึ้นติดตามกันไป แล้วข้าเกณฑ์เจ้าคำมูลเป็น แม่ทัพใหญ่ แล้วเกณฑ์เจ้าขานานศรีวิชัย เจ้านายน้อยลังกา เมืองละพูน เป็นแม่ทัพหนึ่ง คุมพล ทั้งสองเมือง ๑,๕๐๐ ยกกองทัพข้ามแม่น้ำคงไปตีเมืองเชียงทอง (เชียงคำ) สกัดทางฆ่าม่านไปห่าน นอนั้น ก็ได้ชัยชนะ ตีได้เมืองเชียงทองแตกกระจัดกระจายไป ตามได้อพยพครอบครัวพองกวาด เอามา

ตั้งกองทัพแข็งอันขึ้นไปทางเชียงทองนั้น ขึ้นไปแบ่งกันเป็นหลายกอง เจ้าพุทธวงศ์ขึ้นไป ทางเมืองหลวย เมืองยาง เมืองงา ป้างช้าง เจ้าจันทรราชา เจ้านันทเสนและกองทัพเมืองละพูน ละคร แพร่ น่าน ยกขึ้นไปตีฆ่าม่านไปห่านนอซึ่งเชียงรุ่ง รบกันได้ ๖ วัน ม่านไปห่านนอแตกหนีไปทาง เมืองหลวย เมืองยาง เมืองงา พบใส่กองทัพเจ้าพุทธวงศ์รบกันเป็นมหาปางอันใหญ่ ถูกกันไปถูกกันมา เจ้าเมืองชั้นลูกเจ้าหอคำเมืองแลมก็ตาย ใหม่ฮ้อลุดูราชาจอมหงษ์ก็ตายครั้งนั้น ม่านไปห่านนอ ต้านทานบได้แตกกระจัดกระจายไปทางเมืองแลมวันนั้นแล

กองทัพฝ่ายเราไล่ติดตามไปตีเมืองแลมแตกกระจัดกระจายไปแล้ว ได้ข้างที่นั่งเจ้าหอคำ เมืองแลมพลายหนึ่ง สูง ๖ ศอกขนาด แล้วก็กวาดอพยพครอบครัวล่าทัพกลับมาเมืองเชียงแสน สมเด็จพระเป็นเจ้าก็เสด็จลงมาก่อนแม่ทัพนายกองทั้งมวลหนแล ฯ

อยู่มาถึงศักราช ๑๑๗๐ ตัว ปีเบ็กส์ฆ่าม่านไปนระขามหม่องชะ มีคนหมื่นสองพันยกมาตีเมือง หลวย เมืองยาง เจ้ามหาขานานต้านทานบได้ ยกอพยพครอบครัวหนีไปอยู่เมืองปาง (หรือปาง)

เมืองล่อง แล้วมีหนังสือใช้ลงมาขอกองทัพสมเด็จพระเป็นเจ้าจิงเกณฑ์เจ้าพุทธรังค์เป็นแม่ทัพคุมคน ๕๐๐ เมืองลำพูนเกณฑ์เจ้านายน้อยคำวงศาคุมคน ๓๐๐ ยกขึ้นไปเมืองของ ในท้องเดือน ๘ แล้วก็เร่งเกณฑ์เอากองทัพหัวเมืองฝ่ายเหนือ ก็ว่า เมืองของ บ้านขุ เมืองหลวย เชียงขวาง เมืองวะ เมืองปาย พะยาก เมืองเลน เชียงแข็ง เมืองสิงห์ เมืองนอ เมืองกาง เมืองล่อง เมืองเกาะ เมืองไซ เข้ายกกันได้คน ๓,๕๐๐ เข้ายกตั้งทัพเชียงใหม่ ละพูน เป็นคน ๔,๓๐๐ ถึงเดือน ๙ ศักราช ๑๑๗๑ ปักได้ก็ยกไปตั้งมั่น ปะเนขามหม่องชะ ซึ่งตั้งอยู่เมืองเบียง บ่ชนะแล้วก็ถอยกองทัพมาตั้งอยู่ที่เมืองของ เจ้ามหาขนาน ตั้งอยู่เมืองมา รั้วสาอยู่เมืองของที่นั้นรักษาบ้านเมืองอยู่ก่อน

ภายหลังเจ้าพุทธรังค์ยกขึ้นไปเมืองของที่นั้น สมเด็จพระเป็นเจ้าเกณฑ์เจ้าพระวรมหาอุปราชองค์พระเป็นวรนุชา คุมคนพันหนึ่ง เมืองละคร ๕๐๐ ละพูน ๓๐๐ ยกกองทัพไปตั้งอยู่เมืองขวม แล้วพระเป็นเจ้ามหาอุปราชเกณฑ์เจ้าจันทราชา เจ้าน้อยกาวิละ เจ้าขนานมหาวงศ์ เจ้านายน้อยมหาเทพเป็นแม่ทัพ ฝ่ายเมืองละพูนเกณฑ์เจ้าขนานมหายศ เจ้าขนานศรีวิชัย เป็นแม่ทัพ ห้อยยกไปตั้งตั้งข้า เกณฑ์เจ้าคำมูล เจ้านันทเสน เจ้าขนานชัชวงศ์เป็นแม่ทัพ เมืองละพูนเกณฑ์เจ้านายน้อยมหาพรหมเป็นแม่ทัพ เมืองละครเกณฑ์เจ้าคำลือเป็นแม่ทัพ ห้อยยกไปตั้งเมืองเซาะ คือ ฝ่ายกองทัพไปตั้งเมืองคะเตง ที่นั้นได้ชัยชนะ เจ้าจันทราชาแม่ทัพใหญ่ลูกอะมือถูกป่วยเสียลดบได้ ถอยมาฝ่ายกองทัพอันไปตั้งเมืองเจะก็ (เซาะคือ) นั้นได้ ชัยชนะกวาดเอาครอบครัว เครื่องศัตราวุธ เข้ามาในปีปักได้ ศักราชได้ ๑๑๗๒ นั้นแล ฯ

กันเทศกาลออกแล้งมา สมเด็จพระเป็นเจ้าเกณฑ์ท้าวสิทธิเป็นแม่ทัพคุมคน ๑๕๐ ยกขึ้นไปตั้งค่ายเมืองฝ่ายแม่คงวันตก ได้ชัยชนะกวาดเอาครอบครัวเครื่องศัตราอาวุธลงมาถวาย

อยู่มาถึงศักราช ๑๑๗๓ ด้วปีล้งเม็ด สมเด็จพระเป็นเจ้าเป็นแก้ว และพระวรมหาอุปราช พระวรกัณนิฐา เจ้านายขัตติยะวงศา ท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ ไพร่ราษฎรทั้งมวล พร้อมกันกระทำบุญ หื้อทานเบิกฉลองพระมหาอุโบสถวัดพระสิงห์รามาเล่นม่วนเป็นมหรรรมนอันใหญ่

คราวนั้น แสนลามบั้นเมืองข้างคึกกบถต่อเจ้ามหาขนาน ไปชักม่านะขามหม่องชะมารบ เจ้ามหาขนานแตกหนีอพยพครอบครัวข้ามแม่ของไปฝ่ายวันออก ไปอยู่เมืองกาง (หรือเมืองปาง-ปาง) เมืองล่อง แล้วมีหนังสือลงขอกองทัพ

กันเมียนปอยหลวงเดือน ๖ เพียงนั้นแล้ว สมเด็จพระเป็นเจ้าก็เกณฑ์เจ้ามหาอุปราชเป็นแก้ว และเจ้าจันทราชา เจ้านายน้อยกาวิละ ขนานมหาวงศ์ เจ้าราชบุตร เจ้าบุญทา เจ้าคำเครื่อง เจ้าเมือง เชียงตุง คุมคนรพล ๓,๐๐๐ เมืองละพูนเกณฑ์เจ้าอุปราชเป็นแก้ว เจ้าพิมพิสาร เจ้านายน้อยมหาพรหม เจ้านายน้อยลังกา เจ้านายน้อยคำวงศา นายหนานนาระทะ คุมรพลพันหนึ่ง ยกขึ้นไปในวัน ๕ (พฤษศบดี) เดือน ๗ ออก ๕ คำ ศักราช ๑๑๗๓ ปีรว้งเม็ด นั้นยกออกไปได้กินหนึ่ง กินถ้วนสองนั้นไฟไหม้เรือนในเวียง ตั้งแต่แจ้งศรีภูมิลงถึงวัดดอกคำพระเป็นเจ้าขัรพลโยธาขึ้นไปตั้งแม่คำ แขวงเมือง

เชียงแสน ตกปีใหม่เสียหนี แล้วมีหนังสืออาญาใช้ขึ้นไปถึงเจ้าพุทธวงศ์และเจ้าสุริยวงศ์ และเมืองของ
และเมืองเชียงขวาง เชียงแขง เมืองสิงห์ เมืองกาง เมืองลวง เมืองเกาะ เมืองไซ หัวเมืองฝ่ายเหนือ
ทั้งหมด หอเร่งกองทัพยกไปบรรจบกันเมืองมัว กองทัพหลวงพระเป็นเจ้าก็ยกขึ้นไปทางเมืองไรและ
สบขุม ลัดฝ่าเมืองเชียงตุง ซึ่งเป็นเมืองห่าง ไปทางสันซิมถึงเมืองมัว, กองทัพหัวเมืองฝ่ายเหนือ
ทั้งหมดก็ไปทันพร้อมกัน แล้วมีคนเข้ากันทั้งหมด ๕,๐๐๐ พระเป็นเจ้านั่งอยู่เมืองมัวที่นั่น กับทั้งเจ้า
ราชบุตร บุตรตนเป็นหลานและเกณฑ์เจ้าจันทราชาเป็นแม่ทัพใหญ่ และเจ้านายน้อยกาวิละ เจ้า
ขนานมหาวงศ์ตนเป็นโอรสบุตร เป็นประธานพร้อมด้วยกองทัพหัวเมืองทั้งหมดยกเข้าตีฆ่าเมือง
ยางในท้องเดือน ๘ ศักราช ๑๑๗๕ ตัว ปีเต่าสันนั้น แวดวังขังอยู่ตั้งแต่เดือน ๘ ถึงเดือน ๑๑ เป็นอัน
หยากน้ำกันเข้า (ขาดเสบียงอาหาร) ลวดบ่ชนะ จึงล่าทัพถอยมาตั้งอยู่เมืองของ ออกวัสสา การเกี่ยว
เข้าเอาเฟื่อง ได้เสบียงอาหารแล้วก็กวาดเอา ลูกหลานคนครัวเมืองของ มีเจ้าสุริยวงศ์เป็นแก้วและ
พระยากายเมืองวะ เชียงขวาง พะยาก เมืองเลน ซึ่งอันเกิดก้างทั้งหมด เจ้ามหาขนานอพยพครอบครัว
กวาดลงมาถึงเมืองเชียงแสน เจ้ามหาขนานลวดหลักหนีพาอพยพครอบครัวขึ้นไปเชียงตุง เมืองยาง
ไปเป็นข่าฆ่าเสียในศักราช ๑๑๗๕ ตัว ปีกำเล้าวันนั้นแล

พระเป็นเจ้ามหาอุปราชา พาเอาสุริยวงศ์เมืองของ พระยากาย พระยาเขื่อนเมืองยางและ
ครอบครัวลงมารอดบ้านเมือง แล้วอยู่ไม่นานเท่าใด ก็พาเอาขี้เจ้านายลูกหลานและเจ้าสุริยวงศ์พระยา
เขื่อน เมืองยาง พระยากาย ล่องลงไปเฝ้าสมเด็จพระเอกราช พระมหากษัตริย์เมืองใต้ แจ้งข้อราชการ
พระมหากษัตริย์เจ้าก็ต่อชอบแม่นยำ ประทานรางวัลเข้าของเงินค่า ฟ้าผ่อนเลี้ยงดูมากนัก แล้ว
ทูลลาขึ้นมาถึงบ้านเมือง

อยู่มาถึงศักราช ๑๑๗๖ ตัว ปีกาบเส็ด เดือน ๖ เมงมุตุนม่าน ขกอพยพครอบครัวเข้ามา
เมืองเชียงใหม่ ๕,๐๐๐ คนครัว เข้าไป ณ กรุงเทพพระมหานคร แควนมาก สมเด็จพระเอกราชมหากษัตริย์
เจ้า มีศุภอักษรขึ้นมาถึงสมเด็จพระเจ้าเชียงใหม่หื้อส่งกรว้เมง (มอญ) ลงไป สมเด็จพระเป็นเจ้า
แจ้งแต่ศุภอักษรแล้ว จึงมีอาญาหื้อเจ้าคำมูลเป็นแก้วเจ้านายลูกหลานทั่วพระยา จัดแจงเรือแพขน
ส่งล่องไปก่อน ถึงเมื่อตกปีใหม่แล้ว ศักราช ๑๑๗๗ ตัว ปีดับไถ้ เดือน ๕ แรม ๑๐ ค่ำ วันศุกร์ สม
เด็จพระเป็นเจ้าพระนครเชียงใหม่เสด็จขึ้นสู่หัตถิราชยานตัวประเสริฐ มีขศบริวารแวดล้อมอ้อมแหแห
เสด็จออกประตูเชียงยืน ขามแกลไปสู่ท่าวังตาล ลงสู่สุวรรณาวา มีเรือทั้งหลาย ๑๓๘ ลำเป็นบริวาร
ทั้งเรือเจ้ามหาสุริยวงศาราชบุตรเป็นประธานล่องตามน้ำแม่ระมิงค์

กันไปถึงเมืองระแหง เจ้ามหาสุริยวงศ์ราชบุตรบังเกิดพยาธิไขหนักนัก ถึง ณ วันเสาร์เดือน
๑๐ ปฐม แรม ๑๐ ค่ำ ก็ถึงอนิจจกรรมไป สมเด็จพระเป็นเจ้ามีพระราชเสนาหาในพระโอรสบุตรซึ่งนัก

จึงมีอาชญาหื้อเอาศพใส่หีบเกณฑ์หื้อคนเอาต่างข้างขึ้นมา จัดปลงศพยังเมืองเถิน ณ วันอังคารเดือน ๑๐
 ทุติยะ ขึ้น ๑๒ ค่ำ

สมเด็จพระเป็นเจ้าเสด็จจากระแหง ล่องไปถึงณ วันอังคาร เดือน ๑๐ ทุติยะ แรม ๔ ค่ำถึง
 ณ กรุงเทพพระมหานคร เข้าเฝ้าเอกราชพระมหากษัตริย์เจ้า เอกนเมง (มอญ) เข้าทูลเกล้าทูลกระ
 หม่อมถวายพระมหากษัตริย์ ก็ต่อชอบแม่นยำประทานเงินค้ำ เสื้อผ้า ต้อนรับขับสู้เลี้ยงดูด้วยเข้าปลา
 อาหาร ส้มหวาน เล่นละเมงละคร ขับพ็อน เล่นมหรสพ อุ่นงัน เป็นมหาปางอันใหญ่

ถึง ณ วันพฤหัสบดี เดือน ๑๐ ทุติยะ แรม ๑๓ ค่ำ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าโปรด
 กระหม่อมหื้อสมเด็จพระเป็นเจ้าเสด็จลงเรือรบสี่เขี้ยวลำหนึ่ง มีปืนใหญ่ใส่หัวใส่ท้าย มีคนทรง
 เครื่องศึกเป็นอันมาก ลงเรือพระที่นั่ง และเรือเจ้าเมืองละพูน เรือเจ้านายลูกหลาน เรือขุนนางบางกอก
 เข้ากัน ๑๑ ลำ ปืนใหญ่วางหัวท้ายทุกลำ แล่นใบออกไปถึงน้ำแม่ทะเล ยิงปืนใหญ่ไล่ละ ๒ นัดทุกลำ
 ออกไปถึงหน้าร่องแดน (เข้าใจว่าที่เรียกว่าสันดอนเวลานี้) สมเด็จพระเป็นเจ้าจักออกไปถึงบาง
 ปลาสร้อย พระยาทศโยธากราบทูลขอเชิญเสด็จขึ้นมา สมเด็จพระเป็นเจ้าก็กลับคืนมาถึงเมือง
 พระยาสมุทรราชก็เชิญสมเด็จพระเป็นเจ้าไปเรือนแห่งตน แล้วก็ต้อนรับขับสู้เลี้ยงดูด้วยเข้าปลา
 อาหาร ส้มหวาน หื้อเจ้านายขุนนางไพร่ไทยอ้อมเต็ม แล้วสมเด็จพระเป็นเจ้าเสด็จเข้ามาถึงเวียง
 ปากัด เวลาเที่ยงวัน แล้วก็เลยเข้ามาถึงกรุงเทพมหานคร เข้าเฝ้ากราบถวายบังคมสมเด็จพระพุทธ-
 เจ้าอยู่หัว พระเจ้าอยู่หัวก็ชื่นชมยินดีหาที่สุดไม่ได้

อยู่มาถึง ณ วันอังคาร เดือน ๑๑ ขึ้น ๓ ค่ำ สมเด็จพระเป็นเจ้าบังเกิดพยาธิไข้หน้อยหนึ่ง
 สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวโปรดหื้อหมอหลวงมารักษาก้อยคลายหายขึ้นปกติ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว
 โปรดหื้อเจ้าพนักงานมาทำขวัญ แล้วก็ประทานเสื้อผ้าสิ่งของเงินค้ำ หมาก เกลือ ถ้วย ชาม ของ
 ครัวกินครัวเคี้ยว จนเต็มเรือเพียบทุกลำ กับผ้าใต้และจ้อง (ร่ม) กันว่าสิ่งละร้อย ประทานหื้อขึ้น
 มาทานหาเจ้าสุริยวงศาราชบุตร

ถึงวันเดือน ๑๒ เเพ็ง เข้ากราบถวายบังคมทูลลา ถึงวันพฤหัสบดี เดือน ๑๒ แรม ๓ ค่ำ
 ยามพาด เสด็จยาตราขึ้นมานอนตลาดแก้ว ขึ้นมาด้วยลำดับ เดือนเจียง แรม ๓ ค่ำ มานอนทัพปุย ยัง
 ทัพปุย ๖ วัน เดือนเจียง แรม ๑๐ ค่ำ มานอนแม่รวาน ๑๑ ค่ำ นอนแม่พริก ๑๒ ค่ำ นอนเมืองเถิน ยัง
 เมืองเถิน ๒ วัน เดือนเจียงดับ นอนปากอง มาด้วยลำดับ เดือนย้อออก ๕ ค่ำ มานอนลำพูน ออก ๑๐
 ค่ำ นอนท่าวังตาล เดือนย้อออก ๑๑ วันอาทิตย์ ยามกองงาย สมเด็จพระเป็นเจ้าเสด็จเข้าเมือง สมเด็จ
 พระเป็นเจ้ารอดเมืองแล้ว อยู่ได้ ๒ เดือนปลาย ๓ วัน ถึงเดือน ๔ แรมค้ำหนึ่ง วันอาทิตย์ ยามแฉลสู่

เที่ยงกัน สมเด็จพระเป็นเจ้าบังเกิดได้พยาชิประชวรหนักนัก ถึงวันเดือน ๔ แรม ๔ ค่ำ วันพุธถึงแก่ อนิจกรรม เสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่สวรรคตวันนั้นแล ฯ

สมเด็จพระเป็นเจ้าเกิดปีเต่าเส็ด ศักราช ๑๑๐๔ ตัว อายุได้ ๔๐ ปี ยกมาตั้งเมืองป่าขางนาน ได้ ๑๔ ปี แล้วยกมาตั้งเมืองเชียงใหม่ได้ ๒๐ ปี อายุท่านได้ ๗๔ ปี เสี่ยงอายุแล ฯ

(ต้นฉบับตัวพื้นเมือง มีตำนานพระนอนขอมม่วง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่แทรกไว้ และมีความท้าวถึงพระเจ้ากาวิละมาบังเกิดในชาตินี้ เพื่อมาบูรณะวัดพระนอนขอมม่วง จึงตัดออก เอาแต่เฉพาะที่กล่าวถึงเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ต่อมา)

ถึงศักราช ๑๑๓๘ ปีรวายใจ หมอหน่อแก้วไปคล้องช้างแคว้นหนองสะกิน แคว้นเมือง เชียงราย เมืองพะยาว เมืองพาน ชุกันได้พระยาเผือกตัวหนึ่ง สูง ๕ ศอกก๊ีบ งามยาวศอกปลาย ๓ นิ้ว เอาเข้ามาถึงเมืองเดือน ๕ ออก ๑๐ ค่ำ วันพุธนั้นแล ถึงเดือน ๑๒ ออกค่ำ วันศุกร์ เจ้านายลูกหลาน ท้าวพระยา เสนาอำมาตย์ทั้งมวลน้อมกันเวนเมืองห่อเจ้าอุปราชตนเป็นพระปรวอนุชา อุตสाराชา กิเชกห่อถึงฐานันดรที่อันเป็นเจ้าเมืองสืบราชวงศ์ปรากฏได้ชื่อว่า เสดหัตถิสุวรรณปทุมราชา เจ้าข้างเผือก แล้วก็ไปอาราธนาเอาเจ้าเมืองลำพูนตนเป็นน้องถ้วน ๖ ขึ้นมาเป็นอุปราช (คือเจ้าหลวงเศรษฐี คำพันธ์) ไว้เจ้าศรีบุญมาตนเป็นน้องถ้วน ๗ อยู่เสวยเมือง ลำพูนนั้นแล

ถึงเดือน ๑๒ แรม ๖ ค่ำ เม็งวันพุธ ไทยกัตไถ้ องค์พระเป็นเจ้าเสดหัตถิราชเป็นประธาน และเจ้ามหาอุปราชหอน้ำ ปลงอาชญาห่อเจ้าพุทธวงศ์ เจ้าสุวรรณคำมูลคุมเอาขังรพลนำเสดคคณา เคียรล่องลงไปถวายพระมหากษัตริย์เจ้าก่อนนั้นแล

ถึงเดือนยี่ ออก ๕ ค่ำ เม็งวันพฤหัสบดี องค์พระเป็นเจ้าข้างเผือกเสด็จยาดราด้วยปรีวาร อันมาส่งสถิตในสุวรรณนาคา เล่มประดับดี มีเรือทั้งหลาย ๕๐ เล่ม เป็นบริวารล่องลงไปหาเจ้าพุทธวงศ์ เจ้าคำมูล เอาเจ้าพระยาข้างเผือกเข้าถวายพระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์เจ้า ก็สพเสพประทานรางวัลเฉวตรฉัตร พระมงกุฎราชศคตเข็มขัด สร้อยสังวาลย์ เครื่องท้าว ๕ ประการ พานพระศรี พระแสงหอก ดาบ เข็มของเงินกำฝ้าผ่อนท่อนแล ยังบ่ออาจจกคณะนาสังขานับได้ก็มีแล

ภายหลังพระเป็นเจ้ายังอยู่เมืองไถ้ นั้น หน่ออันอันจักเกิดมีกับเมืองคนบ้านดง แม่สา แม่ริมขางผู้หญิงรอกัน (หวงผู้หญิงต่อกัน) ลวดเกิดหลอกกันว่า ม่าน (พม่า) มาจับยับกันในวันเดือน ๕ ออก ๑๑ ค่ำ วันเสาร์ ขามเที่ยงกัน ลวดเป็นโกลาหลตันท้องทั่วทั้งเมืองก็เห็นแล

ถึงเดือน ๖ เพ็ญ องค์พระเป็นเจ้าเสด็จแต่เมืองไถ้มาถึงเมืองเจ้ามหาอุปราชเป็นเจ้าเจ้านาย ขัตติยะวงศา ท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ ประชาราษฎร บ้านเมืองทั้งมวล ก็พร้อมกันอุสสาภิเศกพระ เป็นเจ้าเป็นถ้วนสอง แล้วอังกาสราชนาขึ้นสถิตสำราญในสุวรรณเวสน์หอกำ พระราชวังหลังนั้นแลพระ เป็นเจ้าได้เสวยราชสมบัติ กรอบครองราชสณฐานบ้านเมืองแล้วก็มีอาชญาปล่าวเดิม (เดือน) ชาวบ้าน ชาวเมืองกระทำบุญห่อทาน ฟังธรรมจำศีล เมตตาทาวนา สร้างวัดวาอาราม กุฎิ วิหาร สถูปเจดีย์ เป็น

ที่ก้านกุ่มรุ่งเรืองมากนัก พระเป็นเจ้าก็มาเสด็จเห็นยังกุลาหวัดพระสิงหรามอันมีมาแต่โบราณ พระเมือง
แก้วหากสร้างไว้เป็นที่ไหว้และบูชา เพื่อเป็นอันราชินะหลุครำโขดพัง (ปรักหักพัง) จึงมีอาชญาหื้อ
แสนวัดเป็นเค้า ข้าวัดทั้งมวล ขุดเอาดินละออดอันโขดพังนั้นออก ก็ได้หืดทอง (หีบทอง) ลูกหนึ่ง
ในหืดทองนั้นมีพระพุทธรูปเงิน ๒๒ องค์ พระพุทธรูป (คำ) ๑๗ องค์ พุทธรูปทอง ๒๑ องค์ พุทธรูป
แก้วเขียวองค์หนึ่ง พุทธรูปแก้วขาว ๑๒ องค์ พุทธรูปแก้วมทานิลองค์หนึ่ง แก้วอันมีวรรณะต่าง ๆ
๘๕ องค์ แก้วบีดหลอด ๑๘ ลูก ออมแก้วขาวหนึ่ง ออมทองหนึ่ง อุปคำ ๔ คำลูกหลุบเงิน ๕ ใบต้น
ปุ่นทองนาคหนึ่ง รูปพรหม ๓ หน้า ๓ ตน พุทธรูปของหัวและองค์ทุกคน พระเป็นเจ้าก็หื้อบรจจุไว้ที่
เค้า แล้วก็ปฏิสังขรณ์เล็กสร้าง (สร้างใหม่) แปลงตั้งเป็นปกติกับวรพุทธศาสนา แล้วก็อบรมสมโภช
เบิกฉลองกระทำบุญหื้อทานปฐมก่อน

ถึงศักราชได้ ๑๑๗๕ ตัว ปีเมืองเป้า เดือน ๘ ออก ๓ คำ เมืองวันพฤหัสบดีไทยดับใส่บู๊กาง
ยางแม่เง้าได้ดาบศรีกัณชัยยังกวังไม้มาถวาย พระเป็นเจ้าเถียนหนึ่ง (เล่มหนึ่ง)

ถึงเดือน ๑๐ ทูตียะออก ๕ คำ เมืองวัน ๖ (ศุกร์) ไทยเมืองเป้า ยังมีกล้วยต้นหนึ่ง สูง ๒
ศอก เกิดที่หน่อสานแห่งเวียงขำริมน้ำแม่ระมิงค์ มีเค้ามัน ปลายเดี่ยวเหมือนดั่งกล้วยนวล มีปลาย
เป็นดอกเหลือง มีวรรณะดั่งดอกจำปาคำนั้น มีกาบอันบานแผ่ออก ๗ กาบเป็นจุม (เป็นกระจุก) ตั้ง
ท่ามกลางแห่ง ๗ กาบนั้น เป็นประคูดั่งดอกบัวใหญ่ ๒ กีบอ้อม มีวรรณะเหลืองเป็นคำ (ทองคำ)
ห็นแล องค์พระเป็นเจ้าข้างเผือกได้ตรัสแล้ว มีอาชญาหื้อตักแต่งเข้าตอกดอกไม้รูปเทียนใส่ในขันคำ
(พานทองคำ) มีหมู่เสนาอำมาตย์หากแวงล้อมอ้อมเป็นบริวาร และเครื่องดนตรีต่าง ๆ ออกไปถึงที่ต้น
กล้วยเกิดเป็นดอกบัว (ทอง) คำนั้นและ แล้วก็สักกกระบูชาด้วยเข้าตอกดอกไม้ รูปเทียน ดี่ดุริยดนตรี
สรงเสพบูชา แล้วก็เอาหื้อได้ทั้งดินและรากยกขึ้นใส่ในไห ตั้งเหนือคานหาม แล้วก็หามแห่แห่นเข้า
มาสู่เวียง ถึงหน้าข่วงพระราชวังหลวง แล้วก็หื้อสร้างแปงยังมณฑปหลังหนึ่ง เอาต้นกล้วยดอกบัวคำ
เข้าตั้งไว้ในท่ามกลางมณฑป แล้วก็ทรงเสพด้วยดุริยดนตรี ฆ้องกลอง หึงขอรุ่นงัน ได้ ๗ วัน ๗ คืน
บ้ขาดห็นและ แล้วก็เอาไปตะบันนาตั้งไว้ในหน้าหอคำในพระราชวังหลวงเพื่อหื้อเป็นชัยมงคลวัน
นั้นแล

อยู่มาในศักราช ๑๑๗๕ นั้น องค์พระเป็นเจ้ามหาเสดหัตถิสวรรณปทุมมาเจ้าข้างเผือกดอก
บัวคำ มีพระราชเจตนาบุญญาภิสังขารมาว่าเสด็จห็นยังพระมหาวิหารหลวงอังครฐะจอมทอง (วัดพระ
ธาตุศรีจอมทอง) เป็นที่ราชินะหลุครำ ควรเล็กสร้างแปงใหม่ พระเป็นเจ้ามีอาชญาปล่าวเดินเจ้า
นายลูกหลานเสนาอำมาตย์ไพร่ราษฎรทั้งหลาย ตัดฟันยังไม่เสาะเชื้อแป่ เครื่องพร้อมแล้ว ถึงเดือน ๖
ออก ๑๓ คำ เมืองวันพฤหัสบดี ไทยรุ่งใส ยามตูดเช้า เข้าละคาน ถึงมีนอันอาโปราศี ก็ไปวิหารจอมทอง
ยามนั้นปกมณฑป หออินท ขึ้น และแรกก่อเจดีย์ธาตุเจ้าวัดพระสิงห์ ตั้งที่ท่ามกลางโรงอุโบสถภิกขุณี
ก็วันเดี่ยวยามเดี่ยวนั้น

ถึงเดือน ๖ แรม ๕ ค่ำ วันพุธ พระเป็นเจ้าผู้มีอาชญาแก่เสนาอำมาตย์พระราชาราชบุตรทั้งมวล
 ขุดเหมือง ๓ - ๔ เส้น ต่อเอาแต่แจ่งหัวริน ฝ่ายหัวเวียง ไปแจ่งศรีภูมิเกี่ยว ไปแจ่งชะด้า เสนาเสนา
 ล่องตามกองหลวง (ถนน) หน้าวัดดับภัย วัดพระสิงห์ ล่องไปเส้นหนึ่งเลียบบตามดินเวียง ฝ่ายวันตก
 ล่องเส้นหนึ่ง มาเหนือพระราชวังหลวงเกี่ยวลงหนองหน้าสนามผ่านกลางเวียงถึงประตูเชียงยืน เกี่ยว
 ออกแจ่งชะด้าหน้าวัดทรายมูล ทุกเส้นหอก่อด้วยดินละอิดสองฝ่ายแถมเหนือทุกเส้น

ถึงศักราช ๑๑๘๐ ตัว ปีเบ็กยี่ พระเป็นเจ้าก็เอาพระชินธาตุเข้าบรรจุในเจดีย์สร้างใหม่ที่วัด
 พระสิงห์ ในวันพฤหัสบดี เดือน ๘ ออก ๑๐ ค่ำ ยามแกลสู่เที่ยงวัน ถึงวันเดือน ๘ เพ็ง เม็งวัน
 อังคาร ไทยเต่าสง่า พระเป็นเจ้าก็ได้กระทำบุญหื้อทาน พระวิหารวัดป่าแดง สุเทพวันนั้นแล

ถึงเดือน ๑๒ ออก ๑๐ ค่ำ เม็งวันพฤหัสบดี ไทยรวายใจ ปลาเหยียน (ปลาไหล) ตัวหนึ่ง
 ใหญ่เท่า ด้ามพร้า ปากกุ่มในน้ำบ่อฆ่าหลี่ตุ้ยบ้านหน้าวัดโชติการามเจดีย์หลวงนั้นแล ถึงเดือน ๔ แรม
 ๓ ค่ำ เม็งวันพฤหัสบดี ไทยเต่าสง่า ชาวเมืองแกง (สงสัยจะเป็นเมืองแกน คือตำบลช่อแล อำเภ
 แม่แตง เชียงใหม่) ได้นกเขาเผือกสองตัวอยู่ร่วมรังเดียวกันมาถวายพระเป็นเจ้าเห็นแล

ถึงเดือน ๖ เพ็ญ เม็งวันพฤหัสบดี ไทยเบ็กยี่ พระเป็นเจ้าได้กระทำบุญหื้อทานเบิก
 ฌลองวัด ๔ หลังคือ วัดอุโมงค์, วัดดวงดี วัดลำเกา, วัดพันเท่า, ในวันเดียวกัน ได้หื้อทานมหาอุปัชฌาย์
 และจงคำอาสนาประสาท หอผ้าสมณะบริวาร เครื่องโถงยานต่าง ๆ ถวายเป็นทานถึงแก่พระไตรตัน
 พระแก้วเจ้าสามประการ เป็นปอxygenเล่นม่วน เจาะบอกไฟดอก ไฟดาว ไฟเทียน มีบอกแสนเป็นแก้ว
 เจ้ากันทั้งมวล บอกไฟเงินตั้งแต่หมื่นขึ้นบน มี ๑๑๔ บอก น้อยมากกว่าพันบอกนั้นมี ๑๐ บอกแล

ศักราช ๑๑๘๐ ตัว ปีเบ็กยี่ เดือน ๔ ออก ๖ ค่ำ วันศุกร์ พระเป็นเจ้าข้างเผือกแต่งเจ้าสุวรรณ
 คำมูลตนเป็นหลาน กุมรีพล ๑,๐๐๐ คน ยกไปตีเมืองป็น ได้อพยพครอบครัวมาใส่บ้านเมืองครั้งหนึ่ง
 ถึงเดือน ๔ แรม ๔ ค่ำ วันพฤหัสบดี ได้แรกขุดคือเวียง (คูเมือง) ชั้นนอกตั้งแจ่งกู่เรื่อง
 ไปถึงประตูหายยา มี ๖๐๖ วา

ศักราช ๑๑๘๑ ตัว ปีกัถเหม้าเดือน ๘ เพ็ญ เม็งวันพฤหัสบดี เจ้ามหาเทพตนเป็นราชันดดา
 เป็นปฐมมหามูละศรัทธา ก็ได้สร้างยกปกย้งวิหารวัดพันอัน พระเป็นเจ้าเป็นมหาศรัทธาก็ได้ปกวิหารวัด
 วัดบ้านปึง, วัดดอกคำ, วัดเชียงยืน, ศาลเทพวิหาร, วัดอุปาลังวันออก, วันเดียวกันนั้น

ถึงเดือน ๑๐ ออกค้ำหนึ่ง วันพฤหัสบดี พระเป็นเจ้าข้างเผือกมีบริวารอันมากเสด็จล่องไป
 ติดเสาววิหารจอมทองและกำแพง แล้วเสด็จขึ้นมาเมือง อยู่มาถึง ณ วันเดือน ๑๒ ออก ๑๔ ค่ำ หมอ
 ข้างไปคล่องได้กัมภละหัตถ์ คือข้างแดงฉิมม่วง เข้าถึงพระเป็นเจ้า ก็เสด็จออกไปรับข้างกัมภละหัตถ์
 มีข้างทั้งหลายได้ ๕๐๐ ตัว ออกไปต้อนรับข้างกัมภละหัตถ์นำเข้าสู่โรงแล

อยู่มาถึง ๖ ออก ๘ ค่ำ วันอาทิตย์ พระเป็นเจ้าข้างเผือกมีบริวารพันหนึ่งแวดล้อมเป็น
 บริวาร เสด็จไปนมัสการพระบาทเจ้าสร้อย แล้วก็ลวดสร้างวิหารกวมพระบาทเจ้า แล้วสักการะบูชาหื้อ

ทานสร้งน้ำพระบาทเจ้าแล้ว ถึงเดือน ๖ แรม ๘ ค่ำ เสด็จไปไหว้พระบาทเจ้าช่วงเปา แล้วเข้ามาเมือง
หันแล

ในศักราช ๑๑๘๓ ตัว ปีกัดสี่ ศักราชเดี่ยวนั้น พระเป็นเจ้าสร้างพระพุทธรูปเจ้าองค์หลังใน
วิหารวัดพระสิงห์ แรกก่อวันเดือน ๑๒ เพ็ญ เม็งวันพฤหัสบดี ไทยเปิดเส็ด หันแล

ถึงเดือน ๖ ออก ๕ ค่ำ พระเป็นเจ้าหอแรกก่อเวียงชั้นนอก ยามรุ่งสว่างปืนใหญ่ ๓ นัดภายใน
มีกรูบาสมเด็จเจ้าข้าขาวเป็นแก้ว กรูบาเจ้าจันทร์ขี้ วัดพระสิงห์ กรูบาเจ้าเกษละปัญญา วัดพันธุ
ดวงดี เป็นประธาน พระสังฆะ ๑๕ คน สูตรปริตมังคละสูตรมนต์ตั้งลำมหาสมย์ ตั้งลำและไชยทั้ง ๗ ออบ
รมหว่านน้ำหว่านทราย แล้วแรกก่อตั้งแจ่งศรีภูมิก่อน แล้วก่อด้วยลำดับไปด้วยทักษิณวัตรหันแล

ในเดือนจกแรกก่อเวียงชั้นนอกนั้น ฝนตก ลูกเห็บตกหนัก ฟ้าผ่าเตาดินจี่ ท้าวเทพเพ็ญว่า
เทพสังฆณ์ห้อมีฤทธิญาณเป็นชัยมงคล หันแล

ถึงศักราช ๑๑๘๔ ตัว ปีเต่าสง่า เดือน ๘ ขึ้น ๑๔ ค่ำ วันอังคาร องค์พระเป็นเจ้าข้างเผือก
ดอกบัวคำทรงพระประชวรรากออกปาก ถึง ณ วันเดือน ๘ เพ็ญ วันพุธไทยดับเม็ด ยามกองงาย พระ
เป็นเจ้าถึงแก่นิจจกรรม เสด็จสู่สวรรคต อายุท่านได้ ๗๐ ปี ได้เสวยเมืองนาน ๗ ปี อายุ ๗๗ หันแล

เจ้ามหาอุปราชตนเป็นพระวรวงษา ก็แต่งเจ้ามหาวงศ์ตนเป็นโอรสบุตรแห่งท่านเป็นเจ้า
ข้างเผือก ถืออักษรถลาด่องลงไปกราบทูลพระกรุณา เฝ้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทพระมหากษัตริย์ ณ
กรุงศรีอยุธยา ด้วยการอันพระองค์เจ้าข้างเผือกอนิจจกรรมนั้น พระมหากษัตริย์เจ้าก็โปรดพระกรุณา
หื้อเจ้าพนักงานจัดแจงขังเครื่องไทยทาน มีต้นว่า บาตรเหล็ก ผ้าไตร เกือกกว้าน จ้อง น้ำตาลทราย
ผ้ามหาบังสกุล รูปเทียน และโกศคำอนจักใส่สร้อยสนั้น หื้อข้าหลวงคุมเอาขึ้นมากับเจ้ามหาวงศ์ กัน
มาถึงบ้านเมืองแล้ว ก็พร้อมกันสร้างแปงยังปราสาทอันประจิตริสสนาด้วยลายประดับแต่มีเขียนต่าง ๆ
มี ๗ ยอด สูง ๕ วา ๒ สอก แล้วก็เอาสร้อยใส่ในโกศคำ ขึ้นตั้งยังปราสาท กระทำบุญหื้อทาน เล่น
มหรสพอันใหญ่ ๗ วัน ๗ คืน ถึงเดือนยี่ ออก ๓ ค่ำ วันอาทิตย์ ก็ได้พร้อมกันชักลากปราสาทส่วน
ท่านเป็นเจ้าออกไปถวายพระเพลิง เลิกคาบส่งสการ เป็นปรีโยสานหันแล

เจ้าพระยาเสนาอำมาตย์ทั้งมวล มีเจ้าพุทธวงศ์เป็นเจ้าประธาน ก็พร้อมกันน้อมบ้านเมือง
เวนหื้อเจ้ามหาอุปราชได้เสวยราชสมบัติ เป็นเจ้าเป็นใหญ่แก่ประชานรา บ้านเมืองทั้งมวลปรากฏได้
ชื่อว่า เจ้ามหาสุภราราช ก็มีแล

ขณะยามนั้น เทพสังฆณ์ห้อมันนิมิตรหลายประการ ก็ว่าห้อมันพระอาทิตย์ออก ๒ ลูก
พระจันทร์ก็ออก ๒ ลูก ต้าแน้ ฟาน (แก้ง) ก็เข้าเวียง ท่านองค์พระเป็นเจ้าหื้อหาหมอและนักปราชญ์
มาบูชาทิศสะพละและอินทอุปปะ แล้วนิมนต์พระสังฆเจ้าสูตรปริยัติมังคละและภริณีพันคาบ ใช้ทั้ง
๗ ในที่ทั้งหลาย ๒๘ แห่ง ก็ว่า ปอเตศร์มอุมะกาแห่งเมือง และประตูเมืองทั้งสิบ สะคือเมืองที่
เสาอินทขิล และข้างเผือกสองตัวหัวเวียง พระสังฆะสูตรและแห่งและ ๑๕ องค์ กระทำบุญหื้อทาน
และบูชาตามอุปเทศ แล้วก็บูชาเสื่อเมือง ก็ว่า อินทขิล ๗ วัน ๗ คืน หันแล ถึงเดือน ๖ ออก ๓ ค่ำ

พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงศรีอยุธยาประทานเครื่องยศหอข้าหลวงคุมขันทพระเจ้าละคร ห่อเจ้า
พุทธวงศ์ไปรับเอาถึงฐานันดรที่อันเป็นอุปราช ฯ

ในปีเต่าสง่า ศักราช ๑๑๘๕ เดือน ๖ ออก ๓ ค่ำขึ้น เจ้ามหาขนานใช้ตุลงมาต่อคำเมือง
(ความเมือง) ก็ศักราชเดียวกัน

อยู่ได้เดือน ๑ ถึงเดือน ๓ ขึ้น ๓ ค่ำ องค์พระเป็นเจ้ามีบริวารอันมาก เสด็จยาตราลงลงไป
เฝ้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท พระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์เจ้าก็ประทาน
เครื่องท้าว ๕ ประการ พระมงกุฎสร้างสังวาลย์ สิ่งของ เงินค่าผ้าผ่อนเป็นอันมาก กับทั้งละมุดป็นใหญ่
๒ บอก แล้วทูลลาขึ้นมาถึงตำหนักกรมปิง วันเดือนเจียง ออก ๑๔ ค่ำ ยังตำหนักขึ้น ๓ เดือน

ถึงวันพฤหัสบดี เดือนเจียง แรม ๓ ค่ำ มีเจ้ามหาอุปราชพุทธวงศ์ เป็นเจ้าเจ้านายขัตติยะ
วงศา เจ้าท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ พร้อมกันมีบุปผาราชาเข้าตอกดอกไม้ไปปราศรัยท่านเป็นเจ้าเสด็จ
เข้ามาทางประตูข้างเฟือก เข้ามาสถิตสำราญในบัลลังก์ปราสาทนิเวศนวรรณนั้นแล

ถึงเดือนยี่เพ็ญ พระเป็นเจ้าห้อยงมหาทานอันใหญ่ ก็ว่าห้อยทานมหากัณฑ์ถึง ๘ กองขึ้นแล

ถึงวันเดือน ๕ เพ็ญ พระเป็นเจ้าก็ได้ฉลองพระมหาอุโบสถวัดโชติการามฝ่ายวันตก
พระเจดีย์หลวง ห้อยงมหาทานมีต้นว่า มหาอุฐบริหาร จองคำอาสนา และรูปข้างผ้า ๘ ตัว รูปม้าผ้า
๑๑๓ ตัว เงินแขวนคอรูปข้างรูปม้าและตัวและ ๑๒๒ กอง เข้กันหนัก ๑๓๕๕๐ ปราสาทผ้า ๕ หลัง
ถวายเป็นทานแก่พระพุทธรูปพระธรรม พระสังฆเจ้า ๑๐๑ องค์ และพระเป็นเจ้ามหาสุกษราทั้งมวลหัน
จักบดี จึงใช้ไปไหว้สาพระเจ้ารัตนราชา เจ้าหอคำเมืองละคร (ลำปาง) พระเป็นเจ้าหอคำเมืองละคร
ตรัสรู้แล้วก็เสด็จมาด้วยยศบริวาร ๒,๐๐๐ เจ้าหลวงเมืองลำพูน องค์เป็นน้องหลักกับบริวารพันหนึ่ง ยก
เข้ามาถึง ณ วันเดือน ๘ ออก ๑๓ ค่ำ มาตั้งอยู่ตำหนักหัวขัวเวียงแม่ระมิงค์ ลงมาห้ามปรัมระงับเสี่ย
ยังวิเวทแห่งเจ้าทั้งสองพระองค์

ถึง ณ วันเดือน ๘ แรม ๔ ค่ำ วันอาทิตย์ พระเป็นเจ้าหอคำเป็นเจ้าและเจ้าหลวงเมืองลำพูน
เป็นประธาน ขัตติยราชวงศาเจ้าทุกคนนำเอาพระเป็นเจ้ามหาสุกษราองค์เป็นมหาอิสราธิปติในรัตนดิงสา
พระนครเชียงใหม่ เข้าไปบวชยังวัดสังฆารามเชียงมั่น มีสังฆะ ๒๑ องค์

ถึง ณ วันจันทร์ เดือน ๘ แรม ๕ ค่ำ พระเป็นเจ้าหอคำละคร ปล่อยอ้ายโจรผู้ร้ายอันเอา
ข้างไปฆ่าเอา ๖ คน ห่อพันจากทางตายวันนั้นแล

ถึง ณ วันเดือน ๘ แรม ๖ ค่ำ พระเป็นเจ้าสมณราชก็ออกไปปฏิบัติบำเรออยู่กับมหา
ราชครูเจ้าปัญญาวชิร วัดบุปผาราม เวียงสวนดอก ขึ้นแล

เมื่อนั้น เจ้ามหาอุปราชพุทธวงศ์เป็นเจ้า เจ้าราชวงศ์สุวรรณคำมูลเป็นประธาน ขัตติยะ
วงศาท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ทั้งมวลก็พร้อมด้วยว่า บ้านเมืองของเราก็เป็นอันเปล่าห่างปราศจากเจ้า
เหมือนว่าหาเจ้าบ่ได้ฉนั้น สิ่งประการใด (ต่อไปนี้ เข้าใจว่าข้อความขาดเพราะมีต่อไปว่า) ก็ข้ามบุปผา
กันธมาลาตวงดอกไม้ตอกดอกไม้รูปเทียน ใช้ไปนิมนต์พระมหาชินธาตุเจ้าจอมทองขึ้นมาเมตตา แล้ว

พระเป็นเจ้าหอหาช่างกำมาริสสนาดีโกสคำลูกหนึ่ง น้ำหนัก ๒๒๒ แล้วซำดีโกสเงินลูกหนึ่ง น้ำหนัก ๘๐๐ เงินดี ถวายเป็นทานเป็นที่สถิตสำราญพระมหาชินธาตุเจ้า แล้วก็ซำเชิญปล่าวเดินประหารราษฎร บ้านเมืองทั้งมวล สักการบูชาสรรเสริญพระธาตุเจ้าและกระทำบุญหื้อทานมากนัก พระธาตุเจ้ายังได้ลาก สักการะครั้งนั้นเป็นเงินทอง ๘๗๐๐ เงินเจียง ๒๕๐ และเครื่องมหาอัฐบริวารสมณะผ้าผ่อนเป็นอันมาก นักแล้วก็นิมนต์พระธาตุเจ้าเสด็จเมื่อสู่อู่ที่อยู่จอมทองดงเก่า ในฤดูหัวปี เดือน ๘ ปีกำเม็ด ศักราช ๑๑๘๕ ด้วันนั้นแล

ด้งเจ้าราชวงศ์สุวรรณคำมูลก็สร้างศาลา ๕ หลัง ตรงแจ้งศรีภูมิฝ่ายวันออกแม่ข่า สร้างแปง ด้วยไม้สักพื้นเป็น ฝาเป็น มุงเป็นเก็ด

ก้อ ณ วันอังคาร เดือน ๗ แรม ๑๕ ค่ำ หื้อทานยังพระบิณฑศาลา ๕ หลัง และปลกกลางยัง ทุง ๒๐ วา หื้อมหาทานเป็นอันมาก มีข้างผ้า ๗ ม้าผ้า ๕ ปราสาทผ้า ๕ หลัง และมหาอัฐบริวารเป็น อันมาก

ขณะนั้น อุณอากาศเกิดมีข้าเขือก บ้านเมืองเป็นกลุ่ก เหตุว่าเจ้าทั้งสองพระองค์ ก็อว่า พระเป็นเจ้ามหาสุกขรา และราชวงศ์สุวรรณคำมูลบ่ตัดบ่แม่นกัน จักเกิดวิวาทยุทธกรรมกับด้วกัน เสนาอำมาตย์บ้านเมืองเราทั้งหลายจักได้เจ้าตนประกอบชอบทศราชธรรมมาเสวยเมือง ราชสมบัติบ้าน เมืองเป็นเจ้าเป็นใหญ่แก่เราทั้งหลาย ก็ควรพากันเอากันไปไหว้พระเจ้าหอคำควรรษาและ ว่าอันแล้วก็ พากันลงไปไหว้พระเจ้าหอคำตามคำพร้อมทุกประการพระเจ้าหอคำจึงพระราชกรุณา ว่าหื้อท่านทั้งหลายไหว้วานอารักษ์เสือบ้านเงินเมืองทั้งมวลและเทวดาอินทร์พรหม ตั้งสัจจอธิษฐานปล่อยบุสสรธา เจ้าตนมีบุญสมการ

เมื่อนั้น เจ้ามหาอุปราชาเป็นเค้า และเจ้านายท้าวพระยาทั้งมวลกลับกันมาสู่เวียงก็พร้อม กันห้าง (ตบแต่ง) บุสสรดเล่มเป็นมั่งกละ แล้วไหว้วานเทวดาอินตาพรหมอารักษ์เสือบ้านเงินเมืองทั้ง มวล แล้วสัจจอธิษฐานว่า บุสสรดจูงไปหาเจ้าตนมีบุญมาเสวยราชสมบัติบ้านเมืองแห่งเราทั้งหลาย เทอะว่าอันแล้วก็ปล่อยไป นักปราชญ์โบราณปุโรหิตดาจารย์และเสนาอำมาตย์ทั้งมวล ก็หื้อตี่ดุริยดนตรี สรงเสพไปตามหลังบุสสรดเล่มประเสริฐก็ปทักษิณซึ่งเวียงหลวงสามรอบ แล้วอว่าขหน้าเฉพาะสู่น วันตกแล้วก็เข้าไปสู่บุปปากการามาเวียงสอนดอก แล้วบุสสรดก็ปทักษิณซึ่งเจ้าตนบุมีสามรอบแล้ว ก็อยู่หั้นแล

เมื่อนั้น ขัตติยะราชวงศา ท้าวพระยา เสนาอำมาตย์ทั้งมวลก็พร้อมกันโอกาสราชนาพระ มหาสมณะเถรเจ้า ลี้กออกจากสมณะเพศ แล้วก็อารชนาท่านเป็นเจ้า เสด็จขึ้นพระหัตถ์ยานุมาศแห่แหน ตี่ดุริยดนตรี สรงเสพเข้ามาถึงหัวรินแล้วก็เอาน้ำบ่อแก้ว ๗ ริน อาบองค์สรงเกษวรงค์พระเป็นเจ้า มาในที่นั้นพระเป็นเจ้ามายัง (หยุด) ประตุข้างเผือกแล้วเจ้าก็ไปไหว้พระเจ้าวัดเชียงยืนและพระธาตุ เจ้า แล้วเสด็จเข้ามาด้วประตุข้างเผือก หื้อลัวะจูงหามเสด็จเข้าเว้ไหว้พระเจ้าพระธาตุวัดเชียงมั่น แล้ว

เสด็จเข้ามาถึงหน้าพระราชวังหลวงแล้วภายในพระสังฆราช ๑๐๘ องค์ ภายนอกมีสมเด็จพระเจ้าหอคำ
ละครเป็นแก้วและเจ้าเมืองลำพูน เจ้ามหาอุปราช เจ้าราชวงศ์เป็นประธาน นำท่านเข้าสู่หอเดือนหอชัย
เบงชรชัยปฐวี สมโภชกาลานุมาศหามขันสู่หอหลังใต้ที่แก้ว แล้วก็ประชุมชุมนุมมาขังหมอยาทั้งหลาย
เข้ามารักษาพยาบาลหมอประกอบยาถวายพยาธิแห่งพระเป็นเจ้าก็หายคลายมาดีมาขึ้นแล

ถึง ณ วันอังคาร เดือน ๕ ออก ๑๓ ค่ำ สมเด็จพระผู้เป็นเจ้าหอคำละครและเจ้าเมืองลำพูน
ก็พายังขสรวารเสด็จเมืองแห่งตน ในศักราช ๑๑๘๖ ทั่วปีกาศันวันนั้นแล

ถึง เมื่อวันศุกร์ เดือน ๕ แรมค่ำหนึ่ง ศักราชเดียวกัน หลวงจันท์ ๆ หลวงทิพรักษา นาย
คำวัง ข้ำหลวงเงิน เอาตราพระราชสีห์ขึ้นมาบอกว่า สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงกรุงเทพมหานคร
อยู่ทริยาทรงประชวรหนักเสด็จสวรรคตแล้ว แห้เอาพระบรมศพเข้ามาไว้ที่องค์มหาปราสาท แล้วยกเจ้า
ฟ้ากรมเจษฎาบดินทร์มาผ่านพิภพเสวยราชย์ เป็นสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ยกเจ้าฟ้ากรมศักร์ขึ้นเป็น
สมเด็จพระบรมราชวังบวรสถานมงคล กษัตริย์วังหน้าตามอย่างพระมหากษัตริย์ราชสืบ ๆ มาแต่ก่อน
ว่าอันก็มีแล

ถึง ณ วันอังคาร (๓) เดือน ๑๒ ขึ้น ๘ ค่ำ พระเป็นเจ้ามหาสุกษราช หอภักษะบริหาร
ถวายเป็นทานแก่พระสังฆเจ้า ๑๒๐ สำหรับ อธิศบุญไปหาพระมหากษัตริย์เจ้า ณกรุงศรีอยุธยา ก็ใน
ศักราช ๑๑๘๖ นี้

ครั้นอยู่มาถึง ณ วันอังคาร (๓) เดือน ๑๒ เพิ่ง นำมาถ้วมนองนั้กลงเรืออันพระเป็นเจ้า
มหาสุกษราช มีอาชญาหอสร้างขังริมฝั่งโพ้น ทั้ง ๒ หลัง เสียเรือไป ๕ ลำในศักราช ๑๑๘๖ นี้

อยู่มาถึงวันอังคาร เดือนเจียง (คือเดือนเกียง - เดือนอ้ายเหนือ) ขึ้น ๑๓ ค่ำ เจ้ามหา
อุปราชพุทธวงศ์ หอหน้าพาเอาขัตติยะลูกหลานทั่วพระยา เสนาอำมาตย์ ล่องลงไปเฝ้าใต้ฝ่าละออง
ธุลีพระบาท พระมหากษัตริย์เจ้า ณกรุงศรีอยุธยา ขึ้นแล ภายหลังเจ้ามหาอุปราชานั้น องค์พระเป็นเจ้า
มหาสุกษราชก็ทรงพระประชวร เจ้าราชวงศ์เป็นแก้ว เจ้าพิมพิสารราชบุตร ขัตติยะวงศา ท้าวพระยา
เสนาอำมาตย์ทั้งมวล มีหนังสือบอกอาการใช้ล่องลงไปกราบทูลพระมหากษัตริย์ทราบแล้ว จึงโปรด
กระหม่อมให้นายคำวังคุมเอาหมอยาหลวงหื้อขึ้นมา ๗ คน ขึ้นมาถึงวัน ๖ เดือน ๔ ออก ๕ ค่ำ มา
รักษาพยาบาลพระเป็นเจ้า เขาก็บ่หาย พอทุเลา

อยู่มาถึงเดือน ๔ ขึ้น ๗ ค่ำ ก็ได้บูชาเกราะห้เมืองและบูชาเสือเมือง และบูชาปอาเตศรี-
มูมุกา ในที่ ๒๘ แห่ง มีอินทขิล เป็นต้น และสืบชาติอายุพระเป็นเจ้า

ถึงวัน ๔ (พุธ) เดือน ๕ เพิ่งเจ้ามหาอุปราชลุดเมืองได้มาถึงเมืองขึ้น ครั้นอยู่มาถึง ณ วัน
๑ (อาทิตย์) เดือน ๕ แรม ๑๑ ค่ำ เวลาค่ำแล้ว บ่ายคองได้ ๒ โมงปลาย ๕ บาทน้ำ พระเป็นเจ้า
มหาสุกษราเสด็จเข้าสู่สวรรคตไป วันนั้นแล

ท่านเสวยเมืองได้ ๓ ปี อายุท่านได้ ๗๑ ปีขึ้นแล ขณะนั้น เจ้ามหาวงศ์ราชบุตรแห่งพระเป็น
เจ้าข้างเผือก และเจ้าแก้วเมืองมาบุตรแห่งเจ้าราชวงศ์กุมคน ๕๐๐ ไปตีบ้านหม่องแปแควร เมือง

เมาะตะมะ ชังบ่กลับมาเทื่อ เจ้ามหาอุปราชา เจ้าราชวงศ์มีหนังสือบอกด้วยพระเป็นเจ้าผู้สวรรคต นั้นไปถึงสมเด็จพระเป็นเจ้าหอคำละคร (คือเจ้านครลำปาง) ท่านรู้แล้วก็เสด็จมาด้วยพลนิกาโยธา ๕๐๐ เศษ เจ้าเมืองลำพูนองค์เป็นน้องหล้า มีบริวาร ๖๐๐ ยกเข้ามาถึง ณ วัน ๑ (อาทิตย์) เดือน ๖ ขึ้น ๔ ค่ำ หั้นแล แล้วก็พร้อมกันสร้างแปงยังวิมานปราสาทอันจักใส่บรมศพไป . . . . . แล้วก็พร้อมกันมีหนังสือบอกหื้อเจ้าไชยลังกาถ้อยลงไปกราบทูลพระมหากษัตริย์เจ้า หั้นแล

พระเจ้าหอคำละคร และเจ้าเมืองลำพูน ก็มาเร่งรัดจัดเอาเข้าของเงินค่า กรอบคร้วสมบัติ แห่งพระเป็นเจ้า อันเจ้าผู้สวรรคตเป็นอันมาก เจ้าพิมพ์ีสาลธาบุตรต้านทานบ่ได้ ก็ลวดละบรมศพ พระราชบิดาเสีย พาเอาเจ้าธรรมกิตติสุริยเมฆฆนรินทร์ตนเป็นน้องหนึ่งลงเรือล่องไปพึ่งบรมพุทธิสมการ เป็นข้าเฝ้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท พระมหากษัตริย์เจ้า อยู่กรุงศรีอยุธยา เป็นหวังก่อนหั้นแล

อยู่มาถึง ศักราช ๑๑๘๗ ตัว ปีดับแล้ เดือน ๗ แรม ตกปีใหม่แล้ว เหตุการณ์บ้านเมือง บังเกิดกบเขียด คักคาก (กางก) เป็นหมู่เข้าประตู่ข้างม่อย พอย่ำบ่ถองดิน นกขางก็รบกันใ้อากาศ ตรงหนองแจ่งศรีภูมิ บ่เท่าแต่นั้น นกตุงตุง แร้ง กาบินมาร่อนอยู่อากาศตรงท่ามกลางเวียงหลวงทั้งมวล บ่อาจคณานับได้ถ้วน ปอบดบัง หั้นแล

ขณะนั้น เจ้ามหาวงศ์เป็นเค้า เจ้าแก้วเมืองมาไปตีมานหนองแบ่ได้ชัยชนะแล้วกวาดคนครัว เข้ามาถึงบ้านเมือง ผีอำ (โรคทำ) ก็มาตกเมือง คนเป็นพยาธิซึรากหลุท้องสองกอง (โรคอหิวาต์) ล้มตายเป็นอันมาก ในอาณาจักรทั้งมวลตายมากกว่าหมื่นคนหั้นแล ดังปัญญาภิสังขารการอันใด สร้าง โศกศาสนาที่ยังมี บ่ แล

อยู่มาถึง ๓ วันเสาร์ (๗) เดือน ๘ ขึ้น ๑๔ ค่ำ ฟาน (เก้ง) ก็เข้ามาถึงต้นเวียงชั้นนอก ประตู่ท่าแพ ก็ได้บูชาอินทร์อุบาทว์และบูชาเคราะห์เมือง นิมนต์พระสังฆะ ๑๐๘ พระองค์กระทำ ปริตตมังคละสูตรเกี่ยวเวียง ๗ วัน กระทำบุญหื้อทานเป็นอันมาก ณ วันเดือน ๘ เพียง มีเจ้ามหาอุปราชา เป็นเค้า เจ้าราชวงศ์ เจ้านายลูกหลานบ้านเมืองทั้งมวล พร้อมกันออกไปต่างฉัตรพระมหาเจดีย์เจ้าวัด บุปผาการอารามสวนดอกไม้ หั้นแล

ถึงเดือน ๘ แรม ๑๑ ค่ำ วันเสาร์ (๗) เจ้ามหาอุปราชาเป็นเค้า เจ้าราชวงศ์เป็นประธาน เจ้านายลูกหลานทั้งมวล พร้อมกันปกวิหารหลวงวัดสังฆรามเชียงมั่น หั้นแล วิหารหลังนี้ เจ้าราชวงศ์ รีดเอาหอขวางพระเป็นเจ้าข้างเผือกไปสร้างแล

ครั้นอยู่มาถึง ณ วันพุธ (๔) เดือน ๕ ออก ๒ ค่ำ ได้เชิญเอาบรมศพพระเป็นเจ้ามหาสุกษรา ลงนอนวิมานปราสาท เล่นมโหรีสพ กระทำบุญหื้อทานเป็นอันมาก ถึง ณ วัน ๒ (จันทร์) เดือน ๕ ออก ๖ ค่ำก็ได้ชักลับปะการปราสาทออกไปสุสาน ถวายพระเพลิงวันนั้นแล

ถึง ณ วันจันทร์ (๒) เดือน ๕ ออก ๗ ค่ำ สมเด็จพระเป็นเจ้าหอคำละครและเจ้าเมือง ลำพูน ก็เสด็จนิพัฒนา พาเอาขบริวารกินเมื่อหาบ้านเมืองแห่งตนก็มีแล

พระเจ้าหอคำเมืองถึงเมืองละคร และอยู่บ้านท่าไคร้ ก็ทรงพระประชวรหนักนัก ถึง ๗ วันเสาร์ (๗) ยามแกลสุ่เที่ยง วันเดือน ค่ำ (ไม่บอก) ก็เสด็จดำเนินเข้าสู่สวรรคตไปสิ้น อายุท่าน ๗๘ แล

ในศักราช ๑๑๘๗ ค่ำ ปีดับแล้ บ้านเมืองหัวนั ไหว บ่หมั้นบ่เที่ยง แก่เจ้านายไพร่ไทยราษฎร หาประมาณได้ อยู่มาถึง ๗ วันเดือน ๑๒ ขึ้น ๑๑ ค่ำ สมเด็จพระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม หื้อจัดแจงเงินดวงตรา ๔ ชั้น ผ้าไตร ผ้าขาวเทศ ๗๐ พับ ร่มกระด้าง ๗๐๐ กู้ น้ำตาลทราย ๓๕๐,๐๐๐ แต่งพระยาศรีสกา พระสุเรนทร์ราชเสนา เป็นนาย เข้ากัน ๗๐ คน เป็นข้าหลวงคุมขบวนมาถวายเป็นทานอุทิศบุญไปหาพระเป็นเจ้ามหาสุภรรยา เจ้าเมืองเชียงใหม่ ก็ใน ศักราชเดียวกันนี้ อยู่มาถึง ๗ วันพฤหัสบดี (๕) เดือนเจียง ขึ้น ๓ ค่ำ เจ้าราชวงศ์ก็ล่องไปเฝ้าพระมหากษัตริย์เจ้า ณ กรุงศรีอยุธยา วันนั้นแล

อยู่มาถึงวันเดือนเจียง แรม ๓ ค่ำ ยามจกใกล้เที่ยงคืน เงือกวิ่งเกี่ยวพระจันทร์ ๓ รอบ หันเหตุเมฆเสียดในอากาศถึงวันจันทร์ (๑) เดือนเจียง แรม ๕ ค่ำ ก็ได้บูชาพระเคราะห์เมือง สิบชาติ เมืองบูชาในที่ ๑๘ แห่ง มีอินทขิล เข้าเป็นต้น พ้าผ่ามหาเจดีย์วัดโลก ก็ในวันเดือนเจียง แรม ๗ ค่ำ วันอังคาร (๓) นั้น

ตั้งเจ้าราชวงศ์ล่องไปเฝ้าพระมหากษัตริย์เจ้าแล้ว ก็ทรงพยาธลงมา กลับขึ้นมาถึงบ้านแสน ต่อ ก็ถึงแก่อนิจกรรมเสีย ๗ วันพฤหัสบดี (๕) เดือน ๕ ออก ๑๑ ค่ำ ยามกองดึก บ่ายฆ้องได้ ๒ โมง

ศักราช ๑๑๘๗ ปีดับแล้ ศักราชเดียวกันนี้ อายุท่านได้ ๖๖ ปี เจ้านายลูกหลาน ท้าวพระยา ก็เอาสรระศพท่านขึ้นบ้านมุดกาที่นั่น เจ้าสุริวงศา จางวางเมืองละครตนเป็นน้องหล้า ก็เข้ามากระทำ วัตรปฏิบัติเจ้ามหาอุปราชตนเป็นพี่ ในเมืองเชียงใหม่เป็นหว่างยามนั้นนั้นแล

ถึงศักราช ๑๑๘๘ ค่ำ ปีรวายเส็ด เดือน ๘ ออก ๑๒ ค่ำ วันพุธ (๔) ก็ได้ปลงศพท่านเป็น ราชวงศ์ บ้านมุดกาที่นั่นแล

ตั้งพระยาแสนหลวง ปฐมอัครมหาเสนาธิบดี ล่องไปเฝ้าพระมหากษัตริย์เจ้าด้วย (ด้วย) ท่านเป็นราชวงศ์กลับคืนมาถึงบ้านเมือง ก็ทรงพยาธลวดถึงแก่อนิจกรรม ก็ได้พร้อมกันสร้างแปงยัง ปราสาทใส่ศพแห่งท่าน ถึงเดือน ๘ แรม ๔ ค่ำ ก็ได้ชักปราสาทสรระศพท่านออกไปปลงวันนั้นแล อายุท่านได้ ๖๖ ปี ท่านอนิจกรรม ก็ได้ศักราช ๑๑๘๘ ค่ำ ปีรวายเส็ดนั้นแล

ถึงเดือน ๑๐ ทุติยสาท ออก ๘ ค่ำ ดำเน้ (สัตว์ชนิดหนึ่ง) ตัวหนึ่งเข้ามาถึงประตูข้างฝือก ฝ่ายทางวันออก ถึงเดือน ๑๐ ทุติย ออก ๘ ค่ำ ฝ่สั้นกลองที่หนึ่ง ถึงเดือนยี่ ออก ๑๑ ค่ำ ฝ่รบกันยังดอย อ่างสรง เชียงดาว เป็นอันพรี่สพังกล้วมากนัก็มีแล

ถึงวันเดือน ๑๐ ทุติยสาท แรม ๘ ค่ำ วันเสาร์ (๗) พระมหากษัตริย์เจ้าโปรดหื้อหลวง พรหม เมืองกำแพงเพชร คุมเอาผ้าไตร ๓๐ ไตร ผ้าขาวเทศ ๓๐ พับ เงินดวงตรา ๖ ชั้น จ้อง (ร่ม) ๓๐๐ กั้น กว้าน (รองเท้า) ๓๐๐ กู้ ถงสักหลาด ๑๖ ลูก ขึ้นมา ทานหาเจ้าราชวงศ์ที่นั่นแล

ถึงเดือน ๑๐ ทุติยะ แรม ๑๒ ค่ำ ยามเที่ยงวันอัครราชเทวีแห่งพระเป็นเจ้าเสด็จตัดสุวรรณ
ภูมา เจ้าข้างเผือก ชื่อ ฟองสมุทรราชเทวีก็อนิจกรรมไปสิ้นแล อายุท่านได้ ๑๕ ปี ขัตติยะลูกหลาน
ทั้งมวลก็พร้อมกันเอาศพท่านใส่หีบไว้ ถ้าเจ้ามหาเวสธูปราสาทนเป็นราชบุตรก่อนสิ้นแล

ถึง ณ วันเดือน ๑๑ แรม ๑๐ ค่ำ มหาอัครมเหสีราชเทวี แห่งสมเด็จพระเจ้าบรมราชพระเจ้า
เชียงใหม่ องค์เป็นที่เก้าแก่ทั้งหลาย ชื่อ จันทราชเทวีก็ถึงแก่อนิจกรรมไป อายุท่านได้ ๑๘ ขัตติยะ
ราชวงศาทั่วพระยาเสนาอำมาตย์ทั้งมวล ก็พร้อมกันสร้างแปลงยังวิมานปราสาท อันตั้งเหนือธรรมา
แห่งราชเทวีบวระมวลแล้ว ก็กระทำบุญหื้อทานเล่นมโหรีสพม่วน ณ วันเดือนนี้ ออก ๓ ค่ำ ก็ได้ชัก
ปราสาทศพกายแห่งจันทเทวีออกไปส่งสะการเสี้ยนนั้นแล

ถึง ณ วันอาทิตย์ (๑) เดือน ๓ ออก ๑๒ ค่ำ ยามกองงาย แรกก่อนยามวันนั้น
ถึงเดือน ๖ เพ็ง เมืองวันจันทร์ พระเป็นเจ้าองค์เป็นกุมิบาล เป็นประธานกว่ามหาขัตติยะราชวงศา
ทั่วพระยาเสนาอำมาตย์บ้านเมืองทั้งมวล พร้อมกัน กระทำบุญเบิกฉลองมหาวิหารหลวงวัดพระสิงห์
อันเจ้าราชวงศ์ตนเป็นน้อง ได้สร้างไว้ในวันนั้น มีมหาอุปัชฌาย์ จงอาสาณะ (เตียงนอน) ๕๐, สำรับห่อผ้า
๒๑ ข้างผ้า ๔๒ ม้าผ้า ๓๑ ข้างผ้า ๖ ม้าผ้า ๓ ม้าหมาก ๔ มณฑก (มณฑป) ผ้า ๓ สะเกผ้า ๓
รูปตัวกาย ๑ ปราสาทผ้า ๕๒ รูปงัว ๑ มณฑกหมาก ๑ กอง เข้ายันทั้งมวล ๑๖๖ บอกลไฟไหม้คูดินไฟ
๕๐๐๐ ขันบน ๖๔ บอก บอกลไฟกับตั้งห้าพันขันบน ๔๖ บอก เข้ายัน ๑๑๐ บอก บอกลไฟน้อยตั้ง
ห้าพันลงลุ่ม บันได้เป็นมหาทานสมัยการปางใหญ่ วันนั้นแล

ถึงเดือน ๗ ขึ้น ๓ ค่ำ วัน ๖ (ศุกร์) เช้า เจ้ามหาเวสธูปราสาท เจ้าราชวงศ์เสด็จลุก
เมืองได้ขึ้นมาถึงบ้านเมืองวันนั้น ถึง ณ วันพฤหัสบดี เดือน ๗ ออก ๘ ค่ำก็ได้กระทำบุญหื้อทานชักศพ
กายปราสาทอัครราชเทวี แม่เจ้าฟองสมุทรออกไปส่งสะการวันนั้นแล

ในขณะนั้น เจ้าอนุเวียงจันทร์คิดกบถคืนพระมหากษัตริย์เจ้าแล้ว ลั่นเกล้าลั่นกระหม่อม
กรมพระราชวังบวรสถานมงคล กษัตริย์เจ้าวังหน้า เป็นกษัตริย์ศึกมีกำลังริพลแสนหนึ่ง ยกขึ้นทาง
เมืองนครราชสีมา และเมืองจำปาสัก หล่มภู หนองบัว แล้วมีตราพระราชสี่ที่โปรดเกล้าโปรดกระ
หม่อมขึ้นมาเกณฑ์กองทัพหัวเมืองทั้งมวล ยามนั้น เจ้ามหาเวสธูปราสาทขึ้นมาถึงอยู่ได้ ๑๕ วัน
เจ้ามีพระทัยอันกล้าหาญ ชำนาญด้วยการสงครามมากนัก ก็จัดริพลคนศึกโยธาหาญ ๕,๐๐๐ คน ถึง
ณ วันศุกร์ เดือน ๗ แรม ๒ ค่ำ ยามกองงาย เจ้าเสด็จยกจตุรงคเสนาโยธาออกจากเวียงด้วยประตูเชียง
เรือกและท่าแพกล้าวันออก ไปถึงกลางทุ่งหนองข้างกลาน หัตถิราชยานข้างที่นั่งมังคละตัวชื่อปราบ
เมืองมา ครีธาอันได้ชัยชนะ มุบลงสามที่ร้องแสนสะท้อนมากนัก เจ้าก็ไปปลงวางทัพหัวฝายฝนแสน
ห้า ปากเหมืองหลวงลำพูนเอาชัยยังนอนหันกันหนึ่ง ในวันนั้นเป็นวันเนา ๑๓ วันนั้น เป็นวันพญา
วัน วันเสาร์ ศักราชจึงขึ้นแถมตัวหนึ่ง จึงเป็น ๑๑๘๘ ปีเมืองไถ้ และกษัตริย์โยธาไปด้วยระยะมรรคา
ตราไปถึงเวียงจันทร์บรรจบกองทัพหลวงพระมหากษัตริย์เจ้าแล้ว เข้ายุทธกรรมเอาเวียงจันทร์นั้นแล

ได้เครื่องศัตราวุธลูกกลอนคนกรัว เป็นอันมากกว่า ๓๐๐,๐๐๐ เศษ กษัตริย์เจ้าวังหน้าก็เอาตัวเจ้าอนุและ
ราชบุตรราชวงศ์ลงไปขังไว้ในคอก ไว้ในกรุงศรีอยุธยาตราบเส็งชีวิตก็มีแล

ภายหลังเจ้ามหาอุปราชาก็ไปทัพเวียงจันทน์นั้น เจ้าแก้วเมืองมา เจ้าสุริยะ เจ้าหางศ์ ลูก
เจ้าราชวงศ์ต้นแก้ว ๓ คนพี่น้อง กุมพล ๓๐๐ เดือน ๘ ออก ๕ ค่ำ วันอังคาร (๓) ศักราช ๑๑๘๕ ตัว
ปีเมืองแก้ว ยกขึ้นไปตีเมืองเลง บัดได้ถอยลงมา อ้ายแก้วกลางเวียงพลัดหมูปะไปพวกเมืองเลงยับได้ ส่ง
ไปถึงเมืองอังวะ ภายหลัง เพื่อนปล่อยคืนมาหาบ้านเมืองตั้งแก้ว หั้นแล

ถึงวันเดือน ๘ แรม ๑๒ ค่ำ องค์พระเป็นเจ้า องค์เป็นนครฐาธิบดี เสด็จขึ้นไปตั้งฉัตรหลวง
กางไว้บูชาพระมหาเจดีย์ธาตุเจ้า ปลายเขาอุสุภพัตตาสุเทพแล แจ่งละ ๑ เป็น ๔ ดวง หั้นแล

ถึงวันพฤหัสบดี เดือนเจียง แรม ๖ ค่ำ ศักราช ๑๑๘๕ ปีเมืองแก้วนั้น เจ้ามหาอุปราชาก็
ลูกทัพเวียงจันทน์มาถึงบ้านเมืองวันนั้น ก็มีแล

อยู่มาถึงเดือน ๕ แรม ๗ ค่ำ ปีเมืองแก้วนั้น เจ้าพระวรมหาอุปราช บังเกิดด้วยมหาศรัทธา
ก็ได้สร้างแปดขังขั้วดิน คือว่าพะนังแม่ขา แรกก่อนวันนั้น แปดท่อน้ำพะนังตั้งเวียงจากท่าแพออก
ไปมี ๑๗๕ วา สร้างศาลาลอย ๒ หลัง ซ้ำรีดเอาศาลา ๕ หลัง อันเจ้าราชวงศ์ต้นแก้วสร้างนั้น มาปก
แปดที่จิมใกล้หัวขั้วแม่ปึงฝ่ายวันตก แล้วก็ซ้ำได้ก่อภูพระอุฎฐิพระบรมราชา พระเจ้าเชียงใหม่
ขึ้นแถมเป็น ๘ เหลี่ยม สูง ๑๒ ศอก ก่อกำแพงล้อมทั้ง ๗ ด้าน ขุดคู (คู) แวกทั้ง ๔ ด้าน หั้นแล

ตั้งเจ้ามหาอุปราชเป็นแก้ว เจ้าราชวงศ์ เจ้ารัตนเมืองแก้ว เป็นประธานขัตติยะวงศาทั่วพระ
ชา เสนาอำมาตย์ทั้งมวลพร้อมกันรณนาเจ้ามหาพุทธวังสะกุนิบาลเข้าอยู่สถิตสำราญในหอพระราชวัง
หลวง ท่านเป็นเจ้าก็แต่งพระบารมีแห่งเจ้าจอม น้ำอาว พิธีเชือดอันล่วงแล้ว ก็บ่มกัโกรขึ้นอยู่ในหอ
คำ จึงสร้างหอเทียมขึ้น ฝ่ายหอคำทางใต้ นั้น ถึงวันเสาร์ (๗) เดือน ๗ ออก ๓ ค่ำ ก็เชิญท่าน
เสด็จออก ไปย้ายเคราะห์อยู่ห้วยแก้วเวียง ๗ รินก่อน

ถึงวันพฤหัสบดี (๕) เดือน ๗ ออกคำ มีเจ้ามหาอุปราชเป็นแก้ว เจ้านายทั่วพระชาเสนา
อำมาตย์ราชมนตรี ปโรหิตดาจารย์ทั้งมวล ก็ออกไปโอกาสรณาท่านเป็นเจ้าเข้ามานั่งข้างเสวยเมือง
แต่ก่อน เข้ามาสถิตสำราญดำเนินหน้าพระราชวังหลวงได้ ๗ วัน ถึงวันเดือน ๗ เพ็ง เมืองวันพฤหัสบดี
(๕) ภายในปีพระมหาเถรจันทรังษี วัดพระสิงห์รามา และพระมหาเถรเกสยะปัญโญพนันธนูวงศ์ เป็น
ประธานพระสังฆเจ้า ๑๐๘ พระองค์ ภายหลังก็มีเจ้ามหาอุปราชเป็นแก้ว เจ้านาย ท้าวพระชา เสนาอำ
มาตย์ทั้งมวลนำท่านเป็นเจ้าเข้าพระราชวัง นำขึ้นหอไชยหุดหล่อน้ำราชาภิเศกได้ ๑๖ พระจอม แล้ว
นำขึ้นสู่หอเทียมหลังสร้างใหม่ น้อมเวนเกณฑ์ราชสมบัติบ้านเมืองหือท่านเป็นถ้วนสอง ปราบฎได้ชื่อ
ว่า กุณิบาลฐาธิปติ พระสังฆะก็กระทำปริตตมังกละอบรมพราหมณ์ปโรหิตดาจารย์ก็ถวายพระพรด้วย
คำว่า ชย ตู พวา ถ้วนครบสามที่ ว่า มหาราชเจ้าจุงผจญแพ้มารบักชะข้าศึกศัตรูทั้งมวล ว่าอันก็มีวัน
นั้นแล

ป็น เป็นบเมืองไ้ ศักราช ๑๑๘๕ ्हันแล พันนกรนิทานกถาผูกถ้วนแปด ก็แล้วท่าน
ก่อนแล ฯ

ตำนานเมืองเชียงใหม่ ๘ ผูกรนี้ ท่านอาจารย์พระมหาหมัน วุฑฒินญาโณ สำนักวัดหอธรรม
วัดเจดีย์หลวง เชียงใหม่ ได้เสาะแสวงนำมาไว้แต่นานมาแล้ว ต่อเมื่อท่านได้มรณภาพลง
นายสงวน โชติสุขรัตน์ ได้นำออกมาถ่ายทอดเป็นภาษาไทยเพื่อเผยแพร่ต่อไป เป็นประโยชน์แก่การ
ศึกษาประวัติศาสตร์ของลานนาไทย.

นายทน ตนมัน : แปลจากอักษรไทยยวน

นายสงวน โชติสุขรัตน์ : พิมพ์ขึ้นสู่ภาษาไทย

วันที่ ๒๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๐

ดรรชนี

สารบัญค่นเรื่อง

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่

นายข้ม บัณฑฆาตกุล และ นายทอง ไชยชาติ
เป็นผู้ทำ

ก		ก	
กตึกาสาบาน	๔๐	กัอนา - ท้าว	
กัอนแก้ว - นาย	๕๑	เสวยราชย์สมบัติ	๔๑
กังลี - นางผีเสื้อ	๑๔	สวรรคต	๔๒
กาเผือก - เจ้าฟ้า	๘๐	จตุไปบุตติเป็นรุกขเทวดา	๔๓
การโถม - ช่างไม้		กัอนางหาญ - วัด	๔๒
ครองเมืองเชียงแสน	๒๓	กัอนหลวง - เจดีย์	๔๕
วัด	๒๓	เกศ - พระยา (พระเมืองเกษเกล้า)	
แสดงฝีมืออวดแขกเมือง	๒๒	เสวยราชย์สมบัติ	๗๑
กาว - ท้าว (พระยาแก้ว)	๖	ถูกเนรเทศ	๗๒
กาวน่าน - พระยา	๓๕	สวรรคต	๗๒
กาวีละ - เจ้า		เกสะปัญญู - พระมหาเถระ	๑๓๓
ทรงได้รับแต่งตั้งเป็นพระยามังราย		เกิดศึกกลางเมืองเขมร	๕๓
วชิรปราการ	๕๗	แก่นท้าว - พระยา	๕๒
ทรงถูกกล่าวหาว่าเสียจริต	๕๓	แก่นพงษา - ท้าว	๑๒
ทรงทำสงครามกับม่าน	๑๐๕	แก้ว - เจ้าชาย	
ทรงประทานราโชวาทแด่พระกนิษฐา		ตระกูลวงศ์	๘๗, ๕๐
ทั้ง ๖ พระองค์	๑๒๑	ทรงครองเมืองนครลำปาง	๘๕
ทรงยกทัพไปตีเชียงแสน	๑๖๒	ทรงประทานราโชวาทแด่พระราชบุตร	๑๐๒
เสด็จลงมากรุงศรีอยุธยา	๑๐๐, ๑๑๐	สวรรคต	๗๑
กัยหาญแต่ท้อง - หมัน	๕๐		

ก.		ก.	
โกษา (ปาน) - พระ		กำมุล - นาย	๕๑
ขกัทพ์มารบเชียงใหม่	๘๖	กำลือ - นาย	๕๑
		กำโสม - เจ้า	๕๐
ข.		ทรงเป็นพระยาครองนครลำปาง	๕๗
ชะลาโห - (พระยากลาโหม) ชาวใต้		เกรือ - ขุน	๑๐
ขกัทพ์มาประชิดเมืองแพร์ รบกัน		ถูกเนรเทศให้ไปอยู่เมืองน่าน	๓๔
ถึงชนช้าง	๖๕	ทำกลอุบายด้วยหวังจะครองเชียงใหม่	๓๕
ขัตติยะ - นาย	๕๑	เกรือง - ขุน	๑๐
ขาก่าน - ท้าว	๖๕	ครองเมืองเชียงใหม่	๓๔
ขาท๊บ - หมื่น	๖๕		
ข้า ลัวะ - ขกพลมาตีเมืองของ	๖๘	ง.	
ขุนเงินเรือง	๖	งัวหงส์ - กหบดีผู้หนึ่ง	๔๐
เข็ม เมือง (เมืองเชียงใหม่ หรือ เขมรัฐ)	๓๗	งำเมือง - พระยา	๑๓
		เงินปองฟ้า - เจ้า	๖๔
ค.		เงินเรือง - ขุน	๖
คราม - ขุน	๑๐	เงี้ยว - แต่งเครื่องราชบรรณาการมาถวาย	
ยึดเมืองเขลางคนคร	๓๒	พระเจ้ามังรายวชิรปราการ	๑๐๘
และดูที - ไชยสงคราม - เจ้าพระยา			
ครุบา - เจ้าวัดผ้าขาว		จ.	
เป็นสังฆราช	๑๐๕	จอมผาเรือง - เจ้า	๖
กานดิ่ง - หมื่น	๕๔	จอมเรืองแม่นำขา - ท้าว	๗
กำซอน - นาย	๕๑	จักร์ - เจ้าพระยา	
กำฝั้น - เจ้า	๕๑	ตีเมืองเวียงจันทน์ได้	๕๖
กำพา - นาย	๕๑	เสด็จขึ้นผ่านพิภพ	๕๗
กำฟ้าหาญ - หมื่น	๕๕	จันทบุรี - พระยา (พระยาเถิน)	๑๐๔
กำฟู - เจ้า		จันทรังษี - พระมหาเถระ	๑๓๗
ทรงขกพลไปตีเมืองต่าง ๆ	๓๕	จันทรราชา - นาย	๕๑
สวรรคต	๔๑	จำก้าน้อย - หมื่น	๖๗

จ		ช	
จำบ้าน - พระยา		ช่างเผือก - พระเจ้า	
ได้รับแต่งตั้งเป็นพระยาเชียงใหม่	๕๔	ทรงสร้างวิหารให้เป็นที่ประดิษฐาน	
จามเทวี - พระนาง		พระพุทธรบาท	๑๒๕
ทรงก่อเวียงลำพูน	๓	สวรรคต	๑๓๐
จิตราเทวี	๔๑	ช่างเผือก - รูป (ประตู่ช่างเผือก)	
จิรประภา - มหาเทวี	๓๓	ที่พระเจ้าวแสนเมืองมา โปรดให้สร้าง	
จุมปา - นาย	๕๑	ไว้ที่บ้านเชียงโถม	๔๓
เจ้า ๗ คน	๕๕	ชุมแสง - ท้าว	๗
เจ้าเมืองลำพูน - ปราบฝั่บุญเมืองลำปาง	๘๗	เชษฐาธิบตี, เชษฐานคราธิบตี, เชษฐา	
เจือง - ขุน		มหาบพิตร - สมเด็จ คูที่ก้าวสี่	
ทรงทำพิธีราชาภิเศกในเมืองแก้ว	๖	เชียงคำ - เมือง	๘
ราชโอรส	๗	เชียงซ่าง - เมือง	๘
สวรรคต	๘	เชียงชน, เชียงจัน - คำว่า (ช่อเมือง)	๖๕
		เชียงราว - เมือง	๔, ๑๐
ฉ.		เชียงรุ่ง - เมือง	๑๒๒
ฉัตร - พระ ที่มหาธาตุคอดอยสุเทพ	๑๓๗	เชียงแสน - เมือง	๓๗
		เชียงหมื่น - เมือง	๒๖
ช.		เชียงใหม่ - เมือง	๒๕
ชมภู - วัด	๘๗	- ชื่อเต็มว่า " นพบุรีศรีนครพิงค์	
ชชะวระนคร - (เมืองเชียงราว)	๔	เชียงใหม่ "	๒๕
ชชะเลียง - พระยา		- เมื่อเป็นเมืองร้าง	๕๕
คิดขบถต่อพระเจ้าติโลกราช	๕๘	- เมื่อกลับเป็นเมืองสภาพดีขึ้น	๑๒๐
ชชะวา - พระยา		ไชยสงคราม - เจ้าพระยา	
ยกทัพมาล้อมเมืองน่าน	๕๓	ทรงให้ท้าวแสนภูครองเชียงใหม่	} ๓๕
ช่างกุมกาม - หมื่น	๖๑	ทรงให้ท้าวหน้าท่อมครองเมืองฝาง	
ช่างเผือก - พระเจ้า	๑๒๗	ทรงให้ท้าวจ๋วครองเมืองเชียงของ	
ทรงตีเมืองบันได	๑๒๕	ทรงจัดการพระศพเจ้าพระยามังราย	
ทรงสร้างวิหารวัดพระธาตุศรีจอมทอง	๑๒๘	ทรงรับสั่งให้จับขุนเกรือ	๓๖
ทรงสร้างวิหารวัดพันอัน	๑๒๕	สวรรคต	๓๗

ช		ต	
ไชยเสนา - ขุน		ติโลกราช - พระเจ้า	
ครองเมืองนครเขลางค์	๓๓	เจ้าลุ่มพ่ายกให้เป็นใหญ่ในทิศตะวันตก	๖๖
		ทรงได้เมืองเงี้ยว ๑๑ เมือง	๖๔
		ทรงถวายเครื่องราชบรรณาการแด่	
ช.		เจ้าลุ่มพ่าย	๖๗
ชิมคำ (จิมคำ) - นาง	๓๗	ทรงทำศึกกับพระบรมไตรโลกนาถ	๕๑
เชิงสามไขหาญ - หมื่น	๕๐	ทรงทำศึกกับเมืองน่าน	๕๓
ถูกประหารชีวิต	๕๑	ทรงปรึกษามุขมนตรีเรื่องไปรบแคว	๖๕
		ทรงยตราทัพไปยังเมืองหางเมืองชะวา	๖๕
		โปรดให้พระยาอุทิศเถียรไปครองเมือง	
ค.		พันนาฎกา และเมืองพะเยา	๕๔
คังนคร - หมื่น		โปรดให้ยกทัพไปตีเมืองนาย	๖๔
กินเมืองชะเลียง	๕๕	โปรดให้ส่งแควชะเลยไปถวายเจ้าลุ่มพ่าย	๖๖
ถึงแก่กรรม	๖๕	สวรรคต	๖๘
ดวงทิพย์ - เจ้า	๕๑	ติโลกจุกะเทวี	๔๕
ดอกเดื่อ - พระเจ้า (กษัตริย์อโยธยา)	๕๒	เต่ารอย - เมือง	๑๐
คอยตุง	๓		
คอยนาริน	๔๖	ท.	
คำพร้ากต - หมื่น		ทหารเชียงใหม่ - จักรพรรดิจอมหงษ์	
ทำการบูรณเจดีย์หลวง	๔๕	กับพวกไว้ที่ทัพหลวง	๑๑๐
สร้างมหาเจดีย์หลวง	๖๕	ทิพจักร - นาย	
คำพร้าอ้าย - หมื่น	๖๗	เป็นพระยาสุลวะลือไชย	
		ครองนครลำปาง	๔๘
ด.		ทิพย์เนตร - พระยา	๔๑
ตากสิน - พระเจ้า		ทุ่งยั้ง - ตำบล เมืองฝาง	๕๓
ทรงตั้งเวียงใหม่	๕๒	เทพกุล - เถระ	๕๕
ทรงปราบข้าศึกได้เมืองเชียงใหม่	๕๔	เทพคำขาย, เทพคำขาย - นาง	๘
ทรงรบกับม่าน	๕๔	เทพคำก่าย - พระนาง	๒๔
ติโลกราช - พระเจ้า			
ขึ้นเสวยราชย์พระนามว่า "พระยาศรี			
สุธรรมติโลกราช"	๔๕		

	ธ.		ป.	
ธรรมลังกา - เจ้า			ป้าว (พรวัว) - เมือง	๑๕
เป็นอุปราชเมืองเชียงใหม่	๕๗		ปุตสทวะ - มหาสังฆราช	๖๕
			เบ็งตันเชียง - หมั้น	๕๔
น.			เบ็งภวะมังทรา - เจ้า	๗๗, ๗๘, ๘๐
นัยยกาวีละ - นาย	๕๑		โป่งน้อย - ราชเทวี	๖๕
น้อยธรรมลังกา - เจ้า	๕๑		โปเจ๊กมาน - ชกทัพไปอยุธยา	๕๑
นันทบุรี - เมือง (น่าน)	๗			
นันทเสน - นาย	๕๑	พ.		
น้ำท่วม - ท้าว	๓๓	ผัดเรือด - ไม้ (นิโครธ)	๒๗	
ครองเมืองเชียงใหม่	๓๖	ผายุ - ท้าว	๔๑	
กบฏ	๓๗	ผาเรืองแม่คำขา - เจ้า	๗	
น้ำท่วมเชียงเรือคนตายมาก	๗๑	ผาแสง - ท้าว	๕๓	
	บ.		ผ.	
บรมไตรจักร - พระยา (เมืองอโยธยา)	๔๒	ผ่ายฟ้า - เจ้า (เมืองแส)	๔๗	
บรมราชา - พระ (พรตบรมไตรโลกนาถ)				
ทรงผนวช	๕๘	พ.		
ทรงยกทัพมาตั้งที่เชียงทอง	๕๑	พระกัน - เมือง (เมืองแก้ว)	๖	
พระยาอุทิศเถียรโกรธพระบรมราชา	๕๓	พระตนทิพ, พระตนคำ - พระราชธิดา	๗๕	
บาให้ - คอย	๒๐	พระบรมธาตุ - วัดพระสิงห์	๑๒๘	
บุญมา - เจ้า	๕๑	พระพุทธเจ้า - ครั่งเสวยพระชาติเป็นพระยา		
บุญเรือง - หมั้น	๖๕	มหาสมันตราช ทรงสร้างโพธิสมภาร		
เบ็ก - พระยา	๒๐	ตลอดมาจนพระชาติสุดท้าย	๑	
		พระพุทธรูปเจ้าละโว้ - ในวิหารพระธาตุ		
ป.		ลำพูน	๑๐๔	
ปฏิทินจดหมายเหตุต่างๆ	๘๐ - ๘๕	พระมหากษัตริย์ กรุงศรีอยุธยา - (รัชกาลที่ ๒)		
ปากยม - เมือง	๕๓	สวรรคต	๑๓๓	
پایโค - นาง	๒๒			

พ.		ภ.	
พระมหากษัตริย์เจ้า - วังหน้า สวรรคต	๑๑๒	ภูเขา - เมือง (เมืองพะเยา)	๑๓
พระราชเทวี - ของพระเจ้าข้างเฝือก		ภูเห็ด - ภูเขา	๖
สวรรคต	๑๓๖		
พระสิงห์ - วัด	๔๑, ๔๓, ๑๒๕, ๑๓๖	ม.	
พรานจ๊กคั้น - หมัน	๕๔	มหันตยศ - เจ้า	๓
พรานคั้น - หมัน	๕๔	มหากัสสป - เถระ	๒๑
พราหมณ์ - วัด	๔๒	มหาขนาน - เจ้า	๑๑๓
พิธี - ทำสัตย์ปฏิญาณ	๑๖	มหาพรหม - เจ้า	๔๑
มหกรรมฉลองพระวิหารเมืองลำปาง	๑๒๐	ทรงครองเมืองเชียงใหม่	๔๓
พิมรา - เทวี	๘๘	มหาพุทธวงศ์ - เจ้า	๑๓๗
พุกาม - วัด	๖๑	มหาวงศ์ - เจ้า	
พุทธญาณ - มหาสวามี	๔๔	ทรงคุมคนไปตีบ้านเมืองเมาะตะมะ	๑๓๓
พุทธวงศ์ - นาย	๕๑	ทรงผนวช	๑๑๒
เพ็ชรยศ - นาย	๔๕	มหาศรีสุธรรมดีโลกราชพระเจ้า	๔๕
โพธิ์ - จากลังกามายังลานนา	๒๔	และคู่มือโลกราช	
โพธิ์สัมภาระ - พระมหาเถระ	๕๕	มหาสมันตราช - พระมหากษัตริย์	๑
		มหาอัญญาจุฬเถระ - พระ	๔๑
ฟ.		มหาอุปราช - เจ้า	
ฟองสมุทร - แม่เจ้า	๑๓๖	ทรงยกพลขึ้นไปปราบลานนา	๑๑๔
ฟ่านเฝือก	๒๕	ทรงสร้างวิหารและพระพุทธรูป	๑๐๕
ฟ้าของห้วย - เจ้าเมืองนาย	๗๓	เสด็จลงไปเฝ้าพระมหากษัตริย์	
		กรุงศรีอยุธยา	๑๓๑
ก.		เสวยราชย์สมบัติพระนามว่า	
กุตาทิบดีราช พระยาแก้ว	๖๕	เจ้ามหาสุภรรราช	๑๓๐
ทรงผนวชที่ท่าช้างแม่ปิ้ง	๖๕	สวรรคต	๑๓๓
ทรงสร้างพระพุทธรูปไว้ที่วัดบุปผาราม	๖๕	มอญ - เมือง	๘
ทรงสร้างวัดบุปผาราม	๖๕	มังราย - พระเจ้า	
ทรงสร้างวัดพระสิงห์	๖๕	ทรงครองเมืองเงินยาง	๕
ทรงสร้างวัดมหาเจดีย์หลวง	๖๕	ทรงครองเมืองลำพูน	๒๐

ม.		ม.	
มังราย—พระเจ้า ทรงช้างออกศึก	๓๐	ม่านผู้หนึ่ง—ถูกถ่วงน้ำตาย	๖๔
ทรงดำริไปตีเมืองหริภุญชัย	๑๐	เม็ง—พระยา	๒๑
ทรงได้นางปายโคมาเป็นพระราชเทวี	๒๒	เมงมุดกบฏต่อม่าน	๑๒๕
ทรงปลอมพระองค์ออกทอดพระเนตร		เมืองคำข้ายฟ้า—เถ้า	๖๕
ทุกข์สุขของราษฎร	๒๐	แม่กู—เจ้าท้าว	๗๖, ๗๕
ทรงขจรพลไปตีเมืองอังวะ	๒๓	แม่ชะจาน—บ้าน	๑๕
ทรงสร้างเมืองเชียงใหม่	๒๕, ๒๖, ๒๗	แม่ณคุณ—ท้าว	๕๒, ๕๓
ทรงสร้างเวียงกุมกาม	๒๐	แม่แจว—ท่า	๒๐
ทรงอัญเชิญพระขรรค์ พระขางำเมือง		แมนตาทอก ขอบฟ้าต้ายัน—พระยา	๗
มาปรึกษาหาชัยภูมิเมืองเชียงใหม่	๒๖	แม่ตาล แก้วเงินกลางคัก	๓๒
สวรรคต	๓๕	แม่อิง	๑๖
มังรายวชิรปรากฏ—พระยา	๕๗	โมลี—วัด	๗๒
มังแรทิน	๘๑		
มังแรนรา	๘๗	ย.	
ม้าแก้วหาญ—หมื่น	๖๓	ยศราช—พระยา	๖๘
ม้าคำแว้ง—หมื่น	๕๔	ยอดเชียงราย—ท้าว	๖๔
ม่าน—กวาดชาวเมืองเชียงใหม่		เสวยราชย์	๖๘
ไปอังวะ	๘๕	สวรรคต	๖๕
—ตีเมืองหลายเมืองข้าง	๑๒๓	ข้างเงิน—เมือง	๔
—ยกทัพมารบกับพระยามังราย		ข้างเงินเชียงลาว—เมือง	๗
วชิรปรากฏ	๑๐๓	ข้างเสียว—บ้าน	๕
—ยกทัพมาเอากรุงศรีอยุธยา	๘๖	ขุ้กุมกาม—ท้าว	๔๔
—ยกทัพมาล้อมเมืองเชียงใหม่ ๆ		ขุ้คำห้าว—เจ้า	๗
ขอกองทัพกรุงศรีอยุธยามาช่วย	๑๐๖	ขุ้ตา—หมื่น	๕๔
—ยกทัพมาล้อมเมืองลำปาง	๑๐๐	ขุ้บา—พระยา	๓๒
ม่านผู้หนึ่ง—เป็นชู้		ขุ้ระ—อ้าย	๔๓
มีวิชาอาคมไปรับอาษาพระบรมราชา		ขุ้ทิศเถียร—พระยา	๕๓
มาทำลายต้นนิโคธเมืองเชียงใหม่	๖๑	ขุ้ทศหัตถ์	
		ระหว่างขุนครามกับพระยาเบ็ก	๓๐

ร.		ด.
ร่วง - พระยา	๑๔	ลาวกวิน - เจ้า ๖
รอย - เมือง	๒๓	ลาวกั๊ - เจ้า ๕
ระมิงค์ - น้าแม่	๒๘	ลาวกั๊ - เจ้า ๕
รัตนราชบุตร - เจ้า (พระเมืองแก้ว)	๖๕	ลาวเก้าแก้วมาเมือง - เจ้า ๔, ๕
รัตนหัวเมืองแก้ว - เจ้า	๑๑๔	ลาวกรอบ - เจ้า ๔, ๕
รัตนปราสาท - พระมหาเถร	๕๕	ลาวทิว - เจ้า ๕
ราชมาน - สถานที่	๑๓	ลาวเคียง - เจ้า ๕
ราชอาสา - ขุน	๕๖	ลาวเงินเรื่อง - เจ้า ๗
ราชาจอมหงส์	๑๐๘, ๑๐๕	ลาวจง - เจ้า ๖
รุ่งแก่นชาย - ท้าว	๘	ลาวข้าง - เจ้า ๕
		ลาวชั้น - เจ้า ๖
ด.		ลาวตน - เจ้า ๕
ลก - ท้าว	๔๘	ลาวตั้ง - เจ้า ๕
คูที่ - ตีโลกราช - พระเจ้า		ลาวเต็ง - เจ้า ๕
ลกนกร - หมื่น	๔๒	ลาวพวก - เจ้า ๖
คูที่ - โลกนกร - หมื่น		ลาวมิง - เจ้า ๘
ลวะจังกะราช		ลาวเมง - เจ้า ๘
ทรงอุบัติ	๓, ๔	ลาวเม็ง - เจ้า ๘
สวรรณศ	๕	ลาวเส้า - เจ้า ๕
ลวะจังกะ - เทวบุตร	๓	ลาวโสม - เจ้า ๕
ละว้า - น้าแม่ (แม่สาย)	๕	ลาวแหลว - เจ้า ๕
लगรายต่าง ๆ	๗	ลำพูน - เมือง ๒๗, ๘๕
ล้านช้าง - พระยา		ลุ่มฟ้า - เจ้า (พระยาฮ่อ) ๕๗
เข้ามาพึ่งโพธิสมภาร		ลุ่มฟ้าเป่าพิมาน - เจ้า ๖
พระเจ้ากรุงศรีอยุธยา	๑๐๔	ลูก, หลาน, เหลน, หลัด, หลี่ - คำว่า ๒
- เมือง	๗	โลกนกร - หมื่น ๔๒
ลายจุ่มลายเจีย - คำว่า	๖	ทรงตั้งเป็นหมื่นโลกสามล้าน ๕๐
ลาวกม - เจ้า	๕	โลกโมลี - วัด ๗๒
ลาวกลั่น (หรือ) ลาวติง - เจ้า	๕	ไล่ - เมือง ๘

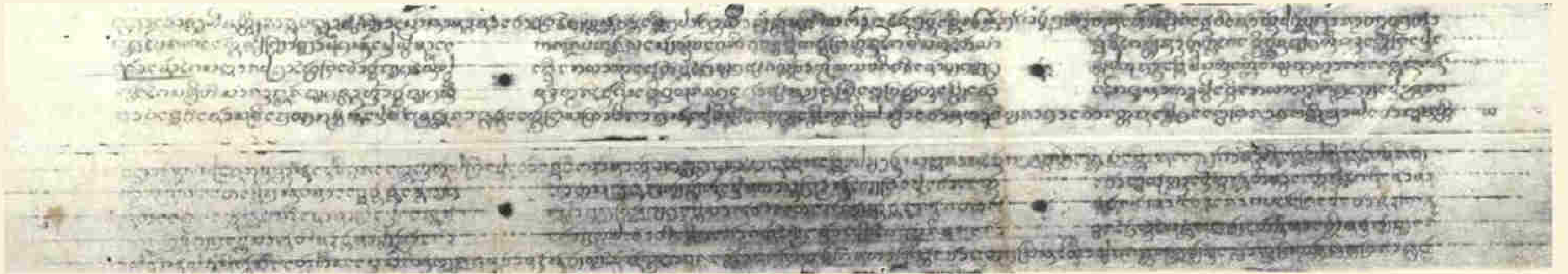
ว.		ด.
วิสุทธิเทวี - พระนาง	๗๕	สังข์ทักษิณาวัฏ ๖
เวียงกุมภาม	๒๐	สังฆารามเชียงหมื่น - วัด ๑๓๔
เวียงเจ็ดริน	๔๖	สัทธรรมรัตน์ - มหาเถร ๕๕
เวียงฟาน	๒๖	สาธุ - เจ้า วัดชมพู ๘๗
เวียงยง	๑๒	สามชুমแสง - ท้าว ๓
		สามเด็กข้อย ๔๘, ๔๕
		สามฝั่งแกน - เจ้า ๔๔
		ชินเสวยราชย์ ๔๕
ค.		ถูกเนรเทศ ๔๕
ศรีธรรมราช - พระยา	๑๕	ทรงมอบราชย์สมบัติแก่เจ้าลก ๔๕
ศรีบุญทัน - เจ้าหญิง	๕๑	ทรงสร้างเวียงเจ็ดริน ๔๖
ศรีพระมูล - ศรีทูต	๗๗	โปรดให้ตั้งพิธีกรรมเกี่ยวกับขตาเมือง ๔๗
ศรีภูมิ - บ้าน	๖๒	มีพระราชโอรส ๑๐ พระองค์ ๔๘
ศรีภูมิ - บ้าน	๖๒	หมื่นโลกสามล้านไปเชิญเสด็จกลับ ๕๐
ศรีวรรณมา - เจ้าหญิง	๕๑	มาครองเชียงใหม่ ๕๐
ศรีสองเมือง - พระยา	๘๒	สามล้านอ้าย - เจ้าหมื่น ๗๒
ศรีอโนชา - เจ้าหญิง	๕๑	สาย - แม่น้ำ ๓
ศรีอุทัยยา - พระยา	๑๕	สิริวังโส - พระมหาเถร ๔๘
ศักราช - การตั้ง	๒	สุโขทัย - พระยา ๖๕
ศากยราช - สกุลวงศ์	๒	สุดตโสม (สุทธโสม) - พระยา ๒๑
		สุเทพ - พระบรมธาตุ ๑๐๓
		- ดอย ๒๕
		สุทโธธรรมราช - พระเจ้า ๘๐
		สุนทราเทวี - พระนาง ๔๒
		สุรสีห์ - เจ้าพระยา ๕๔
		ทรงได้พระนางศรีอโนชา ๕๔
		ทรงเป็นกรมพระราชวังบวร ๕๗
		สถานมงคล ๕๗
		สุลวะลือไชย - เจ้าพระยา ๘๘, ๘๕
ด.		
สนธนา - นาง	๕๑	
สบแม่จัน - แม่น้ำ	๑๒	
สมณศักดิ์		
เจ้าบุญญาวิชริป่าเจ้าเป็นสมเด็จพระ		
พระสังฆราช	๑๑๕	
สมเด็จพระเป็นเจ้า		
สวรรคต	๑๒๗	
สร้อยสามล้าน - หมื่น ถูกฆ่า	๗๒	
สองแคว - พระยา	๕๕	

ส.	อ.		
แสนกร้าว - นาย	๗๒	อมราเทวี - พระนาง	๖
แสนคำเรื่อง - เจ้า	๔๗	อะแซวุ่นกี	๘๕, ๑๐๑
แสนจู - เจ้า	๖๕	อังวะ - พระเจ้า	
แสนไชยปราบศัตรู - เจ้า	๔๗	ทรงตั้งสี่หกขอล่าง	
แสนผานอง - อรรคมหาเสนา	๔๒	ครองเมืองเชียงแสน	๘๖
แสนภู - เจ้า	๒๓, ๓๓	ทรงยกทัพมาตั้งที่เมืองเชียงรุ่ง	๑๒๓
ทรงครองเชียงใหม่	๓๕, ๓๗	ทรงยกทัพมารบเมืองกระแซ	
ทรงสร้างเมืองเชียงแสน	๓๗	ฆ่าเจ้าเมืองตาย	๘๕
สวรรคต	๓๕	ทรงมีพระราชสาสน์มายัง	
แสนเมืองมา - เจ้า	๔๒, ๔๓, ๔๔	กรุงศรีอยุธยา	๑๐๐
แสนหวี - เจ้าฟ้า	๑๐๓	ทรงสั่งให้คนมาเอาพระยาเดิน	
ไสเรียง - ขุน	๑๑	ไปผ่าอก	๑๐๘
ไสลือ - พระยา	๔๕	ทรงสั่งให้เจ้าสุวรรณคำมูลกุมรพล	
		ไปนครปฐม	๑๐๘
ห.		อิวคำดอนเมือง - นาง	๖
หนองผักหวาน - พระเจ้า	๘๐	อิวเชียงแสน - นาง	๑๔
หนองแสนท่อน	๔๖	อิวมิ่งจอบเมือง - นาง	๘
หนองหล่ม - บ้าน	๔๕	อายนคร - หมื่น	๖๘
หมูหล้า - เจ้า	๕๑	อ้ายฟ้า	๑๑, ๑๖
หริภุญชัย เมือง	๑๐	อินทรี - พระยา	๑๐๔
หอค้า - พระเจ้า	๑๓๒, ๑๓๕	อินตา (พระอินทร์) - พระยา	๓
หาญนคร - หมื่น	๕๔	อินทราชา - พระ	๕๕
หาญบง - นาย	๑๔	อินทวร - เจ้า	๓
หาญพรหมสะทั้น - นาย	๕๕	อุปเขวราช - พระยา	๗๔, ๗๕
หาญ ขอดใจเพ็ชร - นาย	๔๕	ทรงเวนคืนเมืองเชียงใหม่	
หาญไสสูง - นาย	๕๕	แก่พระมหาเทวี	๗๖
หาญอ้าย, หาญยี่, หาญสาม	๕๑	พระราชทานบันดาศักดิ์	
		แก่เสนาอำมาตย์	๗๕
อ.		อู่แก้ว - นาง	๖
อนุชิตชลธิ์ - พระยา	๑๐๔		
อนุเวียงจันทน์ - เจ้า	๑๓๖		
อโนชา - มหาเทวี	๗๒		

พงศาวดารเมืองเชียงใหม่

ฉบับเก่าของหอสมุด ฯ มี ๑๐ ผูก

นุชาเจ้า ทั้ง ๒๓ ขัตติยราชวงศา ท้าวพรยาเสนาอำมาตยาเจ้าไพร่ไทย ยกออกจากเมืองป่าซาง
ลำทับทวย มัคคาลังگانนานไท ๕ วัน เจ็อร ๖ ออก ๑๒ คำ วัน ๕ ยามตุงเขาทองเขายังยู่ว้าบุพพา
ฮามตามบุพพตำนองโบฮาดนแห่งท้าวพระยาทั้งหลาย ฯ ล ฯ

สวรรวเจามหาอุปราชาเจารัตนเมืองแควพราซกัณณิฐฐา แลเจานายขัตติย --

วงศาทั้งมวรอยู่ในภูมฐานอันเป็นที่ควรแห่งหนั้น ๓ พรเปนเจ้าเสทงเขามาตั้งเวียงหลวง
เชียงใหม่ นานไท ๑๑ เจ็อรปาย ๗ วัน ฯ ล ฯ พราซชวัง

คำว่าลวะจุงหมา ฯ อยู่ในผูก ๗ อังกาที่ ๑๓ (ใบลานที่ ๑๓) หน้าต้น บรรทัดที่ ๓

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ผูก ๑-๘ จบ

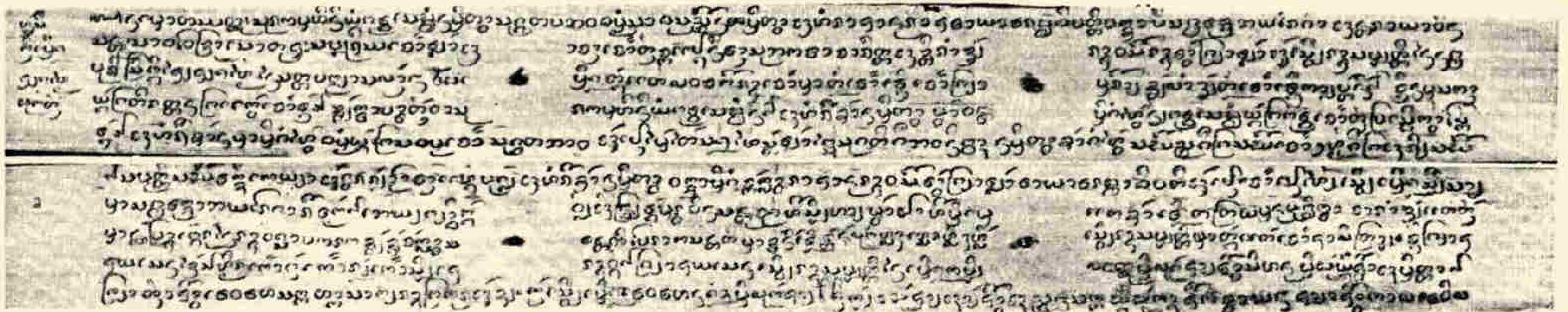
ฉบับนายสงวน โชติสุรรัตน์

ต้นฉบับเป็นโบราณชาวจารเป็นอักษรและภาษาไทยขวน

(อักษรและภาษาไทยลานนา)

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ผูกต้น

ผูก ๑ อังกา ๑ (โบราณที่ ๑) หน้าต้น

นโม ตสฺส ตถ ๑ สุรณมหิยํ พุทฺธเสฏฺฐิํ นมิตฺวา สุกฺกตปภาวณมํ สาธุ สงฺขณฺจ นมิตฺวา อหํ ราชานุราช ทายาทราชธิปติ ปกฺขามิ สพฺพทกฺขณฺยโรคาอนฺตรายาวินาสนฺต

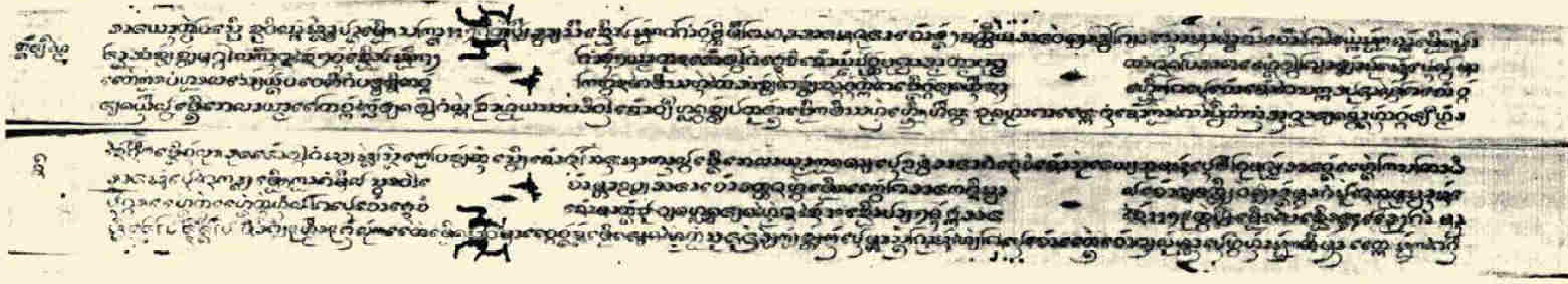
สาธโว จุรา โสตุชนะสัปปริสสะเจาทังหลาย ๑ ล ๑ พรพุทธเจตนาประเสฎกวาโลกทัง ๓ อหํอันวาขา นนามิโกไหว ฌมมํ ยังพรสธัมมเจา สุกฺกตภาว อนฺเปนไมไตสองไหสัดทังหลาย ไผสุสุคติ กิ๊วะนิพพาน นมิตฺวาขาคอไหว สงฺขณฺจ กิ๊ พรสังฆเจา ๒ หมู กิ๊ อรริยสสังฆะ

แลสมุตติสังฆ ทกฺขิณฺยโย อันควรฮับเอาทานแหงบุคล อหํ อันว่า ขา นมิตฺวา วกฺขามิ กอจกฺกลาว ราชานุราชวังสทาวพรยาทังหลาย ทายาทราชธิปติ อนฺเปนเจาเปนไหยเสวยเมิงสืบสาย ๑ ล ๑ พรยาตน ๑ ชีวา เทวทหสั๊ก หากสาถยราชกระกูรอันเจ็ยวกันเสวยเมิงเทวทหนกอร มีลูกชาย ๒ คนกับ ๑ ผุชายอาย ชีวา อัญชนะสั๊กกะขิงผูกาง ช็อกจายนะ ชาย ๑ ชีวากาลเทวิละ ๑ ล ๑

พงศาวดารเมืองเชียงใหม่

ฉบับสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพประทานหอสมุด ฯ

วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๐ มีผูก ๒-๘ (ขาดผูก ๑)

ตั้งเชียงใหม่ ราชานตัวประเสฎฐ จูวิลาสองอาท ปางเมื่อศักราช ๑๑๕๘ ตัว ปลีฮายตีเจิน ๖
ออก ๘ กำ วันอาทิตย์ มีพรวรราชอนุชาเจ้าทั้ง ๒ ขัตติยราชวงศา ท้าวพระยาเสนาอามาทเจ้าไพร่ ยกออก
จากเมืองปลาซาง ฯลฯ เชียงขึ้นแล้ว เถิงเกลายามแดรจ๊กไกลเทียง ท้าวคอกเอาหมุยัสสะบริวานเขา
เวียงหลวง ทวยปตฺขางเผือกทิสสหนเหนือ หีลวะจุงหมา พาแซกน้ำเขากอร์ไพสฐิตสำฮานนอร์เชียงขวาง
หนาวัก เชียงหมัร

ไท่กั้น ๑ เถิงวันลฺรุซุงเซา ท้าวคอกอาบองสรงเกสประทับตนเสวยเขาน้ำโกชนะอาทานแล้ว เถิง
เกลายามกองงายเปนอุทฺธิราชา กอเสทจเขาสุเชยขุม ฯลฯ พรเปนเจ้าแดงเจานาขลุกลานเปนหัวหนา
ออกตีมานแตกออกไคคน

ถ้าว่า ลวะจุงหมามีอยู่ในผูก ๗ อังกาที่ ๑๖ (ใบลานที่ ๑๖) บรรทัดที่ ๔ หน้าต้น

พงศาวดารเมืองเชียงใหม่

ฉบับสมเด็จพระวันรัต (จ๋าย) อดีตเจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตร
จังหวัดพระนคร ให้หอสมุดฯ ไม่ทราบ พ.ศ. มี ผูก ๑-๓ ไม่จบ

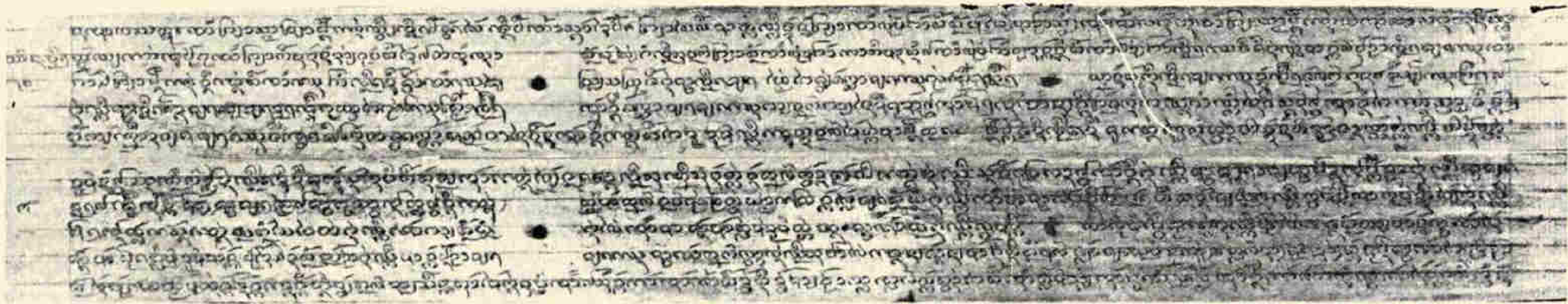
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาบดินดีเดโช
เจ้าพระยาสุรสีห์ธัญญ์ และเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ เสนอว่า สมเด็จพระวันรัต (จ๋าย) อดีตเจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตร
จังหวัดพระนคร ได้ทูลเกล้าฯ ถวายพงศาวดารเมืองเชียงใหม่ ฉบับที่ชำระโดยสมเด็จพระวันรัต (จ๋าย) อดีตเจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตร
จังหวัดพระนคร จำนวน ๓ เล่ม ไม่ทราบ พ.ศ. มี ผูก ๑-๓ ไม่จบ

ในครั้งนั้น สมเด็จพระวันรัต (จ๋าย) ได้ทูลเกล้าฯ ถวายพงศาวดารเมืองเชียงใหม่ ฉบับที่ชำระโดยสมเด็จพระวันรัต (จ๋าย) อดีตเจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตร
จังหวัดพระนคร จำนวน ๓ เล่ม ไม่ทราบ พ.ศ. มี ผูก ๑-๓ ไม่จบ

ไปสถานแห่งท้าวพรชาทั้งหลาย ฟุ้งอันแปลมาแตกอร ๆ ล ๆ อันไทย
พรเป็นเจาแดงเจานอชลูกหลานเป็นหัวหมา ออกตีขวนแตกออกไฟ ๆ ล ๆ ขึ้นมาทางเมืองรคอร
มาขึ้นจบกันยังเวียงรพุร
(คำว่าลวะจุงหมา ๆ ล ๆ อยู่ในผูก ๓ อังกาที่ ๑๒ (ใบลานที่ ๑๒) หน้า ๑ บรรทัดที่ ๒)

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่
ฉบับนายสงวน โชติสุขรัตน์
ผูก ๔ ตอนต้น อังกาที่ ๑ (ใบลานที่ ๑) หน้าต้น

นโมตสฺสตุ ๆ เจาพฺรยาสวณปรยาผังแกนเสวยเมืองป็ฮวงไส เถิงป็เตาสงา ไทป็ ๑ พฺรยาไสลือ
มาตคเล็ก ๆ ล ๆ เขาจึงแตงหื้อไฟขุทขุมเล็กเจาน ตัซบอกไมหกมายังตองทังปกตมจินเขือรจัซุแห่งไกล
กันหวางวา ถัดนั้น หื้อขุทถางกวางอกเล็กวาชหาหวาง

ขุมนั้นแล้ว สานเล็กปกบนเลือรจินที่ ทุกอันสันไท ๆ ล ๆ ขั้วหิน ขั้วชายเอาพาลเหล็กตัก
หวานไฟหื้อเขาหลิมนุง หื้อไฟฮอนไหม เขาจึงแพแลววาอัน

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่

ฉบับนายสงวน โชติสุพรรณ

ผูก ๗ อังกาที่ ๑๔ (ใบลานที่ ๑๔) หน้าต้น

Handwritten text in Thai script, likely a transcription of the original manuscript. The text is arranged in three horizontal lines across the page. The first line contains approximately 10 columns of text. The second line contains approximately 10 columns of text. The third line contains approximately 10 columns of text. The handwriting is dense and appears to be a traditional form of Thai script.

เสนาอาภาสรัฎฐุปธานราชมนตรีบ้านเมืองวรพุทธศาสนากานกรุงสูงเอื้องกวางขวาง ๑๓๑ ตาม
ปุทธตำนองแลโบฮานแหงทาวพรยาทั้งหลาย ฟุงอันแปลนแลวแตกอร บอฮอร์ละเสี่ยปเวณี กอบีททักขินวัต
กรหว้าใหม่ทิสสนไต ซวยวันตกลไถเถิงวัดเชียงขึ้นทานเหนือ พรเปนเจา

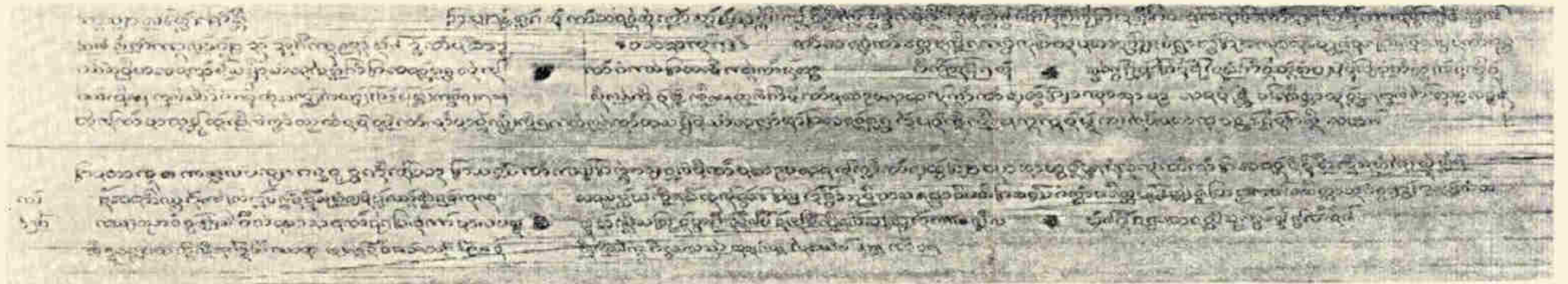
พรเปนเจากอเขาไทสกัดกรปูชา ไหวพรเจาวัชเชียงขึ้นแลว เถิงเถลายามจักโกเถียง ทาวคอก
เอาขัสสะบริวานเขาเวียงหลวงทวยปตุซางเผือก ทีละจุงหมา พาแขกเขากอไรสฐิตสำฮานนอร์เชียงขวาง
หนาวัดเชียงหมรี ๑๓๑ ๑๐ เท้อรปาย ๕ วัน

สกัดไท ๑๑๕๕ ตั้วปีเมืองใส เท้อร ๔ แสม ๒ กำ มานอิงเชกไปชิตซิงโป มีรีพล ๕ หมรี ๕ พัน
ถูกแตเมืองอวะมาแวงสวิงขังเมืองเชียงไหมตอสูซอบกับ ๑๓๑

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่

ฉบับนายสงวน โชติสุขรัตน์

ผูก ๘ ไบลานสุดท้าย จบเรื่อง

สาขาสาลอย ๒ หลัง ซ้ำฮัดเอาสาขาสาล ๕ หลังอันเจาราชวงตนเกล้าสาขานันมาปกแปงที่จิมไถล
หัวขัวแมฟิงฝายวันตกแลวกอซำไทกออุ พรอฐิ พรบรมราชา พรเจ้าเชียงใหม่จีนแลม ๆ ล ๆ เิงเจ้อร ๗
เพงเมงวันผัดพายในมีมหาเถนจันทรังสี่วัน วัช พรสังราม

พรมหาเถนเกสสลบัญญัติพันชนุทวงที่เป็นปรธาน พรสังฆเจ้า ๑๐๘ พรอง พายนอกมีเจามหา
อุปราชเป็นเกล้า ๆ ล ๆ ผูกถว ๘ แลวแลวเทานี้แล